Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):
Titel | Title: Nye Tidender om lærde og curieuse Sager : samlede udi Året ...=samlede udi Aaret ...
Bindbetegnelse | Volume Statement: 1729
Udgivet år og sted | Publication time and place: Kbh., 1724-1748

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

PUBLIC DOMAIN

Kongens Bibliothek
Tilhørende
49.-24.-8
1.164.347

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
130020337835

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Nye Tidender

Om

Lærde og Curieuse

Sager,

Samlede

Udi Aaret 1729.

For hvilket Aar findes 52 No. inclusivè.

Af

Kiøbenhavn, Trykt udi Kongl. Majests. og Universit. Bogtrykkerie.

Fortegnelse

Paa de Adelige Familier, som findes udi den Samling for Aar 1729.

Lökke - - - 1
Lembech eller Limbech - 16
Lilde eller Lille - - 57
Lunov - - - 74
Lindenov - - 81
Lund - - - 138
Lövenbalck trykt pag. 47. men skal være - - 147
Lutzou - - - 171
Lihm - - - 211
Levetzou - - 243
von der Lühe - - 259
Linstrup - - - 275
Lepel - - 291. 435
Lutichau - - 307
Lente - - - 323
Lövenkrone - - 419
Linstou - - - 451

Lil-

Lillienpalm - - 467
Lillienschiold - - 483
Lillienkrone - - 499
Landsberg - - 515
Ladorph eller Lattorf - 531
Landsberg - - 547
Lövendahl - - 563
Lövenhielm - - 595
Lövenhoved eller Lövenkop 643

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager,

No. I.

Den 6 Januarii 1729.

DANNEMARK.

Lykke.

Vi landt de Vaaben som Jens Rosenkrantz hafde udi sin Collection findis de Lykkers Vaaben med 2 Vesselhorn paa Hielmen og et Sort hiul i hvit Feldt. Brant de Vaaben, som Lave Bech hafde, fandtis de Lykkers Vaaben paa den maade, som de Lykker føre det nu udi den ene part af Skiolden nemlig een Bielche med een Vindrue green

i rødt Feldt, hvilket kommer overens med de Krumstrupers Vaaben. Herr Otte Krag har observeret, at blant Anderskovs Breve fandtes nogle blant de Lykker i de vedhengende Indseigl at have fort Viinranken alleene, nogle Hiulet allene; hand holdte og for, at de Lykker af første Herkomst skal have været Krumstruper, samt at Herr Jørgen Lykke til Overgaard haver først førdt Vaabenet fordeelt, som det nu føris og det uden Tvil ved Kongl. Benaading. Om denne Herr Jørgen Lykke findes i Sleidano 12. Boog ved det Aar 1538. at hand ikke vilde kysse Pavens Fødder der Kongen af Frankerige, som hand var i Følgeskab med, kyste dem. Actzingerus i sin Nederlandske Løves Beskrivelse fortæller om samme Herr Jørgen Lykke, at da hand Anno 1561. in Augusto, til Caroli Konges udi Frankerige Kroning var skikket som Gesandt fra Danmark, og Kongen af Navarra hafde samme Herr Jørgen Lykke til Giest og da iblandt anden Tale forsikrede ham at hand maatte sige sin Herre Konge af Danmark, at inden et Aar gik til

ende

ende, vilde hand Kongen af Navarra forskaffe det saa at Evangelium skulle offentlig og frt prædikes i Frankerige. Have Jørgen Lykke takket Gud, loved Kongens Forsæt, og bedet Kongen see vel til at ikke en Calvinske eller Svendfeldiske men een Luthersk Lærdom maatte i Frankerige fremdrages som Kongen af Dannmark, Kongen af Sverrig og andre Konger og Forster hafde antaget.

Continuation af Doct. Friderich Lampes Beskrivelse over den Reformerte Kirke i Ungern og Siebenbergen:

Denne Boog bragte nogle for deres Handels skyld til Tydskland reisende Kiebmænd med sig tilbage til Ungern og Siebenborgen, og derved blev saa got som udstrødt den første Sæd til den sande Frangeliske Lære i Over- og Neder-Ungern. I hvorvel nu denne Boog allerede 1518 var bragt til Ungern, pleje dog Siebenborgerne gemeenligen at sætte deres Kirkes begyndelse udi Aaret 1521, da nogle Kiebmænd bragte Hiem med sig fra Leipzi-

ger Messe adskillige af Lutheri Skrifter; om den Christelige Frihed, Syndernes Forladelse, Boed, dobbelte Retfærdighed, Daab, Christi Lidelse: og saa fremdeles, da ved dessen Igiennemlæsning øyene bleve oplukte paa de fleeste. I Siebenborgen foretog sig i Begyndelsen 2 behiertede Mænd, hvis Navn vel ikke er optegnet, dog kand de vel ei være andre end en Ambrosius en Slesier, og en Munk Georgius, at afskaffe Kirkens Misbrug. Da de udi Hermanstad ivrigst prædikede imod Pavedommet, blev de fordrede for den Erke-Biskopelige Stohl i Gran, og da de mødte der, saae mand dem ei siden i Siebenborgen. Men Indbyggerne bleve alt meere og meere oplyste, hvorfore de sendte deres Børn til de Tydske høye Skoler, hvorunder var den første Martinus Tyriacus Jocsai, som 1522 hørte Lutherum selv udi Wittenberg. Imidlertid gav Geistligheden og deres Tilhængere mange og store Klager ind imod denne ny opgaaende Lærdom, som bevægte Kong Ludevig til adskillige haarde Anordninger imod alle Lutheri Tilhænge-

hængere, hvorudover mange Lutheri Bøger bleve tagne fra Borgerne, og offentlig forbrændte paa Torvet i Hermanstad, blant hvilke og befandt sig en Tydsk Psalter af Lutheri Oversættelse, som midt udi Ilden af sig selv opsteeg, og faldt den som i Erke-Biskoppens Navn var nærværende saa haardt paa Hovedet, og brændte ham paa hans skallede Hoved, at hand af Smerte og Skrek fald ned, fik et Slag, og døde paa 3de Dagen derefter. Erke-Biskoppen sendte sit Clerisie i Siebenborgen den udtrykkelige Befaling, at de under Straff af det store Band skulde hver Søn- og hellig Dag sætte Lutherum med alle sine Tilhængere i Band, forbyde Hans Skrifter, og andsee de Gienstridige med lige Straff. Endnu haarder vær den Anordning, som 1525 paa en offentlig Rigsdag blev giort imod alle Evangeliske, i Kraft af hvilken alle Lutheraner ere udviiste af Riget, og skulde saavel de Geistlige som Verdslige have Magt at tage dem i Arrest, hvor de fandtes, og opbrænde. Ved denne Leilighed kom og Simon

Grynæus og Victor Bunshemius, tvende lærde Mænd, i fængsel, hvilke Kong Matthias i sin Tid havde opdraget Opsigten over Skolen i Ofen, og det der befindende Forraad af Bøger. Af dette fængsel kunde de ikke komme ud, førend den samtlige Ungerske Adel bad og anholt derom. En vis Ungersk Geistlig ved Navn Scultetus mælder i den Efterretning hand har efterlad sig om Evangelii opgaaende Lyys udi Ungern, at disse tvende have holdet ivrig over Lutheri Lære, saa at de have ophævet alt Gemeenskab med en vis Prædicant i Hermanstad, saa snart de fornam, at hand hvilde besmitte den reene Lære med at undermenge den nogen anden. Men Herr Lampe erindrer derimod, at Scultetus i det Stykke viser sig alt for genegen for sit Parthie, naar hand foregiver, at Ungerne paa det nøjeste og alleene have fuldt den Sariske Troes bekiendelse. I det mindste var Grynæus en Mand af et god og fordragelig Gemyt, som gav sig utroelig Møie for at forene de Sveitzerske og Sariske Theologos med hinanden, dog saa, at hand

var

var Svitserne meere tilgedaen og levede i nøje Venskab med Oecolampadio, Calvino, Bucero og andre fleere, hvilket den Gravskrift i sær stadfæster, som ham tillige med Oecolampadio og Jacob Majrero, en Borgemester i Basel 1511 udi Basel er sat til Ære:

So Ehr, Gut, Kunst hülffend in Noht,
Wär keiner von diesen Dreyen todt.

Efterdi imidlertid udi Slaget ved Mohaz de fleeste Ungerske Biskopper og andre Geistlige Herrer være omkomme og mand befandt, at Geistligheden med Kronens Gods havde hidtil fædet sig saaledes, at lidet eller intet var bleven anvendt paa de imod Tyrkerne behøvende Soldaters Underholdning, antoge sig eendeel retskafne Mænd, som meente det vel med deres Fæderneland, sig det Gods som nu var ledig over de Geistliges Død somme forlod tillige den Romerske Kirke, og bekiendte sig til den Evangeliske, efter Kong Ludvigs Død forlangte saavel Ferdinandus som Johannes den Ungerske Krone, særdeles lovede Johannes, for at faae Geistligheden

heden paa sin Syde, at udrydde den saa kaldede Kiætteric af heele Ungern, derimod gik Ferdinandus i Begyndelsen den mildeste Vei, og bragte sig derved de fleestes som vare afvigede fra den Catholske Kirke, Bevaagenhed og Kiærlighed til Veie. Og omendskiønt, efter Johannis Død, hans Enke der med den Tyrkiske Keiser Solimans Hielp søgte at bringe sin Søn paa den Ungerske Throne lod sig af det Catholske Cleresie forlede til at søge paa alle optænkelige Maader at faae de Rettroende aldeles udryddet, saa udbr dede sig dog Evangelii Lyys over hele Ungern jo meere og meere ud; Og mand kand i dette Verk udførlig see, hvad for Mænd den Høieste har brugt til at udføre dette hellige Verk, og hvorledes den ene Stæd efter den anden gav Munkene Afsked. Paa det nu alting kunde gaae ordentlig til, blev af Geistligheden udi Ungern og Sibenborgen holden adskillige Sammenkomster, og i sær udi Aaret 1545 fast sat, at mand, for den Broderlige Enigheds skyld, skulde antage den saa kaldede Augsborgi-

ske

ske Bekiendelse for en rer Tro s-Bekiendelse, og da samme overeens kom i alt med Guds Ord, da at prøve og dømme alle andre Skrifter, Bøger og Lærdomme derefter Desligeste blev mand enig om at indrette Kirke-Ceremonierne saaledes som de i Sarsen vare indførte, at beholde ikkuns et eneste Altar af alle som vare i Kirkerne til Overflod, og anvende Kirkens Tiender til at underholde Guds Ords Tienere. I hvorvel nu alt dette viser til nøje hvor lidet de Ungerske Theologi have været sindede at indføre Zwingii og Svitsernes Lærdom, lader dog Hr. Lampe ingen Lejlighed gaa forbi, til at ville overtale Læserne, at mand af Begyndelsen ej har været deres Lære saa fiendsk som de Lutherske Geistlige i Ungern siden have vildet foregive; I det mindste skal begge Deele, efter hans Tanker, have fordraget hinanden i Kiærlighed, indtil deres U-enighed 1552 kiendelig udbrød da udi en vis Forsamling blant de Geistlige bleev vedtaget, at binde dem, som forlangte Geistlig Brød, til den Augsborgske Con-

fesion, dens Forsvar, begge Lutheri Catechismer, samt de Smalkaldiske Theses. Da nu de som mere holdt med de Sveitserske end Sariske Theologis, satte sig derimod af alle Kræfter, fik de Lutherske Lejlighed til at faae Overhaand blant Almuen. Den bekante Theologos Stanckarus udstrøde i Siebenborgen den gang efter at hand her og derfor bleven forjaget sin farlige Lære, at Christus alleneste efter den Menniskelige Natur var vores Meglere, da det nu syntes, at denne u-rolige Mand i hans Lærdom om Nadveren var af lige Meening med de Reformerte, gave de som bekiendte sig til den Sariske Kirke, for, ligesom Stanckarus og de Reformerte herudi var af een og den samme Meening. Her Lampe giver sig stor Møje at fortælle meget Omstændig den Tvist som var imellem de Ungerske Theologos, og finder til sidst stor Fornøjelse i at andrage hvorledes omsider den Sveitserske Troes Bekiendelse af de fleeste Ungerske Kirker blev antaget, og den Pfaltziske Catechismus indført. Som hand nu

fra

fra Aar til andet anfører, men hvad Mærkværdigt som er forefalden ved den Ungerske Kirke, saa indfører hand overalt de Lærde Mænds Liv og Levnets Beskrivelse, som have giort sig meriterte af Kirken, taler om Geistlighedens Sammenkomster, fortæller hvorledens den Arianske Gift havde indsniget sig paa de Stæder, og igien blev dæmpet, og anfører omstændelig de af Geistligheden derimod giorte Anordninger. Den tredie Boog er et Anhang til de foregaaende tvende, og indeelt udi 5 Adelinger, hvoraf den første indeholder de fornemste Reformeerte Ungerske Kirkers og Skolers Navn nog Beskrivelse, der enten bestaae og vedvarer udi adskillige Byer og Flekker, eller og ved Kirkens Forfølgning ere nndergangne. Den anden Afdeeling indeholder Beretning saavel om den Sariske Siebenborgiske Kirkes Begyndelse, som Fremgang og Forbedring der er laant af adskillige Skrifter ud af det geheime Cancellie udi Hermanstad og Cronstad. I den tredie Afdeeling behandles den Ungerske Kirkes Skikke,

som

som ere antagne ved Sacramentets Uddeeling, Daaben, Brudevielser, de Syges og Fangnes Besøgelse, med videre, hvorved tillige tales om Kirke-Disciplinen, Superintendenternes Indvielse, Kirkens Ordninger og Guds Ords Tienere. I den 4de Afdeeling handles om adskillige Oversættelser og fortolkninger, af den hellige Skrift paa det Ungerske Sprog, samt Davids Psalter og andre Geistlige Sange, der ere til den Reformerte Kirkes Opbyggelse forferdiget i Ungern, hvorved tillige anføres alt hvis som er at erindre ved dessen Forferdigelse og Forarbeidelse. Den 5te Afdeeling indeholder en kort Beretning, hvorledes mand 1674. har begynt at undertrykke den Ungerske Kirkes Frihed, da Guds Tienere først bleve førte fangne til Leopolstad, og derfra 1673. til Neapolis, hvor de bleve smiddede paa Galeerne; samme er forfatet af een ud af de Fordrevne Ordets Tieneere udi Zytik, men af en anden kragt i Orden. hvad de Bibelske Oversættelser angaaer, da finder mand ei herudi saa fuldkommen

kommen Underretning som kunde være at ønske; Vel haver Caspar Helt, en Præst udi Clausenborg, tillige med Peter Melio og andre, da Evangelii Lys opgik i Ungern oversatt adskillige Bøger af den hellige Skrift, paa deres Moders Sprog, i sær Mosis Skrifter og Propheterne, dog staaer derhos ei at nægte, at mand længe har forhalet med at oversætte den heele hellige Skrift. Endelig oplagde efter mange fornemme og Gudfrygtige Folkes forlangende, iblant hvilke og befandt sig Elisabeth Botskaj, Christophori Bathori Woywode i Siebenborgens Gemahl, een af Præsterne i Gouzin, Caspar Caroli, tillige med den Over-Ældste af Broderskabet i Dalen Caschau, Haanden paa dette besværlige Verk, toge andre Oversættelser, i sær Vatabli, Pagnini, Munsteri, Tremellii, tillige med den almindelige Latinske og de fornemste lærde Mænds Anmerkninger til Raads, og bragte saaledes endeligen fuldstandig Oversættelse af den hele hellige Skrift, saavel af det gamle som nye

Testa-

Testamentet, tilveje, som 1589 blev trykt udi Wesselyn; Derpaa Albert Molnar trykte en heel Oversættelse af den hellige Skift engang udi Hanau 1608 og siden til Oppenheim 1611, og med skionne reene Bogstaver, men da disse tvende Editioner ej meere i Boogladerne vare at bekomme, overtalte nogle unge Ungrer, som opholdt sig i Amsterdam, den nye Booghandler Joh. Janonium at lade eftertrykke den Ungerske Bibel, hvilken og 1645 udkom saa net og reen, at den overgik alle de forige Editioner. Det 5te Oplag af Bibelen paa Ungersk blev bekostet af Fyrsterne i Siebenborgen Ragotski, og deres Gemahler, og mand foresatte sig derudi den Hollandske Bibel til Mønster, der var efter den i Dordrecht forsamlede Geistligheds Anordning trykt, saa, at ej alleene i Breden vare anforte adskillige lærde Anmerkninger, men endog de her og der i Skriften overeens kommende Stæder flittig anmerkede, dog kunde dette Oplag ej forend 1661, over den i Un-

lgen

gern idelig vedholdende Uroe, komme i Stand; Og Hr. Lampe opteguer, hvor meget der var i Vejen for at hindre at denne hellige Boog ej skulle udkomme, endelig vedtog de forhen omtalte Geistlige, efter at de vare løste fra Galeeren i Neapolis, at anvende til Bibelens Trykning paa Ungersk de Almisser som dem her og derfra bleve tilsendte. 1678 blev anskaffet et skion Forraad af nye Skrifter, og bragte til Breslau i Slesien, hvilke dog af dem iblant dem som overgik til den Chatolcke Kirke, hemmelig blev soldt, hvilken smertelig Forliis derved nogenledes igien blev erstattet, i det en vis Siebenborger, som ved sin Skriftgiesser Konst da havde bragt det temmelig høyt i Europa, beslutte at anvende hvis hand ejede, paa saadan et Verk, som og 1684 og 1685 kom lykkelig i Stand, og uden tvivl overgaaer de forige Editioner. Herforuden er Bibelen 1704 trykt udi Cassel paa Ungersk, og alt saa den hidindtil værende Mangel afskaffet. Mand forventede efter dette Oplag, med

stor

stor Begierlighed et nyt forfærdiged, efter den af Cormarino giorte Oversættelse efter Grund-Texten, da hand i de Orientaliske Sprog meget var forfaren; Men da hand døde førend Verket kom i Stand, er eendeel af Hans Arbeide bleven oversendt til Frisland, og anbefalet Theologis i Franeqver, hvor det er ophævet af den berømte Vitringa, saa at der er ingen Tvifl paa, at jo en skion Edition deraf vil udkomme, saasnart Ungerne ikkuns ere i Stand til at bestride de udforderende Ugifter.

RUSLAND.

Udi Muscau er udstedt Ordre, at een stor Deel Geodesister skulle udsendes til alle Provincerne i det Russiske Rige, for at optage accurate speciælle Charter og Afrisninger da de som ere indsendte af Geodesisterne som udi 1716 og 1720 vare udskikkede, ei ere tilstrekkelige til at sætte den Russiske Geographie over Rusland i Stand, saa at mand haaber, at mand herved vil snart blive i Stand til at kunde meddele Publico noget fuldstændigt.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager,

No. 2.

Den 13 Januarii 1729.

DANNEMARK.

Lembech eller Limbech.

Skioldet blaat, og derudi tvende hvide Bielker paa skak, paa Hielmen 2 blaae Horn med tvende hvide Skak-Bielker paa hver. Denne Familie har været meget mægtig i Dannemark, og riig. En egen Sagn er om samme Slegt, som skal være hendet den drabelige Ridder Hr. Erland Lembech,

som boede paa Grave-Gaard i Stoubye Sogn i Bierreherret Hammen siges engang paa Marken at have mødt een i Dværge-Lignelse, der androg, hvorledes hand laae i Feide og Trætte med een anden af hans Lige, som havde sin Boepæl ved Biergene, og da hand ej trøstede sig til at bestaae samme ene, bad hand Hr. Erland, paa een vis Dag, da de med hinanden skulde kæmpes, vilde komme ham til Hielp, med den Tilsagn, at hvis Hr. Erland herudi vilde tee sig villig, tilsagde hand ham og hans Efterkommere stoor Rigdom og Myndighed. Hr. Erland skal have tilsagt ham sin Undsetning, og lovet at møde paa den bestemte Tiid. Jo nærmere det lakkede ad Dagen, jo uroeligere bleev hand i sit Sind, og da hands Hustru, efter lang Udfritten, fik saadan hans Løfte at vide, skal hun have raadt ham fra at møde, hvorudover hand og holdt sig tilbage; Men hvad skeer: En Jule-Aften da Hr. Erland sad med sine Svenne i sin Stue og giorde sig glad, blev Døren op-

opslagen, og indkom der igiennem en Dverg, prægtig klæd fra Haand til Food, som bebreidede ham, ej at have som en ærlig Ridders-Mand sammende, holdt sit Oord, og truede ham med sin Slægtes Forringelse og Aftagelse i Ære Rigdom og Magt, indtil den omsider skulde uddøe i den sidste af Slægten der skulde være gal og afsindig, og hver Mands Vidunder. Ridderen bleev fortørnet, og vilde slaa Dvergen, som holdt sig til Døren, saa at Hr. Erland befoel sine Folk at paagribe ham, men var hand dem for gesvindig i at undløbe dog kom hans ene Hæl imellem Døren, som de afklemte, saa at Dvergen mistede sin ene Skoe, der befandtes at være af Guld, deraf fik Ridderen det Tilnavn, at hand kaldtes Hr. Erland Guldskoe, hvilket hand siden førte i sit Vaaben. Saavitt gaaer denne efter de Tiders Maade anteegnede Snak. Dette er dog vist, at Familien i sin Tid haver givet mange brave og mægtige Folk, hvoraf i sær er bekandt

1313 Marcus Lembech, Otte og Johan Lembech.

TYDSKLAND.

Udi Halle er trykt afvigte Aar paa Latin

in

in 4to; Efterretning om Longobardernes Oprindelse, hvilken Joh. Frid. Christ har udgivet af et gammel Manuscript, og forbedret med Anmerkninger; Samme bestaaer af 10½ Ark. Om Longobarderne har vetlingen skrevet meere udførlig end den bekandte Warnefridus; Men da de Tydske have faaet deres Love, Regierings-Form, og andre fleere Ting fra dette Folk, havde de vel billig Aarsag til at indhente nøjere Efterretning om deslige gamle Ting. Herr Christ er falden i Hænderne et gammelt Manuscript deraf, hvilket hand i Begyndelsen holdt for et Stykke af Warnefrieds Historie, men siden da hand nøje holdt det imod hans Arbeide, har har befunden, at det ei var samme. Hand veed ei at give Efterretning om, hvo samme kand have forfattet, men holder det for saadan et Skrift som er 700 Aar gammel, og formeener at have giort de Lærde en Tieneste med at give det ud. Da nu samme er meget kort, og ikkuns et Uddrag af den Longobardiske Historie, haver

ver hand forseet samme med vidtløftige Anmerkninger, for at det desto bedre kunde bruges, Longobardene have da deres Oprindelse af Vuinulis, eller som vi kalde dem, Venderne. Deres Navn Vandal vil hand her henlede af deres Levemaade, da de altid vandrede om kring, og ere kaldede Vandali, Vandler eller Reisende, hvilke mand mueligen har imod satt Ingævones eller de Indboende. Gallierne have paa den Maade af Romernes Vildfarelse bekommet deres Navn, thi da de havde sagt Romerne, at de vare Valler eller Fremmede, have Romerne deraf giort Gallos, til hvilken Ende Herr Christ søger at forklare et tungt Stykke i Tacito, om hvilket Lipsius har sagt, at ingen Fortolkere skulde kunde bringe det til rette, det findes i hans Boog om de Tydskes Sæder og Skikke Cap. 2. og forklares af Herr Christ saaledes: Gallierne, som vare overvundne af Romerne, og vendte sig til deres Sprog, kaldte de Tydske af Kierlighed Germanos (deres Brødre)

hvil-

hvilket Forvanskelses-Navn efterhaanden blevet Folkets Navn. Disse Folk kom under Ibor og Agio, deres Anførsel af Scandinavien, hvilket Herr Christ saaledes forklarer, og derved besvarer Cluveri Indvending, at disse Tydske Folk ere uddragne af deres Fædernland til Scandinavien, for at opsøge sig der en ny Vaaning, men der opholdt de sig ei længe, siden den haarde Luft ei stoed dem an; Derfra ere de Dragne til Scringam, derfra til Mauringam, og siden til Ingolandam. Men hvad ere de vel for Riger? Herr Christ forklarer disse Navne paa følgende Maade: Scringa er Curland, thi da dette Land forhen har heddet Cyrlandia, og mand da udfalte med en stærk Cziskeu, har det klinget som Schirlanda, men da Romerne, efter deres haarde Taalemaade, ei udtalte C som Sch, men som K, har det Ort Curland deraf faaet sin Oprindelse. Mauringa er det samme som Moringa thi Moringi komme af det Tydske Ord More, der bemærker en Sump, hvoraf Moradts og moraftig

er

er kommen, saaledes hred i de ældre Tider Morner, Morine, de Folk som boede paa sumpige Stæder, og deres Land Moring, Morringen, Mauringe eller Morlande, saa at herveder Preussen formodentlig bleven forstaaet, hvorhen disse Vandaler drog, derfra trækkede de sig til Ingolandom, eller som Herr Christ heller læser det Ingerlandam, hvilket var en Sarisk Nation, nemlig Angarernes Land. Have altsaa, efter Herr Christs Meening, Vandalerne draget denne Vei. Fra Tydskland ere de dragne til Norden, derfra, da de kolde Lande ei stoed dem an, have de vendt sig igiennem Finland og Liefland til Curland, og siden, da de havde igiennem streiffet Preussen og Pommern, nedladt sig i Saren, da de angrebe Rugierne, og opsloge deres Bocpæl i Middelmark, hvorpaa en good Deel af dem gik til Ungern, og 42 Aaar derefter til Italien.

Udi Leipzig er nyligen udgiven den bekante Halliske Professor August Herman Frankens korte og grundlige Beskrivelse om hans Levnets-Laab.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager,

No. 3.

Den 20 Januarii 1729.

DANNEMARK.

Lembech eller Limbech.

Aar 1337 levede Nicolaus Limbech, som var Grævs Gerts Statholder, og kaldede sig Capitaneus Nor-Jutiæ. Hand havde Aalborg Slot med Staden og Fogderie, samt de dertil hørende Syseler, saa og Hunset til Kallee, med Fogderie, udi Pant. Af Kallee Slot blev hand 1343

udløst af Hr. Stie Andersen, saa at hand og hans Arvinger derfor bleve fornøjede. Samme Hr. Nicolaus eller Claus Limbech var i Begyndelsen een af Kongens største Venner, men blev siden hans Drost, Raad og troe Mand, og var ham i mange Sager tienlig, hand havde Doringe til Arv og Eje. Om ham berættes, at da hand engang leidet kom til Kongen til Vordingborg, skal een af Kongens smaa Drenge, hvilken hand altetider gav Drikke-Penge, vared ham ad paa Vejen, sigende: At Vandet var bredt, om Gaitene ikkuns kom tilstæde, hvilket hand tog til Advarsel torde ikke troe Leiden, men er derpaa strax afseiglet. 1360, da Danne-Hof holdtes udi Callundborg, paa hvilket Kong Valdemar og den oprør-Adel af Nørre-Jylland forligte sig med hinanden, hører Hr. Claus Limbech, Ridder, og Hr. Lyder Limbech, Ridder, samme Forlig tilligemed underskrevet og beseiglet. 1363 have Emmike Limbech og Timme Limbech, som Forlovere paa Grævernes af Holsteen vegne,

og

og Hr. Nicolaus af Limbech som Rigens Drost paa Kong Valdemars vegne, underskrevet og lovet for det imellem Danmark og Holsteen da indgangne Forliig. 1368 giører Hertug Albret af Meklenborg et Forbund med den imod Kong Valdemar oprørske Adel i Jylland, hvoriblant nævnes Hr. Niels Meseke af Limbek og Hr. Lyder von Limbek.

TYDSKLAND.

Continuation af Joh. Frid. Christs Efterretning om Longobardernes Oprindelse.

Bcobagter mand denne Orden udi disse Barbariske Folkes Reise, kand mand undgaa mange vanskeligheder, som elders Historie-Skriverne indvikle sig udi, uden at have det nødig. Dette Manuscript opregner alt dette, dog begaar derudi den Feil, at det foregiver, disse Folk at være blevne 62 Aar i Ungern, som er at forbedre af Warnefrids og Conradi a Lichtenaus Efterretninger, der tilskrive dem alleene 42 Aars Ophold i samme Land. Longobardernes Konger opregnes og derudi lige til Arri-

rioaldum, hvorved Herr Christ har giort adskillige Anmerkninger, i sær over Etymologien, og confereret dette Manuscript overalt med Warnefrids Historie. Rimeligt er det, at dette Manuscript ei er andet end et Stykke af Warnefridi Longobardiske Historie, efterdi derudi anføres Longobardennes Oprindelse paa een og den samme Maade, men endog næsten de samme Ord bruges overalt. Det kand vel ikke nægtes, at det jo paa visse Stæder viger fra Warnefrido da det ej er nyt, at mand finder mange gamle Codices af en Author, hvori Afskriverne et og andet af Forsæt eller Uagtsomhed kand have forandret. Men da dette Manuscript endnu behøver een og anden Forklaring, heldst da Warnefrids Historie ei er i alles Hænder, haver Herr Christ ladet trykke til dette Verk den berømte Abbed udi Ulysperg Conrad Lichtenau Longobardiske Historie, saaledes som samme findes i hans Kronike, og sat neden under Texten nogle Forandringer, som deri findes, saa og Anmerkninger. Denne

ne Historie udgior den største Deel af dette Verk, men indeholdrr saa mange gode Efterretninger, at ingen kand blive fortrydelig over det at have læst. Endelig slutter Herr Christ dette Skrift med nogle af de Gamles Vidnesbyrd, som Strabonis, Velleji, Paterculi, Taciti, Ptolomei, Prosperi, Aquitanii, Procopii, Varnefridi, og Saronis Grammatici om Longobardene.

SVITSERLANDE.

Udi Genf ere Fabri og Barillot snart færdige med deres Sveitserske Historie, hvilke de lader trykke i 2 Formater, nemlig in 4to udi 4, og udi 12mo i 14 Bind. Texten af denne Historie er Italinsk, som er forbedret med sinukke Anmærkninger til den største Deel tagen af Stadens Archiver. Historien i sig selv fortsættes indtil vores Tider, og til dessen Bevis ere anført Authentiske Documenter, til hvilke føjes gamle og nye Inscriptioner. Samme forklares med Dissertationer, og Slutningen paa Værket giort en Dissertasion om Cæsaris foregivne Muur imod

Svit-

Svi ferne. Mand vil og til dette Værk forfærdige et acurat Landkort hvorved alle hidindtil havde Carter vil vorde forbedret, da udi dem hverken Genfer Søens Omkreds eller Stædet hvor Rhonestrømmen udspringer, ere anmerkede.

NEDERLANDENE.

Udi Amsterdam trykkes ved Indtegnelse de forenigede Nederlandes Historie fra Republiqvens Begyndelse indtil den Utrechtiske Fred 1713, tillige med Barriere-Tractaten som 1715 er sluttet, altsammen zieret med de fornemste Personers Billeder, og Tegninger om de fornemste Bedrifter af Feldtslag, Beleiringer og andre Kaabberstykker; forfærdigede af Picart le Romain og andre berømte Mestere. Dette Verk trykkes udi 3 Deele in Folio, og er først skreven af Professor Jean la Clerc paa Fransk, men nu oversat paa Hollandsk.

ENGELAND.

Udi London er tryk en Topographisk og Historisk Beskrivelse over Grævskabet Cornuallis, hvortil ere Mengde Carter, paa hvilke findes de i Grav-

skabet boende fornemme Folkes Navne og Huse, tillige med mange Kaabberstykker, som vise alt hvis er værd at see. Endelig er og forfærdiget en Tabelle, som viser hver Steds Provintz.

Sammestæds haver Herr Batty Langley af Twikenham udgivet paa Engelsk en Boog, som kaldes: Vis Maade til at formeere sine Midler paa, ved at plante Eeg-Bøg-Ulme-og Eske-Træer, samt andre tienlige Træer til Bygning og Brænde.

ITALIEN.

Udi Rom har Hr. Fontanini, som forhen har udgivet tvende Disputatser, den ene paa Italiensk om den hellige Jomfru Colomba, og den anden paa Latin om et Solo Tallerken, som er giort i Kæsser Constantins Tider, nylig udgivet den tredie om en Isis der findes paa en Agatsteen, forfærdiget af Marggræve Caporl.

Sammestæds ved Molky, i en Vin-Hauge, har mand, ved Jordens Omgravning, fundet en Urne, hvil en mand mener at være Kæsser Hadrians; samme er strax sendt til Cardinal Albani,

som haver foræret Overbringeren 20 Scudi.

Udi Venedig er Herr Almori Albrizi, der ei alleene der har stiftet et lærd Societet, men endog i de fornemste Stæder paa det faste Land har ligesom deraf plantet Colonier, kommen tilbage fra sin til den Ende indrettede Reise, agter dog med det første at fortsætte sit Forehavende endnu videre, og til den Ende at reise Europa igiennem. I midler tid ere af samme Societets almindelige Historie om Videnskaber udkommen adskillige Stykker, som vorder continuerte.

Udi Neapolis har Mr. Mazochi udgivet en Disertation om det gamle Amphitheatro udi Capua, som Kæjser Hadrianus har ladet fornye, og Kæjser Antonius Pius indvie. Mange Rejsende have taget Grund-Ritsningen deraf, og meddeelt samme i deres Skrifter, men det bliver hver Dag mindre, over det at mand ubehindret tager Materialierne bort, og bruger dem til andre Bygninger; Dette hans Værk agtes meget højt.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager,

No. 4.

Den 27 Januarii 1720.

DANNEMARK.

Lembech eller Limbech.

I di Kong Erik Glippings Tiid skal have leved een af de Limbekker, hvis Gravstæd haver været udi Viborgs Dom-Kirke, hans Epitaphium var giort af Meßing, og derudi saavel hans som hans Frues Positur at see, hvilket Meßing mand derefter 1588 har indfatted udi en Træ Ramme, og giort det til Dom-Kirkens store Dør. Paa Mes-

singet fandtes begge deres Vaaben.
1351 kom der Uvillie imellem Kong Valdemar og Claus Limbek, Kongen lod belegge hans Gaard Doringe med 2 Lejre. Da de Belagde trængte for Leve-Midler, sendte de Bud til Grev Claus af Holsteen om Proviant; Hand lod dem vide ved Claus Raphan, at hand ei kunde proviantere dem, dog vilde hand anfalde paaden og den Timeden ene Lejer, de skulde ligeledes giøre deres beste. Den ene Lejer er derpaa anfalden og opslagen af Holsteenerne, som nærmede sig Doringen med det Feldtskrig: Froe von Hummel Land von Holsteen. Da de i den anden Lejer det horte, brød de deres Lejer op og drog hiem. Samme Aar haver Grev Hendrik og Claus af Holsteen og Stormarn udgivet en Qvitance til Hr. Johan Limbek, at de have annammet af Hr. Stie Anderſon 500 Mark Lybsk, som fornævntr Stie Anderſen havde giort Sone om med Niels Ebbesons Venner, for Grævernes Faders Død, hvorfore de lader Hr. Johan Limbek, som og Hr. Stie Anderſon qvit

for

for samme Sone, dog saa, at Hr. Stie betaler Hr. Johan Limbek samme Penge igien. 1354. udi det Danne-Hof som holdtes til Nyborg ottende Dagen efter St. Hans Dag, hvor Kongen forligte sig med sine Undersaatter, var Claus Limbek som Drost overværende. 1357, da de af Kiel fangede 2de Karle som tilhørde Hemmike Limbek til Doringe, Hr. Claus Limbeks Søn, og samme som Stratenrøvere havde ladet halshugge, blev samme Hemmike Limbek Byen fiendsk, og tænkte paa at tage sig selv til rette, uden at besværge sig over dem for deris Herskab, og til den Ende oppassede hand eendeel af Borgerne i Kiel ved Gosebek, da de droge til Markeder i Ekelfiord, eendeel slog hand ihiel, andre tog hand til Fange. Hvilket fortrød deres Herskab Grøv Hans og Grøv Adolph, som befeidede Hemmike Limbek; Men Kunigunda, Hertug Henriks af Slesvig, Valdemari Sons Efterleverske, tog ham i Forsvar; Kong Valdemar holdt og paa hans Haand, Grøverne bemægtigede sig Tondern og

Hadersleb. Kongen gav sig vel paa Vejen for at undsætte samme Frue Kunigunda og Hemmike Limbek, men den Jydske opsætsige Adel, som havde bebundet sig med Grøverne af Holsteen, vare ham imod, saa at hand maatte afstaae fra sit Forsæt.

SVERRIG.

Udi Stokholm haver Mag. Johann Gustav Halman nyligen ladet trykke in 8vo, en Beskrivelse over Kisping, een af de ældste Stæder udi Sverrig, samled ud af gamle Breve, Mindetegn og Efterssagn.

Samme Autoris Arbeide kaldet: Et Lands og Riges Gienvej til den sande Christelige Troe, ventes med det første fra Pressen.

FRANKERIGE.

Udi Paris er den berømte Pater le Labat i Verk med at udgive en Beskrivelse over sin udi Spanien og Italien giorte Reise. Samme skal bestaae af 8 Tomer in 12mo; Den første indeholder hvad hand har seet til Cadix, Sevilien,

lien, og i Lejren for Gibraltar, tillige med hans Anmerkninger over de Authores der have skrevet om Cadix Alder, over sammes nu havende Situation, Folkets Handel, Skik og Sæder, og andre Ting, som mand ikke finder i nogen anden Reise-Beskrivelse. Den anden Tome indbefatter hans Reise til Italien, hvor Vejen fra Rochelle til Bononien beskrives. Mr. Labat har ei sagt et eneste Ord, af hvis allerede er omtalt i andre Reise-Beskrivelser, undtagen hvor hand har forbedret dem; Hand viser alleene hvad de har gaaet forbi, og opregner paa sin Tilbage-Reise igiennem Lombardien til Paris, med curieuse Anmerkninger, mange nye Ting og Undersøgninger. Den 3die Tomus meddeeler et Stykke af hans anden Italianske Reise, og hans Anmerkninger over de Stæder som hand har besøgt under Vejs, som Livorno, Siena, og andre, lige indtil Rom, hans egne Anmerkninger over Rom, Borgerne, deres Skikke, Ceremonier, og andet, som andre have gaaet stiltiende forbi. Den 4de Deel

be-

bestaaer af Beskrivelse over Byen Tivoli, Egnen omkring Palestrina, og alt hvis merkværdigt i dette Land er at finde i den naturlige Historie, Manufacturerne og egne Skikke, hvorpaa hand meddeeler en ny curieus Beskrivelse over Civita Vechia, og Egnen der omkring. I den 5te Part meddeeles en Beskrivelse over Byen Cornetto og dends Egn, Søe, og deres Handel, Ulden-Manufactur og andre Ting; Reisen til Sicilien og Neapolis, tillige med nøjeste Efterretning om de Stæder der forekomme, og alt hvis i andre Reise-Beskrivelser er udeladt, i sær om Coralernes Reengiørelse, deres adskillige Maader, til hvad Brug de anvendes, tillige med adskillige sælsomme Ting, om Landets Sæder og Skikke. I den 6te Deel findes Beskrivelse over Kusterne af Kirke-Staten, fra Terralina til Bierget Argentaro; Om den Morads Pantine, og de der anlagte nye Verker; Saa og Beskrivelse om Nettuno, den gamle og nye Havn, Indbyggernes Skikke og Handel, Myller, Bygnings-

Ma-

Materialier, de Pavelige Landes Regiering og Politie, Pavens Indkomster og Udgifter, og alt hvis udfordres til en fuldkommen Kundskab derom. Author har og dertil fojed en Oversættelse af Cardinal Imperiali Gesandtskab til Keiseren. Begge sidste Deele indeholde meget curieuse Beskrivelser over Øen Elba, Stato delli praesidii, de smaa Øer og andre Stæder, tillige med en Oversætning af en Italiænsk Beskrivelse over Florentz og alle det Romerske Hofs Skikke. Verket trykkes og in 4to med Kaaberstykker.

ITALIEN.

Udi Florentz findes trykt det Værk som Hr. Gori har udgivet over Columbarium Liviæ, som for 2 Aar siden er funden i Rom. I denne Edition ere fleere Kaaberplader, Overskrifter og Forklaringer end udi den som er trykt i Rom, og der er forfærdiged af Hr. Biouchini, paa Cardinal Daviæ Bekostning. Ridder Ghezzi er i Verk med at forfærdige den tredie Beskrivelse over dette Monument,

ment, dog vil hand ei dertil foje nogle Anmerkninger, men alleene en omstændig Beretning, saavel om Planen som Profilen, hvilke hand paa Stedet selv noje haver aftegnet. Til samme vil hand ei alleene foje de Overskrifter som hand har afskreven paa Steden, for Bygningen blev afbrudt, men endog, hvilke mand siden haver fundet paa et næst derved liggende Sted, hvor Cardinal Polignac har ladet grave.

ENGELLAND.

Udi London er trykt en Boog, kaldet: Meget i Lidet, eller Bygnings-Konstens Marv; samme er udgivet in 4to, og skreven af Mr. Vilhelm Hofpenning, om Architecturens og den civile Bygnings-Kunsts Fortreflighed. Hand har udi sin Ordning fuldt den fortreflige Palladium, og mand vil, at hand herudi saa tydelig har udladt sig, at endog de som ei har fatted noget Fundament i Bygnings-Konsten, kand forstaae alting grundig, naar de ikkuns see et af haas Exempler.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager,

No. 5.

Den 3 Februarii 1720.

DANEMARK.

Lembek eller Limbek.

Anno 1361, 5te Dag efter Olai Dag, var Herr Claus Lembek til Visbye overværendes, da Kong Valdemar og Hans Søn stadfestede samme Bye alle deres forhen hafte Privilegier. Samme Aar, Pintze Aften, haver Claus von Lembek med

andre Forlovere for Princesse Ingeborgs Medgift erholdet Qvitering af Hertug Henric til Mecklenborg og Hans Sønner Henric, Albret og Magnus. 1364 da Kong Valdemar forlænte Græv Alf med Fehmern, nævnes Herr Claus Limbek i Lehns-Brevet som den der skulde være Opmand i de Irringer som Kongen og Græven imellem kunde opkomme. 1368 forbandt Græverne af Holsteen sig med den Jydske Adel, og iblant dem med Hr. Claus Limbek. 1370, paa Herre-Dagen i Nyborg, da Kongen og Adelen forpligte sig saintlige til at holde over Loven og Haandfestningen, nævnes iblant andre af Adelen Thimme Limbek. 1387, iblant Adelen af Fyen, som hyldede Dronning Margrete, nævnes Borchard Limbek som Væbnere. 1396 haver Hartwig Limbek udi Lindholm, med andre, underskrevet den Forpligt som Hertug Johan af Meklenborg udgav for sin Søn Kong Albret. 1404, udi det Tog som Græv Gert giorde imod Dytmærskerne, udi hvilket hand selv

blev

blev slagen, omkom og iblant andre af Adelen Hemmeke Limbek. Samme Aar kiøbte Dronning Margrete Skinkelborg af Herr Claus Limbek, og lagde det under Kronen. 1405, da Dronning Margrete stiftede Forligelse i Helsingborg imellem nogle hendes gode Mænd, hvor Jens Nielsøn af Avindsbierg maatte udgive sin Forpligt for en ævig Sone imellem ham og hans Venner, og Hr. Jens Amdersøn af Assendrup, Ridder, Anders Jensøn og Lange Jensøn og deres Venner, haver Herr Hartvig Limbek og Claus Limbek underskrevet samme som Frender af de sidste.

TYDSKLAND.

Udi Schueberg har Mag. Carl Gotlob Hoffmann ladet trykke udi afvigte Aar in 8vo. Con. Sam. Skurtzfleisks Grundvold til en Tydsk Historie i de mellemste Tider; hvorved er et Anhang om Keiser Carl den Stores Gudsfrygt, som hand har viist ved Sarsernes Omvendelse. Dette Verk bestaar af et Alphabeth 4 Ark, og synes af salig Skurtz-

fleist at være forferdiget enten som en Grundvold til et større Verk eller et Collegium. Det er skrevet paa got og flydende Latin, og indeholder de vigtigste Omstændigheder af den Tydske Historie fra den 9 til det 12 Seculum. Da det nu ikkuns er et kort Begreb paa hvis som har tildraget sig fra Keiser Carl den Store til Keiser Philippum, saa kand deraf ei gieres en Extract; Men da M. Hoffman nu først har giort det bekiendt af Manuscriptet og Hans Afhandling, om Keiser Carls Gudsfrygt, fortiener at læses, saa ville vi deraf anføre noget lidet: Udi Carl den Stores Tider er Videnskabernes Lyys først i Tydskland opgangen, og mand har da først begyndt ordentlig at optegne Historierne. Men Historie-Skriverne, som da levede, ere saaledes indtagne af Partiskhed, at mand ei kand vel sloae Lid til dem. En Prøve derpaa maa være Caroli Magni saa berømmelige Gudsfrygt, der fornemmelig skal have bragt ham til at feide paa Saxerne,

da

da hans Hoved-Hensigt skal have været at faae de Folk omvendt. Denne Beretning forekommer M. Hofman meget fordægtig, thi først ere de Personer, hvis Vidnisbyrd den grunder sig paa, ei troeværdige; De vare Munke, som nødvendig maatte rose den som skaffede dem saa skionne Indkomster, ja hvis Idrætter bleve billigede af de Paver, som ingen torde sige imod, derhos var Keiser Carl saa mægtig, at alle de der vilde optegne noget som ei var ham til Roes, havde at frygte for ham. Hand holdt meget af lærde Folk, stiftede Academiet i Paris, og var i sær meget rund imod de Geistlige, hvilke hand forsynede med de ypperste Tieniſter ved sit Hoef, og altsaa kunde mand af disse Folk og deres Efterfølgere ei andet vente, end at de jo maatte rose deres Velgiørere, og fortie alt det som kunde være ham skadeligt, hvo vilde da vel sette Liid til saadanne Folks Skudsmal? Fornemmelig roses Carolus og deraf, at hand har ført en stor og blodig Krig med Saxer-

ne, paa det at hand kunde faae dem omvendt til den Christelige Troe; Dette klinger meget vel, men forholder sig langt anderledes, naar mand efterseer Tingen. Carolus havde stor Attraae og Begierlighed til at herske over mange Lande, og da hans Tog mod Longobardene vær løbet vel af, gav hand sig i Kast med de omboende Folk. Saxerne vare de nærmeste, hvilke længe havde været forhadte af Frankerne over deres store Magt og idelige Indfald, men da mand ei kunde finde nogen skiellig Aarsag til at bekrige dem, blev Paaskuddet af Religionen dertil udvaldt, hvilken Aarsag af alle Christne blev holdt for retmæßig, og Keiseren af Paven i sær opmuntred til dette Geistlige Tog. Det sees og deraf, at iblant de Aarsager som Keiseren dertil hos Helmoldum og Lamb. Schafnab melder, tales ei et Ord om Religionen, som altsaa har været som et dekke for den rette Hensigt.

INGERMARLAND.

Udi Petersborg er trykt en Historisk og

og Huusholdnings-Calender, hvis Astronomisk Beregning er indrettet efter Højden af de fornemste Stæder i det Rußiske Rige, i tillige med et dobbelt Anhang om mange nyttige Huusholdnings-Regler, og curieuse Efterretning om Landet Kamtschatka, in 4to. Dette Kamtschatka skal være det i alle Søe- og Land-Korter bekante Land Yedsøe, hvilket i forrige Tider er holdet for en Øe siden angivet som Landfast med Japonien, men for nogen Tiid siden er befunden at være Land fast med Asien, og hængendes bagved China fast til de Rußiske Tartariske Lande, saa at derudi boe saavel Rußiske som Japoniske Colonier.

ITALIEN.

Udi Venedig arbeider Jo. Hier. Zannichelli, som er bekandt over sin store Videnskab i Medicinen og Chymien, paa en naturlig Historie om den for Venedig i Havet liggende Øe, som skal være meere accurat og udførlig end Donati. Mand vil deri faae at see en Beskri-

skrivelse over Søe-Planter, Muskler og Zoophyta, hvoraf Authot har aflagt en Prøve i et Brev om Myriophyllo Pelagico. Hans Nidkierhed for den Naturlige Historie har neppe lige. Endskiønt hand først 1710. har begyndt at samle sit Cabinet af Naturalia, er det Dog et af de fuldstændigste som findes hos nogen privat Person i Italien.

SVITSERLAND.

Udi Zyrik er under Trykken: D. Johan Jacob Scheutzers Natur-Videnskab. Author har i denne 3die forbedrede Edition i sær tilføjet, hvad udi denne Videnskab er opdaget, saavel af Keiserlige som Kongelige Selskaber, private Lærde, og i Mathematiquen øvede Folk. Hand har ei rettet sit hensigt paa blotte curieuse Betragtninger, men meere paa en reel Guds Kundskab, og det Menniskelige Societets Nytte.

LOTHRINGEN.

Udi Nancy er den Lothringiske Historie ferdig, som P. Calmet lader trykke i 3 Folianter.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager,

No. 6.

Den 10 Februarii 1729.

DANNEMARK.

Lembek eller Limbek.

Anno 1411. udi den Dagtigning som skeede i Kolding imellem Kong Erik af Dannmark og Hertuginde Elisabeth samt hendes Børn, udnævnes Hr. Claus Limbek til een af Oppmændene, ifald nogen Tvistighed paakom, og er samme Dagtigning underskrevet af Sigvard Limbekke, og have

Claus Limbek og Lyder Limbek, Va bne-
re, som Forlovere paa Danmarks vegne,
underskrevet den samme Tiid giorte 5
Aars Anstand. Denne Familie var el-
lers i Dronning Margretes Tiid meget
mægtig, saa at den paa de Tider var een
af de 3 ypperste her i Riget, om hvilken
hendes Ordsprog var: At hun vilde
stemme Bekken. Hun kiøbte 1400 af
Hr. Claus Limbekke Trojeborg, Hunde-
bekgaard og Lyehærredt, som hun siden
pantsatte Bispen i Ribe, af hvilken Kong
Christian den 3die løste det. Siden er
Familien merkelig aftagen, den sidste
som levede her i Riget hans Fader var
Hartvig Limbek, som siges at have været
en streng Mand, over det hand lod sætte
en Haab Giærder og andet i Halsmun-
den, at Fiskene ei skulde løbe lige op ad i
Aaen, men det baadte ham ei stort, saa at
hand siden tog samme Giærde op igien.
Hans Fader var Henning Lembek, og
hans Farfader Hartvig Lembek. Hans
Søn, den sidste af Slægten, Claus Lim-
bek til Næbe, hvilken Gaard hand soldte
til Erik Krummedige, med de Vilkaar,
at

at hand samme Gaard sin Lifstiid skulle beboe, døde 1562, og med ham er Vaabenet nedkast.

TYDSKLAND.

Continuation om Con. Sam. Skurtzfleisks Grundvold til en Tydsk Historie i de mellemste Tider.

De Aarsager som Keiseren paa Rigs-Dagen anfører, løbe derud paa, at Saxerne engang have været Frankerne Skatskyldige, 2) de havde fornærmet Hesserne og Dyringerne, med hvilke mand stoed i Forbund, 3) de havde haanlig foragted det dem af Keiseren tilbudne Venskab, 4) de bare et Uforsonlig had mod Frankerne, og foruroeligede dem ved alle Leiligheder, ja hos Eginhardum er at læse, at Keiseren brugte Religionen herudi alleene til et Paaskud, da hand dog havde andre og forborgne Aarsager til Krigen. Og derforuden viser Maaden af hvilken Carolus betiente sig i at bestride Saxerne, at det ei fornemmelig var ham om Religionen at giøre, og den Maade at fortplante samme ved Sværd og Ild, er stridig med den Christelige

Sagtmodighed, og den brave Herre vidste sig meget efterladen i at lade Sarerne underviise, naar hand havde overvundet dem, lod hand dem døbe, og bekymrede sig ei videre om de vare tilstrekkelige underviiste i deres Christendom eller ei; Hand begyndte og ei heller en ny Kriig af andre Aarsager end fordi Sarerne faldt ham fra, men de som satte sig der imod, hiemsøgte hand saa haardelig, at mand holder for, at hand derved har ombragt fleere end hand bragte til den Christelige Troe, som hand og 795, da Sarerne igien faldt fra ham, paa en Dag lod ihielslage 30000 paa et Sted. Endelig viser og de opdigtede Vundertegn som Frankerne betiente sig af, til at overtale Sarerne, at de med deres Gudsfrygt ei meente det alt for vel. Disse sære Hr. Hoffmans udførte Tanker om Keiser Carls Gudsfrygt, hvilke vi gierne overlade andre 8 nærmere Overvæyelse. Vel mueligt gaaer mand den gode Keiser for nær i at betage ham den Roes hans Aske endnu nyder over hans Gudsfrygt. Vel mueligt kand en stark Oertroe, som formaaer

maaer meget over vores Villie, have haft stor Deel i hans Idrætter; Vel mueligt kand Clericiets Opmuntring, der hos de Romerske Catholske holde meget med Petri Sværd, have bevæget ham til nogle haarde Slutninger; Vel mueligt har hand meent dermed at giøre Gud en velbehagelig Tieneste.

Udi Brunsvig er trykt 1727 udi 4to: Ebert Noordbeks Forklaring over Malachiæ Prophetie, forsynet med Anmerkninger, og udgivet af Laurentz Hageman, hvilke Prædikener ere oversatte af det Hollandske Sprog, og Anmerkningerne ere meget gode.

Udi Leipzig har mand begyndt at udgive en Tractat, som indeholder adskillige curieuse Ting, og Maanedlig skal udgaae. Den første Maaned er allerede udgivet 1728, og har til Titul: Merkwürdige und recht seltsame Begebenheiten des auf wunderſamen Wegen gereiseten Pilgrims, oder richtige Beschreibung desjenigen, was ein durch gantz Italien gereiseter Pilgrim, während seinen 12 Jährigen Reisen, sehenswürdig angetrof-

troffen, der curieusen Welt in allen curtzen und deutlichen Vortrage Monatlich eröffnet von Critile.

NEDERLANDEN.

Udi Amsterdam eftertrykkes det skionne og kostbare Verk om de Asiatiske Inscriptioner som Edmund Chishul 1728 lod trykke i London in Folio. Mand vil paa lige Foed behandle den anden Deel af dette Verk, som ventes fra London, og er noget stærkere end det første, saaog forsynet med nødvendig Register over det hele Verk.

Udi den Hag lader Boogføreren Peter von Hondt udgaae et Verk, angaaende den Bibelske Historie, hvorpaa fordum von der Mark har arbeidet udi 30 Aars Tiid med stor Omkostning, og bestaaer samme af 214 Kaaberstykker in folio, forfærdigede af de beste Kaaberstikkere, med en kort Forklaring over samme, og paa det at de som ei ere Elskere af det Hollandske Sprog, kunde betiene sig af dette Verk, lader hand desuden trykke paa Fransk: Saturins Historiske Dissertationer over Biblen, hvorved disse Kaaberstykker og kand fejes.

ENGELLAND.

Udi London har Hr. R. Smith, som er Professor i Astronomien i Cambridge, ladet trykke et Udkast til Subscription over et fuldstændig Systema i Optichen, hvori hand ei alleene vil lære, hvorledes mand skal bruge og forfærdige de Optiske Instrumenter, men endog vise de Opdagninger hvilke mand ved saadanne Instrumenter allerede haver giort i Astronomien og Natur-Læren. Ligeledes har M. Stephan Switzer ladet trykke et Udkast til sin Udledning til et almindelig Philosophisk og practisk Systema over Hydrostatiken og Hydrauliken; Hand vil derudi vise den fornuftigste og fordeelhaftigste Methode til at indlede Vandet udi store Herrers Lyst-Huse, Bygninger og Haver, og drive det i Høiden. Derhos vil hand meddeele sin Undersøgning om Brynderes Oprindelse, og undersøge alle derhen hørende Meeninger, og beskrive de Machiner af hvilke mand betiener sig til Vands Indledning. Hand har giort sig et Theoretisk Systema udaf alt hvis Archimedes, Galilæus, Tor-

Tornelli, Bojle, Wallis, Plot, Hooch, Mariotte, Desaguliers og andre derom have skrevet, og hvis hand practisk anfører, laant af Vitruvio, Boecler, de Camp og andre Romerske, Valske, Franske, Hollandske og Tydske Bygmestere. Dette Verk skal forsynes med mange Kaaberstykker.

Sammesteds udgives hver Maaned en meget lærd og vel udarbeidet Journal over de lærde Sager, som bestaaer af 6½ Ark in 8vo, og er dermed giort Begyndelse udi Aaret 1728.

End er sammesteds den anden Deel af de berømte Sø-Roveres Liv og Levnet færdig trykt, og findes derudi en Efterretning om Landet Magadoxa, som ligger udi Æthiopien.

ITALIEN.

Udi Turin er Mr. Lampe saavidt kommen med sin Historie over det Savoyske Huus, at hand samme, forfærdiget udi 2de Folianter, har leveret fra sig til een af de Kongelige Ministrer, som er beordret samme at igiennemlæse, finder det Bifald, vil den strax vorde trykt.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager,

No. 7.

Den 17 Februarii 1729.

DANEMARK.

Lilde eller Litle.

Skioldet blaa, og derudi 2 Sølvbielker, paa Hielmen 2 blaae Vesselhorn med 2de Sølvbielker. Under Kong Erik den 6te sad i Rigens Raad Johan Lilde. 1275, da Riget var i Forbud, blev Hr. Joen Litle, som boede paa Tommerup i Skaane, brugt i den til Rom, for at faae samme band løst, sendte Legations

Hand iod sig og derudi vel bruge, saa at Riget blev løst af Forbud, som varede udi 5 Aar, paa Skierstorsdag i Nyborg 1303. Hand forhandlede Sagen saaledes, at Kongen gav Lunde-Sæde til Eje, ald Kronens Gods i Herridstedherred i Skaane, undtagen Ysted, og Rodneherred paa Borringholm, og Biskoppen gaves for sit Fængsel og Skade 10000 Mark Solv. Hand fik, fordi hand foer i Rigets Ærende, Frihed af Kongen, at den Laxegaard ved Lunderthun paa Foraaret ei skal tillukkes for dem paa Tommerup og oven for boendes, men staae aaben, at en Tønde kand flyde der igiennem, for Fiskens Opgangs skyld. Hand haver samme Dag, som Kongens Marsk, underskrevet det paa Herridstedherredt og Rodneherredt udgivne Skiøde. Hand døde 1306 in Augusto, og var en fornemme Ridder. Hans Frue, Frue Cicilia, døde om Julen strax efter, og er begraven hos hendes Fader i Esserum. 1307, da Kong Erik Menved forlænte Hertug Christopher med Hertugdømmet Sønder Halland, nævnes blant Rigens Raad

Joen

Joen Litle. 1314 er Godskalk Litle med fleere, for deres Forseelse mod deres

Herre og Konge, paa Viborg Landsting dømt fra Livet og sit Gods, blant hvilket

var

var Finstrup i Fyhn. 1315 blant Kongens Forlovere for den med Synder-Jylland giorte Fred nævnes Amund Litle. 1317, da Grev Christian af Oldenborg tager Kongens Søster-Daatter Frøiken Elisabeth af Verle til ægte, lover iblant andre for de i Udstyr tilsagde 1000 Mark Sølv, Povel Litle Ridder. 1318, da Dagtigning skeer imellem Kong Erik Mendved og Hertug Erik af Sønder-Jylland til Slagelse, om allehaande Sager er betinget, at Johan Gotskesøn Litle skulde have sit i Forstendømmet fratagne Gods igien. 1327 levede Peder Lilde. 1329, Otte Litle, Ridder, nævnes iblant Hr. Ludvig Albretsøn Marskes Gieldener, hvilke Grev Johan 1329 til Helsingborg lover at forneje.

SVERRIG.

Udi Stokholm er trykt: Det evige Evangelium, eller Lære om de Troendes Saligheds Forvisning, som er oversat paa Svensk af det Tydske ved den Kongl. Drabant-Præst Mag. Carl Johan Lohman.

JN-

TYSKLAND.

Udi Petersborg er trykt i afvigte Aar in 8vo ; Udtog af den gamle Historie fra Verdens Begyndelse indtil de midlere Tider, til Hans Czariske Majestæts Brug og Tieneste.

Mand har der og begyndt paa at trykke et Tydsk, Latinsk og Rußisk Lexicon.

FRANKERIGE.

Udi Paris er trykt en Fransk Oversettelse af Hondfroy Dittons Engelske Skrift om den Christelige Religion, viist af vor Frelseres JEsu Christi Opstandelse. Efter de fleeste Lærde blant Engellænderne deres Meening, er denne en fortreflig Boog i sit slags. Den fandt stor Bifald det første den kom ud, og de 3 a 4 efterfølgende Editioner have ei forringet den første paa Bogen satte Priis og Estime. Det synes og, at Oversættelsen, som er forfatted af een af Præsterne ved den Franske Kirke i den Hag, hos dem som ei forstaar Engelsk, ei vil betage Skriftet noget af sin Roes. Endskiønt Oversætteren overalt har fuldt sin Author, saavel i hans Tanker som Materie

rien, og ei sat dertil uden nogle faa Anmerkninger, naar hand har fundet det nødig, til at forklare enten Texten, eller forbedre Tankerne, saa har hand dog vist at give sin Oversættelse visse Angenemheder som feile udi Originalen, i Steden for de Expreßioner som faldt alt for Mathematisk, har hand vist at bruge meere almindelige Ord og Talemaader, afdeelt hele Verket i Capitler, og satt Summarier saavel over Capitlerne som Sectionerne. Author Honfroj Ditton er fød udi Salisbury af Noncorformistiske Forældre, der fra Barndom op af holdt ham til den Geistlige Stand. Hand kom meget ung til at være Præst, og da Byrden blev ham for tung over hans svage Helbred, nedlagde hand samme sit Embede, og udvaldte Mathematiqven til sit Hoved-Væsen, hvori hand inden kort Tid bragte det meget vidt. Hans Forening med den Engelske Kirke, og store Forfarenhed i Mathesi, bragte ham til at være Professor udi det til London oprettede Christi Hospital; da udgav hand sine Tractater om Reglerne til Bevægelserne og Floderne, hvilke udviser, at de ere

udarbeidede af en Mester. Derhos klemte hand ei sin Theologie, og da Deisterne i Engelland rose sig af en noje Prøve, meente hand, at mand ei bedre kunde sætte dem i Klemme end ved Geometriske Beviser. Hand lovede derpaa dette hans Skrift, og forjettede at vise Evangelii Guddommelighed efter de skarpeste Regler udi Matheſi. Deisterne loe derover, og nogle velsindede frygtede for at Tingen ei var at bringe til saa øjensynlig en Klarhed. Men begge forundrede sig, da Verket kom ud. De som vare Religions Venner fandt at det var en fuldkommen Demonstration, og Deisterne have hidtil ei kundet besvare det, de sige alleene, at alle af Christi Opstandelse yttrede Følger falde af sig selv bort, saa længe mand endnu kunde nægte, at det er en aabenbared Religion. Hr. Ditton vidste meget vel, at denne eneste Indvending og Udflugt kunde gjøres, hvorudover hand giorte Udkast til et andet Verk, hvorudi hand vilde vise Aabenbaringens Nødvendighed, og de Guddommelige Bøgers Inſpiration, men hand døde derover 1714 i sit 40de Aar, og efterloed sig dette Arbeide ufuldkommen. Hand

var en god Ven af Whiston, og havde foresat sig med ham at udfinde Longitudinem. Deres Indfald var forunderlig, i det de foreslog at sætte Kunst-Ild paa en vis Distantz fra hinanden, som skulde anvise Graderne af Længden til Søes. Hertil var nødig at vide, hvorlangt borte mand alle Tider Nat og Dag kunde see Raketterne. Mand saae en lang Tiid i London og der omkring ei andet end Whistons og Dittons Raketter, men dette Anslag vilde ei lykkes, og de anvendte Omkostninger vare spildte. Hr. Ditton fortrød denne Mislingelse saa haardt, at hand ei var at trøste derover, og mand meener, at det har forkorted hans Liv. Mange for ham have vel bevist Religionens Sandhed af Christi Opstandelse, men Maaden paa hvilken Tingen er udført, er det Bogen har, som noget besynderligt for sig selv, og derudi bestaaer dends Fortreflighed. Deri forekommer ikke nogen unøttig Tvistighed, ingen Pralen om egen Lærdom eller deslige, alting er systematisk, kort og fyndig, og mand kand friit kalde det en Demonstration, saa længe Deisterne ei vise Contrarium.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 8.

Den 24 Februarii 1729.

DANNEMARK.

Litle eller Lilde.

Anno 1275. var Hr. Johan Lille Hertug Albrets Raad af Brunsvig. 1327 levede Joen Litle til Vobek og Toveskov. 1329 Otte Lille Ridder. 1351 Mester Joen Lille. 1358 Tyge Lille. 1421 Joen Lille, hans Daatter Elsebeth Lille havde Hr. Bent Torbenson Bille til Soeholm, Hr. Peder Lille havde Kirstine Sties Daatter Tott, hans Son Hr. Truid Pederson Lille giftede sig med Beate Tott, som var Hr. Iver Arelson Tott og Margrete

Larmands eneste Daatter, gift siden med Hr. Arved Trolle; Deres Søn var Peder Litle, som døde voxen ugift.

Linov.

Skioldet fordeelt udi 4 Deele med blaat og Sølv, paa Hielmen 2 Vesselhorn, hver verelvis fordeelt udi 4 Deele, med blaat og Sølv.

TYDSKLAND.

Udi Hamborg er nylig trykt in 4to: Udtog af et Sendebrev fra Philadelphia i Pensylvanien, i hvilken hele Reisen didhen fra Amsterdam flittig er anteignet, og dette Lands Clima, tillige med Beboernes Handel, Ordning og andre Forretninger opdages, saaog navngives de der forekommende tame og vilde Dyr, Fugle, Fiske og Frugter. Tillige gives udførlig Efterretning om mange mærkværdige og hidtil ubekandte Omstændigheder.

ENGELLAND.

Udi London er trykt en Boog om de Merkværdigheder som henhøre til Anna fød Princesse af Østerrige, hendes Historie. I samme ere at finde ei alleene de egne Tilfælde som tildroge sig medens Ludvig den XIV. var mindre-aarig, da samme Princeß var Regenterske over Frankerige, men og adskillige Printzers og Barthiers Egenskaber, tillige med en geheim Beretning om hendes Elskovs-Handel. Herforuden haver Author tilføjed en egen Efterretning om Carl

den l. ulykkelige Tilfalde, hvis lige ei findes i nogen Engelsk Skribent, efterdi der udi findes Hoved-Væsenet af de Samtaler som denne Konges Gemahl i hendes Landflygtighed haver haft, med den som haver forfatted dette Skrift, i sær, hvorledes Hertugen af Bukinghaam haver stifted en Misforstaaelse imellem denne Dronning og hendes Gemahl; Hvad for Elendighed Dronningen derover har maatt udstaae, som alt er taget af hendes egen Beretning og Reise-Beskrivelse til Holland; Den Fare hun løb over Seen paa hendes Tilbage-Reise til Engelland; Hendes sidste Skilmis fra Kongen, og Flugt til Frankerige; Hvorledes hun der blev imodtagen, og erholdt Hielp fra den Østerrigske Anna; Hendes Mistroe til Cardinal Richelieu; Kong Carls farlige Kiærlighed til Dronningen af Spanien; Nogle Betragtninger over hans Død, og andre Omstændigheder; De Konster mand brugte for at berede Dronningen til at imodtage denne fatale Tidende; Det Raad som Dronningen af Frankerige her-

herudinden gav hende ; Og hendes Begiering, at det Franske Hof vilde antage sig hendes Sønner ; Kong Carl II. Ankomst og Imodtagelse ved det Franske Hof ; Hands Persons Egenskaber ; Beskrivelse over et Mummerie i Paris, for at forlyste Enke Dronningen, og den af hende den unge Kong Ludvig den XIV. givne Reprimande, fordi hand ei tog nogen af hendes Døttre op at dantse ; Mazarins Brev til Cromvel , udi samme Dronnings Faveur, og Cromvels Afslag derpaa ; Derpaa hendes Skrivelse over Cromvels Død til Author, samt mange andre egne Ting, som betreffer de Engelske Sager, og ei ere anførte af nogen indlandisk Skribent. Verket er trykt i 5 Tomer in 12mo.

ITALIEN.

Udi Neapolis er trykt udi 2 Deele in 8vo , en Historie over Kongeriget og Byen Neapolis samt Sicilien, fra den Tiid de først fik Konger, udarbeidet af Francisco Capecelatro. Mand kand slaae saa megen større Troe til denne Skribents Oprigtighed , som hand er langt

langt nok fra de Tider om hvilke hand skriver, og har prøvet de Skribentere som for ham have skrevet, og derhos har haft frie Adgang til de Archiver og Manuscripter som kunne give ham Oplysning om de Bedrifter hand har beskrevet. I disse 2de første Tomer meddeeler hand en temmelig udførlig Historie om de fornemste Tilfælde der angaae hans Fæderneland. Den første bestaaer af 5 Bøger, hvoraf den første handler om Roger den I. Den anden om Vilhelm den Onde, den 3die om Vilhelm den Fromme, den 4de om Tancredo og Constantia. Den anden Tomus afhandler Keiser Friderichs II. Historie.

Udi Rom er trykt i afvigte Aar in 4to: Erke-Biskoppen af Ancyra Fontanini lærde Dissertation om St. Augustini Legeme, som er fundet begraven i Pavia. Da 1695 den 1 October udi Pavia nogle Muurmestere arbeidede udi St. Petri Kirkes in coelo aureo underjordiske Capelle, brækkede de iblant andet Hiørnet ned af een udaf Teglsteen opbygt Grav, som fandtes imellem et Altar udi samme

Ca-

Capell og en Brynd, som der er gravet op til en Pille; I denne Grav fandt mand een vel tilslutted Kiste af hvid Marmor, for paa samme var skreven med store sorte Bogstaver Augustino, og samme Navn var og indvendig i Graven at læse, I Marmorkisten fandt mand, efter at den var aabnet, en Sølvkiste, som ei havde anden Zirat end som Kors paa, Enden af Dekkelet med de 2 Bogstaver I. C. og i samme Kiste var en anden af Blye, som syntes meget ældre end de andre, i hvilken laa nogle Been, herover blev, efter Biskopens af Pavia Foranstaltning, udi Canonici Regulares og Augustiner Munkenes Overværelse, som betiene samme Kirke, holdet et ordentlig Vidnes Forhør. Siden denne Opdagelse er hefftig Stridighed opkommen imellem samme Canonicos og Augustinerne, da de sidste foregive, at disse ere de rette Been af St. Augustino, hvilket de andre nægter. Endelig, for at giøre Ende paa denne Stridighed, som haver varet over 32 Aar, har nu værende Pave Benedictus XIII. i forige Aar sendt et Brev til

Bi-

Biskoppen i Pavia, og paalagt ham, for Rætten at declarere sin Meening om disse Reliqvier, som ere fundne i een af Kirkerne i hans Stift. Da sligt var skeedt, og Biskoppen havde tilkiendt dem den hellige Augustino, har Hr. Fontanini, efter Pavens Ordre, paataged sig samme at forsvare, og til den Ende udferdiget denne Dissertation. Denne Prælat viser udi dette Verk stor Lærdom, og paatager sig saa tydelig som mueligt at gotgiøre, at det 1695. til Pavia i St. Petri Kirke in aureo coelo fundne Legeme, er St. Augustini, som først imod Enden af det 5te Seculo af de Biskopper der for Troens Bekiendelse under den Vandaliske Konges Trasimundi Regiering blev forviste udaf Africa, eroverbragt til Sardinien, fra Sardinien er det Anno 722, efter den Lombardiske Konges Luctprandi Anordning, bragt til Pavia, og der forvart og biesat i den underjordiske Gevælst, som samme Konge til den Ende i Kirken har ladet forfærdige. Dette Fontanini Arbeide tekkedes Paven saavel, at hand har ladet samme Dissertation oversætte paa Italiensk

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 9.

Den 3 Martii 1729.

DANNEMARK.

Lunov.

Skioldet deeles paa langs ned udi 2de Deele, den første af Sølv, den anden ligeledes, og der udi 2 sorte Bielker, paa Hielmen 2 Horn, det første sort og Sølv, det andet Sølv og sort. Jeg har og seet de Lunovers Vaaben med 3 gyldene Bielker i den anden Afdeeling, og 8 Paafugle-Feire paa Hielmen. Iblant Ingeborg Kruses Jacob Grubbes til Kobel Ahner

I fore-

forekommer paa Hielmen 2 Svane-Halser, som holder en Guldring med Næbbene, og i Skioldet 2 sorte Bielker. Af denne Familie haver levet 1482 Lars Lunov Lænsmand paa Aalborg-Huus. Otte Lunov til Holmegaard havde Ingeborg Blik, og med hende en Søn Lauritz Lunov, og en Daatter Anna Lunov, gift med Mogens Kruse, Lauritz Kruse til Valle og Inger Høgs Søn. Lauritz Ottesøn Lunov til Holmegaard var 2 gange gift, først med Anne Kruse, Endvold Kruse til Vingegaard og Dorthe Vifferts Daatter, som havde en Søn sammen, Otte Lunov, anden gang havde hand Else Krag, Erik Krag og Anne Juels Daatter, Moder til 3 Sønner, Erik, Ove og Jesper Lunov, samt en Daatter Anne Lunov, gift med Niels Harboe, Otte Harboe til Restrup og Ingeborg Schaks Søn. Den ældste af Lauritz Lunovs Sønner, Otte Lunov til Holmegaard, var 3 gange gift, først med Sidse Krabbe, Tyge Krabbe til Bustrup og Ingeborg Juuls Daatter, med hende havde hand 2 Sønner, Endvold og Lauritz Lunov

nov, samt en Daatter ved Navn Helvig Lunov. Hans anden Frue var Dor-he Prip, Christen Prip til Bland og Ingeborg Schrams Daatter, Moder til Christen Lunov og Mette Lunov. I tredie Egteskab havde hand Anne Krabbe, Oluf Krabbe og Ide Lange, een af de med en Rose i Vaabenet, deres Daatter. Otte Lunov og Sidsel Krabbes anden Søn, Lauritz Lunov, var 2 gange gift, først med Kirsten Basse, Hans Basse og Maren Ornings Daatter, siden med Inger Kaas, Christoffer Kaas og Blantzeflor Bilds Daatter. Lauritz Lunov og Else Krags første Søn Erik Lunov til Bidskum var 2 gange gift, først med Sophia Hekken, Erik Hekken til Engelund og Margrete Frises Daatter, som var Oluf Munks Enke, de havde ingen Børn, 2) med Ellen Dyre, Iver Dyre til Hvidsted Gaard og Else Galschioths Daatter, de havde og ingen Børn. Den anden af Lauritz Lunov og Else Krags Sønner Ove Lunov til Lystrup, giftede sig med Christentze Dyre, Iver Dyre til Hvidsted Gaard og Elsebeth Galschioths Daatter. Lauritz Lu-

nov og Elsebeth Krags 3die Søn Jesper Lunov, havde Pernelle Kaas, Jørgen Kaas til Hemmestrup og Mette Banners Daatter, de havde ingen Børn. Pernille Kaas fik siden Johan Urne til Valsøe.

JN

INGERMANLAND.

Udi Petersborg har Professor Bulfinger en Tractat ferdig om de første Fundamenter i Physica, som hand agter at lade trykke paa Russisk; Hand vil der udi vise, hvorledes Natur-Kyndigerne hidindtil udi Grund-Reglerne, saavel af Natur-Læren som Mechaniqven have viget fra hinanden, og giver sin egen Meening derom tilkiende.

POHLEN.

Udi Jarskau haver Kronens Referendarius Joseph Zaluski for at udgive et udførlig Polsk Bibliothek, hvorudi hand ei alleene vil give en tilstrekkelig Efterretning om den som have skrevet noget i den Polske Historie, men endog om alle indfødde Polackers udkomne Bøger.

TYDSKLAND.

Udi Dresden har Johan Theophilus Michaelis opfundet en ny Maade, uden Machiner og paa frie Haand at kunne slibe de store Tschirnhausiske Brænd-Glas. Hand har allerede forfærdiget saadan et Brænde-Glas, hvis Diameter udgior 17 Toll, og dends Focus 28 Toll,

Toll, af et Stykke uformlig Glas, som veiede 30 Pund, hvilket hand fandt i een af Glas-Hyttene. Hand har overleveret samme til Kongen med een derover forfatted Boog. Hand har og for, at giøre Brænd-Speile af Gips, hvilke skal være bedre end de af Træ eller Metall.

Udi Nyrnberg ere under Prof. Doppelmajers Opsyn forfærdiged nye Globo, som i Diametrisk Storlighed udgiøre 13 Nyrnberger Toll, og ere indrettede efter de ved megen Correspondence erholdne nye og beste Anmerkninger, samt forsynede med allehande dertil hørende, og af adskillige Reisende en lang Tiid samlede sickre Efterretninger, saavel som og med gode og af Meßing giorte Meridianer, Time-Cirkler, Snit-Ovadrater over Højden, item den Gregorianske og Julianske Calender ved Horizonten. Parret koster i Nyrnberg 24 Gylden.

Sammesteds er under Pressen, som med første vil vorde færdig paa Latin, S. Baron Puffendorffs bekandte Histo-

rie

rie om Kong Carl Gustavs til Sverrige Bedrifter. Samme Verk er forsynet med udvalde gode Kaabberstykker.

FRANKERIGE.

Udi Paris er trykt i afvigte Aar in 12. den 18de Samling af nogle Jesuitiske Missionairers Breve til adskillige fremmede Missionairer. I denne Samling indeholdes 9 deslige Breve; I det første forestiller P. du Halde den nærværende Tilstand af Religionen i China, siden den nye Keiser Yongtching kom til Regieringen, der ei alleene paa det strengeste forbød den Christelige Religion, men endog selv har skrevet en Boog derimod, hvorudi hand heftig skiælder paa samme, og ligner den ved Pe Hen Kino Sect, som alletider er genegen til Oprør, og siger, at nogle Missionairer alleneste af den Aarsag tillades at være til Hove, efterdi de anvendte deres store Færdighed i Videnskaber til Rigets store Nytte, men de som underviiste Folket i hver Stad, skulde tage Materien af denne Boog, og forklare det fra Begyndelsen til Enden. Den Christelige Religion

gion havde der paa en kort Tiid lidt stor Afbrek, thi 1722 er den forviist af Kongeriget Tonkin, 1723 af Provintzen Fokien, 1724 af det hele Chinesiske Rige, og 1725 af Conchine. Det andet Brev er forferdiget af P. Dueros, og indeholder en Beskrivelse over Isle de France og Isle de Bourbon, saaog over Den Ponticheri, om hvilken Author iblant andet roser, at Poesien der er meget høit agtet, og at den Malabariske Ungdom forestiller skionne Skuespill, hvorover hand giver Forhaabning, at mand derfra kand faa at see et Indianst Theatrum, ligesom mand nu har Fransk og Italiensk Theatrum; Ja disse Skuespill giøre dem stor Tieneste i Hedningernes Omvendelse, efterdi de nye Omvendte satte samme imod Afguds-Tienernes Tragoedier, og derhos ei forglemme at spotte de Hedenske Afguder. Det 3die Brev af P. Paremin fortæller den Christelige Religions Fremgang i en talrig Familie af det Keiserlige Blood. Det 4de af P. Cantova indeholder adskillige curieuse Ting, især om de Carolinske Oers Opdagelse.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 10.

Den 10 Martii 1729.

DANNEMARK.

Lindenov.

Skioldet deeles paa langs ned i 2 lige Deele, det første rødt, og derudi en grøn udslagen Linde-Green med 4 Qvister, den anden Deel bestaaer af 3 røde og 3 hvide Bielker verelvis, paa Hielmen 2 røde Horn med 2 hvide Bielker, og der imellem saadanne en udslagen Linde-Green med 4 Qvister, som i Skioldet; Mand finder og iblant en

Linde-Green alleene paa Hielmen. Familien skriver sig fra Meissen, men har længe været boesat i Dannemark, bekant under det Navn af Johansønner. Eftersom paa en Tavle afteegned var i Vor Frue afbrændte Kirke, skal Fobeslet i Synder-Jylland have været udi 260 Aar beboet af de Lindenover. Den første fra hvilken mand har Stamme-Linien, er Hans Johansøn den Ældre, og hans Frue Mette Emichs-Daatter, deres Søn var Hans Johansøn Lindenov til Fobeslet og Hunslund Closter, som med sin Frue Birgitte Rosenkrands, der var Hr. Erik Stygge Rosenkrands til Mattrup og Kirsten Skaves Daatter, havde 3 Sønner, Anders Johansøn Lindenov, Lars Johansøn Lindenov og Christopher Johansøn Lindenov. Den ældste Søn, Anders Johansøn Lindenov til Rørbek fik Margrete Lange, Hr. Thomas Lange til Lydom og Else Totts Daatter, som var Hartvig Andersøn Ulfeldts Enke, hun fød ham 4 Døttre, 1) Birgitte Lindenov, 2) Anna Arel Vifferts til Arelvold, som døde 1564, 3) Kirsten Steen

Bil

Billis, som var Hr. Claus Bille og Lisbeth Ulfstands Søn, 4) Else, gift med Absolon Giøe, Anders Giøe og Karen Valkendorphs Søn. Hans Johansøn Lindenov og Birgitte Rosenkrandses anden Søn Hans Johansøn Lindenov til Fobeslet, fik Riborg Tinhuus, Lauritz Tinhuus til Juelskov og Hilleborg Billes Daatter, hand døde 1568, og hun 1572, Moder til een Daatter, Riborg, og een Søn Hans Johansøn Lindenov til Fobeslet og Gafnøe Kloster, som døde 1595, og havde med sin Frue Margrete Rosenkrands af Nesbyeholm, 4 Sønner og 5 Døttre; Sønnerne vare Otte Lindenov, Hr. Hans Lindenov, Holger Lindenov, som døde gammel ugift, og Lauritz Lindenov; Døttrene vare 1) Riborg, 2) Birthe Hr. Otte Skiels til Hammelmose, som var Christen Skiel og Margrete Brahes Søn, 3) Sophie, 4) Ide, som døde 1583 ugift, begraven i Medelfart. Den Ældste af disse Sønner var Otte Lindenov til Borrebye, som med sin Frue Anna Brahe, der var Tyge Brahe til Hammer og

Helvig Krabbes Daatter, avlede 5 Sønner, hvoraf de 2 døde Børn, og de andre vare Holger, Hr. Hendrik og Otto, og en Daatter, Helvig Mogens Høgs, som var Styge Høg til Vang og Anne Ulfstands første Frue, fød 1604, og død 1634 i Barselseng. Hendes Broder, Hr. Hendrik Lindenov til Ovids Kloster, Ridder, Befalingsmand over Christian-Stad Lehn, og siden Stift-Amtmand i Fyen, og Lænsmand over S. Hans Kloster i Odense, havde med sin Frue Beate Ulfeld, Hr. Christopher Ulfeld til Svenstrup, Dannemarkes Riges Raad, og Maren Urups Daatter, 5 Sønner, Otte, Christopher, Lauritz, Ove og Hans Lindenov, hvoraf den Ældste døde ung, og 4 Døttre, Berthe, fød 1632 den 25 Dec. paa Mollerup i Skaane, død 1651 den 30 December, begraven i Nicolai Kirke i Kiøbenhavn, 2) Helvig Ove Bielkes 3die Frue, som var Hr. Jens Bielkes til Osterraad og Sophia Brokkenhuses Søn, 3) Christentze Niels Ulfelds til Mulderup, 4) Anne Christine Hr. Erik Banners.

EN-

ENGELLAND.

Udi Londoner udkommen et lille dog læsværdig Skrift under Navn af Observationer over Store-Brittannens Rigdom og Handel, hvorudi Author prætenderer at gotgiøre, at Store-Brittannien aldrig har været i en meere blomstrende Tilstand, og dends Handel aldrig har strekket sig saa vidt som nu, imod dem der indbilde sig, at Riget er svagt, at dets Rigdom aftager, og Handelen undergaaer fra Dag til Dag. Naar Penge, siger hand, kand faaes for en liden Interesse eller Rente, og Jorde-Godset daglig tiltager i Prisen, er det et Mærke paa et Folks Lyksaliged. Penge ligesom Kornvahre stiger og falder i sin Priis, ligesom derpaa haves Mangel eller Overflødighed. Pengene gielder nu ikke uden 2 eller 3 pro Cento, eftersom den Sikkerhed er til, som derfor stilles; Deraf følger, at deraf maa være større Mengde end forhen haver været; Det Jorde-Gods som for nogle Aar soldtes paa den Food af 20 og 22, sælges nu for 25, 26 og 27, som er den anden u-svigelige Prove

paa,

paa, at der ere nu flere rige Folk til, end nogen Tid haver været. Legges nu her til, siger Author, de overmaade store Summer som ere anwendte til at indkiøbe Sølv- og Guld-Servicer og Juveler. Forbedring paa Jorde-Godset, Forpagternes prægtige Levemaade, ꝛc. maa mand tilstaae, at Store-Brittannien er i en blomstrende Tilstand, og dends Indbyggere lyksalige. Hand besvarer dernæst tvende Indvendinger som giøres imod disse syulige Prøver paa Folkets Lyksalighed, nemlig, at Papir-Crediten ei er andet end en Ligning af Rigdom, og at den Hollandske Veksel-Cours er skadelig for Engellænderne. Hand siger, at en Papir-Credit, hvad heller den er almindelig eller particulier, umuelig kand længe holde stand, med mindre der er en virkelig Fonds, som dertil kand svare, hvorpaa de Mißißipiske og Syd-Soesske Handels-Projecter ere klarlige Vidner. Den udi Store-Brittannien værende Papir-Credits Langvarighed og blomstrende Tilstand ere Prøver paa, at den Fonds, paa hvilken den beroer, er reel. De publique Ind-

komster udgiøre denne Fonds, denne Fonds Tiltagelse, ved hvilken Gielden afdrages, vidner om disse Indkomsters Storhed, og legger aabenbare for Dagen, at Nationens Gield og Papir-Crediten ere satte paa en fast og sikker Grundvold. I Hensende til de Hollandske Verler, som siges at være Nationen skadelige, svarer Author, at particuliere Aarsager, som almindeligen ei have nogen Gemeenskab med Balancen af Store-Brittanniens Handel, og ei decliderer det ringeste, enten fra eller til: dessen Rigdom eller Forringelse, kand tilveje bringe, at Verlerne falde. At de Subside-Penge, som skal betales til omliggende Printzers Troupper i fremmede Lande, og Renterne af de store Summer, som andre Nationer have i de Engelske Fonds, og der siges at beløbe sig til 8 Millioner Pd. Sterling, alletider have contribueret til Verel-Courssens Skade; Hvortil endnu for nærværende Tiid kand føjes, at siden mand har reduceret Renten paa den Food af 4 pro Cento, have mange Fremmede tænet paa at sælge deres Fonds, da den Rente

de deraf fik, ei syntes dem stor nok, og Umagen værd at betroe deres Midler i fremmede Communitzionaires Hænder.

Samuesteds er ferdig til Trykken: Wilhelm Derhams, Canonici i Windsor, Hydro Theologie, eller Overtydning om Gud, uddraget af Vandets Betragtning. Hans Physico Theologie er allerede udkommen paa mange andre Sprog, og nylig i Leyden paa Hollandsk, hvor mand og har en Latinsk Oversættelse deraf under Hænder. Hans Astro-Theologie bliver ligeledes oversat paa Latinsk og Hollandsk, efter at den forhen er trykt paa Fransk og Italiænsk.

FRANKERIGE.

Udi Paris har P. Ferand for at lade trykke en Latinsk Commentarium over Esaiam; Verket skal udgiøre en Tome in Qvarto, og haaber mand, at det vil vorde vel optaget, efterdi Author skal være meget forfaren i de Morgenlandiske Sprog. Af dem som have seet Skriftet, roses det høyt. Author har og for at udgive en Commentarium over de smaa Propheter.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 11.

Den 17 Martii 1729.

DANNEMARK.

Lindenov.

Otte Lindenovs og Anne Brahes 5te Søn Otte Lindenov fik Vivike Podebusk, Claus Podebusk til Krapperup og Sophia Ulfstand af Barsebek deres Daatter, som efter hans Død fik Knud Ulfeld til Svendstrup, deres Børn vare 4, tvende Døttre, Helvig, fød 1631, og død 1656, Eyler Evert Banners, som var Otte Banners Søn af Gisselholm

L for

første Frue, og Sophia, som døde Barn. Sønnerne vare tvende, Otte og Christian Lindenov, den Yngste var forlovet med Anne Urne, Fridrik Urne og Maren Arnfelds Daatter, som døde for Brylluppet. Den Ældste Otte Lindenov til Borrebye giftede sig med Else Juul, som var Malte Juul og Anne Ramels Daatter, Moder til Vibeke Lindenov. Hans Johansøn Lindenov og Margrete Rosenkrantses anden Søn Hr. Hans Lindenov til Hundslund, Ridder og Befalingsmand paa Hundsgavel og Callundborg, fød 1573. Octobr. 17. paa Fobisløt, døde 1642. Aug. 28. to gange gift, 1) 1605. med Sophia Sefeld, Jacob Sefeld, Dannmark Riges Raad og Befalingsmand over Mariager Lahn, og Sophia Bille deres Daatter, som døde i Barselseng, Moder til Riborg Jørgen Arnfelds til Borgaard, som var Hans Arel-Søn Arnfeld og Anne Marsvins Søn. Hans anden Frue var Lisbeth Sophie Rantzov til Søegaard, som var Hr. Breide Rantzau Dannmarks Riges Raad og Sophia Rosenkrantses Daatter,

ter, med hvilken hand avlede 5 Sønner og 4 Døttre, Sønnerne vare Hans Breide som døde Barn, Henrik, Jacob og Otte, som døde Barn. Døttrene vare 1) Sophia Hr. Christopher Urnes til Aasmark, 2) Helvig Sivert Urnes til Rørup, 3) Christentze gift 1) med Arel Pederson Gyldenstierne til Lyngbye-Gaard, siden med Claus Sehested til Ørslef-Kloster, 4) Ide, gift med Rente-Mester Steen Bek til Vraae, som var Sivert Bek til Frørslev og Lisbeth Billes Søn. Hr. Hans Lindenov og Lisbeth Sophia Rantzovs første Søn Hr. Hans Lindenov til Iversnes, Ridder, Rigens Raad, Befalings-Mand paa S. Knuds Kloster, var fød paa Gafnøe den 25 Martii 1616, og døde den 29 Maj 1669; Hand havde Frøiken Elisabeth Augusta, Kong Christian den 4des Daatter ved Kirstine Munk, Moder til Christian og Hans Lindenov, samt 2 Døttre, Anne Cathrina og Sophia Amalia Lindenov, gift med Claus Olufson Daae.

ENGELAND.

Udi London har den berømmelige Bentlei, som havde tilsagt den lærde Verden en ny Edition af det Nye Testamente, besluttet, siden hand nu gaaer i sit 66 Aar, ei at udgive den i sin Livstiid, men at lade det ankomme paa sin eeneste Sons Omsorg, som nu er Bibliothecarius ved det Kongelige og Cottonianske Bibliothec. De som have seet Exemplaret af Bentleys Nye Testamente, maae tilstaae, at hand derpaa har anvendt et utroeligt Arbeide, og at det Nye Testamente, om samme Edition skulde komme ud, vil faae en anden Gestalt. Hand har og holdt sin Broders Søn, D. Thomas Bentley, som er Bibliothecarius ved Collegio Trinitatis, paa sin egen Bekostning, udi Rom udi 3 Aar, for at conferere Manuscriptet af de Grædske Authores, som hand vil give ud, hvorved hand har haft stor Tieneste.

Sammesteds er for nogen Tiid siden udkommen den af Alexander Innes, D. Theologiæ, forfærdigede Refutation

over

over den der 1726 trykte Fable of the Bees, og da Authot til denne Fabel har forpligtet sig, ifald hand tydelig og grundig blev igiennemdrevet, at ville egenhændig forbrænde sin egen Boog, hvilket sit Løfte denne udkomne Refutation har foranlediget ham til at efterkomme, har hand og den 1 Martii udi afvigte Aar indfundet sig, vel og reent paaklædt, ved den for St. Jacobs Port paa Dronningens Fødsels-Dag antændte Glædskabs Ild, erklærede sig at være Authot til Fabelen om Bierne, og efter at have læst den udkomne Refutation, forbunden at sætte sit Løfte i Verk, hvorpaa hand kastede Bogen i Ilden.

Continuation af Observationer over Store-Brittanniens Rigdom og Handel.

Efter at Authot saaledes har viist, at Store-Brittannien er i en blomstrende Tilstand, anfører hand endnu, at Handelen, langt fra at den skulle aftage, paa nogle Aar merkelig er voxen, hvilket hand proberer med Manufacturernes og andre Vahre som voxe i Landet, og ere førte udaf

udaf Riget, deres Debit og Afgang. Hand meddeeler en Fortegnelse over hvis som er udført hvert Aar, og siger, at fra 1716 til 1721 inclusive, som er udi 6 Aar, er udført af Riget for 18 Millioner 326355 Pund Sterling Uldene Manufacturer, og fra 1722 til 1728, inclusive, som udgior andre 6 Aar, for 18 Millioner 802110 Pund Sterling, og altsaa for 50000 Pund Sterling i de 6 sidste Aar meere end udi de 6 foregaaende. At de 3 sidste Aar af den 2 Periodo have bedraget 54476 Pund Sterling meere end de 3 første; At de fremmede Vahrers, som ere indbragte af Riget, deres Værdie, naar Plantationerne derunder indberegnes, udi de 3 samme Aar ligeledes haver overgaaet de 3 forrige med 534261 Pund Sterling; At mand i den Tiid og har sendt udaf Riget meere Steen-Kuld, Blye, Tin og anden Erts end forhen; At af det Register, over hvis af ind- og udgaaende Skibe i Havnene svares, er at see, at fra 1722 til 1727 ere flere Skibe indløbne og udgaaende, end i de 6 foregaaende Aar; Og endelig,

lig, at udi Aaret 1726 har mand formontet meere Sølv i Engelland end i noget af de foregaaende Aaringer, undtagen 1714, 1715, 1716 og 1720.

FRANKERIGE.

Udi Paris er trykt en Tractat in 12. om en sikker Methode, efter generale og Geometriske Principia, at bestemme Faders og Tønders egentlige Indhold, hvoraf mand hidindtil ei haver haft nogen sikker Udregning, men Author meddeeler herved en udførlig Demonstration, hvilken er antagen af det Kongelige Academie for Videnskaberne, og ei kand andet end være meget nyttig. Tractaten bestaaer af 2 Deele, hvoraf den første indbefatter Theorien af Visiringen, som udledes af adskillige tætte Corpora deres Udmaaling, imod hvilke Fader og Tønder kand lignes. Derudi bestemmes deres Indhold accurat, paa hvad Maade de end ere giorte, og efter de adskillige Bugter og Krumheder som mand pleier at give dem. Den anden Deel indeholder, hvorledes Visiringen kand øves og brú-

bruges, efter de Grunde som ere fastsatte iden første Deel. Derudi gives en almindelig Methode, til at udfinde Fadenes Indhold. Samme Maade er jei alleene kort og let, men endog indrettet efter deres Begreb, som ei forstaae nogen Regul af Regne-Konsten, thi ved Hielp af en Stok og et Vithometrisk Compas, som Author forferdiger, kand hver lættelig maale alleslags Faders Indhold. Author har og vedføied en Tarif eller udregned Tabell, ved hvilken de som ei forstaae Regne-Konsten, lige saa rigtig som den meest øvede Regne-Mester, kand udregne Fadene, i det de ei havde andet end deres Øine dertil behov.

Sammesteds har mand, efter at have aabnet den døde Jesuit P. Marqvers Legeme, fundet i hans Hierte et temmelig stort Been, der hos ham skal have foraarsaget Vatersot, med hvilken Patienten har gaaet 50 Aar, saa at det er forunderligt, hvorledes hand har kundet blive 72 Aar gammel.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 12.

Den 24 Martii 1729.

DANNEMARK.

Lindenov.

Herr Hans Lindenov og Lisbeth Sophie Rantzaus 3die Søn Hendrik Lindenov til Gavnøe giftede sig med Sidsel Lunge, Hr Jørgen Lunge til Odden og Sophia Brahes Daatter, de havde ei Børn, hand døde 1653. Den 4de af deres Sønner, Jacob Lindenov til Hundslund, giftede sig med Christenze Brahe, Tyge Brahe til Tostrup og Birgitte

gitte Brahes Daatter. Hans Johansen Lindenov og Margrete Rosenkrantses 4de Søn Lauritz Lindenov til Oregaard var 2 gange gift, først med Sidsel Lunge, Ove Lunge til Odden og Anne Maltes-Daatter deres Daatter, som dode i første Barselseng uforløst, siden fik hand Anne Friis, Jørgen Friis til Krastrup og Else Biørn af Steenholt beres Daatter, de havde ingen Børn. Hans Johansøn til Fobislet og Birgitte Rosenkrandses 3die Søn Christopher Lindenov til Dannerup var 3 gange gift, hans første Frue var Margrete Bille, Hr. Claus Bille til Lingsgaard og Lisbeth Ulfstand, som var Hr. Jens Holgersøns Ulfstands Daatter deres Daatter, som fødde ham en Søn, Hans Lindenov, og en Daatter, Dorthe Friderich Langes af Thonnovgaard, som var Gunde Lange til Breding og Catharine Breides Søn. Den anden Frue var Ide Rantzau, Moder til Magdalena Mouritz von Ahlefeldts. Den 3die Frue var Anna Biørn, Johan Biørn og Giertrud Paßbergs Daatter, Hendrik Biørns Enke, med hvil-

hvilken hand havde 2 Sønner, Christopher og Johan Lindenov. Christopher Lindenovs og Margrete Billes Søn Hans Lindenov til Dannerup, som med sin Frue Elsebeth Juul, Jens Juul til Alsted og Anne Schrams Daatter, havde 2 Sønner, Gert Lindenov, som døde i Tydskland, og Hans Lindenov, den sidste havde med sin Frue Else Tott, Anders Tott til Næs og Lisbeth Rosenkrantses Daatter 3 Sønner, Anders Lindenov, Hans Lindenov, som døde ugift af et ulykkelig Skud i Hovedet, Jens Lindenov, som døde udenlands ugift. Moderen, Else Tott, fik siden Corfitz Ulfeld, som var Mogens Ulfeld og Anne Munks Søn.

Udi Kiøbenhavn er nylig trykt in 4to 4 Ark stoor udi Ove Lynovs Boogtrykkerie som er forferdiget af H. Kongl. Majest. Ober-Land-Bygmester Joh. Cornelius Kriegern: Berechnungen und Desseins auf 3 differente Grund-gemauerte Gebäude, als wornach Ihr. Königl. Majest. allergnädigst beliebet, daß die abgebrandte Strassen der Königl. Residentz-Stadt Copenhagen sollen reguliret und auf-

aufgebauet werden, worneben eine Erläuterung und Beweiß, wie wenig die Difference der Kosten sey, Brand-gemauerte Häuser gegen die von Eichene Stenderwerck zu erhauen; af hvilket den curieuse Læsere med det første et kort Udtog skal vorde meddeelt.

ENGELAND.

Paa de udi London udkomne Observationer om Store-Brittanniens Rigdom og Handel, er sammesteds udkommen et Svar, hvorudi Author vel tilstaaer, at Store-Brittanniens Rigdom er ansee-lig, at der findes Mengde Juveler, Guld- og Sølv-Kar, at Land-Godset er mægtig forbedret og forhøjet udi Prisen, at Forpagterne nu leve meere splendid end forhen, men hand prætenderer, at det proberer aldeeles intet imod Handelens virkelige Aftagelse, efterdi disse Rigdommer, siger hand, ere samlede ved en Suite af mange Aar, og Handelens Forringelse ei kunde skee saa hastig, at jo deraf endnu skulle være tilovers kiendelige Tegn. Mend bør, siger Author, henregne Formindskelsen af Pengenes Interesse

teresse og Jorde-Godsets Forhøjelse til andre Aarsager end til Store-Brittanniens Rigdom, efterdi længe for denne Formindskelse og Forhøjelse, var i det mindste lige saa stoor Rigdom i Riget som nu. Det bekandte Project af Syd-Søe-Compagniet, har, efter hans Meening, foranlediget begge Deele, Rentens Reduction af en Capital paa meere end 33 Millioner ℔ Sterlings Capital, er den rette Aarsag i den liden Rente som nu uddeeles, og de umaadelige Summer som samme Project kastede visse Personer i Hænderne, der i Gesvindighed derved bleve rige, ere ogsaa Aarsag i den hastige Forhøjelse paa Jorde-Godsets Priis. Hvad Credit-Papirer angaaer, da er vel Author derudi eenig, at den ikke længe kunde bestaae, om den ei blev soutenered af en virkelig Fonds. Hand legger dette dertil, at Store-Brittanniens Revenuer ere tilstrekkelige Sikkerheder, som svare til deres Værdie; Men at sige at Papir, der har sin Oprindelse af den udaf Fornødenhed giorte Gield, er et Kiendetegn paa Store-Brittanniens Rigdom, siger Author, er en Absurditet,

og hvad den Skade angaaer, som haves ved den Hollandske Vexel-Handel, siger hand, at mand best har kundet formerke den paa den Tid da mand giorde anseelige Remisser til visse Printzers Subsidier, og næsten 200000 Menniskers Underholdning i fremmede Lande, og mand erlagte 5 og 6 pro Cento til Rente af de Capitaler som andre Nationer havde i de Engelske Fonds, men paa denne nærværende Tid, da ingen Proportion imod forrige Udgifter haves i Henseende til de Subsidier og fremmede Trouppers Underholdning, som maa udredes, og Renten er saa meget mindre, prætenderer Autor, at den Skade i Vexel-Handelen ei kand tilskrives andet end Handelens Formindskelse, da den ikke er i Stand til at fyldestgiøre Pengenes Tilbagekomst i Lander. I Henseende til Manufacturernes og de i Landet faldende Vahres Udførsel, anfører Author mange Aarsager, for at probere, at det er umueligt, at domme net og just, eller slutte af Told-Registerne om Vahrenes Mengde og Værdie som udføres af Riget, efterdi hand har observeret af den Authors Be-

regning som har skrevet Observationerne, at Handelen merkelig har aftaget siden 1725, efterdi i samme Aar ere for 500000 Pund Sterling meere af Landets Producter udskibede end i Aaret 1725 og udi Aaret 1727 udgior Udskibningens Summa for Aar 1726 100000 Pund Sterling, saa at mand har Aarsag til at troe, at udi Aaret 1728 ere endnu mindre udført, hvilket Aar udi Observationerne over Engelands Rigdom ei er vorden beregnet. Hvad sig betreffer de Vahres Udførsel som falde udi de Engelske Miner, foregiver Author, at da de Udenlandske ei kand faae dem andensteds, blive de alletider udi mindre eller større Mengde soldte, og kand intet giøre til nogen Prøve paa Landets i Almindelighed blomstrende Handel. Den Rettighed som for Tønden kræves af de ind- og udgaaende Skibe, bevise ingenlunde Statens blomstrende Tilstand, efterdi de Skibe, som didbringe de Ting der tiene til Overdaadighed, ei andet kunde end præjudicere Manufacturerne og de i Landet voxende Vahre, at mand ei skal tale om, at der ere mange som seigle ledi-

ge hen for at hente deslige Vahre, og andre derimod bruges for at udføre Provisioner for de Troupper og Skibe som er uden Landet. Endelig slutter Authoren, at det er Publicum der har at domme om Handelen profiterer eller falder. At alt hvis mand derom kand sige, er, at de Uldene Manufacturers Priis mærkelig er forringet; At Manufacturisterne have givet Mengde Arbeids-Folk deres Afskeed, og at det desto værre er alt for kundbart, at aldrig have Folk der saa ofte som nu giort bangverouter.

Sammesteds har den berømte P. Courayer, som formedelst et sit udgivne Skrift om Biskoppernes Successjon i Engelland har maat retirere sig udaf Frankerige til Engelland, ladet trykke et Brev til Cardinal Noailles, hvori hand erklærer sig, hvorfor hand er gaaet udaf Frankerige, og at hand hverken kunde eller vilde giøre sig deelagtig udi de i den Catholske Kirke indsmegne Vildfarelser og de overflødige Ceremonier. Erke-Biskopven af Cantelberg har taget meget vel imod ham, og Kongen har aflagt ham aarlig med 100 Pd. Sterling.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 13.

Den 31 Martii 1729.

DANNEMARK.

Lindenov.

Hans Hanſøn Lindenov og Elſe Totts Søn Anders Lindenov fik Sophia Par, der var Morten Par til Bierre og Sidſel Glambeks Daatter, og efterlod ſig ikke Børn. Chriſtopher Lindenov og Anne Biørns ældſte Søn Chriſtopher Lindenov giftede ſig i Holſteen med Jfr. Sophia Pleß, Hartvig Pleß til

N Kam-

Kampen og Cathrine von Ahnfelds Daatter, som fødde ham 3 Sønner, Johan, Godske og Hartvig Lindenov, og 3 Døttre, 1) Magdalena Eiler Krukovs, 2) Anne Erik Mormands, Christopher Mormand og Kirsten Urnes Søn, 3) Sophia var indgivet i Mariboe Kloster, og da det blev ophævet, fik hun siden Biørn Mormand. Den mellemste af Sønnerne, Godske Lindenov til Lindesvold, havde med sin Frue Karen Gyldenstiern, som var Hendrik Gyldenstiern til Iversnes og Birthe Trolles Daatter, en Søn, Christopher Lindenov til Lindesvold og Refstrup, der havde til ægte Dorothea. Friis, som var Tønne Friis til Hesselager, Befalings-Mand paa Stiernholm, og Anne Podebuskes deres Daatter, fød i Aalborg den 19 Martii 1624, og død 1652, Moder til Christian Lindenov og Anne Lisbeth Arel Urnes til Bekkeskov, som var Hr. Jørgen Urnes og Frue Margrete Marsvins Søn.

STER-

SVERRIG.

Udi Stokholm er nylig udkommen in 4to paa Svenske Vers: Paßions-Tanker over vor Frelseres blodige Pine og Deds Striid.

Sammesteds er allerede fra Pressen ferdig den første Deel af den store Samling udaf alle paa Rigsdagene og Conventerne giorte Slutninger, Arve-Foreninger, Regiering-Form og Resolutioner, som fra Kong Gustavi I. Tider indtil denne nærværende Tiid paa de almindelige Rigsdage ere vedtagne og udferdigede. Denne første Deel begynder med Aar 1521, og strekker sig til 1633, men den anden Deel, som gaaer an fra samme Tiid til dette Aar, er vel under Trykken, dog kand den ei blive ferdig, førend imod Mikkels-Dag, og antages derpaa Prænumeration.

Udi Upland i Sverrig, paa en Herre-Gaard kaldet Halqvet, er i Aar den 15 Januarii født et Pige-Barn, hvis Fa-

der heder Erik Lillieval, samme Barn, da hun var 3 Dage gammel, blev meget uroelig, Brystene svællede op, og bleve som store Æble, da mand begyndte at malke dem, efterdi mand har merket, at de vare fulde af Mælk, hvormed mand har continueret, og er forunderligt, at samme Barn giver en halv Pæl Mælk om Dagen.

RUSLAND.

Udi Muscou er trykt Erke-Biskoppens i Rezan og Meirami, Stephan Javorèky, efter hans Dood forefundne Skrifter, som indeholder den Grædske Kirkes Religion; Hvilket Verk samme Prælat ei torde udgive, saa længe Czar Peter den Første levede, efterdi de Lutherske og Reformerte i samme hart ere medtagne.

TYDSKLAND.

Udi Crossen er i afvigte Februario, nemlig den 27den, ovenpaa den nye falden Snee, paa adskillige Steder i Byen, fund-

fundne hele Rader af nogle Alens Længde og en Alens Brede levende Madiker, af Størelse som de der findes i Oste, brunagtige med røde Hoveder, hvilket Magistraten har ladet efterføge, og befunden at forholde sig saaledes.

Udi Frankfort er trykt i Aar in 8vo: Der Teutsche Solon, welcher an der grossen Strasse nach dem Reiche der Todten den Ausgang der Menschen aus diesem Leben beschauet, und den Lebendigen zu einem Spiegel darstellet.

Udi Mynchen ved det Bejerske Hof har mand for at indrette paa nye igien Ridder-Ordenen af St. Georg, saaledes som den i forige Tider har været brugt ved de Bejerske og Pfaltziske Hoffer.

Udi Jena er tryk in 12mo: Den første Deel af det gamle Testamentes Kirke-Historie, efter Joh. Hybners Methode forfærdiget af M. Heinsio. Denne Deel indeholder Historien fra Verdens Skabelse indtil Mosis Tider. Derved er og føjed et aparte Register over de Bibelske

Sprog

Sprog som derudi ere forklarede. Den anden Deel skal indbegribe Historien fra Mose af indtil det Babylonske Fængsel, og den 3die og sidste Deel fra det Babylonske Fængsel til Christi Fødsel. Author arbeider nu flittig paa den 7de Deel af det nye Testaments Historie indtil denne Tiid, i sær vorder alle nye Religions-Stridigheder derudi meget vel i Agt tagne.

ENGELAND.

Udi London har nogle Personer i Compagnie med hinanden udfundet en Methode til at præparere Læret og Papir paa den Maade at der ei kand gaae Ild deri, eller det fordærves af nogen Fugtighed. De anholde og virkelig om Privilegio til ene at maatte præparere og sælge sligt Linnet og Papir.

Sammesteds har en Boogtrykker ved Navn Sam. Jallason foretaget sig at udgive en nye Edition af den Hebræiske Bibel, hvortil bruges en meget net Skaaren Stiil, som hand selv har forferdiget.

Udi

Udi Texten følges Athiæ Edition, dog bliver dertil føjet adskilligt andre, som Salomon de Oliveras hans Regler, angaaende Musiqvens Paafund, et Land-Kort over det forjettede Land, og et andet angaaende Israels Børns Udgang af Ægypten, en Afritsning af Salomons Tempel, saa at denne Edition vil blive ei mindre angenem end nyttig.

End sammesteds har en Kiøbmand faaet for kort Tiid siden fra Alexandrien en meget curieus Antigvitet, som er en Ægyptisk Dronnings Legeme balsameret i sin Kiste. Adskillige af det Kongelige Societet have examineret denne Mumie, og befundet af de Hieroglyphiske og andre Tegninger som ere paa Kisten, at denne Dronning er død for omtrent 3000 Aar siden.

Det Hannoverske Bibliothek er nu indlemmet den berømte Abbed i Lochum Gerhard Molani Bibliothek, hvilket Kongen af Store-Brittannien haver indkiøbt for 7000 Rixdaler.

FRAN-

FRANKERIGE.

Udi Paris haver den Kongel. Ingenieur Mſr. Thomas ladet forfærdige en Modell til en Machine ſom hand har paafunden, og ſkal være meget nyttig ſaavel i Beleiringer ſom ved en Armee, 4 Conſtabeler kunde ved denne Invention lade og løsne en Canon ſkydende 24 Pund, uden at løbe Fare for at blive ſkudte eller qvæſte.

ITALIEN.

Udi Turin er død en Kone, der over i 14 Aar har haft hos ſig et dødt og fuldkommen Foſter, hvilket, da den døde Kone blev aabnet, er befunden ſaa friſk, ſom Moderen først faa Timer forhen ved Døden var afgangen.

TYRKIET.

Udi Conſtantinopel ere nyligen trykte udi det Tyrkiſke Sprog Mengde de overſatte Arabiſke, Perſiſke, Grædſke og Latinſke Bøger udi det af Store-Viſiren indrettede Boogtrykkerie, paa hvilke hand ſelv havde ſat Priſen, efter hvilken de bleve ſoldte.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 14.

Den 7 Aprilis 1729.

DANNEMARK.

Lindenov.

Christopher Lindenov og Dorthe Frises Søn Christian Lindenov til Lindesvold havde til ægte Mette Rets, Hr. Peter Rets Canceler og Sophia Sehesteds Daatter, Moder till 3 Sønner, Peter, Godske og Christopher Lindenov, og 4 Døttre, Anne, Dorthe, Cathrine, Sophia og Birgitte Lindenov, af hvilke den Ældste,

Anne Lindenov, er gift med Capitain Ole Tott. Christian Lindenovs og Frue Mette Retzes Søn, Godske Lindenov, Major ved Cavalleriet udi det General-Major Numsen anfortroede Regiment, er gift med Bibike Retz, Etats-Raad Holger Retzes til Palsgaard Daatter. Christopher Lindenov og Sophia Pletzes tredie Søn, Harrvig Lindenov, giftede sig med Fr. Karen Svob, Mogens Svob til Svobesholm og Mette Speils Daatter, deres Søn var Mogens Lindenov.

TYSKLAND.

Udi Hamburg er i Aar trykt in 8vo 1 Alphabet 16 Ark, J. Hübners den yngres Genealogiske Bibliother eller designation over alle gamle og nye Genealogiske Bøger af alle Nationer i Verden. Samme Verk er inddeelt udi 20 Capitler, hvoraf det første handler om Gudernes Genealogie, 2den om den Aandelige Genealogie, 3die om Guds-Folk lige indtil Christum, 4de om de fire store Monarchier, 5 om Portugal og Spannien tilhaabe, 6te om Franke-

rie-

kerige, 7. om store Britanien, 8. om Nederlandene. 9. om Italien. 10. om Tydskland, herudi anføres Skribenterne efter den Geographiske Orden af Kæjseren, Churførsterne og Førsterne. Om de Nordiske Kongeriger, Dannemark Norge og Sverrig. 12. om Polen, Lithauen, Preusen og Churland. 13. om Rusland. 14. om Ungern og Siebenborgen. 15. om det Europæiske Tyrkie og Tarterie. 16. om Grækerland 17. om Asien. 18. om Africa. 19. om America, det 20 indeholder en tilgift. Authorum Levnet anføres kortelig, ved enhver er anført Bogens fulde Titul, erindret og ej noget efterladt af hvis der kand fordres til den behøvende Underretning. Et doppelt Register over de høye Slegter og Authores slutter dette Verk hvorudi forekomer efterretning om rare og kostbare Skrifter. Author udi Fortalen lover at ville forbedre dette Verk. Det nye Oplag af hans Genealogiske Lexicon hvorom hand melder i Fortalen, er ferdig fra Trykken.

FRAN-

FRANKERIGE.

Udi Paris er trykt i afvigte Aar in 4to og i Amsterdam in 12mo, Jesuiten Hieronimi Lobo Historiske Relation om Abissinien, oversat af det Portugisiske Sprog, og her og der forbedret af Mr. Le Grand. Abbed Targny, som har approberit denne Bog til Trycken, siger derom, at denne Bog er værd at læses som en meest efterretlig Beretning af alt hvis haves om Abissinien; De dertil fojede Dissertationer, siger hand, ere opfyldte med kloge Undersogninger, som oplyser meget af Vanskeligheder der møde i at kiende et saa ubekiendt og øde Land. Hand tracterer deri udforlig Abissinernes Religion, saa at ingen derom har givet bedre Underretning. Overalt er Skriftet opfylt med de Ting som ej andet kand end maa være Læseren behagelige. Anledningen til denne Oversettelse har Abbed Le Grand taget sig da hand som Secreterer fuldte med den franske Ambassadeur Abbed de Estrees til Portugal, og der ej faldt meget for at bestille, da hand anvendte sin øvrige

Tid

Tiid paa at samle de Relationer hand kunde overkomme om det vidtløftige Land som Portugiserne kaldte deres Conqveter, og hvilket endnu var bleven os ubekiendt, om hand ej havde banet Veyen. Hand var lyckelig udi at finde mengde Manuscripter, som give Underretning om Abissinien, hos D. Louis d' Acunha fandt hand en Relation om Øen Ceilon, som hand har udgivet. Hos en fattig Enke tilhandlede hand sig mange Skrifter, af en Jesuits Navnlig Pater Damian Vecyra, som havde været 40 Aar i Indien, og levet længe blant Bramanerne. Marqvis de Fontes, som siden blev Ambassadeur i Rom, communicerte ham et stort Manuscript om Indiens Opdagelse, hvori fandtes mange Particulariteter, som Joh. Barros havde forbigaaet. Hand viiste ham og mange stycker af denne Barros Skrifter, der er Indianernes Livius. Afgangne Grævе af Castel Melhor forskaffede ham at læse begyndelsen til en Historie om Fez og Marocco, skrevet af samme Joh. Barros. Udi Grævindens af Ericeira og hendes Søns Bibliothek fandt hand

3 Manuscripter in Folio om Kongerigerne Congo, Angola og Bengalien; Og endelig fik hand af samme Græve Hieronimi Lobo Relation, som hand vel hidtil havde søgt, men ey kundet overkomme. Da hand nu havde for at oversætte paa Fransk een af disse Relationer, præfererte hand Hieronimi Lobo af tvende Aarsager: (1) Fordi den syntes ham meest Simpel, og (2) fordi denne Jesuit taler meget om de Lande, igiennem hvilke hans Reise er falden, i den stæd de andre derom mælde meget lidet. Hand har og desforuden reist i Abissinien, og seet fleere Provincer, men da Mr: le Grand foruden Oversættelsen har vildet continuere saa smukt et Verk, har hand søgt de Tyrkiske og Ægyptiske Missionaires saavel som og de Ægyptiske Consuls Relationer til raads De sidste Breve hand af den Sort haver læst, ere Eliæ Enochs, som 1705 var sendt som Tolk med Mr. du Routle til Abissinien. Brevet er skreven fra Mocca 1718. Endelig siger Mr. le Grand, har jeg fortsat mine Eftersøgninger om Abissinien, saaviit som mue-

ligt, og ihvorvel jeg ej forstaaer deres Sprog, troer jeg mig dog til at kunne refutere mange af Mr. Ludolphs avancerte Ting, hvilket jeg og har søgt at giøre i adskillige til den Ende udarbeidede Dissertationer, og at give en retmæssig Idee om hans Arbeide i den første. De Ting som slutter dette Verk, ere troeligen ud-copierede efter Originalierne, og jeg vil haabe, at Læseren skal finde dem sin Curiositet værdige. Efter disse almindelige Anmerkninger om Mr. le Grands Arbeide, er det vel best at give en liden Beretning om P. Hieronimi Lobo hans Skrift, og da viser denne nidkiær Missionarius sig overalt i sit Skrift et behiertet, arbeidsom og u-trætteligt Menniske, som haver været mange Farligheder underkastet. Da hand blant Abissinerne passerte for et uforsagt Menniske, haver Munkene der i Landet meget sat efter ham, og Kongen Facelidos samt Statholderen i Tigre Isaac, ofte søgt efter ham, for at faae ham af Dage. Saa snart hand slap udaf Fængslet i Mocca, blev hand giort til Procureur ved den Æthiopiske

Mission. I denne Function gik hand under Seigl fra Goa, for at gaae over til Portugal, men Skibet stødte i stykker paa Kysterne af Natal, saa at Folkene syv Maaneder opholdt de sig der, førend de fik 2 Chalouper ferdige, med hvilke de lod staae ad Søen, den ene forgik strax men den anden, hvorudi P: Lobo befandt sig, var meere lykkelig, de ankom dermed til Angola efter 40 Dags Seiglads, derfra gik P. Lobo m: d Statholderen over til Brasilien, hvor hand ventede at kunde overkomme et Skib som gik til Portugal, men snarere var hand ej kommen til Kysterne, før Skibet, paa hvilket hand var, blev taget af en Hollandsk Kaper, som satte Folkene paa en ubeboet Øe, hvor mange døde af Sult og Tørst. Til Lycke for P. Lobo kom nogle smaa Baade did fra det faste Land, som bragte ham over, da hand var hart ad forkommet, derfra gik hand til Foods til Carthagena, hvor Jesuiterne har et Huus. Efter at hand havde udhvilet sig der udi 14 Dage, seiglede hand derfra hiem med Floden til Europa.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 15.

Den 14 Aprilis 1729.

DANNEMARK.

Lindenov.

Christopher Lindenov og Anne Bierns anden Søn, Johan Lindenov, fik Mette Speil, Hans Speil til Borrebye og Cathrina von Ansfeldts Daatter, Moder til Godske Lindenov, som dede udenlands. Mette Speil fik siden Mogens Svob,

som var Jørgen Svobs og Cathrina Farenboks Søn.

SVERRIG.

Udi Stokholm er trykt en Svensk Version af Thomas a Kempis Skrift om

om Christi Efterfølgelse, oversat af det Franske, efter en gammel Edition, hvorved er en udførlig Fortale over adskillige mærkværdige Stæder, som findes i Samme Edition.

TYDSKLAND.

Udi Nornberg har Professor Kohler udi Altorf med dette Aars Begyndelse ugentlig begyndt at lade trykke en Beskrivelse over rar og courieus Mont, under Titul af Historische Müntz-Belustigung; Hver Stykke bestaaer af et Ark, som indeholder en i Kaabberstukken Mont med vedføjede Beskrivelse, og en af de beste Historier tagne Historiske Forklaring. Aatte Stykker ere allerede deraf udkomne, og skal hele Aaret igiennem dermed continueres.

FRANKERIGE.

Continuation af P. Lobo Reise-Beskrivelse i Abissinien.

Ved hans Ankomst til Lissabon, og Reise siden derfra til Rom, mødte ham adskillige Vanskeligheder, dets dog uagtet, drog hand til Indien igien, og blev Provincial udi Goa, hvorefter hand

hand var i mange Aar i Indien, drog dog omsider hiem til Portugal, hvor hand døde den 29de Januarii 1678 i sit 85 Aar. Hand har 1658 approberet til Trykken P. Balthasar Tellez Historie over Æthiopien. Denne Tellez berætter om P. Lobo, at hand reist over 38000 Mile. De første 62 Sider af Skriftet beskriver de Besværligheder og Farligheder som P. Lobo og Patriarchen i Abissinien udstood for at komme til Fremone deres Residents-Stad i Abissinien. Det meest Mærkværdigste er, hvorledes Lobo eller Kongen over Galleserne, som er en u-stadig og barbarisk Nation, giver fremmede Audients; Og hvorledes P. Lobo der paa en egen Maade bleev aareladt: Da vi kom til Kongen, siger Author, havde hand hos sig et Fruentimmer, og hans Hiorder. Stædet paa hvilket vi blive imodtagne, var en Straa-Hytte, lidet støre end hans Undersaatters, hand sad midt i Hytten plat paa Jorden, og hans Hofsinder rundt omkring ham, langs med Muren, holden-

dendes en Fork eller Stok i Hænderne, hvilke ere lange eller korte, ligesom denne Person er fornemme til, som faaer Audients: Er Personen af Adel, er Stokken lang, ere det Folk af ordinaire Stand, ere Stokkene kuns 2 Food lang. Naar den fremmede, som skal have Audients, kommer ind, komme alle Hof-Folkene over ham og hanke ham bray af med deres smaa Stokke, indtil hand faar Døren fat. Strax løber enhver hen til sit Stæd, ligesom intet var forløben, og gior den Ankommende deres Compliment. Ihvor good Venskab jeg holdt med disse Folk, siger P. Lobo, kunde jeg dog aldrig undgaae denne Velkom, og da jeg spurdte dem om Aarsagen til saa besynderlig en Ceremonie, fik jeg til Svar, at det var for at lære de Folk som kom til dem, at der ej var nogen Nation saa tapper som deres, og at mand fik at ydmyge sig for dem. Og sandelig de har Raison, fordi de ej kiende andre Folk, end de U-lyksalige, som igiennem store Skove og over steile Fiælde komme at handle med dem. De giøre dog

stoor Estime af Portugiserne, hvilke de kalde Havets-Guder, (det er dog Skade, at de handler Portugiserne ligesom de vare Menniſker, naar de komme at beſøge dem.) Jeg bleev, ſiger P. Lobo, fremdeles i ſamme Land angrebet af en heftig Feber, og jeg troede ei at ſlippe derfra; Da jeg mærkede meget vel, at jeg trængte til at aarelades, og da jeg tvivlede paa, at der i Landet fandtes nogen Læge, beſluttede jeg at aarelade mig ſelv, men de ſom vare omkring mig, hentede en Chirurgum til mig. Jeg ſaae derpaa komme ind til mig en gammel Maur, ſom holdt i Haanden en Dolk og 3 Horn-Kopper, hver et Qvarteer høje. Jeg ſpurte hvad hans Begiæring var, og hand ſvarede: At hand var kommen for at aarelade og helbrede mig, og da tillod ham at giøre ſom hand fandt for got, blottede hand mig paa Siden, ſatte en af ſine Kopper derpaa med Magt, hvilken hand giorde faſt med tykket Papiir, de tvende andre applicerede hand paa ſamme Maade, ſlibede derpaa ſin Dolk, og forſikrede mig

at hand ej vilde giøre mig Ont. Efter at Kopperne havde siddet en føie Tiid, tog hand dem bort, og stak med sin Dolk paa de 3 Stæder hvor Kopperne havde siddet, saa at 3 Blood-Strømme gik paa en gang. Adskillige gange applicerte hand sine Kopper, og hver gang hand tog dem bort, stak hand til paa samme Stæd, og tog saa meget Blood, at jeg troede, lidt var tilbage. Siden, for at heele Saarene som hand havde giort, lagde hand derover 3 Tælle-Kugler, som hand med Magt giorde flade. Jeg kand ej sige hvad heller den var den Frygt som jeg havde, eller det Blood mand tappede af mig, der hialp mig men Feberen blev jeg qvit, saa jeg igien kunde give mig paa Reisen. Førend vi slutter denne Extract, vil vi meddeele den curieuse Læsere nogen Efterrætning om Abissinien, om de adskillige Folk som der boe, om deres Skik, Regiering og Religion. Abissinerne regne deres Herkomst fra Cam, Noæ Søn, og prætenderer, at fra den Tiid af indtil denne, har deres Konge-Linie ej vaaret brudt, men kro-

nen conserveret sig i samme Familie. Kongeriget Abissinien har i forige Tider været et af de største som forekommer i Historierne, det strækkede sig i forige Tider fra det røde Haf til Kongeriget Congo, og fra Egypten til det Indianske Haf. Det indbegreb da 34 Kongeriger og 18 Provincier, og det er ej længe siden, at derunder hørte over 40 Provincier eller Kongeriger, men nu er det ej meget større end Spanien. Det bestaaer af 5 Kongeriger og 6 Provincer, hvoraf endeel dependerer endelig og absolute af Kongen og de andre allene svare ham visse Erkendtligheder, enten tvungen eller godvillig. Mand maa ikke forestille sig, at disse Rigers Magt bestaaer af det blotte Navn, nej, der ere de iblandt, som ere meget store og mægtige, Kongeriget Tigre er meget større end Portugal, det af Bagameder kand mesten være af samme Begreeb, om det ej er større, Gojama er næsten lige saa stoort, men Ambara og Damote ere mindre.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 16.

Den 21 Aprilis 1729.

DANNEMARK.

Lund.

Skioldet rød, og derudi en grøn Krants, paa Hielmen en grøn Green med udslagen Blade og øverst i midten en stoor rød Fane, paa hver Side deraf en mindre rød Fane med hvid Kaars udi. Af dette Vaaben levede 1310 Truls Lund, som var iblandt de 19 Herremænd af Sønder Jylland, som forpligtede sig til Kong Erik. 1528

levede Mads Lund, som var en af de 86 Herremænd der skulde have fuldt Kong Friderich den 1ste paa sin Reise til Tydskland.

TYDSKLAND.

Slots-Præsten til Norborg paa Als, Hr. Erich Pontoppidan har ladet trykke som en Prodromum af hans Theatro Daniæ veteris et Modernæ, der i mange Aar har ligget færdig til Trykken, og bier efter en sufficant Forlegger. Memoria Hafniæ oder kurtz gefaßte Beschreibung der Königl. Dänischen Haupt- oder Residentz-Stadt Copenhagen, gerichtet auf den Zustand des Jahres 1721; Samme Værk er trykt in 4to, bestaaende af 7 Ark.

FRANKERIGE.

Udi Paris haver hans Kongel. Majest. af Frankerige ladet Academiet for Videnskaberne, vide, at Hans Kongl. Majest. er Sindet at sende et Gesandtskab til den store Mogol, til hvilken Ende Hans Majests. Villie var, at

tven-

tvende lærde og forfarne Mænd af deres Societet maatte udvælges, hvilke samme Gesandskab kunde anfortroes, og fra hvilke mand kunde vente sig en nøie Beskrivelse over de forefaldende Mærkværdigheder. Reisen skulde gaae igiennem Pohlen og Rußland til Toholsky i Siberien, men derfra fremdeles igiennem den store Tartariske Øek til Peking.

Continuation af P. Lobos Reise-Beskrivelse.

Disse Riger eller Provincer ere besatte af Maurer, Hedninger, Jøder og Ketterske Christne, de sidstes Religion er den regierende, og til samme bekiender sig Hoffet. Mand høster der tvende gange om Aaret; Det meste Frugt som der samles, ere sorte Vindruer, Peskerne, Granart-Æble, Sukker-Rør, Mandeler og Figen. Der er ej noget Land hvor der er flere Dyr end udi dette. Mand finder der mangfl slags Løver, Mængde Elephanter,

ja endog Enhiøninger, Heste, Der ere meget gode, Muler, Bæster, Studer og Kiøer ere u-tallige, og bestaaer Landets største Rigdom udi Kiøer. Der findes en Fugl af Størelse som en Stork kaldet Faitan Farez, eller Fandens Hest, den seer ud som et Menniske, der maatte være udstafferet med Dunn, den løber heel gesvindig, dog med en Majestætisk Gang, men naar den forfølges, betiener den sig af sine Vinger og flyer sin Vej. Fugten, kaldet Moroca eller Honning-Fugle har en særdeles Instigation til at opdage hvor Bierne har deres Honning, som findes der i stoor Mængde. Naar hand har opdaget et Hul med Bier, giver hand sig ud paa Vejen, slaaer med Vingerne, og sinnger, saa snart hand seer en, sogendes, med sine Bevegninger at give tilkiende, at mand kuns har at følge efter ham. Seer hand, mand følger efter, flyer hand fra det ene Træ til det andet, indtil hand kommer paa det Stæd, hvor Honningen findes, der sætter hand sig paa en anden Green,

og

og stunger meget liflig. Mand søger derpaa efter Honningen, finder den, og efterlader Fuglen sin Deel af Byttet. De Rige giøre der ej store Udgifter paa deres Bord, de have ej andet Kar end sorte Leer-Kar, bruge ej Duge eller Tallerkener; De toe sig alletider førend de sætte sig til Bord. Fornemme Folk røre aldrig ved den Mad de æder, de have Pager staaende ved sig, som skiære Kiødet i stykker, og putter dem i Munden. De holder for høfligt og fornemme at spise store Stykker, og at giøre stoort Væsen medens de spiser, sigendes, at det er ikkuns Stoderei som spiser ved den ene Side, og Røvere, som spise stiltiende. Deres største Delicatesse er et Stykke af en Ore, gandske raae og endnu varm, Galden udaf Ørne, og det som de faaer udaf Tarmene bruge de i stæden for Olie, Vin-Edike og Senep. Mand har iblandt vildet give mig af denne Ragout, siger P. Lobo, og jeg har ej kundet undgaae at smage den paa en anden Maade end ved at sige, at det

alt

var alt for delicat en Næt for en fattig Missionaire. Abyssinernes ordinaire Drik er Øl og Mød, og deres Artighed bestaaer udi at sende deres Giester drukne hiem. Overdaadighed er ej nær saa smitsom i dette Land som paa andre Stæder, de Fattige ere ikke der de Riges Aber, og i den Stæd de Rige gaaer prægtig klædt, sees paa de fattig ej andet end et groft Stykke Cattun, hvormed de skiule deres Nøgenhed. De iblant Fruentimmeret, som ere meget ringe, klæde sig endnu prægtigere end Mandfolkene, de spare intet paa deres Prydelse, de holde sig ej noget indgetogen, besøge hinanden flittige, og have overmaade stoor Frihed. Mand veed ej euten af Værts-Huus eller Kroe over hele Abyssinien at sige, Mand er der meget Gast-frie imod alle Rejsende, efter deres Stand. Penge findes ej i dette Rige, undtagen i de Østlige Provincier, hvor de bruge nogle Jern-Penge, men i de fornemste Provincier skeer alt Handel ved

Om-

Omtuskning. Naar Abyssinerne forfalde i Proces med hinanden, kand begge Parter udvælge sig en Dommere, for hvilken de plaidere deres Sag, kand de ej om Dommen blive enige, sætter Gouverneuren dem en, fra hvilken de kand appellere til Statholderen, og Kongen selv. Processen afgiør de strax og uden nogen Skrifning; Dommeren sætter sig ned paa Jorden, midt paa en Alfar-Vej, hvor alle Folkes Gang falder; Anklageren og den Anklagte tale og svare 2 eller 3 gange, hvorefter Dommeren befaler dem at tie, og indhenter deres Betænkning, som findes omkring ham. Ere Proverne og Beviserne tilstrækkelige, afsiger hand Dommen, der i visse Tilfælde er endelig og uden Apel. Dommeren bemægter sig derpaa den Fordomte og forvarer ham, indtil Dommen er efterlevet, men er det Livs-Straf, overleveres hand til Contra-Parten, som f tigiver ham, forandrer Straffen, eller, om dem saa behager, tager Livet af ham. Er en Mand misnøjet med

sin

sin Kone, kand hand lættelig finde Aarsag til at skille sig ved hende, lige saa læt som hand slipper hende, kand hand tage hende igien, saa at deres Egteskab ej varer længere end som Mand og Kone ere fornøjede med hinanden. Hvilket viser, hvor langt Abyssinerne ere fra den Reenhed, der i de første Seculis fandtes ved den Christelige Religion, den de prætenderer saa omhyggelig at have conserveret, saa at deres Egteskab ej er andet end Kiøbmandskab, som de giøre imod Caution at kunne adskilles om de ej ere fornøjede med hinanden, imod at enhver tager det igien den førte ind med sig. Hvad sig deres Religion angaaer, da synes deres Vankundighed, Partialitet, for Eutychis Lære, Omgang med Jøderne, Hedningerne og Mahometanerne, at have indbragt saa mange Vildfarelser, at mand kand sige, at de ej have andet end Navn af Christne, og at deres Religion er en Blanding af adskillige Superstitioner.

Lyve Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 17.

Den 28 Aprilis 1729.

DANNEMARK.

Løvenbalch.

I Skioldet, som er af Sølv, en blaae opreist Løve, med udragt Tunge, og opbøjet Hale paa 2de blaae Bielker; Paa Hielmen en halv blaae Løve med udragt Tunge. Saaledes findes og Vaabenet blant Jacob Høgs 16 Anherrer udi Trudsholms Stue og i Kaßberg Kirke paa hans Begravelse. I Vor Frue Kirke i Kiø-

benhavn fandtes de Løvenbalkers Vaaben med 3 røde Bielker. Familien har sin Oprindelse af Kong Christopher den Anden, hvis naturlige Søn Erich Christopherſøn til Afnsberg levede omgefehr 1328. Hans Moder var af de gamle Langer, og hans Søſter Rigitze Christophers-Daatter havde Hr. Stig Krognos til ægte. Denne Hr. Erich Christopherſøn Løvenbalch efterlod ſig en Søn, Niels Erichſøn Løvenbalch til Afnsberg, ſom havde Frue Sophia Rantzau, gamle Hr. Johan Rantzaus Daatter, der fødde ham Hr. Jens Nielſøn.

POLSK-PREUSSEN.

Udi Elbingen har D. Sendel udgivet udi Aaret 1726 den anden, og udi afvigte Aar den 3die Deel af hans Electrologie. Den anden Deel beſtaaer af 2de Sectioner: I den første deraf handles om Bernſteenens Blødhed, og forſvarer Hr. Hartman imod den Indvending, ligeſom hand ſkulde have nægtet ſamme, hvorhos beviſes, at ald Bernſteen i 1 Begyndelſen er bløød, og ſiden vorder haard.

haard. Den anden Section betreffer de Ting, som iblant findes i Bernsteen, som Dyyr, Planter, Mineralier, og Vandagtige Fugtigheder, hvorved undersøges, hvorledes deslige Ting ere indkomne i Bernstenen, og imod Hr. Fischern bevises, at sligt ej skeer i Søen, men i Biergene, desligeste, at de ere rætte Dyyr, at de ikke ere blevne til Steen, at de derfor ikkuns ere at finde i den klare, og ej i den dunkle Raf, efterdi den klare er mere flydendende; hvorledes Vandet kommer derind, hvorhos Hr. Fischers Meening igiendrives. Til sidst lærer Author, hvilke iblant deslige Stykker ere at holde for de rareste, og mælder om mange rare Stykker, som findes i det Kongelige Polske Cabinet, hvorhen hand har leveret 130 Stykker. Hand tilsiger dernæst Historiam Animalium succinearn, hvor mange deslige Rarheder skal forestilles i Kaabber. Den 3die Deel behandler i den første Section Oprindelsen til Bernstenen, og beviser imod Hr. Hartman, at den ej er at regne iblant Steene,

men

men under Harpix. I den anden Section handles om Bernstenens Egenskaber, den Kraft den har i at trække til sig, dens Farve, Lugt og Smag. Hand undersøger i sær den første af disse Egenskaber, og Aarsagen dertil omstændelig viser, hvorfor samme forgaaer, naar Bernstenen bestryges med Mandel-Olie, holdes over et brændende Lyys, beaandes, eller smittes af Rogen udaf et udlæsket Lyys, hvorledes det er beskaffen med Uddunstingen af Bernstenen, naaer Sagerne til den trækkes. Hand refuterer adskilliges Meeninger derover, i sær Gassendi og Carteſti, og falder Boile bi; Beviser, at Bernstenen uden Forskiæl trækker alle lætte Sager, ja og smaa levende Dyyr til sig; Forklarer og, hvorfor udfordres, at den maa være glat, og hvorfore den U-reene ei trækker til sig. Hernæst viser hand, at mand finder alleslags Farver i Bernsteen, og om samme kand forandres med Kunst, at Lugten er different, men hos de fleeste aldeles ingen Smag, dog befindes den hos nogle noget saltagtig

og

og suurlig. Hand lover herefter at undersøge, hvortil Bernsteen bruges af Kunstlerne.

TYDSKLAND.

Udi Strasborg er trykt 1727 in 4to, Professor Johan Georg Estors Commentarius de Ministerialibus, i hvilken undersøges den nu værende Adels Oprindelse, Stand, Rættighed og Forskiæl fra Græverne; Saa og Rigets Betienters Forrætninger, og det Tydske Adelskab. Vist er det, at udi de gamle Tydske Titler er den Qvalitet af Ministerialis givet mange Personer dette Navn var fælleds for de høje Betienter ved det Kæiserlige Hof, og andre store Princers Hoffer, saavel hiemme som i Krigen. De høje Betientere ved Kæiserens Hof og Armee, stood u-disputerlig i Rang med den fornemste Tydske Adel, og hver af dem besad et considerable Lehn, som hørte til hans Bestilling, hvoraf kommer, at Chur-Fyrsterne og andre Rigets Printser have endnu til deres Herskab annecterede Titler af Betieninger ved det Kæiserlige Hof.

Hof. Hvad store Herrer udi Tydskland, deres Betientere angaaer, ere derom stridige Meeninger, nogle pretenderer, at de virkelig ere af Adel, andre anfee dem med langt andre Øjne; Men vores Author holde for, at de udgiøre en egen Stand i Tydskland, som er imellem Adelen og U-frie, og har Deel i begge. De vare paa en vis Maade ufrie, i det de vare bundne, og ej maatte gifte sig med en som var frie. Deres Børn fuldte den Conditions som var dem mindst fordeelhaftig; Deres Herrer havde Frihed, at maa skifte dem bort, og kunde sælge dem med og uden den Jord de beboede. Men derudi differerte de fra andre U-frie, at de kunde eje Jorde-Gods, at de kunde skalte og valte med deres Gods som de fandt for got; At de havde Sæder i Provincernes Forsamlinger, kunde gaae i Forlofte for deres Herrer, vare Vidner i de af de Herrers Acter i hvis Tieneste de stode, ja og blevne antagne i Tonneringerne. Monst. Estor anfører ved hver af disse Articler Mængde Passager saavel

vel af de gamle Authores som Registerne. Hand viser og, at disse store Herrers Officianter eller Ministeriales havde tvende slags Forretninger, den ene inden deres Herskabs Huse, hvor de vare Hofmestere, Cammer-Herrer, Forskiærere. Den anden bestood ved Armeen, hvor nogle vare beskikkede til at bære deres Herrers Vaaben, og andre derimod allene giorte Tieneste i Trefninger og ved Beleiringer. Hvad sig de Officianter betraffer som vare hos Prælaterne og Abbederne, da fandtes derunder de som vare af den fornemste og ypperste Adel, Hertuger, Græver og Baroner, som af Devotion opofrede sig til visse Kirkers Tieneste. Andre Officianter vare der foruden ved Kirkerne, som tilhørte Laicis. Monsr. Estor troer, at Descendenterne af Officianterne ved store Laiske Herrer ere dem af hvilke den Tydske Adel har sin Oprindelse, og slutter deraf, at den høje Tydske Adel, som har sin Oprindelse af de gamle Hertuger, Græver og Baroner,

roner, og de som virkelig besidder et eller andet Herskab, ere et different slags fra den anden Tydske Adel, hvilket indstilles til deres Undersøgning som ere belobne i de Tydske Antiquiteter.

Udi Halle er under Pressen D. Langens tilsagte exegetiske Verk over samtlige Apostoliske Breve, under Titul af Apostolisch Licht und Recht; Det trykkes udi 2de Boogtrykkerier i 2de Tomer in Folio, saa at det snart ventes færdig. Derudi bliver indlemmet hans i 20 Aar holdte exegetiske Lectioner over de Apostoliske Breve. I Johannes Aabenbaring legger hand i alle Hovedsager Vitringæ Systema til Fundament; Dog viger hand fra ham i adskillige Vieting.

Nyligen er sammestæds trykt: Die vor Augen gelegt Gnaden und Heil-Schätze, das ist: Kurtzer Auszug aus des Sel. Hrrn. D. Philip Jacob Speners edlen Büchlein, lauter Milch des Evangeli genannt, welchen jedermänniglich zum vierten mahl mittheilet Henrich Milde;

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 18.

Den 5 Maji 1729.

DANNEMARK.

Løvenbalk.

Herr Niels Erikſons Søn Jens Nielſen Løvenbalk til Afnsberg levede under Dronning Margrete, da hun 1405 forligte ham og Jens Jenſens Børn af Clausholm, hvis Fader hand havde ihielſlaget, hand var Lands-Dommere i Nørre-Jylland. Hans Frue var en af de gamle Munker, nemlig Ellen

Peders-Daatter Munk, Moder til 5 Dottre og 2de Sønner; Dottrene vare (1.) Sophia, (2.) Maren, gammel Jens Kaases, (3.) Giertrud Lauritz Muuses til Steenholt, (4.) Ellen Jens Olsens til Bustrup, (5.) Margrete Jacob Mogensons. Sønnerne vare Erich Jenson af Afnsbierg og Mogens Jenson. Hr. Erich Jenson til Afnsberg, Ridder, var med 1487, at hylde Kong Christian den 2den; Hans Frue var Karen Gyldenstiern, Hr. Peder Nielsen af Aagaard og Anne Langes-Daattee, de havde 2de Sønner, Hr. Erik Eriksen af Afnsberg og Hr. Peder Eriksen af Vindersløvholm; Den yngste Hr. Peder Eriksen af Vindersløvholm havde med sin Frue Thala Eriks-Daatter Rotfeld af Bradschov en Daatter, nemlig Ellen Løvenbalk, gift med Hans Scheel.

RUSLAND.

Udi Novogrod har det Ryssiske Hof for at lade indrætte et Academie, hvor de Russiske Herrer skal være forbunden at lade deres Sønner studere. Saa ta-

ler

ler mand og om, at paa Baron Ostermans Forlangende skal Academiet til Dorpt i Estland igien sættes udi Stand.

INGERMANLAND.

Til Academiet for Videnskaberne i Petersborg er atter fra Moscau indsendt en Prøve af Asbest, som er funden udi Siberien tilligemed Anmærkninger, hvor det er at finde', hvorledes den bruges', og Linnet deraf gjøres. Bekiendt er det, at denne Asbest findes paa adskillige Stæder, og deriblant i Rusland, men mand har holdet for, at den Russiske Asbeth ej var det beste Slags, dog synes det, som den nys fundne vil overgaae den gamle, og har det dermed denne Beskaffenhed: Udi Aaret 1720 er en Bonde udi Commissaire Nicita Demitovs District: som henhører under det Siberiske Landskab Werchotorsky, der har sit Navn af Byen Werchotuera, der ligger imod Nord-Vest, 600 Verster fra Byen Tobolsky, tet ved Floden Tura, hvor den falder udi Tobol-Strømmen: opgaaet paa det saa kal-

kaldede Schelkova Gora eller Silke-Bierg, ved Floden Tagu, som flyder i Tura-Strømmen hvor det Werchtagilskiske Jern-Fabricq er anlagt, for at skyde Fugle, da ham er forekommet et Stykke af denne Steen, hvilket hand siden det forekom ham noget særdeles, forevijste Nikita Demitov, som dermed har giort adskillige Prøver, og befundet, at det virkelig er en Asbest, og af det beste Slags, hvoraf mand kand forfærdige sin Læret og skion Papiir. Landets Indvaanere kalde den Steen Kamenhicschelk eller Silke-Steenen, efterdi de smaa Trefler i Steenen er holdet for et slags Silke, hvorfor og Bierget har faaet samme Navn, der strækker sig 5 Versier langs med Breeden af Floden, og er 30 Favne breed, paa den ene Side af dette Bierg er en steil Klippe som er 100 og flere Favne høj. Denne Asbest findes blot i Bierget imellem en dunkel graae Steen i visse Aarer, som har snart mere snart mindre deraf i sin Giennemsnit, og gaaer fra Roden af til Spidsen lige frem.

SYDSK-

TYDSKLAND.

Udi Helmstad er trykt i Aar in 4to: Prof. Gotleb Samuel Treuers Beskrivelse om den gamle Tydske Mand- og Qvinde-Dragt. Anledningen til denne Skrift, som er dediceret det Kongelige Societæt for Videnskaberne i Berlin, har givet en udi afvigte Aar paa Obriste Marvitzes ved Potsdam beliggende Gods fundne Urne. Denne Krukke er vel ved Arbejdernes U-forsigtighed ej heel og holden conserveret, men hvad fornemmelig derved er at agte, er, at derudi er funden et Billede af en Tydsk Mands og Qvindes Person, der vejer 3 Untzer og en halv Drachma. Obriste Marvitz har foræret samme tillige med Stykkerne af Krukken, og de derudi fundne Naale, til D. Heister i Helmstad, som har givet Prof. Treuern Communication deraf, der herudi beskriver og forklarer alle Stykker, i sær de Tydskes Dragt af Antiqviteterne, igiendriver hisset og her dem, som hidindtil have havt andre Tanker.

Udi

Udi Leipsig ere trykt tvende af det Frauske paa Tydsk af Mad. Guions Skrifter oversatte Bøger, saa at de nu alle haves paa Tydsk, den første under den Titul: Die nohtwendige Volendung der Geistliche Reinigung und Heiligung, entweder bey Leibes Leben, oder nach dem Tode, ehe der Mensch zu eines recht seeligen Zustand oder dem völligen Anschauen GOttes gelangen möge, aus der Heil. Schrift Zeugnissen und der Sache Beschaffenheit kürtzlich erwiesen von einem Liebhaber der Göttlichen Wahrheit. Det andet har til Oyskrift: Der Weg zu GOtt, und die Vereinigung der Seelen mit GOtt, kürtzlich entworffen, nebst beygefügten Tractätlein von der Reinigung der Seelen nach dem Tode.

NEDERLANDENE.

Udi Leyden haver Wilhelm ab Irhoven udgivet in 4to hans Conjectanea over Psalmernes Titler. Sal. Hr. Sontag haver vel i sit lærde Skrift: de Titulis Psalmorum undersøgt nøjere end nogen

nogen anden Psalmernes Overskrifter, men naar dette Værk nøje confereres haves større Forklaring nødig end den Sontag os har givet. I det Leydenske Theologiske Facultets Approbation, som staaer for ved Værket, mældes, at Authoor med føje kalder sit Skrift Conjectanea, efterdi deri forekommer mange u-visse Ting. Bogen er inddeelt i 86 Paragraphos, som egentlig ej have nogen Forbindelse med hinanden, men foredrager Authoris egne Tanker. Hand troer, at ej alle Psalmerne ere giorte af David, men endeel deraf efter hans Død og i det Babylonske Fængsel. Men Esra har efter det Babylonske Fængsel samlet dem alle tilhaabe i en Boog, uden at kiere sig efter Tiden i hvilken de ere giorte, eller de afhandlede Tings Sammmenhæng, dog bragt dem i dis Orden, paa hvilken Sabbat eller Dag denne eller en anden Psalme skulde afsynges. I denne Hensigt skal Esra og have forfærdiget deres Overskrifter, som ofte forklarer Indholden, Forfatteren og Tiden. Til at bestyrke denne sin

Mee-

Meening, beraaber hand sig paa, at til Jobs Boog er Fortalen og Slutningen til Salomons Ordsprog et stoort Stykke af Hiskiæ Mænd eller Propheterne som levede paa de Tider, til 5te Mosis Boog det 34 Capitel og til Jeremiæ Prophete det 52 Capitel, tilsat af en fremmed Haand. At hand ikke skal tale om de Prøver hand af Psalmer selv anfører, men naar dette Værk igiennemlæses, saa er intet vissere, end at den største Deel af Authoris Tanker ere saaledes beskafne, at dem feiler for behørig Bevis, dog kand disse Gisninger give Anledning til en anden nøiere Undersøgning, da intet er vissere end at jo en og anden Psalme lættere og bedre lod sig forklare, om vi alletider vidste Historien og Hensigten derudaf.

ENGELLAND.

Udi London har Alexander Gordon, som har udgivet Itinerarium Septentrionale, overleveret det Kongel. Herskab Pave Alexander den 6tes og Cæsar Borgia deres Historie.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 19.

Den 12 May 1729.

DANNEMARK.

Løvenbalk

Hr. Hans Nielsen Løvenbalks og Elen Munks Søn Hr. Mogens Jensøn til Buskovgaard, levende 1437. Hans Frue var Else Hr. Trude Udsens Daatter Eskild Ibsen af Tulle, hans Enke. De havde sammen Lauritz Mogensøn til Tiele, der med sin Frue Karen Bille, der var Peder Bille til Svanholm og Anne Gyl-

denstiernes Daatter, havde 2 Sønner Jørgen Lauritzen og Hr. Mogens Lauritzen, samt 1 Daatter Maren Erik Skrams til Hastrup, den første døde liden, den anden blev ikke gift, havde dog med et Skotsk Fruentimmer Genete en Søn ved Navn Knud Mogensen, som efter hans Faders Død førde Beviis at hans Moder var en Grøve-Daatter og derfor indtalede sin Fædrene Arv, som hans Fasters Mand Erik Skram da havde i Hænder, men det blev efter lang Trætte saa foreenet, at Erik Skram skulde beholde Godset, og dog for got Folkis Forbøn skulde unde ham noget, saa at hand bekom Kielderupgaard og Gods, som hand skulde beholde til evindelig Eyendom, om hand med Adels Person fik ægte Børn efter sig. Hand blev gifft og havde ikke Børn, saa at Kielderup Gaard og Gods igien kom til Erik Skrams Børn. Dog ikke uden stor Trette paa nye igien.

Den 27 April haver hands Høy-ædle Høy-ærverdighed Confessionarius og Professor Theol. M. Sev. Lintrup, efterat hand

hand havde ladet forsamle alle Alumnos Communitatis Reg in Auditorio Collegii Reg. instaureret de paa Communitet vaanlige holdene Exercitier, herefter indtil Communitetet bliver ferdig at holdes i bemelte Auditorio Coll. R. ved en Latinsk Oration, hvorefter hand lod oplæse Leges Communitatis R. Derpaa Præpositus Commun. Reg. M. Frideric Nannestad d. 28. Ejusd. begynte Exercitia og dermed siden daglig continueris, til hvis disto bedre Fortsættelse af bemelte Præposito blev den 4 May i de Afgangnes Sted 4 Decani constituerede, og ved samme Act holden en Latinsk Oration, De Parnasso in Sina reperiendo.

Sverrig.

Udi Sodermanland i Sverrig, Giesinge Sogn og Biernange Bye, har en Bonde-Koene da hun i Paaske-Helligt slog nogle Æg i synder for der af at bage en Pande-Kage, fundet iblant Æggene et, som var usædvanligt stort, hvor over hun tænkte at derudi skulde være 2 Blommer, men naar

det blev slaget i synder, fandtes derudi en fuldkommen og levende Orm 7 Tommer lang, sortspraglet som en Orm plejer at være, med nogle sorte Haar paa Siderne, hvorhos fandtes smaa Knapper, som Tegn til Fodder. Egget var kast først 2 Dage, forend det blev slaget i synder, og har Hønen opholdet i et heelt Aar at legge Æg, Ormen er endnu forvaret og besees dagligen af Folk, som dets Aarsag didrejser.

Tydskland.

Udi Hamborg haver Professor Richey udgivet og bragt i Stand det bekandte Patriotske Verk ved den nye og forbedrede Edition af det 3 Aars Arbejde. Hand har dediceret samme det hidtil u-bekandte Patriotiske Selskab, som hand nevner at have bestaaet af Syndico J. Julio Surland, Raadmændene Conrad Widow og Barthold Henrich Broches. Prof. Johan Albret Fabricio. Th. D. John Thomas, Christian Friderich Weichman, Johan Adolph Hofman, Syndico Johan Klefeker og Secretaire Joh. Julio Ainkelman. Hand regner iblandt de fornøjeligste Timer hand

har

har haft i sin heele Lifs Tid de hand har tilbragt i dette Patriotiske Selskab. Aarsagen til dette Selskabs Arbeide henfører hand derfra, at da omtrent for 5 Aar siden nogle af det endnn levende saa kaldede Teutschliebenden Geselschafft, erindrede sig deres forige angeneme Forbindelse, bevegedes de deraf til at samle sig paa nye og foretage deres Publico nyttige Tids-Fordriv, og har i de 5 Aar dette nye Selskab havt den Lykke, at ingen af dem er død eller kommen til nogen Ulykke, eller at til ringeste Uenighed imellem dem er fornummet. Dette Selskab havde Ugentlig ansat en vis Aften paa hvilken ved de fornuftige Discourser vilde vederqvæge deres ved Embedes Forretninger udmattede Sind. Men hvad yppige og skadelige Fornoyelser kunde falde, var ved visse af dem selv satte Love aldeles afskaffet, og derimod havde de i deres Tanker og paa deres Tunger ey andet end hvis der kunde tiene til det almindelige Beste. Til hvilken Ende de og stedse af den naturlige Ret, Moralen, Stats og Hunsholdings-Konsten udsøgte de udvaldeste Betragtninger, og brag-

te

te sammen ved felleds Arbejde til Fuldkommenhed.

Udi Frankfort er trykt der Teutsche Solon, welcher an der grossen Strasse nach dem Reich der Todten den Ausgang der Menschen aus diesem Leben beschauet und den lebendigen zu einem Spiegel darstellet. Dette Skrift er trykt in 8vo, og er indrettet som de bekandte Gespräche im Reich der Todten, dog med den Forskiel, at Authot sætter sig paa Vejen som gaar til de Dodes Rige, og giver agt paa hvo der reiser forbie, da hand ved den store Hoeb allerede bliver saa mange vaer, at hand derover ej alleene kand aabne sine Tanker i en angenem Skrive-maade, men end og laaner alt hvis som fortelles af den nye Historie, og foreställer da som i et Spejl hvor i mand tydelig kand kiende Menniskens daarlige Jdretter, da derimod i de saa kaldede Gespräche im Reiche der Todten, forekommer de Ting, som mand længe siden har læst i andre Boger. For nu at give Læseren et ret Begreb om denne Bog, saa foreställes deri iblant andet en Penge-gierig Agerkarl, en Guldmager, hvil-

hvilket slags Menniſker ere bedragne af en ſtærk Phantaſie, og ere de ſkadeligſte i det almindelige Væſen. En Rentemeſter ſom vakker muſer udi ſin Herres Punge. En Favorit til Hove, ſom har vidſt ved allehaande krumme Spring at fylde ſine Kiſter og Skrine. Derpaa følger et par vellyſtige Brødre af adſkillige ſlags, ſom ſøger i Lyſter og Begierligheder deres Fornøjelſe, hvilke endelig omſider føler Efterværerne og merker at Verdens Glæde er omgivet med Fortred, Fortrydelſe og Smerte. Efter diſſe kommer et andet par forliebte Folk, ſom forteller deres daarlige Levnets Løb, og forekomme i øvrige mange andre Perſoner, ſom ey her kand opregnes. Med faae Ord, de Streger, Bedragerier, Tiid, Skikker og Daarligheder, ja Perſonernes Affecter ere ſaa naturlig afſkildrede, at mand kand giøre ſig om dem et ret Begreb og ofte ej bare ſig for Latter, derhos er alting blandet med ſmukke Moralia, Tydſke og Franſke Vers ſamt Inſcriptioner.

Fran-

Frankerige.

Udi Paris seer mand et Skrifft roullere om en til Soissons dode Person, i hvis Legeme mand ved Aabningen ey har kundet finde noget Hierte som er en egen Observation, da vel ey saa let skal kunne findes lige Exempel, at et Menniske skulle være til uden Hierte, endskiøndt mange Observationer haves vel af Medicis og Anatomicis, om Hiertet i et Menniske som ere merkverdige, som i Basel har mand fundet paa en Dreng der var vandt at dreye sig om paa Hænderne, som et Hiul, at Hiertet var nedsiunken, og er efter hans Død fundet gandske omvendt. P. Drexel skriver om Keyser Max. II. at i hans Hierte, da det blev aabnet, laae 3 Steene, som foraarsagede ham i levende Live heftig Hierte-Klappen. I den Franske Cardinal Mazarini Hierte fandt mand en Materie som af en Pimpesteen, og var Hiertet usædvanlig stort. I Chur-Først Johan Georg den 3 Hierte fandtes ey en Draabe Blod, og dog vare de øvrige Indvolde gandske fridske.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 20.

Den 19 May 1729.

DANNEMARK.

Lutzou

Skioldet af Guld/og derudi en sort Stie af fire Trin/ Hielmen er Kronet/ og derudi en Muur af 7 røde Steene/og derpaa en hvid Paafuglefæder/ paa hver Side/ en Vert med en Knop paa Enden som en Vindrue eller Kradser/ som og er hvid 1325. Levede Viche og Ditlef Lutzou. 1363. Volrad og Luder Lutzou. Den første som

mand veed at have været Boesat her i Riget, var Hugo Lutzou, Befalingsmand over Andworschou Slot, som havde Jørgen Rosenkrantzes Daatter, Ide Rosenkrantz til ægte.

Tydskland.

Udi Hamborg lader Felginers Enke paa nye Trykke Albert Crantzii Lif og Lefnet som 1721 udkom in 8vo og derneſt hans Defenſorium Eccleſiæ af et Manuſkript ſkreven Aar 1514. ſamt en Helgenes Calender af ſamme Crantzii Miſſal.

Udi Ulm er ferdig trykt den 10 Tome af Amænitates literariæ, qvibus variæ obſervationes Scripta item qvædam anecdota & rariora opuſcula exhibentur. I denne Tome indeholdes følgende Obſervationer: 1. Jacobi Brukeri Diſſertatio de Vita & Scriptis Achillis Pirminii Gaſſeri. 2. Math. Schenkii Rectoris quondom Auguſtani ad Heer. Wolfium Epiſtola, qva vitam ſum ipſemet de ſcripſit. 3. Index ſcriptorum amabæorum controverſiam de Monarchia Siciliæ Papam inter & Siciliæ Reges noſtro

hoc

hoc seculo agitatam concernentium. 4. Jo. Iacobi Breitingeri Exercitatio Critica in vitam A. Persii fil. 5. Dissertatio Epistolaris ad Frid. Iac. Beyschlagium. 6. Elogium Petri Carnesecæ. 7. Monumenta Heilbronensia in agro Cisnigrano inventa. 8. Jo: Ja. Breitingeri de nonnullis lapidibus literatis Romanæ Pietatis monumentis Amica disputatio. 9. Variæ observationes. 10. Epistolæ quædam ineditæ e Bibliotheca Uffenbachiana.

Udi Vien, haver en til Soes forfaren Mathematicus og Medicinæ Doctor ladet bekandt giøre; at hand Besidder den Hemmelighed, at kunde aabenbare hver Puissance, som det maatte forlange den rette Længde og Høyde til Soes, naar hand ikkuns er forvisset om at nyde en med hans Videnskab proportioneret Belønning, dog forlanger hand intet førend hand har vist sin Prøve og samme holder stik.

Udi Leipsig, er Trykt i afvigte Aar i stor 8vo Tre Alphab. 12 Ark stor Johan Jacob Schmidts Biblischer Historicus. Mand maa tilstaae Authori at hand har giort alle

dem som ere Elskere af den hellige Skrift, og i sær dem som legge sig efter Theologien og have mangel paa Bøger, en merckelig Tieniste. Hans affigt er at samle af Geographien Historien Chronologien og Antiqviteterne alt hvis/som tiener til at forstaae den Hellige Skrift, og ellers maatte søges i mange og kostbare Bøger, Verket bestaar af 7 Afdeelinger, hvoraf den første indbefatter den Bibelske Geographie, dog er at beklage, at herved feyler det behovede Land-Kort. Den anden Deel er Destineret til den Bibelske Tids Regninng. Den 3die til den Bibelske Genealogie, Den 4de en Bibelsk Universal Historie, og indeholder en vel udarbeydet kort begreeb paa den Bibelske Historie, hvorhos og de Verdslige Ting i sær de, som indlobe, under de Geistlige, omhygelig undersøges. I den 5te forekommer de Bibelske Skribentere da Author er i den Meening, at i Moses Skrifter ligger Grund-Reglerne til alle Videnskaber, og at de ældste Hedniske Skribentere have Læst hans Skrifter. Den siette Deel indbefatter den Bibelske Historie om Afguderie, hvori Autor Statuerer, at den største Deel har

sin Oprindelse af den Bibelske Historiers fordreyelse. I den 7de Deel findes de Bibliske Antiquiteter, det meeste her i er laant af Lundii Bog om den Levitiske Guds Tieniste, men meget vel tilsammen sancket saa det kand passere for et got Compendium.

Nederlandene.

Udi Leyden er under Pressen en nye og forbedret Edition af W. Goerees Beskrivelse over Kirke og Verdslige Historier, af de allerældste Verdens Beskrivelser, forklaret, med adskillige Medailler, samme begynder med den gamle og nye Verdens Publering lige indtil det nye Testamente, og derfra indtil de Christelige Keyseres Tider og den Pavelige tiltagne Mondighed i Vesten, samt Mahometanismum i Osten, tillige med andre mangfoldige Kirke-Sager op og undergaaende Kietterier og Svermerier; Dette Verk er over alt forsynet med Landkorter, Kaabberstykker, gammel Mont og et udforlig Register.

Frankerige.

Udi Paris haver en Augustiner Munk, paafundet en Machine som er meget let hvor-

hvorved en Person alleene kand drive Vandet over 40 Foed i høyden; og er samme nyttig baade ved Vand og Vær-Møller.

Ingermanland.

Continuation om den Rusiske Asbest.

Ved at bringe denne Steen frem, forfares saaledes, mand graver Huuler i Bierget, og fylder dem med Krudt, hvilket naar det er antendt, springer Bierget fra hinanden: Naar sligt er skeedt lader Asbesten sig med liden moye formedelst en Hammer adskille fra de øvrige Steene. Samme grønagtige Steen, mellem hvilcken Asbesten findes, er i sig selv meget fast og haard, har og sine egne Aarer, der ere den gandske ulige udi Farven. Men Asbesten naar mand vil forarbeyde den, og forfærdige Læret deraf, pleyer mand at slaae i smaae stokker og det vaa tverts, og ikke eftersom trefflerne løber, hvilcke gaae i længden. Disse stykker slaaes saa længe med en Hammer og rives med Hænderne indtil den bliver til en Uld, der siden bliver heglet, spundet og giort til Læret. Da nu den Maade, paa hvilcken Asbest i Siberien spindes i Traader og Læret deraf gieres, meget Differe-

rer fra den ellers bekandte Maade, meener mand at giore den Curieuse Læsere en Fornoyelse i anføre hvorledes dermed tilgaaes. Mand lader Asbest-Steenen lenge blødes i varm Vand, siden Arbeyder mand den med Hænderne og trækker den fra hinandan, indtil en tynd Jord udfalder, den seer ud som Kalk, og gier det derpaa øfte Vand hvid som Melk. Denne Jord er den, hvorved Trefflerne af Steenen sammenholdes, horfore mand endnu engang forfarer dermed som forhen og slaar alle tider Vandet af indtil det beholder sin naturlige Farve, og tiener til underretning, at ey meere af fremmede kalkagtige Materie med Asbesten er blandet. Siden tager mand Materien efter Haanden udaf Karret og renser det vel efterſom mengde af den omtalte Materie pleyer at sette sig paa Bonden, de rensede Deele breeder mand da ud paa en Kurv eller Sigte, paa det at Vandet kand løbe destogeſvindigere af, og Materien desto bedre torres. Derneſt har mand tvende breede Kamme med snevre Spitzser saadanne som Hatte og Klæde-magerne pleye at bruge til at Kiemme Uld med, dermed trekker mand

trefflerne jevn fra hinanden og beholder dem mellem disse tvende over hinanden lagte Kamme, saa at kuns de yderste Deele deraf pipper frem. Disse Kamme, som giores derpaa fast paa et Bord eller en Benk, maa siden paa slig Maade tiene til en Spinderok. For nu at Spinde disse Trefler til Traader, bruger mand en liden og tynd Spindel, der lettelig lader sig dreye, og for oven er forsynet med en Hage, ved denne Hage gior mand en af Hor sin spunden Traad fast, med hvilcken mand søger at foreene Asbest Trefflerne i at omdreye Spindelen. Mand holder derhos ferdig og ved Haanden en Krukke med Olie for at væde dermed Fingerne hvilcke derved holdes i god stand, thi Asbesttraaderne gribe ellers Huden an og gioer den Saar, saa hielper det og til at Traaden i sig selv bliver meere gelind og smidig; paa den Maade afvindes Traaderne temmelig gesvindig, saa at mand siden deraf kand væve ordentlig Læret, men da den spundne hortraad alletider er blandet derunder, lader mand det udbrænde i Ilden, da Lærret det bliver heelt og reent.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 21.

Den 26 May 1729.

DANNEMARK.

Lutzou

Denne Hugo Lutzou, var Etatz-Raad og Amtmand over Andvorschou og Corsøer-Ambter, hand havde to Døttre, Frue Deliana Lutzou, gift med Etats og Cancellie-Raad, saa Vice Stift-Ambtmand over Bergenhuus Amt, og Assessor i Ober-Hof-Rætten i Norge, Lauritz Lindenou og Jomfrue Ide Lutzou, der begge forgik udi

et jammerlig Skifbrud ved Solesand under Norge, den 10 Octobr. 1690. Denne gamle Herre til stor Hierte-Sorg. Hvorom Biskop, D. Thomas Kingo, har giort et meget smukt Vers, dertil Slutning tillegger ham den Roes.

At hand ey traadde da fra sit det brave sind,
Som tit ved Himlens Hielp, har Døden grendset ind.
Naar andre Drukket har sin Sundhed hen i skaale,
Da har med Afhold hand sin Helbred vidst at maale
Til leed af mange Aar, dem hand saa yndig bær
Med alle frommes Roes, og ære af enhver,

Familien haver ellers givet Rigerne mange brave Mænd, som have giort store Tienister, blandt hvilcke endnu hos os er i Minde, den brave Oberst-Lieutnant Lutzou kaldet den stercke, dertil sidst beseglede sin Troeskab for Kronen med sit Hierte-Blod den 17 Aug. 1676. udi den Ulykkelig Expedition

dition i Halland ved Halmsted, under General Major Duncam, hvor de Svenske vare 3 mod een. Dog Dode denne dyre Heldt ey uhevnet, saasom hand før hand faldt, nedlagde med egen Haand ferten Mand, og til sidst Forræderske Viis blev dræbt af en Fiende, som ey torde gaae ham under Øyne, men kom bag paa ham og gav ham sin første Bane. ham til Almindelse har D. Henrich Gerner, opreyst i sin Iliade denne Gravskrif.

Sterkodder er opsat en Steen til sidste ære
Iblandt de Svenske Mænd: Men bedre
Nauvn at bære,
Vor stercke Lutzau har, hand fleere lagde ved,
Før hand blev Lagt i Muld, end hin
Sterkodder vred.

Tydskland.

Udi Altona skal efter Bogens Titul være udkommen in 8. Daß Märgen von der Tonne zum algemeinen Nützen des Menschlichen Geschlechtes Abgefasset, nebst einen volständigen Begriff einer Algemeiner Ge-

lahrsamkeit. Dette er en oversettelse af D. Schwifts i Engelland udkomne Skrift, som er et af de skarpsindigste Skrifter, mand nogen Tid har seet, og efter Printz Eugenii Befalning er oversat paa Fransk, under den Titul, Le Tonneau, og sandelig disse Oversettelser ere ikke af et ringe Arbeyde, over de mange i Bogen forekommende Lignelser Allegorier og Fronier. Autor har kaldet det af en Tønde efterdi hand har mercket ved Valfiskfangsten, at mand kaster mod Valfisken en ledig Tønde, og lader den spille dermed for at holde den fra Skibet, hand siger altsaa at Valfisken betegner Hobbesianerne eller Religionens Leviathan, Skibet det Borgerlige Selskab, og paa det at disse sindrige Hoveder, som nu begynder at anfalde Kirckens Matadorer, kunde opholdes i deres forsæt haver hand til dem udkast denne Tønde. Som nu dette er en Fronie saa har Autor opfyldt den heele Bog med deslige Inventioner, hvorudover Presbyterianerne og Fanatici i Engeland giere ham til en Indifferentist og Atheist. Men Autoris sande Øyemerke er paa en skarp Maade

at

at igiennemhegle den Rommerske Kirkes Overtroe, og at giøre Fanatismum latterlig. Hand bemøyer sig, at afmale Calvini Heftighed, Presbyterianernes Vildfarelse Qvæckernes Inspirerte Drømme, og at forestille Luther som en Lærere, der har gaaet Middelveyen i Reformationen og paafølgelig at ophøye den Engelske og Lutherske Kircke mod den Rommerske og Presbyterianske, den heele Invention er indsluttet i den Lignelse, at en Fader har overladt sine 3 Sønner, 3 slette Klæder, hvilke de efter hans Død mod hans Villie have begyndt at lade forandre, hvorved hand forstaar de 3 Christelige Religioner.

Udi Gripswald, er nesten udi et Aar udkommen 3 Skrifter, udi den Pommerske Historie, efter at i saa mange Aar intet deri er skrevet, det 1. er Joh. Buckenhagii Beskrivelse over Pommern udgivet af M. S. ved D. Jac. Henrici Balthasar som er et Alphabeth 5 Ark stor in 4. Det Andet er forige Canceler Valentin Eichsteds Epitome eller udtog af de Pommerske Annaler og Hertug Philippi Lif og Levnets Beskrivelse,

se, ligeledes udgivet af M. S. S. ved D Jac. Henrici Baltasar in 4. 22 Ark stor, det 3 Professor Albert Schwartzes Historia Finium Principatus Rugiæ; og hans Specimina Diplomatum Rugianorum, som er Trykt 1727. in 4. Ligeledis i Alphab. 6 Ark stor, Bugenhagen er hart ad den ældste af de Pomerske Historiskrivere, som er bleven antlediget til at skrive, ved det at Churforst Friderich den viise efter Spalatini Ansogning, der havde den Saxische Kronicke under Hænder, forlangte af Bugislao X. Hertug i Pommern at ham maatte oversendes de Pommerske Hertugers Slegt Register og Historie, da nu Bugenhagen, skammede sig ved at sende de ælendige fundne Skrifter til Saxsen, satte hand selv den Pommerske Historie op fra deres første Begyndelse til 1515. saa at mand ikke maa undre sig over, at hand den Tid billigede de Ting hvilke hand siden, da hand blev Luterst, forkastede, i hvor vel hand mellemstunder vidnede Sandheden. Hand har med stor Moye, samlet denne Historia af Fyrstl: Breve saa og Kloster Docum: Mand

har

har af Bogen udsogt en Genealogisk Tabel over Hertugerne af Pommern, og sat samme foran i Bogen, som Differerer meget fra andre. Autor har Confereret 2 Exemplarier med hin anden, og føyet til Enden et Supplement som hand 1580. har fundet i en over denne Bog forfærdiget Extract. Valentin Eichsted, som har skrevet den anden Tractat og er fød 1527 og Døde 1579. fortiener saa megen meere Berømmelse med dette Verk, som gaar fra 478 til 1549. da hand Betiente saa vigtig et Embede ved det Pommerske Hof og havde Adgang til Archiverne, i sær fortiener det at Læses, som hand selv har oplevet, og derudi har havt stor Andeel. Mand har foran i Verket Anført hans over Hertugerne udarbeydede Genealogie, og tilsat Hertug Philippi 1. Liv og Levnet, som allerede 1618 skiendt ufuldkommen er Trykt, hvorhos findes en Forteignelse over de Camminske Biskoper, og kort Beskrivelse over Pommeren. Saa har og denne Autor, forfærdiget nogle hid til utrykte tydske Pommerske Annales, og fuldfort dem til Aar 1570 hvortil er føyet

en

en udførlig Beskrivelse over de Pommerske Stæder. M. Balthasar har Confereret 5 Exemplarier af dette Latinske Verk, og i sær et som Borgemester Liebher i Stetin besidder. Den tredie Autor Prof. Swartz, har giort sig ved sine egne Skrifter i sær meriteret ved den Rygenske Historie, thi da mand deraf ey haver andet end nogle smaae Skrifter af Barthold Krackewitzes, en Anonimo og Henrik Wackerodis skrevne Rugiske Kronicke er mand ham høyligen forbunden, at hand har bragt det i Orden, som hand har samlet af andre og utrykte Documenter, flittig undersøgt Sagernes Oprindelse og confereret Diplomata med hinanden, hand har tilføyet nogle Diplomata til en Prøve af Rugia Diplomatica, som hand vil udgive efter den Methode, som er brugt i Rangonis Pomerania Diplomatica, hvilket Verk med det første vil udkomme.

Udi Dreßden er mand i Verk med at forflytte det Besseriske Historiske Bibliotek, til det Store Kongelige Bibliothek udi Zwinger-Garten, hvilcket Bibliothek Kongen haver Afkiøbt forige Geheime-Raad Besser for 10000 Rdlr.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 22.

Den 2 Junii 1729.

DANNEMARK.

Lutzou

Udi vore Tider have levet af denne Familie, iblandt andre Hr. Henning Uldrich Lutzou til Soeholt i Laaland, Stift-Ambtmand over samme Provintz og Falster, saa og Ambtmand over Nykiøbings Amt, som den 30 Nov. 1699. Af vores nu Regierende Allernaadigste Konge blev optagen udi Ridder-Ordenen af Danebroge,

og den 14 Dec. 1706. befordret til at være Geheime-Raad; hvis Efterlatte Familie endnu besidder Soeholt og fleere Gaarder udi Laaland. De Svenskes Indfald udi Norge i sidste Feyde Tid begegnede ey med mindre Forsigtigtighed end Tapperhed den i alle Retsindige Patrioters minde udødelige Herre, afg. Hr. Barthold Henrich Lutzou, Ridder, samt General-Lieutnant af Infanteriet.

Over Kiøbenh: seeniste Brand læses følgende forfærdiget af Mr. Thomas Clitau.

Hafnia ex Cineribus
Phænicis instar revivíscens
Hafnia Metropolis Danorum Regia Regum
Occidis, Arctoi Maxima stella Poli.
In Te Te quæro: Vah: quid sibi Mulciber iste
Q· i Temet Cineris texit ubiq: togis?
Ast Cinere ex ipso surgis velut altera Phænix
Cernite, sidereas ut petat Alma plagas.
En veterem, mirum, pompa Nova Portua vincit:
Non Vulcanus obest, dum Fridericus Adest.

Tydskland.

Udi Wolfenbuttel er D. Bruckman i Verk, med at udgive den anden Deel af hans Beskrivelse over Bergverckerne, under den Titul: Magnalia Dei in locis subterraneis eller Under-Jordisk Stat-Kammer, over alle Riger og Lande, hvorudi hand beskriver meere end 1600 Bergvercker udi alle fire Verdens Deele, som ere byggede fra sammes Opdagelse, indtil nærværende Tid, og endnu bygges. I hvad Stand de nogen Tid have været, hvorledes dermed nu er beskaffen, hvad for Ertz, Steene og Berg-Slags nogen Tid der er Vunden, og nu Vindes, tillige med Anmerckning, over alle de Lande og Stæder, hvor Ædel-Steene findes, alt udi Geographiske Orden, med Kaaber-Figurer og dobbelt Register. I den Første Deel har Authoren Afhandlet alleene Generalia, saa at i denne bliver specialia behandlet, heele Verket bestaar af 160 Ark, hvor under 16 Ark, Kaaberstykker, og Trykkes Det ved Subscription, da Prisen for det paa Tryk-Papier

pier er 1 Rixdaler 12 Groſken, og paa Skrif-Papir 2 Rixdaler.

Udi Hannover, har Conſiſtorial-Raad og Superintendent Mentzer, for at udgive et udførlig Skrift, om den Store Britanniſke Chriſten-og Kircke-Stat. Indledningen dertil handler om Brittanniens forige Hedenſkab og beſtaar af 2 Inddeelinger. Den Første giver Efterretning om de gamle Hedniſke Britter deris Oprindelſe og Ankomſt, ſaa og andre Merkværdigheder, indeholder og en Fortegnelſe over de foregivne Kongelige Linier, af Bruti og Dumvalli Malmuthi, der for Julii Cæſaris Ankomſt have Regieret udi Engeland, ſamt Deres Succeſſion og de fornemſte Merkverdigheder, ſom mand om dem finder optegnet. Den Anden beſkriver de Hedniſke Rommeres Overkomſt og og faſtſettelſe i Store Brittanien, og meddeeler en Fortegnelſe over de Rommerſke Keyſere og deres Statholdere, ſom have Regieret i Store Brittannien, indtil Conſtantinum Magnum ſaa og de Britiſke Konger. Den 3 handler om de Hedniſke

Pic-

Picter og Skotter i Britannien, og den 4
om de gamle Britters Hedenskab og Af-
guds Tieniste. Den Første Bog af Ver-
ket i sig selv Indeholder Britternes første
Omvendelse til Christendommen indtil de
Engel-Saxiskes Tider, og findes i det første
Capittel Brittaniens tilige Omvendelse.
Det andet dessen første Christelige Regie-
rung og 3die det omvendte Store-Britta-
niens Tilstand i Sønden under Romme-
nes Regierung til Constantini Clori Tider,
og det 4de, den Store Britanniske Christ-
og Kircke-Stats i Sønden første Indret-
telse under Constantino den Store til Bri-
tanniens Frieladelse fra det Rommerske
Herredomme ved Honorium. Det 6te
dessen Aftagelse og endelige Undergang.
Det 7de Nord Britiske Kirckes fornemste
Hændelser udi samme Tid. Det 8de den
første Britiske Kirckes Religion-Væsen og
Kircke-Diciplin. Det 9de Efterretning om
Conciliis og Synodis, i den første Britiske
Kircke, saa vel de som er holdne paa den Bri-
tiske Grund, som uden for og ere blevne be-
søgte af deres udsendte. Det 10de om den

første

første Britiske Liturgie og offentlige Guds Tieniste. Den 11 om deres Skoler, Studiis og Academier. Det 12 om de første Britiske Kircker, Biskoper og Bispedømmer. Det 13 om Britanniens ypperste og fornemste Kirker eller Guds Huuse i sær om Templen til Glassenbury. Det 14de beskriver nogle af de første Briter foregivne Skribenterè. Og det 15 den første Britiske Kirckes prætenderte Hellige Martyrer og Vidunder. Dertil kommer et Tredobbelt Anhang, 1. Om det Britiske Sprog, 2. om en gammel Rommerske Graf-Skrift, som for nogen Tid siden er funden ved Waliote en Mil fra Bath ved den Nordøstlige side, og 3. Om nogle Antiquiteter i sær det bekandte Stoueheng. Den 2den Bog handler om Store Britanniens forurolighelse af Engel-Saxerne til den Normanske Erobring, hvorved i det 1ste Capittel tales om Engel Saxernes Oprindelse, Overkomst og Fastsettelse i Store Britannien. I det 2det om Store Brittanniens andet Frafald til Hedenskabet som Engel-Saxerne indførte. I det 3die om den ved Engel-Saxerne fortrængte Britiske Kircke, eller den

første Uroelighed imellem Briterne og Engel-Saxerne, som forefaldt udi Vortigers Vortimers og Aurelii Ambrosii Tider. I det 4de om den aldeeles nedertrykte Britiske Kircke eller det Engel-Sariske Heptarkie udi Store Britannien.

Udi Leiptzig er udkommen, udi 4 Deele i stor Median Qvart Gotfried Arnolds unpartheiische Kircken und Ketzer Historie, von Anfang des neuen Testamentes, biß auf daß Jahr Christi 1688. Denne nye Edition overgaar den anden i Papirets Godhed og Trykningen, dog er ey noget forandret i Texten eller tilsat.

Engeland.

Udi Londen er udkommen Marii Tale til det Rommerske Folk, oversat af det Latinske tillige med en udførlig Afhandling, hvorudi Romernes Sæder, i den Jugerthinske Krig, Lignes med nu levende Engellænders Væsen. Sammestæds er med 1727. Aars Udgang udkommen en skion Commentarius over Bibelen. over de Historiske og Poetiske Bøger haver D. Patrich Commenteret over Propheterne, D. Lowth og over det nye Testamente. D. Withbye disse

Commentarii som forhen ere Trykte hver for sig, men ey førend nu samlede, udgiøre 6 Bind in Folio og koste 6 Guineer, ligesom D. Nergs Commentarius der kand faaes samlet med dette Verk, om mand in Criticis og Moralibus vil besidde noget tilstrekkeligt.

Italien.

Udi Rom, har Marchiese Ottieri udgivet et Skrift, om den sidste Successions Krig, men paa Cardinal Polignacs Ansøgning er Bogen forbuden at falholdes, og har Paaven Anordnet en egen Congregation, bestaaende af Cardinalerne Alexander Albanii, Banchiri og Porcia, for at undersøge denne Bog, hvilcke derpaa have ladet, samme i Cardinal Porciæ Gemach opbrænde.

Muskou.

Udi Muskou, er i St. Michels Kloster indbragt forige Printz Mentzicofs Bibliotek, som skal bestaae af 12 til 13000 Volumina og deriblandt befindes 3000 meget Rare stykker som denne i Unaade faldne Knees haver ladet opkiøbe i Constantinopel, Ispahan og andre Stæder.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 23.

Den 9 Junii 1729.

DANNEMARK.

Lutzou

Herforuden er i vore Tider bekiendt afg. Oberst Friderich von Lutzou til Gammelgaard, hvis efterlatte Enke-Frue Højædle og Velbaarne Frue Dorothea Magdalena von Harstal til Gammelgaard er Hovmesterinde hos Hans Kongl. Høyhed den unge Printz Carl. Af Geh.-Raad Sl. Hr. Henning

Ulrich von Lutzovs Sønner leve endnu fire, neml. 1 Carl Emilius von Lutzou, Major og General-Vejmester Nordenfields i Norge, som har viist i adskillige smukke Piecer sig at besidde et meget got Talent udi Poesi; 2 Christopher Ulrich von Lutzou, Cammer-Junker. 3 Christian Friderich von Lutzou, Lieutnant ved det H. E. Hr. Grev Wedel anfortroede Regiment og 4 Georg Bernhard von Lutzou, Premier-Lieutnant ved Liv-Gvarden til Fods.

Udi Boghandlerens Mr. Hieronymi Christian Pauli Forlag er nylig trykt in 8to. i Kiøbenhavn, det gamle Grønlands nye Perlustration, eller en kort Beskrivelse om de gamle Nordske Coloniers Begyndelse og Undergang i Grønland, Grønlands Situation, Luft og Temperament, og dets itzige Indbyggeres Klædedragt, Handtæring, Spise, Sprog, Ægteskab og andre deres saavel i Samqvem som i egne Huse nu brugelige Sæder, først Ao. 1724. forfattet af Hr. Hans Egede, Missionarius ved den Danske oprettede Colonie, og

nu

nu 1729. efterseet og efter Forfarenhed forandret af een der paa nogen Tid har været J. Grønland.

Det første Capittel handler om Grønlands første Bebyggelse af de Norske, samt Betenkning om Aarsagen til de Norske Coloniers Undergang, hvorudi Hr. Egede beretter at Erik Röde med andre fleere fra Jisland Aar 982. haver fundet dette Land, og ved sin Tilbagekomst til Jisland Aaret efter, overtalt andre at søge did, og bebygge Landet. Samme Erik Röde, da hand af Kong Oluf Tryggesön var bleven omvendt til den Christelige Troe, førdte først med sig Præst til Landet, som døbte Indbyggerne, og blev den sidste Biskop didsendt fra Norge 1466. Ved Jislændernes og de Norskes Ankomst til Landet, fandt de for sig paa den Vestre Kant vilde Folk, med hvilken de ofte førte Krig; Aarsagen til Colonien Undergang tilskriver Author deels Regieringens Forandring i Dronning Margrethes Tiid, deels Krigen imellem Dannemarck og Sverrig, deels Sey-

ladsens Farlighed og Besværlighed; efter de gamle Beskrivelser var Landet deelt i Øster og Vester-Bygden, i det første var 1 Bispedom, 3 Klostere, 12 Kirke-Sogner og 190 Lands-Byer. Om Vester-Bygden, som nu skal være opdaget, haves den Efterretning fra forige Tider af, at den af de vilde Skrellinger da var overfaldet og ødelagt, saa at da de af Øster-Bygden komme did for at hielpe deres Medbrødre, fandt de den øde for Folk, men Qvæg, som Øxen og Faar, gik vilde, hvoraf er at slutte, at disse Hedninger have ødelagt de Christne, af hvis forfaldne Boliger og Jorde-Pladser endnu sees Lefninger, dog vide de nu værende Grønlændere ey at giøre Forklaring om hvor den første Christen Colonie er afbleven, da nogle sige at de ere døde af Hunger, andre at deres Forfædre have slaget dem ihiel, og atter nogle at de have dræbt sig indbyrdes. Om Øster-Bygdens Tilstand haves nu aldeles ingen Kundskab, dog sluttes at den gamle Øster Colonie ey er ødelagt, da

Tor-

Tormod. Torfæus i hans Grønlandske Kronike forteller at Biskop Amund paa Skalholt i Island, som sad fra 1522 til 1540. da hand selv resignerte Stiftet, skal engang paa sin Tilbage-Reyse til Island af Storm-Veyer være dreven fort i Vester udi Søen under Grønland, hvor hand nogen Tiid seylede Nord langs Landet, og fik om Aftenen Kiende-Tegn af Heriolfsnæs, ja seylede Landet saa nær, at hand saae Folk drive deres Faar og Lam i Grinden, men fik strax god Vind, og kom Dagen efter saa tilig som Qvæget malkedes ind i Patersfiord Vesten paa Island, derefter opregnes adskillige andre Exempler til at gotgiøre, at Øster-Bygden endog 150 Aar, efter at den sædvanlige Seylads didhen ophørte, endnu ikke aldeeles har været ødelagt, imellem hvilken Øster-Bygd og den nu oprettede Colonie fastsettes en Distance af meere end 150 Mile. Det andet Capittel beskriver os Grønlands Situation og Beskaffenhed samt dessen Gevexter, hvori det fastsettes, at Grøn-

land ligger ikkuns 40 Miile oven fra Jisland, og at det er en stor Udhuk eller Odde af America, det tager sin Begyndelse under 59 Grad 50 Min. Poli-Høyde og Grændser med den Østre Side henunder Nord til Spitz-Bergen, som meenes at være adskildt fra det faste Grønland. Dets Vestre Side er under Norden bekiendt til nogle og 70 Grader kaldet Strat Davids af en Hollænder, som 1585. først fandt dend lange Indvig imellem Grønland og America, det befares mest af de Hollandske Hvalfangere. Landet er høyt og fuld med Klipper, de høyeste Fielde ligge der alletider bedekte med Jis og Snee, og ere Kysterne beskandsede med mange store og smaa Øer, imellem hvilke ere gode Skibs-Hauner. Ind i Landet løbe mange store Fiorder, og langs Øerne noget Norden og Synden for Statenhuk er megen Driv-Jis der Norden fra den Østre Side af Grønland fra Spids-Bergen driver ud langs Landet om Syd, og af sterk Strøm bliver sat Hukken forbi. Vel ville nogle at

denne

denne sterke Driv-Jis kommer igiennem tvende store Freta, der efter Karternes Udviisning udgiøre tvende Øer uden for det faste Land. Men mand har stor Aarsag at tvifle om at deslige Freta ere til; thi fra denne nye Haabets Colonie, som ligger paa 54 Grad. har mand reyst med Chalouper langs Landet ud til 60 Grad, og dog ey fornummet til nogen af disse Stræder, der efter de gamle og nye Carter skulde findes paa denne Distance. Hertil kommer at i de gamle Beskrivelser over Grønland ey nevnes et eneste Ord om disse tvende Freta. I forige Tider skal Jorden der have været meget frugtbar, saa at de have underholdet mengde Qvæg og Creaturer, og Hvede der skal have voxet saa god som nogen Sted, og i Skoven været overflødig Jagt af Rensdyr. Endskiøndt nu saadan Herlighed ey haves, giver dog dette Skrifft Forhaabning om at de gamle forfaldne Jord-Pladser skulle kunne bringes til deres forige Herlighed, da mange Stæder og i sær under Syd ved 61 Grad, findes inde i Fiorde-

ne skionne Græslier og Enge. Skov har mand der ey fundet, men inde ved Fiordene voxer sommesteds smaa Kradt af Birk og Vier. Den beste Skov paa den Vestre Side findes til 60 Miile Synden for Haabets Colonie i en Fiord kaldet Aggelusuack, hvor Træerne ere et par Favne høje og noget tykkere end en Arm eller Been; Saa voxer der og smaa Enebær-Træer, desligeste Angelica, Krækebær, Klokkebær og Tyttebær. Jern-Ertz findes allevegne i Landet. I en Fiord kaldet Ujeraisuag, som ligger inde i Baals Revieren, findes skiøn Vexsteen af adskillige Couleurer, hvoraf de Vilde giøre sig Lamper og Kiedeler. I det 3 Capitel behandles hvad slags Dyr og Fugle der findes udi Landet saavelsom Dyr og Fiske i Havet, og læres deraf, at paa Landet ej findes skadelige Dyr eller Orme; sielden seer mand der Bierne, undtagen langt under Nord, hvor Isen ligger og hvor hvide Bierne iblandt fanges. Paa visse Stæder af det faste Land ere Mengde Reensdyr og Harer. Ræve findes i Over-

verflødighed graae, sorte, brune og hvide, Hunde haves i stor Mangfoldighed, som er de eeniste tamme Dyr, med oprejste Øren duñe, stuñe og feje. Af ædende Fugle haves ey andre end Ryper. Hvide graa Falke opholde sig der saavelsom Ørner og Ravne, en Fugl findes der og, dog sielden, af Størelse som en liden Ørn, i Hovedet som en Katugle og paa Fierene hvidegraae. Spurrer og deslige smaa Fugle ere og at faae. Søe-Fugle findes af alle slags som i Norge, i sær Ender og Edderfugle, som ere redde over det at de idelig jages af Indbygerne. Alliker findes i Overflødighed, og have Grønlænderne deraf deres meeste Føde, thi paa en Dag kand en Mand deraf skyde 30 til 60 Fugle. I Søen, fornemmelig paa 60 a 69 Grad under Nord findes Mengde Hvaler, og overalt Hvalrosen, Rosmer, Kobber eller Sælhunde, af hvilken sidste de Vilde har deres meeste Klæde og Føde. Ved Colonien er Fiskeriet ikkuns ringe, den meeste Fangst bestaar af smaa Sild, i Norge kaldet Loddet, hvilke Grønlænderne tørre til de-

res Vinter-Føde, saa fanges der og Oveter, Rødfisk, smaa Torsk, Flyndrer, Ulker og Rognkal samt udi Elvene Lax. Det 4 Capitel handler om Himmelens Constitution og Temperament, og forklares, at i Grønland falder hverken overmaade Regn eller stormende Veyr, det blæser stærkest af Syden, thi naar Vinden kommer til Sydost, springer den strax til Syden med sterk Storm, som ikkuns varer nogle Jevndøgn, da den løber om til Vesten og stilles med et smukt Vejr. Over Landet er jevnlig en tyk Mist, der betager Solens klare skin, og fører en usund kiølende Luft med sig, dog inde i Fiordene til Lands er stor Forskiel frem for i Havskierene, thi naar over Øerne ligge continuerlig Mist, er inden til i Fiordene dejligt varmt Vejr og klart Soelskin. Fra Augusti Maaned da Misten begynder at ophøre, er got Høstvejr. Hvor Colonien er anlagt er maadelig Kuld Storm og Sneefog om Vinteren. Misten er da gandske borte og jevnlig klar Frost og stille Vejr, undtagen i den strengeste Frost med Nordvest

vest Vind der staar af Landet og de store Isfielde, thi da staar Frostrøgen lige saa tyk som Misten om Sommeren. Over det stille Vejr legges Isen tilig i Vajerne og mellem Øerne, og slaar ey op førend om Foraaret, da den driver langs Landet, men inden i Vajerne ligger den til den af Solen ved Maji Udgang bortsmelter. Driv-Isen har mand den tilforladelige Efterretning om, at den ikke afles paa den Vestre Side af Grønland fra Statenhuk til paa 68 a 69 Gr. Brede. Imod den ved Landets Temperament foraarsagende Skiørbug, voxer der det herlige Cochlearis Græs.

Tydskland.

Udi Lybeck er udkommen det 8 vol. af det saa kaldede Bibliotheca Lubecensi, samme indeholder 1) Justi Friderici Zachariæ expositionem verborum Psalmo IX. inscriptorum, de morte Filii Dei 2) Joh. Christop. Harenbergii Pausaniam Græcum Scriptorum, interpretem Sacri Codicis. 3) Gustavi Christoph. Hosmanni Dissertationem exegeticam de Resurrectio-

rectione mortuorum à Christo demonstrata Luc. XI. 37, 38. 4) Recensiones librorum. 5) Nova Litteraria. 6) Indices. De Bøger som recenseris ere følgende: 1) Jo. Bugenhagii Pomerania in quatuor libros divisa, quorum primus agit de Pomeranorum antiqvitate, secundus refert Pomeranorum & Rugianorum conversionem, tertius Principum Pomeraniæ gesta, veramque tradit Sanguinis propaginem, quartus continet miscellanea. Ex MSto edidit Jac. Henr. Balthasar, S. Th. Doct. & Prof. Ord. Consist. Regii Assessor, & ad ædem S. Jac. Pastor. Gryphiswaldiæ. 1728. 4to. 1 Alph. 5 pl. 2) Otton. Fridr. Schützii de vita Davidis Chytræi Commentariorum libri duo ultimi, in supplementum Historiæ Ecclesiasticæ & Literariæ Seculi XVI. cum indicibus necessariis in omnes libros. Hamburgi. 1728. 8vo. 1 Alph. 22 pl. 3) Nicol. Staphorst, Past. Ioh. Hamb. Historia Ecclesiæ Hamburgensis Diplomatica. Part. I. Vol. III.

Nederlandene.

Udi Amsterdam er trykt udi 4 tom. in 12.

12. L'Histoire veritable & secrete de tous les Rois & Reines d'Angleterre, depuis Guillaume I surnommé le Conquerant, jusqu'à la fin du regne de la Reine Anne; où l'on a joint un Abregé de l'Histoire generale de chaque regne, tirée (principalement) des Manusrits Originaux, des meilleurs Memoires anecdotes & Historiens authentiques. Traduite de l'Anglois. Hidindtil har mand forgieves søgt i Bogen de udi Titulen tilsagde Hemmeligheder.

Sammesteds er under Pressen in 8. L'Angleterre aux prises avec elle-même, ou raisons des deux Partis exposées par eux-mêmes aux yeux de la Nation; tirées de plusieurs Ecrits tels que le Londons-Journal, le Craftsman, les Remarques sur la conduite &c. la Defence des Remarques &c.

Udi Leyden er udkommen følgende der meget vel antaget Skrifft: Voorbeeldt der Gezonde Woorden, in zich behelzende een kort begryp der heilige Godgeleerdheit, uit en naar de Woorden Gods ontworpen, by maniere van

eene

eene Belydenis predicatie, ter gelegenheit van eene Voorbereidinge tot des Heeren heilig Avondmaal. Door Franciscus Fabricius, bedienaar van het H. Evangelium in de gemeente, en hoogleeraar in de H. Godgeleerdheit in 's lands hogeschole te Leiden. Te Leiden, 1729. 8vo. Author dertil har været 33 Aar Præst i Leyden, og lover endnu flere af dette slags Skrifter.

Udi den Hag er udkommen den 4 Tome af Recueil Historique des Actes Negociations Memoires & Traitez par Mr. Rousset, saame indeholder 1 det Spanske Hofs Vanskeligheder over præliminair-Puncterne, 2 Engellændernes og Spaniernes Væsen over den Engelske Flode, 3 Disputen over Hertug Ripperde Anholdelse, 4 de til Congressen i Cambray henhørende Skrifter, 5 Supplement til de Acter og Skrifter som angaar Tiltrædelsen til den Hannoverske Alliance, og 6 de Skrifter som høre til den Ost-Frisiske Sag indtil den 6 Sept. 1728.

Udi Delft er trykt den berømte Greve

ve af Rochefort Liv og Levnet paa Holl: under den Titul: het Leven en de Gedenkschriften van den Grave van Rochefort, behelzende ene angenaame en beknonte aaneenschackeling van zeer seldzame, verwonderenswaardige en aanmerkelyke Zaken, gedurende den tydt van ruim zeventig jaren in Vrankryk, Spanje, Engelandt, de Nederlanden, en in andere geweften voorgevallen. Mitsgaders nooit in Duitsch gedruckte byzonderheden der voornaamste bedryven van de Kardinalen Richelieu en Mazarin, als mede van die van Ludevyk de Groten, en andere doorluchtige personadien. Alles door dien grave, als ooggetuige van de meeste Zaken, hier verhaald, getrouwelyk ter neder gestelt. Met nodige prentverbeeldingen versierd. Twee Delen. Zamen groot 721. bladzyelen, behalven het Bericht aan den Lezer, en Bladwyzer der voornaamste Zaken. 1729. in Oct. Mand har Forhaabning om med det første at læse dette vigtige og velskrevne Historiske Verk paa tydsk.

Italien

Italien.

Udi Venedig haver Boghandleren Barthelem. Javarini, som snart har sin nye Edition færdig af P. Sirmonds Skrifter for at udgive en nye Edition af Historia Bysantina, ved Subscription, hvilken Samling, som nu bestaar af 34 Tomer, skal bringes udi 22 Volumina, og ey alleene trykkes med nye Latinske og Grækiske Skrifter, men end og Correcturen noye besørges. Hver Volumen koster ved Subscription 29 Livres Venetianske Penge, saa at heele Verket vil koste paa den Maade 100 Ducater, skulde Skriftet udgiøre meere end de calculerede 22 Volumina, betales ligeledes 29 Livres for hver af de følgende. Og maa Prænumerationen skee til Venedig førend hver Volumen kommer under Pressen, da mand har i sinde med Majo 1729 at giøre Begyndelsen med samme Verks Trykning, og siden efter 10 Ugers forløb at tage et nyt under Pressen, de subscriberte Exemplarier blive ey andensteds end udi Venedig udleverte.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 24.

Den 16 Junii 1729.

DANNEMARK.

Lihm.

Niels Torkildsen Canich i Kiøbenhavn, Secreterer under Kong Christ. 2. og Nobiliteret 1520 Mariæ Besøgelses Dag, giftede sig efter Religionens Forandring, og aflede en Søn Navnlig * * * * * Lihm, Biskop og Canonicus i Ribe, hvis Søn Lauritz Lihm formedelst den

Dyd og de drabelige Gierninger hand lod see udi den 7 Aars Feyde imod Sverrig i Kong Friderich den 2. Tieniste, blev igien fornyet sit Adelige Vaaben 1565. da hand var Borgemester i Ribe. Hans Søn Lauritz Lihm Tolder i Øresund, giftede sig med Kirsten Clgus Daatter som var Claus Rudolphson, der var saa vel Friderici 2. som Christiani 4. Jægermester, hans Daatter.

Udi dette Kongl. privilegerede Bogtrykkerie er nyligen trykt in 8. Almazonte eller den forstandige Kone, oversat af den saa kaldede Persiske Robinson. Saa er og sammesteds ferdig adskillige smaa Historier, som om Printz Artus og Kong Edvard af Engeland, Melusina, Helena, &c.

Continuation af Grønlands Perlustration.

Det 5 Capitel handler om de itzige Indbyggere og deres Tilhold i Landet saavelsom Boeliger, hvor i først forekomer Authoris Meening, at nogle af de Norske Colonier ere forblandede blandt de vilde Skrellinger, og blevet med dem et

Folk

Folk og Tungemaal. Landet, siger Author, er af dette Folk ved Søesiderne og paa Øerne allevegne bebygt: Under Syd opholder sig mange Folk, ligeledes er under Nord paa 68 à 69 Grader Mengde deraf, men oppe til Lands er ingen at finde undtagen paa de Tider de søger ind til Fiordene for at jage efter Reenen. De have særskildte Soñer og Vinter-Huuse, det første slags bestaar af nogle smaa oprejste Stænger og Legter, overklædte med et dobbelt Tekke af Sælhunde skind og hos de Rige indvendig med Reensdyr-Huder; Hver Familie ejer saadan et Telt og en Kone-Baad, hvormed de henføre deres Ejendeel. Vinter-Huusene ere af Steen og Torv, ey over 2 à 3 Alen fra Jorden med flat Tag og høje Vindver giordte af Sælhunds Tarme, Døren er smal, lav og lang, gaar ned i Jorden, dog uden Lukke; I saadanne Huuse tilholde sig iblant 7 à 8 Familier. Paa den ene side ere deres Senge reede af Reenskind paa lange Sagbord, som ere lagte paa Steene en halv Alen fra Jorden. Hver Families Rom er deelt

med en Stotte, som understetter Taget, hvorved er et Fyrsted, som er en Lampe, hvorved de varme sig og tillige kaager deres Mad, i disse Huuse er stor Stank. Til Proviant-Huuse bruge de den bare Mark, de have og smaa Huller af Torv og Steen uden Lukke, hvori de giemmer deres Lodder og Sælhunde-Kiød, hvilke de fanger silde paa Høsten og giemme til Vinter-Føde. Under deres store Baade som oplegges paa 4 Træ-Stytter, ligger deres fornemste Rigdom af Skind Bahre og deslige. I det 6 Capitel beskrives deres Gestalt og Skikkelse, der lærer os at Folket er vel skabt, feed og fyldig paa Legemet og brune i Ansigtet af den Smutsighed der følger det Spæk og Tran de idelig omgaaes med, de have alle sorte og slet Haar, ere sterke og gesvindige: Kommer een til Skade, ombinder de Skaden med et lille Skind, hvorved den ligesaa gesvindig læges som andre ved Plaster; Børne-Kopper vide de ej af, og mange opnaae en høy Alder. Det 7 Capitel foreskiller deres Klæde-dragt som er giort af Reendyrs Huder, Sælskind

skind og Sæl-Tarme, saa og Fugle-skind. Mandfolkenes Klæder ere skaarne som en Kofte heel, med en Hette som bruges i en Hues sted og rekker til Knæerne, med en Snip for og bag, saa og smaa Burer der ey engang naae til Lænderne. Uden over disse Kiorteler have de andre Skind-Kiortler uden Haar; over deres Hoser have de Støvler af tyndt Sælskind; Naar de drage ud paa Hvalfangst, have de en Pels af Sælskind, som naaer fra Hovedet til Fødderne, da Troyer, Burer, Hoeser og Skoe ere af et Stykke; med saadan en Pels kand de ligge i Vandet og være uden til tørre. Qvindernes Klæder ere ey meget fra Mændenes differente, dog ere Qvindernes Kiorteler vide og høje paa Skulderne, da de deri bære deres smaa Børn paa Ryggen, saa bærer de og Burer som rekke ikkuns midt paa Laaret om Sommeren, men om Vinteren til Knæerne, deres Haar opbinde de med en Dusk, deres største Zirat bestaar i gemeene Perler og de sorte striber som de med en Syenaal giere sig her og der i Ansigtet. De ere meget skiden-

ferdige og gaa altid nogne i Husene undtagen at de have Buxer paa. Det 8 Cap. betreffer Grønlændernes Næring, Brug og Handtering, som bestaar i Hval, Sælhunde og Fiskefangst samt Rensdyr-Jagt; under Nord er den meeste Hvalfangst. Med deres Linner som ere af Sælskinds Lædder og Harpuner af Been veed de at fange Hvalen saa behændig som nogen, de blæse Sælhunde-Huder fulde af Vind, og med dem arbejder Hvallen sig tret indtil de kommer til at stikke ham. Til Sælhunds-Fangsten bruge de Haand-pile og Harpuner med Liner af Sælskind 3 à 4 Favne lang, hvorved henger en liden Sælhud eller Blære opblæst at den ej skal synke; med saadanne Haand-pile med Jern og Been paa Enden skyde de Fugle, og kand paa en temmelig Distantz dermed treffe saa net som med en Flint eller Bysse; Til deres Fiskerie bruge de Angler af Jern og Been, Fiske-snorene ere smale tynde Strimler af Hvalfiske Barder. Laxen stikker de i Elvene, Lodder eller smaae Sild æser de med en Haav bundet af Reen-

Reen-seeer; deres Land-Jagt er meest efter Reenen, som søges af dem langt op til Fields, de omkringsetter Reenen med Folk samt deres Qvinder og Børn, saa at Reenen maae ud paa Vandet eller et andet sted, hvor de ham med deres Gevær oppasser. Med Buer og Pile skyde de Harer og Ryper, men Reve fange de i Steenfælder eller Ovne. Deres Søe-Baade ere 2 slags, et for Mændene alleene, smalle og lange sammenbundne af tynde Træer og Spirer, overtrakte med Sælskind som Haarene ere aftagne. I saadan en Baad sidder Manden vel tildekket og snøret at Vand ey kand komme ind til ham: med saadant et Farteyg kand de vel roe om Dagen 10 à 12 Miile alleene med en Aare 3 Alen lang og et Blad paa hver Ende. Med dem fare de ud paa Sæle og Fuglefang, dog ere disse Baade lettelig til at tumle om, da Indbyggernes Gesvindighed og Addresse bestaar i at rejse sig igien ved deres Aarer. De kunde og i en stor Soegang med disse Farteyger holde Søen. Det andet slags Farteyge ere store aabne Baade, kaldet

af Konerne, som roe dem, Konebaade, de ere overtrakte med Sælskind, i disse føre de deres heele Huusholdings-Væsen, naar de reyse, saa og fare paa Valfangst. Til dem bruge de Seyl sammensyede af Tarme, skiøndt Seyladsen gaar gesvindig, kunne de dog ikkun seyle lige under Vinden, thi Baadene ere losse og vranke, saa at de lettelig kand omvelte, og Seylet paa de største, som ere saa store som en Chaloupe paa 11 a 12 Aarer, er ey over 3 a 4 Alen dybt, saa er det og ved Raaen og Skiederne smalt uden Braser Boglene eller saadan saa staar og Masten ved Stavnen af Baaden. Mandfolkene gior ey anden Gierning til Lands, end at de forferdiger det Redskab de behøver til deres Næring, samt Buer og Piler, det andet forretter Fruentimmeret, som ere meget behændige i at sye Klæder, Skoe og deslige.

Tydskland.

Udi Leipsig er trykt i afvigte Aar M. Joh. Christ. Langbeins Mannigfaltige Geistliche Weißheit und Verstand,

wodurch bey denen in der Gnade wachsenden so wohl der Reichthum des gewissen Verstandes, als auch die Stärckung des Hertzens in der Heiligkeit vor GOtt befördert werden kan. Dette Arbeyde er forfatted af allehaande Aandelige og opbyggelige Betragtninger udi 2de Deele, bestaaende hver af 1 Alph. 8 Ark.

Udi Weymar har D. Lebrecht Vilhelm Hendrich Heydenreich for at udgive en udførlig Historie om den Kongl. Danske Ridder-Orden af Elephanten lige indtil vore Tider, hvorudi haad vil oplede samme Ordens sande Oprindelse af Antiquiteterne, Crenikerne og Mont, ja vise og igiendrive de af Skribenterne i dends Beskrivelse begangne mangfoldige Fejl. Haad har dertil af H. E. den Chur-Saxiske Ober-Hof-Marskalk Baron Lovendal bekommet adskillige Efterretninger. Især setter Author den Danske Historiagraphi Iver Hirtzholms efterladte MSS. til Grundvold som handbesidder en Copie af. Denne Hirtzholm har først banet Veyen og søgt at hæve de groveste Vild-

farelser. Author vil i Fortalen derom give Efterretning, og opregne dem som have været bemøyede at skrive noget om denne Orden. Heele Verket er inddeelt i 8 Capitler. I det 1ste vil hand afhandle nogle almindelige Ting om Elephant-Ordenen, og de mange Meninger om dessen Oprindelse. I det andet vil hand refutere samme, men i det 3. vise hvorfra dessen rette Oprindelse er at søge, og efterat hand egentlig har beskrevet Ordenen som den var i de første Tider, i sær for og efter Christierni Tider til Friderici 2. og derhos anført alle dessen Caracterer af Antiquiteterne. I det 4. anmerker hand de Fata og mange slags Forandringer som denne Orden siden har været underkast ved Kongerne i Dannemarck, fra Friderici 2. Tider af, og anfører de dertil hørende Kaaberstykker. I det 5 Capittel handler hand om de Egenskaber som saavel i de gamle Tider som de yngre requireris hos dem, som ville erholde denne Orden, gaar og disse Ridders Fortrin uden og inden Dannemarck igiennem, og opregner i det 6.

Or-

Ordenens Regler og Forfatninger saaledes, som den i de gamle og disse Tider haver været beskaffen. I det 7. opregnes de Ceremonier ved hvilke Ordenen 1694. i Kiøbenhavn er fornyet, samt hvorledes den nu omstunder pleyer at meddeeles Fyrster og forneme Herrer i Person eller ved Gesandter, beskriver og Stædet i det Kongelige Slots-Capell i Friderichsborg, som dertil er destineret. I det 8. forrekomme Ridderne af samme Orden indtil disse Tider, saa mange Author kand have erholdet Kundskab om.

Udi Budissin er udgiven in 8. 1 Alph. 9 Ark sterk, Geistreiche Betrachtungen von dem würdigen Gebrauch des H. Abendmahls und den wahren Mitteln, selbiges recht heilsahm zu geniessen ꝛc. ehemahls in Frantzösischer Sprache von einem hochberühmten Lehrer herausgegeben, nunmehr aber seiner Vortrefligkeit halber mit Fleiß ins Deutsche übersetzt und zum Druck befordert von M. Johan Gotfr. Lessing, Archidiacono in Camentz.

Ne-

Nederlandene.

Udi Leyden har Peter v. der Aa udgivet en Fransk Oversettelse af Hübners Geographie udi 2 Bind in 8vo. saa og følgende Arbeyde: Le curieux Antiquaire, ou Recueil Geographique & Historique des choses les plus remarquables, qu'on trouve dans les quatre Parties de l'Univers, tirees des Voyages de divers Hommes celebres, avec deux Tables des Noms Geographiques & des Matieres, par le Pr. P. L. Berckenmeyer, avec tres belles Figures, i 2de Deele, in 8vo.

Engelland.

Udi London er udkommen: Regles Apostoliques pour des Cours Ecclesiastiques, excerpes des Constitutions des Apotres, avec quelques courtes Observations, & humblement recommandés à la Consideration des Juges Ecclesiastiques & seculiers, des Avocats, des Jurés, & de tous ceux, qui sont interesses dans les Procedures judiciaires de ces Royaumes. Par le Sr. Whiston.

Me-

Methode compendieuse pour bien croitre le Brecoli Italien, le Cardoon Espagnol, le Celeriac, le Finochi, & autres Vegetables etrangeres pour la Cuisine. Comme aussy un Compte du Lucerna, S. Clove, Toyne, & autres Semences d'Herbes, avec la Methode de bruler l'Argille pour l'ammelioration du Terrain, 3 Edit. revisée & rendue parfaite & complette par les Observations & l'Experience de l'Eté passé, principalement en ce qui regarde la Maniere du bruler l'Argille, la Maniere pour allumer, renouveller, & maintenir le feu par le Moyen d'un Nouveau Four y étant clairement demontré; Ce Four brule l'Argille avec grande facilité & certainité, ce qui est le principal Art, qui appartient à cette necessaire & raisonnable ammelioration. Par Etienne Switzer, Jardinier.

Tables du Cheval. Isaac Newton pour le renouvellement & l'Achapt des Laisses des Eglises Cathedrales & Colleges, selon toutes sortes d'Interests, avec l'Explication de leur Construction & Usage. Comme aussy des Tables pour le renouvellement

ment & l'Achapt des Laisses des Terres ou Máisons selon les diverses Estimations des Interests, tres necessaires & utiles à tous Achepteurs en General, mais à Ceux principalement, qui sont interesses dans des Laisses d'Eglises ou de Colleges. A quoy il est ajouté la Valeur des Laisses des Eglises & Colleges considerée, & l'Avantage des Lessées mis en plein jour.

Med det første vente der fra Pressen les Antiquites de Constantinople traduit du Latin de Petrus Gellius. Par Jean Ball autrefois de CCC. Oxon. Le tout est orné de 13. Estampes tres bien Gravés, Savoir 1) Trois Revers de Monnoye de Bisanthe. 2) Une Delineation de Constantinople, comme cette Ville etoit avant qu' Elle fut pris par les Turcs. 3) La figure de la Pointe du Serrail, comme Elle est presentement. 4) Le Plan de l'Eglise de St. Sophie. 5) La Vue exterieure de cette Eglise. 6) La Vue interieur. 7) La Vue entiere. 8) Le Pilier historique. 9) L'Ancien Hippodrome, avec l'Obelisque Athenien, & les Machines, dont on s'est servi pour l'eriger. 10) La Serpentine, &

ses

ſes Piliers Porphires, avec celui de l'Empereur Marcian. 11) Le Plan de l'Egliſe des Apotres. 12) Une Charte des Quartiers de la Ville, & le Boſphore de Trace. & 13) Les cinq Ordres de l'Architecture.

Sammeſteds er trykt in 8. et ſkiønt Gloſſarium, angaaende de Romerſke Antiquiteter, under den Titul: Reliqviæ Baxterianæ; ſive Wilhelmi Baxteri Opera poſthuma. Præmittitur eruditi Auctoris Vitæ a ſe ipſo conſcriptæ Fragmentum.

Endnu Sammeſteds er trykt 1726. in fol. A new Syſtem of Agriculture, being a complette Body of Husbandry anGardening, in all the parts of them viz Husbandri in the Field, greens and its Several improvementz: of foreſt and timber trees great and ſmall &c. by Joh. Laurence. Udi dette Verk foredrages alle vigtige Hemmeligheder og Omſtendigheder, ſom behøves for en Landmand at vide og i agt tages, tillige med den beſte Maade og Skik til at dyrke og benytte ſig et Land, hvorved i ſær er at melde, at Author ey haver

ver biefaldet og ej roeset andet end det som er vist og nyttigt.

Frankerige.

Udi Paris er trykt udi afvigte Aar in 12. Nouveau Systeme de Philosophie, établi sur la Nature des Choses connuës par elles-mêmes: mis en Parallele avec l'Opinion des anciens Philosophes sur les premiers Principes de la Nature, & sur lesquels on n'a rien trouvé de fixe & de certain jusqu'à present. Og kand mand forsikre Læseren at Indholden af Bogen ey svarer til dends prægtige Titul.

Sammesteds er trykt in 12. Journal Historique du premier Voyage du Roi Louis 15. dans la Ville de Compiegne; de l'Ouverture du Congres convoqué à Soissons &c. du premier Voyage de la Reine dans la ville de Paris, & à quelle occasion; de la Maladie du Roi à Fontainebleau, & du retablissement de sa santé, & de plusieurs autres Evenemens remarquables, avec un Recueil des Discours, Harangues & Ouvrages de Poesie, qui ont éte faits à cette occasion.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 25.

Den 23 Junii 1729.

DANNEMARK.

Lihm.

Mauritz Lihmes Søn var Claus Lihm, Assessor i Cammer-Collegio, og Commissarius, født i Helsingøer 1651 og døde 1685. som havde med Maria Jons Daatter Heinemarch, 6 Børn.

Den 16 Junii resignerede, som sædvanligt, paa Consistorio den hidindtil værende Rector Magnif. Universitat.

Reg. Vel-Edle og Velbr. Assess. M. Andr. Fröelundt S. Lingv. Prof. P. & Rect. Schol. Metropol. Rectoratum Universitatis ved en zirlig Latinsk Oration, og siden ved de ordinaire Ceremonier creerede til Rectorem Reg: Univ. Magnif. Hands Høy-Edle Høy-Ærv. den Kongl. Confessionarium M. Sever. Lintrup. S. Th. Pr. P. hvilken solenne Act tilforn var notificeret Publico, som det pleyer at skee, ved Programma Magnifici Rectoris, og blev bivaanet af Deris Høy-Grevel. Excell. og Høy Grevel. Naader begge Grever af Reventlau, og deris Excell. Baron Gersdorph, foruden andre af Distinction, Professores Academiæ og en stor Mængde Studentere.

Continuation om Grønlands Perlustration.

Det 9 Capitel handler om Grønlændernes Fortæring og Spises Tilredelse. Deres Føde bestaar af Kiød og Fisk, som Kiødet af Reensdyr, Hvale, Sælhunde, Harer, Ryper og andre Fugle, hvilket de oftest æde raae, stundom og kaagt eller tørret i Solen, men Fisken kaager de eller

eller tørrer om Sommeren, som Lax, Rogn=Kuller og smaa Lodder. Om Vinteren faae de kuns meget faae Sælhunde, dets Aarsag samle de dem om Høsten og nedgrave dem til Vinter=Provision, de drikke Vand, omgaaes deres Mad meget skidenvurren, toer aldrig deres Kar, og fortære det halv raadne og stinkende Sælhunde Kiød med stor Graadighed. De æder, naar dem tykkes, dog holder de Hoved=Maaltid om Aftenen, deres Koener spiser for sig selv, deres Mad kaage de om Sommeren ved Ved og Lyng, men om Vinteren ved deres store Steen=Lamper, som henge ved deres Sengesteder, i disse Lamper komme de Spek eller Tran, samme antænder de med tørket Mos, som knuges smaat og legges ved Kanten af Lampen, derover henge deres smaa Kiedler af Messing, Kaaber og Hvegsteen, hvilket sidste slags de selv giøre, derved kaager de Maden og varme Huusene, da det giver sterk Heede men liden Røg. I stæden for Fyrtøyg tender de Ilden ved en Drill af et tørt

stykke Træ, som de med en Rem dreye og arbeyde imod et andet Træe, indtil Træet af deñe Bevægning antendes. af en Pæl Brændeviin blive de ey drukne, hvilket Author tilskriver det megen Spek de har i Maven, som demper den sterke Viin-Spiritus. I det 10 Capittel beskrives deres Handels Beskaffenhed, da Handelen bestaar i Spek, Hvalfisk-Barder, Rosmer-Tænder, Rendsdyr, Ræv- og Sælskind. Hollænderne haver ved deres Tilførsel paa Coloniets Kuster, giort Handelen stor Skade, men om Syd og Nord er god Handel, og der de beste Vahre at faa. I det 11 Capittel beskrives os Grønlændernes Sprog og Tale som Author siger at være differerent fra alle Europæiske Tungemaal, dog nogle Ord synes at have nogen Affinitet med det Norske gamle Sprog, det skal være i sær meget vanskelig at lære, dog har det begvemme og naturlige Expressioner, har og en nett Construction, i sær hvad Verba angaar; over heele Landet er et Sprog, men Udtalen differerer. Qvindfolket har en e-

gen

gen Pronunciation og ende deres Ord paa N. Det 13 Capittel afmaler os Grønlændernes Ægteskab og Børne-Optugtelse. Poligamie, som er saa giengse blandt alle Hedninger, vide de ikke af, dog findes der nogle, som have 2 Koner, de leve meget kydsk, dog kand Mændene skille sig ved deres Hustruer, naar de ey ere efter deres Sind, men har de Børn sammen, boe de hos hverandre til deres Død. Iblandt hænder det sig, at de slaae deres Qvinder, og dog ere de siden lige gode Venner. Saa snart en dør, gifter den Efterlevende sig igien. Naar en ung Karl vil gifte sig, siger hand sine Forældre det om de lever, synes de vel derom, tilsiger de ham at hente Pigen, hvortil de bruge 2 a 3 gamle Koner, som gaar til hendes Forældre eller Venner, om de første er døde. Disse Koner tale ved deres Ankomst ey om Giftermaalet, men begynder anden Snak, og roeser Frieren af sin Skabning og Lykke i Fangsten. Endelig begierer de Pigen af Forældrene, uden at tale med Pigen, som gaar strax ud og lader som

hun ey vil vide deraf. Tilstæder Forældrene Parthiet, indkaldes Pigen og siges det hende af Forældrene, derpaa udslaaer hun sit Haar over Ansigtet og begynder at græde, og siger hverken ja eller nej, ladende som hun ikke vil, derpaa slæber Kiellingerne af med hende. Ved Hendes Ankomst til hendes tilkommende Mands Huus sidder hun for sig selv og græder, Brudgommen taler hende ey et Ord til, men Vennerne troste hende, endelig taler Brudgommen hende til og formaar hende til efter sin indstændige Begiæring at legge sig ved hans Side; Andre løbe hiem til Forældrene igien, som ey sende hende tilbage, forend Frieren lader hende hente; Løber hun 2 a 3 gange bort, legges hun i en Sek af Kiellingerne, hvilken tilsnøres, at intet uden hendes Haar er uden for, derpaa slæbes hun saaledes hen til Brudgommen og maae ey meere løbe bort. De indlade sig ey i Egteskab med deres Slegt endog dem, som ere i 3 og 4 Leed. Til deres Børn have de stor Kierlighed og bære stor Omsorg for dem.

Mo-

Mødrene bære de smaa Børn paa Ryggen under Klæderne i stæden for Bugge, de patter til de ere 3 a 4 Aar. Qvindfolkene ere sterke i og efter Barne-Fødselen. De lade deres Børn deres egen Villie uden at straffe dem, dog ere Børnene ey hengivne til nogen usømmelig stor Skalkhed, og gior uden Motvillighed, hvis Forældrene befaler dem. De blive hos Forældrene, indtil de gifte sig, siden sørge de for sig selv, dog forlade de ey hinanden, men blive i Huus sammen tillige med deres Frodskende, Slegtskab og Svogerskab, som om Vinteren boe sammen og bruge til felleds Ophold hvis de imidlertid fanger.

Sverrig.

Udi Lindkiøbing lader Dom-Provsten sammesteds, Mag. Andreas Ol. Rhyzelius, udgaae paa Tryk sine Meditationer over den store Bededags Texter for dette Aar.

Udi Stokholm er nyligen trykt Mosis nye Klage over de Afvigelser, som gieres af de udaf Ægypten sig begivende Israe-

liter, eller om de Feyl som kunde begaaes af dem, hvilke staae til at begynde et Christeligt Levnet. Dette Verk er udgivet af en Authore, som alleene giver sig kundt under de Bogstaver C.B.O. det bestaar af 5 Ark.

Tydskland.

Udi Hamborg er trykt Aar 1728. in 8. Gottefridi Kohlreifii Defensio restitutæ Antiquitatis temporum religiosa & evangelica, qua plurimorum S. S. locorum perversæ interpretationes repelluntur, accentus Codicis Hebræi vindicantur &c.

Udi Bremen er udkommen den 4de Deel af det første Bind om Museo Historico-Philologico-Theologico, som indeholder følgende Afhandlinger, som 1. Henrici Heisenii Explicationem locorum Matth. XII. 38-41. Luc. XI. 29, 30. qua demonstratur ex phrasi Σημειον Ιωνα maxime effici posse, qvod Christus Jonam Typum sese configurantem citaverit. 2. Jo. Christoph. Harenbergii uberiora cogitata de Magis Judæis, qui ad Jesum ex oriente accesserunt. 3. Io. Iac. Zim-

Zimmermann, Epistolam ad N. Nonnen qua Evemerus Messenius & Diagoras Melius ab Atheismo contra Plutarchum aliosque defenduntur.

Udi Leipsig er trykt ved Subscription Versio Græca septuaginta Interpretum quam secundum Codicem Vaticanum ex recensione Lamberti Bosse cum variantibus Lectionibus principalioribus ex Grabiana MSSti. Alexandrini editione exceptis edidit & singulis capitibus summaria Latino idiomate præfixit. M. Christianus Reineccius. S. P. Th. Bacc. Consiliar. Saxo Veissenf. ill. Augustei Rect. & P. Pr. Dette Verk skal være ferdig til Paaske 1730. og koster ved Prænumeration strax 16 Gylden, og naar det bliver ferdig endnu 8 Gylden.

Sammesteds er trykt, og koster der 2 Gl. die curieuse Fama, i hvilke der Uhrspring der Metallen, die Beschaffenheit des Goldes und Silbers der Schroth und Korn der Müntzen, die Gestalt der Edelsteine und Perlen gewis entdecket in 4.

Nock er udkommen Danckwerths

wohl eingerichtetes Candir und Confitur-Kunst von Conservation der Speisen, Unterricht, Wolle, Leinen, Garn, Tuch und Zeuge zu farben, in 8.

Herforuden haver Auguſt Martini ladet oplegge Kong Christian den 3dies Liv og Levnet, skrevet paa Latin af O. Iſ. Pontano in 4. og udgivet af Mr. Hübner, samme koster Exemplaret 3 Gylden.

Udi Leipsig er trykt: Anastasis Elisabethæ Senioris, Thuringiæ Landgraviæ & Misniæ Marchionis ex illustrissima Comitum Ruthenorum familia oriundæ, diplomatis cujusdam beneficio in lucem producta variisqve observationibus Historiam, Jurisprudentiam Publicam, Feudalem, Privatam, Doctrinamqve de Ministerialibus Germanorum illustrantibus exornata. Auctore Henrico Gottlieb Francke, 1729, 4. Author viser her udi af et Diplomate Friderici Admorsi af Aar 1324 Landgrev Albrechts 2. tredie Gemahls sande Oprindelse af det Grevelige Reuß-Plauiske Huus, som andre hidtil af blotte Gisninger have søgt at opdage. Hand igiendriver de adskil-

skillige Vildfarelser som Scribenterne have begaaet i Slegten og Navnet, beretter og Aarsagen, hvorfore Landgrev Albert 2 i almindelighed saa ilde i Historien aftegnes, hvorhos den Sariske Historie i sær Grævernes af Arenshaug og Grævernes af Reußen deres Oprindelse oplyses og forbedres. Derpaa følger adskillige curieuse og nyttige Anmerkninger som angaar et og andet, i sær den Værdighed af Fogeds Tieniste, som Græverne af Reußen have betient.

Udi Jena er udkommen den første deel af Kirke-Historien angaaende det gamle Testamente in 12, indrettet efter Joh. Hübners Methode af M. Heinsio, og indeholder denne deel Historien fra Verdens Begyndelse til Moses, tillige med et behørigt Register over de der udi forklarede Bibelske Sprog; Den anden deel skal forhandle Historien fra Mose til det Babylonske Fængsel, og den 3 eller sidste fra det Babylonske Fængsel til Christi Fødsel.

Udi Brunsvig er trykt in 8vo. Historia Globi crucigeri Symboli Majestatis & Dis-

Disquisitio Globi duplicati in numis bracteatis Seculi XII & XIII obvii. Hr. Treuer har givet det ud, og er dertil en Kaaber-Plade stukken af den berømte Seclau der.

Udi Halle er trykt B. Bernhardi de Ples Equitis Meklenburgensis Commentatio historico Politico-Juridica de libertate Germanica, hvori Author meget grundig behandler den Tydske Frihed saa vel i Henseende til Øvrigheden som de Tydske Sæder, Skikke og Love.

Udi Frankfort er trykt en nye Edition af efterstaaende Verk in Folio: Commentatio de honoratissimo ordine Militari de Balneo, cujus origo, progressus, restauratio, regularis forma, summaqve dignitas exponuntur, ut & honoratissimorum Eqvitum, variis illorum Indici adpositis tabulis, nomina, tituli, & insignia, æri incisa, exhibentur. Accedunt statuta idiomate Anglico & latine versa, opera Justi Christoph. Dithmari, Jur. Nat. & Gent. Histor. ac rerum Oeconomico-Cameralium & Polit. P. P. Societ. Scient. Berol. Sod. Denne nye Tryk er for-

formeeret med mange Kaabersnykker, hvortil Riddernes Vaaben er sendt Authori fra Engeland.

Udi Brandenborg tager den indrettede Ridder-Skoele daglig til, da Indretningen derved er overmaade god, og den Adelige didsendte Ungdom bliver paa beste Maader underviist i de behøvende Videnskaber og Exercitier, hvorudover samme Sted megtig saa vel af Fremmede som Indenlandske unge Cavallerer besøges, allerhelst de, som sig der et par Aar have opholdet og befindes dygtige, have at giøre sig Forhaabning om desto før i Kongl. Preus. Tieniste at kunne blive befordrede.

Nederlandene.

Udi den Hag er udgivet den første deel af Etat present de la Republique des Provinces Unies par M. T. M. Janicon Agent de S. A. S. Le Landgrave de Hesse Cassel. Denne Bog bestaar af 500 Sider in 12, og gives alleene i denne deel Efterretning om Generalitetet, Admiraliteterne og Handelen. Det første denne Bog udkom

kom, saae mand i Leyden trykt: Lettre Critique de M. van der G. * * * De Leyde addressée au Comte de L. & Traduite en Francois avec quelques notes du Traducteur, som var trykt in 12. udi Leyden. Author til samme Brev og dets Oversettelse siunes at have god Kundskab om alle Authores, som derom haver skrevet. Skal mand troe dem, da var Mr. Janicons Verk et af de ringeste, og mand viser nesten i alle Capitler meget store Fejl, i hvilket er saa stor U-orden, at Bogen med rette kand kaldes Rudis indigestaq; moles. Samme Materie skal ellers en anden have under Pennen, som skal kaldes Idée complete du Gouvernement de la Republique & des Provinces Unies des Pais bas.

Engelland.

Udi Oxford haver M. Edvard Wels ladet udgaae paa Engelsk in 4. udi 4 Voll. en fuldkommen Paraphrasin over den gandske Hellige Skrift, med hosføjede Notis over det heele gamle Testamente, som hand forklarer efter følgende Methode: 1. beflitter hand sig paa at rette

en

en accurat Engelsk Oversettelse efter Grund-Texten, 2. tilsetter hand en Paraphrasin, formedelst hvilken Texten forklares og inddeeles i visse Sectioner og andre mindre Subdivisioner, og 3. følger nogle Anmerkninger saaledes, som Lejligheden det udfordrer, ved hver Capitel findes Fortalen og en kort Indledning.

Frankerige.

Udi Paris er trykt, Remarques sur l'abus des Purgatifs & des Amers au commencement & à la fin des maladies des yeux, dans celles des Vieillards, des Femmes & des Enfans, en Forme de lettres. Avec deux Lettres Latines, l'une sur la Generation des Insectes & l'autre sur le muscle uterin, decouvert par M. Ruysch 1729.

Mand seer der og trykt in 12. Remarques sur l'Homere, avec la traduction de la preface de l'Homere Anglois de Mr. Pope; & d'un Essai lur la vie & les ecrits de ce Poëte par le même Auteur. 1728.

Italien.

Udi Rom arbeyder Mr. Assemanni

paa

paa den 4de Deel af sit Orientalske Bibliothec, som med det første kommer under Pressen.

Marquis Ottieri af Academie de la Crusca, har udgivet den første Deel af sin Historie, skrevet paa Italiensk, under den Titul: Historia delle Guerre avenute in Europa, & particolarmente in Italia par la Successione alla Monarchia della Spagne dall' anno 1696. al anno 1725. Roma 1728. 4. Denne første Tomus indeholder ikkuns de 3 første Bøger af Historien, forfattet i Orden om den fra 1696. til 1725. førte Krig, i Anledning af den Spanske Successions, i sær hvis som er passeret i Italien, og gaar til 1700. lige til Clementis XI. Udvelgelse. Det hele Verk skal bestaae af 10 til 12. Vol. og vil mand forsikre, at Skrivemaaden er god, og Forestillingen angenem, og Verkets Udarbeydelse beblandet med adskillige egne Efterretninger. Author siger selv, at hand har skrevet uden Affecter, og ey efterladt noget af hvis til en god Historie henhører.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 26.

Den 30 Junii 1729.

DANNEMARK.

Levetzou.

Skioldet af Selv, og derudi en rød Feder Vifte, paa Hielmen som er kronet, ligger saadan en Feder Vifte imellem trende opstaaende Paafugle Fedre. Familien har i mange Tider boet i det Mecklenborgske. Hvorfra den her er indkommen.

Udi dette Kongel. privilegerede Bogtrykkerie er trykt Relation om den Navnkundige og over alt Europa vidt berømte Søe-Havn og Festning Gibraltar, hvilken de Herrer Stater den 25 Aprilis 1607 ved deres tapre Admiral Jacob von Heemskircken erobrede, sampt hvor stor Disput og Krig der har været om den og endnu til Dato continuerer. Derved er føjet en liden Relation om Porto Mahon.

Continuation af den Grønlandske Perlustration.

Hvorledes Grønlænderne begrave deres Døde, og over dem sørge, lærer os det 13 Capittel som forklarer, at naar nogen dør begrave de næste Slegtninger ham med stor Graad og Hylen. Deres Grav gjøres om Sommeren af Torv og Steen, hvorunder de Døde legges i deres sædvanlige Klæder med et eller fleere Skind uden over, nest ved hans Grav legges hans Baad, Pile, Bue og hvis andet hand nærer sig med. De Efterlevende befatte sig ey med hvis den Døde tilhører, deres Sorg varer ne-

nesten et Aar om. Naar Slegt og Svogerskab i den Tid samles, beklage de deres Døde, har hand ey Ven eller Slegt bliver hand liggende paa det Sted hand døer. I det 14 Capitel forestilles deres Læg og Lystighed, hvoraf de fornemste ere, at naar de besøge hinanden, gaar det ud paa Giesterie eller Fraadserie, saa staar de op og læge med en Tromme, hvorpaa den slaar som forstaar Legen, og tillige med siunger, og med ham istemmer de Omstaaende, den som ved sine Gebærder kommer de andre til at lee er kiereſt, udi denne Leeg driver de Kiøbmandskab, da den som trommer, byder en og anden ting til fals, den som Samtykker Kiøbet, giver et Slag bag paa Trommen, hvorved Kiøbet staar fast. Qvind-Folkenes Leeg ligner een Dantz, den eene holder den anden i Haanden, giør en Kreds, løbe runden om frem og tilbage, og siunger Viiser med adskillige Bevægelser. De unge Drenge øve sig med at svinge Tov frem og tilbage, og hænge Fødderne derved, som vores Linie-Dantzere. Det 14

Cap. handler om Grønlændernes Naturel og Sæder, som viser, at skiøndt de ingen Øvrighed have, søge de dog en Lov i deres eget Naturel. der fører dem til udvortes Skikkelighed. De begegne hinanden med stor indbyrdes Kierlighed, de vide ej hvad Had, Trette og Misundelse er, blandt dem er hverken Voldsmænd eller Hoerkarle, de lade alt hvad dem tilhører ligge uden Lukke, ej frygtende for Tyve. Af Justitz og Politie vide de intet at sige. Naar de møde hinanden hilse de ey hinanden, de bede ey hinanden velkomne, dog vise de et Sted hvor de skal sidde ned. Naar de gaae bort skeer det stiltiendes. De ere meget lade og plumpe dog lystige af Humeur. Om deres Religion, eller rettere, Superstition, handler det 16 Capitel, og lærer, at Indbyggerne ej vide af nogen Gud at sige, thi de giøre sig ej andet Begreb om alt hvis som er til, end at det er saaledes af sig selv, og kiende de ingen Oprindelse eller Hoved-Aarsag dertil; De have adskillige Phantastiske Indbildinger, som at de ey skal forspilde deres Lykke paa deres Sælhunde-Fangst, Reensdyrs-

Jagt og deslige, observere de visse Tider og Stæder, ja de bære paa deres Halse eller Legeme enten et stykke gl: Træe, en Fugle-Kloe, Rævekieft eller saadant, som et Middel der bevarer dem fra Sygdom og giver dem Lykke i deres Forretninger. Hos svage Folk lader sig visse Personer som Læger bruge, der spørge de Døde til Raads og applicerer ofte saadanne Midler som ere ukraftige, som at mumle, blæse paa den Syge. Og skiøndt meget hos dem passerer, som kunde henregnes til Troldom, lader det sig dog ansee af deres Væsen, at de ej haver nogen Gemeenskab med Diævelen: deres Meening om Siælenes Udødelighed er en Gnist af det overblevne Guddommelige Lys i Siælen, skiøndt de sige, at saa snart Menniſket døer, faer Siælen op til Himmelen, hvor de have Reensdyr Jagt, Sælhunde-fangst og deslige i Mængde, ja de Himmelske Planeter have efter deres Meening deres Ophold af disse Dyr, men af Legemets Opstandelse vide de aldeeles intet af at sige.

Tydskland.

Udi Altona haver Joh. Pet. Kohl udgivet den første Deel af hvis hand har samlet de rebus ad rem literariam Slavonicam pertinentibus, under den Titul Jo. Petri Kohlii, in Acad. Scient. Petropolitana Hist. Eccl. & Human. Liter. Professoris, Introductio in Historiam & rem Literariam Slavorum, inprimis Sacram, sive Historia Critica Versionum Slavonicarum, maxime insignium, nimirum Codicis sacri & Ephremi Syri, duobus libris absoluta. Accedunt duo Sermones Ephremi Syri, nondum editi, de Sacra Cœna, fidei Lutheranæ testes ac vindices. Altonaviæ, impensis Jonæ Korten, Bibliopolæ Altonavienſis, 1729. Dette Verk er trykt in 8. bestaaende af 1 Alph. 4 Ark, og indeholder saadanne Ting, paa hvilke mand in re literaria har havt Mangel, og kuns faae have Videnskab om, og viser denne deel, at mand i den Slavoniske Lære og Kirke-Historie fra ham kand vente adskilligt, som baade er tilstrekkelig og got. Den første Bog af dette Verk indeholder følgende

Ca-

Capitler, Cap. I. de codice Slavonico ipso, rebusque in eo contentis. Cap. II. de primo Slavonicæ Bibliorum Versionis Autore. Cap. III. de Versione Slavonica ipsa variisque rebus ad Codicem S. Slavonicum spectantibus. Accedit ad librum I. Appendix de codice Bibliorum Slavonico Ostrovicensi. I den anden Bog handler det 1ste Cap. de variis Ephremi Operum versionibus. II. Cap. de versione Ephremi Syri Slavonica. III. Cap. exhibet. 1) dissertatiunculam de falsitate Testamenti Ephremiani: 2) duos sermones Ephremi Syri adhuc ineditos, de sacra cœna, Slavonicis latinisqve verbis expressos, notisqve qvibusdam ab auctore illustratos, ex qvibus simul demonstratur, Ephremianum seculum a sententia vel errore potius transsubstantiationis plane fuisse alienum. De øvrige Skrifter som vores lærde Author til deels haver givet under Pressen, til deels haver ferdig liggende, ere følgende: I. Versio latina manuscripti cujusdam Slavonici, quod in celeberrima Hamburgensium bibliotheca Johannea asserva-

tur rariſſimi, hoc titulo inſigniti: Concilium ultimum Moſcoviticum, concernens remotionem Patriarchæ Niconis, qui varias fovebat opiniones orthodoxiæ contrarias, quod bibliothecæ Hamburgenſi conſecravit Johannes Reuter, M. Doctor & V. D. Miniſter quod pretioſiſſimum hujus Bibliothecæ cimelium, uti palmaria hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Ruthenorum momenta pandit, ita egregium quoddam hiſtoriæ conciliorum ſupplementum eſſe poteſt.

II. Hiſtoria Ruthenæ Eccleſiæ ſchismatica: ſive hiſtoria de ortu & progeſſu ſectæ illius, quæ ſuperiori jam ſeculo, Niconis Patriarchæ temporibus à Ruthena eccleſia divortium fecit, quæque Raskolnika hoc eſt Schiſmatica vulgo appellatur, ex fide dignis domeſticis monumentis hauſta, variis obſervationibus illuſtrata.

III. Vera antiquæ Ruthenorum fidei ac religionis effigies, ex antiquo incorrupto Eccleſiæ Ruthenæ ſymbolico libro, qui de fide inſcribitur, delineata.

IV. Syſtema religionis Muhamedanæ, quod

quod Sereniſſimus Moldaviæ Princeps Demetrius, ſumma fide ac diligentia a ſe conſcriptum, ante aliquot annos Petropoli divulgavit, eruditorum quorundam hortatu ex Slavonico-Ruthena lingua translatum, variisque obſervatis auctum, præmiſſa præfatione de iis, qui ad hanc memoriam noſtram Turcarum religionem literis conſignarunt, ſcriptoribus.

V. Faſciculus diſſertationum, hiſtoriam Scythicam, Slavonicam & Cimbricam illuſtrantium, qvibus accedit Athanaſii Schiadæ, eruditi Græci de Portis Caſpiis disqviſitio.

VI. Catalogus librorum, qui in bibliothecis Moſcuenſibus, Græco juxta ac Slavonico idiomate conſignati extant, manuſcriptorum adhuc ineditus, obſervationibus nonnullis, utramque hiſtoriam illuſtrantibus, inſtructus.

VII. Tres Ephremi Syri ſermones, qvi in Slavonica verſione adhuc continentur inediti, in latinam linguam translati.

VIII. Theologiæ gentilis Cimbricæ

purioris compendium, quinque capitibus potiſſimum abſolutum, quorum I. De Deo II. de creaturis III. de officiis erga Deum & proximum IV. de fine mundi V. de iis, qvæ mundi interitum tandem aliquando ſequentur: veterum Cimbrorum pagana licet, puriora tamen dogmata explanat.

IX. De perpetuo Græcæ & Latinæ Eccleſiæ diſſenſu, ex ipſis Græcorum ſcriptis, inprimis Ruthenorum libris Symbolicis demonſtrato, liber; Leoni Allatio aliisque conſenſum temere jactantibus oppoſitus.

X. Centuria epiſtolarum ſelectiſſimarum, aliqva ex parte ineditarum in his Ioh. Georgii Grævii & Antonii Majoragii, qvorum poſtremi Diſſertationes epiſtolicæ, Mediolani quidem impreſſæ ſed in Germania tamen rariſſimæ, ob argumenti partim raritatem partim dicendi elegantiam ac puritatem inprimis dignæ, ut typis denuo exſcribantur.

XI. Vita Johannis Hevelii, Mathematici ſuperiori ſeculo celeberrimi, ex commercio ipſius epiſtolico, ſeptendecim

cim in folio tomis constante, autographo, aliisqué fide dignis monumentis hausta.

Udi Hannover er i Aar trykt in 8. en grundig nødig Undersegning om Vaaben-Konsten og den didhen hørende Kundskab, under den Titul: Meditatio subcesiva de æstimatione Heraldica notarum in Insignibus conspicuarum ad vindicandam dignitatem plurimarum gentium illustrissimarum atqve in Supplementum Lectionum Heraldicarum proposita, a Joh. Frider. Schlossero, LL. A. A. M. & Ampl. Phil. Ord. in Acad. Vitemb. Assessore. Author dertil er, som af Titulen sees, Joh. Friderich Schlosser, der ved det at hand haver havt Leylighed at forklare for nogle af Adelen Grund-Reglerne udi Vaaben-Konsten, og derhos funden, at i de udgivne Anledninger om denne Videnskab, er enten den Undervisning udeladt om den Præeminence visse Vaaben-Tegn tilegner sig, eller lidet derom meldet, har hand holdet for tienlig herudinden at give dem, som agte at legge sig derefter, visse Regler, paa

det

det at vedkommende ikke ved at kiende over deslige Adelige Slegters Præference, skulle tage feyl, til de fornemste Adelige Familiers Skade og Præjudice, hvilken Underviisning mand ikke kand vente sig hos de uden for Tydskland skrivende Authores. Dog har Author ej herudinden handlet om de Vaabens Præferencesom herrører af dessen Inddeeling, da Vaaben findes, som har sin Oprindelse af Værdigheden, af Herskabet, af Prætensionerne, hvor i dog findes visse Fortrin, ej heller har hand rørt ved den Præference som nogle tilegne sig af de Hieroglyphiske Figurers Bemerkning, men alleene undersøgt om mand og af de virkelige og andre ved en og anden Tilfelde indtrofne Deele af Vaabenerne kunde tilegne sig frem for andre noget Fortrin, i henseende til ædlere Figurer og Farver. Hand gier i den henseende det Spørsmaal, om mand af den Forskiel som findes paa Hielmene, deres udvortes Zirat, Kronernes Forskiel, de tre og firkantede Skilde, tomme Feldter, halve

Fi-

Figurer etc. kand anmerke nogen Præcedentz? Da hand nu viser, at alle disse Omstendigheder ej kand give nogen vis Slutning om et Vaabens Høyhed frem for andre, statuerer hand, at mand langt heller maae udlede Aarsagen til Vaabenets Oprindelse og Inddeling, af Personernes Beskaffenhed som samme fører, af Erindring om visse Heldte-Bedrifter, visse Ære-Sæders Beklædelse, Lehn-Godsets Prætensioner og de derved tilkiendegivne Godser og deslige, hvorpaa Vaabene sig grunde. Den heele Underviisning beroer paa 11 Regler, som med mange Exempler ere forklarede.

Udi Grypsvald er nu nesten færdig trykt Themis Romano-Svetica cum Præfatione Editoris Christiani Nettelbladt J. U. D. & Prof. Ord. Reg., hvorved findes Justitz-Cantzler Fehmans Portrait, samme Professor Nettelbladt søger en Forleggere til sin forlængst lovede Scriptores Rerum Lapponicarum, og vil lade sig finde meget billig; de Scriptores som skulle komme i dette Verk ere følgende: 1) Schefferi Lapponia. 2) Joh. Tor-

Tornæi Narratio de Lapponiis, earumq; ſtatu, MS. 3) O. P. N. Plantini Laplandia, MS. 4) Zachar. Plantini præfatiuncula præmiſſa Lexico Lapponico ejusdem inedita MS. 5) Sam. Rhenii Relatio Hiſtorica de Ethniciſmo Lapponum, Mſ. 6) Olavi Granii Hiſtoria Lapponica, MS. 7) Joh. Tornæi Narratiuncula de Lapponibus, MS. 8) Matth. Steuchii Epiſtolæ duæ ad Schefferum, MS. 9) Gabr. Tuderi narratio, qva exponitur, qvomodo pagi aliqvot Lapponiæ ab Idololatricis ſuperſtitionibus repurgati ſint, MS. 10) Anonymi Expoſitio deteſtabilis magiæ, qvæ in Norlandia exercetur, MS. 11) Rudbeckii (Jun.) Lapponia illuſtrata. 12) P. O. Granii Diſp. de Rangiferis. 13) Nic. Forzelii Diſp. de Tympanis Magicis. 14) Swebilii Diſp. de Zelo Regum Svio-Goth. in convertendis Lappis. Hertil ſkal annecteres de Kongl. Edicta og Anordninger ſom angaae Laplænderne.

Udi Leipſig er trykt in 8. Chriſtiani Gottlob Haltauſii, Lipſ. Calendarium Medii Ævi præcipue Germanicum, in

qva

qva obscuriora mensium, dierum ac festorum nomina ex antiqvis & fide dignis monumentis eruuntur atqve illustrantur, multi etiam errores modeste corriguntur in usum Historiæ ac Rei Diplomaticæ.

Udi Dantzig er under Pressen en tydsk Oversettelse af det berømte Verk om de gamle Galliers Religion, under den Titul: Die Religion der Gallier, aus den reinesten Quellen der Alterthümer hervorgezogen, nun aber wegen vieler besondere darinnen vorkommenden und den Zustand der alten Deutschen erlenterenden Merckwürdigkeiten aus dem Frantzösischen ins Deutsche übersetzt, und mit allen zu diesem Wercke gehörigen Kupffern gezieret, samme trykkes in 8. udi 2 Deele.

Nederlandene.

Udi Amsterdam trykkes en Journal, under den Titul Bibliotheqve raisonée des Ouvrages des Savans de l'Europe, af samme udgaar hver Fierding Aar et stykke af 15 Ark.

Engel-

Engelland.

Udi London siden Mr. de la Roche ey har fortsat sine Memoirs af Literature lengere end til 1727. Aars Udgang har mand begyndt med en anden Journal, som kaldes the presënt state of the Learnet World, hvilken Journal udkommer hver Maaned, og begynder hvor den forommtalte slipper, hver Maaned bestaar af halv syvende Ark in 8vo. Og denne Journal er lærd og udført med et got Judicio.

Udi London har Med. D. J. P. Biester ladet trykke et Udkast, som den sande og sikre Methode til at udfinde Longitudinem Maris ved den første Satellitis Jovis Formørkelse, Titulen er: A true Methode for finding the Longitude at sea by the Ecclipses of the first Satellit of Jupiter being observed by a long Teliscope upon a Machine invented for that purpose.

Frankerige.

Udi Paris er ferdig trykt den 5. og 6. Tomus af Memoires pour servir à le histoire des Hommes Illustres dans la republique de lettres in 12.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 27.

Den 7 Julii 1729.

DANNEMARK.

Von der Luhe,

Skioldet af Sølv, og derudi en blaae Muur med sine Tindinger og Port, paa Hielmen som er kronet, en Jomfrue i blaae Klæder, kronet med udslagen Haar, som holder Hænderne i Siden, og imellem Fingerne 3 Roser. Denne Familie skriver sig fra Meklenborg og florerer her i Riget.

Det af Hans Vel-ærværdighed Provsten Hr. Johan Cold udarbeydede smukke og lærde Skrift, de consilio Episcopi licito, er hverken supprimerit eller forkommet, som af endeel misundelige Menniſker skal være udbragt, men virkelig under Pressen, den halve Deel deraf ferdig trykt, og avanceris dermed daglig, saa at Exemplarier med September Maaneds Begyndelse af dem, som attraae efter at læse samme Skrift, kand erholdes.

Fra Norge er indsendt følgende: som efter Begiering indrykkes, Kiøbenhavns allerunderdanigste Taksigelse til den Stormægtigste Allernaadigste Arve-Konge og Herre Kong FRIDERICH den Fierde, for Hans allernaadigste udgangne Friheders Publication, saavelsom og den Højpriselige Forordning om den paabudne Brandstyr til Kiøbenhavn, saavelsom og til dend allernaadigste Dronning ANNA SOPHIA Hendes naadig Barmhiertighed mod Kiøbenhavns Nødlidende, allerunderdanig opsat af den, hvis Navn bestaaer af 1. 8. 18. og 6.

Min Luth jeg stemmer nu, sin Lofsang at frembære,
For den Barmhiertighed, og Kongens Naade-Ære,
Med sit betænkte Raad, at selve Asken op,
Og giøre Himmel-klar min sorte brænte Krop.
Guds store Engle-Lyst har denne Naade drevet
At Kongens Naade-Haand har af sin Magt tilskrevet,
Sin Tvende Riger, og de Forstendømmer god,
At yde Brandstyr nu, af villig Hierte-Rod.
Til denne Naade-Flod, er Kongens milde Hierte
Bevæget, da hand saae den Jammer, Nød og Smerte
Jeg var nedsenkt udi, da Luens Kraft og Magt
Fortærte mestendeel min før berømte Pragt.
I Hiertens dybe Vee, det gielder paa Patroner,

Naar fyrig Bønners Glød den Straf-
fen ej forsøner,
Men! jeg nu fundet har, min Konges
Naade-Glød,
Som i min Hierte-Sorg iskienker
Vinen sød.
Hand var heel ømme-fuld med heele
Konge-Stamme,
Hans Bøn var Myrrha-Røg, med her-
lig Lugt og Bramme,
Hans Taarer stormte an paa Him-
lens Naade-Dør,
Og fik en Naade-Hielp, hvorfor hand
prises bør.
Den Naade-Hielp fremkom, og Ildens
Kraft neddæmpte,
Det giorde Konges Suk, der stridte
som en Kæmpe,
Og aabnede for mig Guds Naade-
Brøst og Flod,
At Guds Barmhiertighed blev naa-
defuld og god.
Hand trækte med sin Suk fra Himlens
høje Sahle
Vor JEsus Troste-Ord, at Ilden
maatte dahle,

Og

Og spare de Palais, hvor at det Konge-
Blod,
I denne Reise-Tid, sig da opholde lod.
Hand sparede og for vor Konges fyrig
Bønner,
Endeel Guds egne Huus, (og andres)
som belønner
Igien vor Konges Hu, med Hierte-
ønskend' Bøn
Til Sejer, Salighed, af JEsu Da-
vids Søn.
Priis være ævig dig, du Store Liffens
Kilde,
Som reffste naadelig, og Straffen din
lod milde,
Da du hiemsøgte mig, for Syndens
store Svang,
Du frelste Kongens Huus, der blev
heel Hierte-bang.
Stormægtigste Monarch, og fromme
Landsens Herre,
Tak, for din kraftig Bøn, der bragte
Naaden kiære
Fra Salems Herre ned, i den Ilds-
Vaade, da
Vi siuntes undergaa, og Redning ej
derfra.

Tak Landsens Fader, og for Friheds
Naade-Gave,
Og din, den ædle Fryd, du lader nu til-
lave,
At giøre mig igien, til din den Konge-
Stad,
Ja jeg i Sorgen nu er derfor Hierte-
glad.
Tak for det tænkte Raad, til Medhielp
mig at komme,
Gid, hver en Underdan vil vide det til
fromme,
Saa deres Hielpe-Haand kand tørre
Graaden bort,
Og bygge Kirkerne, som nu er Aske-sort.
Spar du Hans Majestet, ô! Store Him-
lens HErre
Endnu i mange Aar paa Jorden at re-
giere,
Med all Lykfalighed, som Kongerne
tilhør,
Forlyste Ham med Fryd, og Ham vel-
signet giør.
Velsign Hans Regiment, med Sejer af
det Høje,
Saa hver en Fiende-Mand i Ydmyg-
hed maa bøje

Sig for Hans Konge Spir, og slutte ævig Fred,
Du Ham beskierme og, fra nu, til Evighed.
Tak naadig Dronning, og, vor fromme Landsens Moder,
For god Miskundighed, mod Byens fattig Poder,
Som søgte med sin Graad, til Eders Majestet,
Og fik en Troste-Hielp, at holde Livet med.
Velsign, Trofaste Gud, vor Dronnings Siæl og Hierte
Med Himmel-gode Ting, at efter sit begiærte,
Mæt Hendes Majestet, med langt, lyksaligt Liv,
I din Forløstelse Hun søger sin Fordriv.

Tydskland.

Udi Hamborg er udkommen en tydsk Oversettelse af Capitain Braitwaites paa Engelsk givne Beretning om den efter Keyser Muley Ismaels Død i det Maroc-

caniſke Rige forefaldne Forandring, under den Titul: Vollſtändige Erzehlung der nach dem Tode des Käyſers Muley Ismael in dem Maroccaniſchen Käyſer-Reiche vorgefallenen Revolution; In Engliſcher Sprache beſchrieben von Capitain Braitwaite, und nun ins Teutſche überſetzt, auch mit einer accuraten Land-Carte von Marocco verſehen.

Udi Hannover er det, at Johan Hübner J. U. L. har ladet trykke det Stykke af den Danſke Hiſtorie, ſom angaar Kong Chriſtian den 3dies Liv og Levnet, og ſom er udkommet in 4. 15 Ark ſterk. Author forregiver at have fundet et MS. af denne Hiſtorie paa ſin Reiſe i et viſt Biblioth. og faaet Tilladelſe ſamme at lade afſkrive; Endſkiøndt nu Stedet ej navngives, meenes dog at ej urettelig giettes til, at det har været udi Kiel i den berømte D. Muhlii Huus, der har erholdet denne Deel af en blandt os af ſin Lærdom og ſkionne, nu disværre, opbrændte Bibliotch, illuſtre og ypperlig Mand, ſom et Adminiculum til den

Re-

Reformations-Historie berørte D. Muhlius haver under Hænder. Give Gud den øvrige Deel af Pontani MS. ligeledes maatte være conserveret. Vel haver ellers Editor giort, at hand ej haver bebyrdet Pontani Text med Anmerkninger, men ladet sig nøje med foran at give os et kort Udtog om hans Liv og Levnet, Den berømte Author J. Isacius Pontanus er ellers fød i Helsingøer af Harlemske Forældre, i hans unge Aar blev hand Profess. Physices & Mathematum til Harderwik i Geldern, og endelig Kong Christian den 4des Historiographius. I denne Station er hand og død i sit 70 Aar 1640 i Harderwik. Siden haun opregner Mr. Hübner at have levet 17 lærde Pontani, og efter dem anføres i Orden alle hans trykte og utrykte Skrifter.

Den 4 Tome af det Svendske Bibliothec skal indeholde 1) Raymundi Historiam Liturgicam, MS. 2) Nogle dertil hørende Documenter, MS. 3) Lib. Baron. Skytte Oration til Deels betreffende Philosophiam Rameam, tillige med nogle Breve MS. 4) Erici XIV.

Confession MS. 5) Erici XIV. Condemnation. 6) Aarsagen hvorfor Erich den XIV. blev sat fra Riget. 7) Fragmentum Historiæ Joannis III. emendatius & cum notis. 8) Sylvestri Phrygii Relation om Johannis III. Dødsfald. 9) Eliæ Brenneri om den gamle Svendske Monts Værdie. MS. 10) Sammes Relation om den falske Nicolai Stures Mønt MS. 11) Genealogie Servant d'eclaircissement pour l'affaire du de Brezenheim &c. 12) Exeqviale monumentum Celsissimi Comitis Nicodemi Tessin MS. 13) Svendsk Rigs-Dags Ordning. 14) Acta Publica Sveciæ. 15) Nogle Breve, angaaende Ioh. og Arnold, Joh. Messenium MS. 16) Nova Literaria. 17) Register til alle 4 Deele.

I den 4 Deel af Memoria Virorum in Svecia eruditissimorum rediviva skal indeholdes 1) Ioh. Esbergii Lilia in Tumulum Archiepiscopi Erici Benzelii sparsa. 2) Erici Benzelii Officium parentale Mart. Brunnero præstitum, MS. 3) Fabian. Tœrneri Virtutes & merita b. ICti Caroli Lundii. 4) Erici Benzelii Laudatio

datio Funebris b. Michaelis Enemanni, LL. OO. Prof. 5) Fabian. Tœrneri Laudat. Funebris Petri Elvii Mathem. Prof.

Udi Brunsvig er endelig kommen for Dagen Casper Abels teutsche und Sächsische Alterthümer, oder Teutschen und Sachsen alte Geschichte und Vorfahren, Nahmen, Ursprung und Vaterland, Züge und Kriege, Völcker und Reiche, Könige, Fürsten und vornehme Geschlechter, Gründe, Kreise und Länder, Religion, Sitten und Gebräuche, und was sich sonst noch von uralten Denckmalen finden läst; aus den besten Schrifften und rechten Urkunden, mit vieljährigem Fleisse aufs gründlichste vorgetragen, und mit vielen neuen Anmerckungen erläutert, insonderheit aber der hohe Stamm des Königl. Chur- und Hoch-Fürstl. Hauses Braunschweig-Lüneburg biß auf unsere Zeit ausgeführet worden. Samt einer noch nie gedrukten Nieder-Sächsischen uralten Chronick 1729. Dette Verk er trykt in 8vo. og bestaar af 1 Alph. 11 Ark. Dette Verk har ey for kundet komme under Pressen

over

over Forleggerens Dedsfald, dog har Author derved faaet Leylighed at bevise sine mangfoldige Meeninger med vigtige Fundamenter, og her og der at indflikke meget Merkverdigt.

Sverrig.

Udi Stokholm er nu ferdig trykt Svecia antiqva & moderna, bestaaende i 3 Tomer og 354 Kaaberstykker samt Register derover. Hvert Exemplar paa median Papir koster 120 Daler Kaabermynt, og paa Skrif-Papir 96 Daler.

Nederlandene.

Udi Leyden trykkes Kerkelyke en Weereltlyke Historien, mit de Aelonde Aerdbeschryving en nitgezogte Gedenkpenningen opgeheldert door W. Geo Liefhebber. Denne Afhandling strekker sig fra Verdens Begyndelse til nærværende Tiid, og er ziret med mange Kaaberstykker.

Engelland.

Udi London er trykt The presentstate of the church of Rusland, eller nærværende

rende Tilstand og Forfatning i den Russiske Kirke; Samme er trykt in 8vo. og forfærdiget af Thom. Consent, forhen Caplan ved de Engelske Kiøbmænd i Rusland. Den anden Deel af dette Verk indeholder adstillige Skrifter, som angaar Czarens Flode og hans Feldt-Tog til Derbent etc. oversat efter de Slavoniske og Russiske Originaler, forsynede med et accurat Kort om det Russiske Haf. I Fortalen finder mand en neje Efterretning om Printz Menzicofs Opkomelse og Fald.

Udi Oxford haver Edwardt Wels udgivet en Paraphrasin over den heele hellige Skrift tillige med Anmerkninger over det heele nye Testament udi 4 Qvarter, mand finder derudi 1) en Engelske Oversettelse hvorved hand saa noye som mueligt har holdet og bundet sig til den originale Text. 2) En Paraphrasin hvorudi Texten forklares og inddeeles udi Sectioner og andre smaae Affsnitter. 3) Anmerkninger efter som Leylighed den det udfordrer, tillige med en Fortale over hver Bog og en Indledning.

Ita-

Italien.

Udi Bononien har den saa vel ved sine Skrifter som store Attraae for at holde Videnskaber og Kunster i bestandig Floer, overalt bekandte lærde Grev Marsilli ladet forfatte og udgaae Efterretning om det i hans Fode-Bye stiftede Academie for Videnskaber og det der anlagte Trykkerie, hvortil af ham 1715 blev lagt Grundvolden; Samme er trykt paa Italiensk til den største Deel, og udgiven in folio, under den Titul: Atti Legali per la Fondazione dell' Instituto delle Scienze, ed Arti Liberali per memoria de gli ordini Ecclesiastici e Secolari che compongono la Citta di Bologna. 1728. Nella Stamperia Bolognese di san Tommaso d'Aqvino.

Udi Padua er trykt de 2de første Deele af Professor Gratiani, Venetianiske Historie in 4. under den Titul: Johannis Gratiani in Gymnasio Patavino Philosophi P. Historiarum Venetarum Libri 32. qvorum 24. priores nunc prodeunt; ex Typographia Seminarii. Aarsagen som har

har bevæget Hr. Gratiani til at forfatte dette Arbeyde paa Latin, er for, at mand i samme Sprog kunde have en fuldkommen Fortsettelse af denne Historie. Sabellicus har beskrevet os den fra denne Republiqves Begyndelse til Aar 1487. Petrus Bembus har continueret den til sin Tiid, og Andreas Maurocenus har forfuldte samme Arbeyde til 1615. De andre Historie-Skrivere, nemlig Paulus Paruta, Bapista Nani, Michael Foscareni, og Petrus Garzoni, som efter Haanden og indtil 1714. er opdragen dette Verk af Republiqven have ladet sig noye med at forrette samme paa Italiansk Sprog. Dette nu som Mr. Gratiani har ladet udgaae, begynder med 1615. Den første Deel indeholder udi 12 Bøger alt hvis fra samme Tiid af til Aaar 1655. er forefalden i Venedig; og den andre meddeler i lige mange Bøger, Republiqvens Historie fra 1656. til 1700. saa at ikkuns mangler 8 Bøger, der skulle udgiøre den øvrige og 3de Deel.

Nye

Nye Bøger.

Clementis XI. Pont. Max. Opera Omnia in quibus continentur, 1. ejus Orationes consistoriales, 2. Homiliæ, 3. Epistolæ & Brevia selectiora, 4. Bullarium. Secundum exempla romana fideliter repetita, accedit Vita Clementis XI. a Præsule quodam romano perscripta fol. Frf. 729

Scriptores rerum Silesiacarum aliquot adhuc inediti, accedunt codicis Silesiæ diplomatarium Bohemo-Silesiacum, quibus ut historia ab origine gentis usqe ad imperium Caroli VI. Rom. Imp. illustretur & confirmetur accedunt Dissertationes duæ, quarum prior historia Silesiacæ diplomaticæ Specimen, altera Historiam genealogicam Ducum Silesiæ sistit. Confecit opus non Silesiæ modo, sed & vicinarum gentium res adornans, Fried. Wilh. a Sommersberg Frf. & Lipſ. 728

Annales Academiæ Juli Semest XV. 8. Helmst. 729

Rorarii *Hier.* quod Animalia bruta sæpe ratione melius utantur homine, libri duo 8 *Helmst.* 729

Treueri *Gotl. Samuel* Anastasis veteris Germani Germanæquæ feminæ c. fig. æneis 4 ibid 729

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 28.

Den 14 Julii 1729.

DANNEMARK.

Linstrup,

Skioldet fordeelt udi tvende Deele, det øverste hvid og derudi 3 sorte Ruder, den nederste sort og derudi 3 hvide Ruder, paa Hielmen 2 udi hvidt og sort inddeelte Buffelhorn, og der imellem en Guld-Stierne.

Tydske

Tydskland.

Udi Kiel er under Pressen følgende af Profess. Joh. Burchard Majo udarbejdede Historiske Politiske Verk: De Romani Pontificis electione, Cæsarumque circa eam jure, ex selectissimis atque reconditis rerum monumentis secundum seculorum seriem congesta ac digesta commentatio Joh. Burchardi Maji, Eloqvent. & historiar. Professoris qvondam celeberrimi. Ved Enden af Verket er een af Authore forfærdiget lærd Dissertation hvori hand med kraftige Argumenter og af Historien selv beviser, at Keyser Friderich den første ellers kaldet Ænobarbus eller den rødskiægede, aldrig af Pave Alexander den 3. er trædet med Fødderne. Til dette Verks desto større Oplysning haver Superintendenten D. Muhlius foran sat følgende vel udarbejde Dissertation: De variis Pontificum, iisq; iniqvissimis adversus Imperatores, Reges ac Principes, molitionibus, & ab Christi vicariis, qvales se fingunt, prorsus alienis. Maji Skrifter udgiere omtrent

trent et Alphabeth, og Muhlii Dissertation 8 til 10 Ark.

Udi Berlin stikkes udi Kaaber det af Oberst-Lieutenant Philip Jacob von Strahlenberg med stor Møje og Accuratesse udarbeydede Land-Kort over det heele Russiske Rige med Siberien og det store Tartarie indbegreben; Author har i den Tid hand med andre Svenske Officerer vare fangne i Rusland udi sine 13 Aars Fængsel og de paa 3de Aar igiennem Siberien og Tartariet giorte Reyser, havt god Leylighed til at forfærdige samme og erkyndige sig om de der boende Folks Beskaffenhed. Dette Verk vil blive Liebhaberne saa meget meere angenemt, efterdi mand veed at Borgemester Witsens Verk, som hand lovede at udgive under den Titul: Het Norder en Oostergedeelte van Asia en Europa, vel neppe vil komme for Lyset, da en høj Puissance for visse Aarsagers skyld har ladet det hente fra Pressen igien, og taget det til sig. Ved dette Kort følger en Tabula Polyglotta paa 32 Sprog, som indbefatter de fornemste

Taler og Ord der bruges af de i det Nordostlige Asien boende Folk. Kortet i sig selv er paa 2 store real Ark, og altsaa dobbelt saa stoer som et sædvanligt, det indbegriber og saa meget som paa 6 andre Kort findes; Det begynder i Vesten ved Grændserne af Polen, Lief- og Finland, og endes i Osten ved det Freto imellem Den Jethsa, som nu kaldes Kamschatky og Terre de la Compagnie, som er en Distantz af 1300 Tydske Mile. Men i Norden tager det sin Begyndelse ved den 75 grad lat. oven for Nova Zembla og Jishavet noget over Grændserne af Persien, Indien og China. Det trykkes ved Prænumeration à en halv Specie Ducat strax, og en halv Specie Ducat ved dets Levering. Titulen er: Des Nord- und Oestlichen Theils von Europa und Asia neue und accurate Historisch-Geographische Beschreibung, in soweit solches das gantze Rußische Reich mit Siberien und der grossen Tartarey in sich begreifft. Iblant andet findes der i 1. om Grændsestiellet imellem Europa og Asia, hvilket enten differerer hos de nye

Au-

Authores eller ej anmerkes, hvor hos og meldes om det heele Nordostlige Asiens almindelige og naturlige Inddeeling ved de i hinanden hengende Bierge og Skieltegn. 2. om det Russiske Rige og de dertil hørende Lande, saaledes som de efter den gamle og nye Methode ere inddeelte, derhos falde egne Anmerkninger over Ruslands nu værende Tilstand, saa og special Efterretning i Provintzernes Beskrivelse, der hidtil ej er omrørt af Geographis. Jsær for det 3. om det store Tartarie og dessen Inddeeling i Riger, Provintzier og Nationer, hvorved indflyder Beretning om de i det Nordostlige Asien boende Folks Leve-maade og Sæder.

Udi Halle er udkomen hos E. G. Crug Hugonis Grotii florum sparsio ad jus Justinianeum; cum præfatione D. Ge. Christiani Gebaueri, jur. feud. in Acad. Lipſ. P. P. 8. 1729.

Lettres curieuses de litterature, & de morale. Par Mr. l'Abbé de Bellegarde. Nouvelle edition, trés exactement corrigé. Svivant la copie imprimée à Paris 1729. 12.

An Advocati in rebus publicis sint tolerandi? disquisitio; qvam in cathedra Lipsiensi recitavit D. Joh. Ge. Cramerus. 1729. 4.

Cornelii van Bynkerhoek, JC. opuscula varii argumenti, nunc primum collecta, atque in duos tomos distributa. Cum præfatione D. Franc. Car. Conradi, in Acad. Viteberg. jur. Prof. Publ. 1729. I denne Collection indeholdes foruden de 6 Skrifter som findes i den Hollandske Edition følgende opuscula: 1) Ad L. 40. D. de reb. cred. liber singularis. 2) De pactis, juris stricti contractibus in continenti adjectis, dissertatio. 3) De auctore auctoribusqve authenticarum diatriba. 4) Ad L. 9. D. de lege Rhodia de jactu liber singularis. 5) De dominio maris dissertatio. 6) De foro legatorum, tam in causa civili, qvam criminali, liber singularis. 7) Curæ secundæ de jure occidendi & exponendi liberos apud veteres Romanos, ad Virum Clarissimum, Gerardum Nodt.

Udi Leipzig er trykt in 8. L. Annæus Seneca om en klog Mands Standhaftighed

hed eller Position, at en klog Mand ey kand blive beskiemet. Samme er oversat af det Latinske paa Tydsk ved Mag. Johan Friederich Mayen, hvortil er føjet hans Afhandling om en klog Mands Uovervindelighed. Udi Fortalen viser hand, at mand i Almindelighed beskylder Stoicos for de Ting mand ey kand overbevise dem, og lover samme i sin Tid udførligere at igiendrive.

Da P. Mersenne har indbildet sig at have paafundet at en Skyk-Kugel, som Blye-ret kand skydes i Høyden, bliver hengendes i Luften, har mand i Strasborg paa tvende Aars Tid givet sig stor Møye for at undersøge samme Decouverte. I hvorvel den nu er forekommen adskillige meget forunderlig og sælsom, have dog adskillige Lærde troet samme. Og Mr. Varignan har udi sine 1690. i Paris trykte Nouvelles conjectures sur la Pesanteur dertil søgt at udfinde Aarsage. Ved de Philosophiske Tvistigheder som derover ere opkomne imellem P. Laval og P. Castel har en curieus Mand opmuntret Artillerie-Be-

tienterne Sammesteds til deraf at gio=re en nye Prøve. Mr. Moutier Capitain ved det Kongl. Franske Artillerie, paatog sig Sagen, hvortil hand var dest meere bequem, som hand saa vel in Theoria som Praxi fuldkommen forstod Physicam & Matheſin. Hand brugte dertil et Stykke som skyder en Kugel af 24 pd. og for at hindre saa vitt mueligt, at Canonen ey skulde vanke i Skuddet, lod hand den nedgrave i en gammel Skyd=hey og den paa alle Sider fastsette med Kieler og Pæle. Mand udsøgte de meest lige Kugler, og dem som best passede sig i Stykket. Mr. Moutier lod det lade i sin Overværelse, og undersøgte selv Ladingen om det ey kunde være rykt af sit Sted. Hand prøvede det paa alle Sider med sit Senkblye, men fandt ingen Forskiel, da nu Kuglen med det sædvanlige Knald var afskudt, kunde mand i Begyndelsen ey fornemme hvor Kuglen var henkommen, saa at mand hart ad begyndte at troe, at den ey kom tilbage indtil dessen Piben, som blev alt større og større, jo meere den nærmede

sig

Jorden, gav tilkiende at det var Tid at tage sit Hoved i agt, da mand strax derpaa saae den nedfalde, ey viit fra det Sted hvor den var skudt i Høyden. Denne første Prøve var giort med en Lading af 12 pd. Krud, hvorover mand faldt paa at forsøge, om mand ikke ved en stærkere Ladning kunde erholde, at Kugleu fik et mindre Træk til Jorden. Mand lod alt saa Canonen med 16 pd. men med lige Nytte. Da mand nu saae at begge Kuglerne vare komne ned, og mand ved saadan Prøve ey var uden Fare, vilde mand ej tiere forsøge det. Men mand forundrede sig dog ey saa meget, at Kuglen kom ned igien, thi det havde mand dets uden ventet, som over dens overmaade store Declination, endskiøndt mand havde anvendt ald Omhue for at giøre Skuddet i en perpendiculair Høyde, thi den første Kugle faldt næst 300 Faune imod Sydvest, og den anden 367 Faune imod Vesten, og dog fandt mand ey Canonen efter Skuddet over en Linie forrykket.

Udi Vien er forferdiget følgende Vers

over den Tyrkiske Keysers Achmet III. forehavende nye Krigs-Tog og Entreprise:

Ich: der in Ungarn letzt ein zimliches verlohr,
Erholte reichlich mich in Persien davor,
Das heist sich in das Spiel der Nachbarn listig mischen,
Und durch beglückten Fang im trüben Wasser fischen:
Nun ist es freylich wahr: Brent unsers Nachbarn Hauß,
So ist es Löschens Zeit; doch wer zum Löschen kömmet,
So, daß er selbst das Gut, so er gerettet, nimmet,
Der geht als Freund hinein, und als ein Dieb heraus.

Som paa Dansk er given saaledes:

Det Tab jeg ved mit Tog i Ungern maatte friste,
Jeg Skiebnen af sin Haand med Velde vidste vriste

Da

Da jeg med vebnet Arm mod Ver-
sien uddrog,
Og ved dets U-roe mig til Lykkens
Skive slog.
Det maa vel hede sig i Raboes Leg at
menge,
Og ham for Silkevatt i Halm at rede
Senge.
Vel dend der Konsten ret til neye kand
forstaae,
At Fisken ey fra ham ved rorte Vand
skal gaae.
Sandt er det, naar vi seer ver Raboes
Huus at brende,
Vi da med Attraae did at slukke Ilden
rende,
Dog er det der hos vist, at hvo der
kommer ind,
Og paa sin Nestes Gods at freise leg-
ge Vind,
Naar hand i Steden for at kunne det
bevare,
Fra Tyve-Greb ey veed sin Hielpe-
Haand at sparе
I sligt sin Næstes Gods som Ven hand
vel indgaar,
Men dog ey bedre end en Huus-Tyv
sig bestaar.

Udi Tubingen er udkommen in 8vo. Christ. Eberh. Weismanni, Theologi Tubingensis, Orationes Academicæ, 1) de causis, cur tot eximia Dei Dona, nostra maxime ætate, utplurimum sine fructu pereant? 2) De Virtutibus, Vitiis & Fatis Missionum E. R. 3) De Religionum indifferentismo. 4) De gloria Christo infanti a Spiritu Dei vere, atque ab hominibus falso attributa. 5) De humiliatione Christo maxime infanti a Spiritu Dei vere, falso autem & lubrica fide ab hominibus adscripta. Præmittuntur Dissertationes geminæ. 1) De erroribus quibusdam & abusibus vero Theologiæ naturalis pretio usuique legitimo contrariis. 2) De Liturgia, ut prætenditur, cœlitus inspirata; utraque necessariis, iisque amplissimis, notis & commentationibus illustrata. 1729. Dette Verk er in 8. 1 Alph. 10 Ark stor. Udi Fortalen besvares de som have dadlet eller angrebet Authoris andre Skrifter. I øvrigt forekommer i disse Taler mange til de nye Theologiske Stridigheder henhørende Ting, som vel fortiene stor Opmerksomhed.

Udi

Udi Augsborg er trykt den Latinske Version af P. Calmets Bibelske Lexicon der udi Italien er oversat af den lærde P. Manſi, og trykt i Lucca, ſamme beſtaar af 11 Alph. 5 Ark udi 2 Tomer, og 20 Kaaberſtykker, og er denne Overſettelſe vel udarbeydet. Saa ſnart P. Manſi har udgivet de andre 2 Tomer, deraf tillige med Supplementis blive de og der ferdig trykte. Dette Skrift ſom først 1722. udkom, har fundet ſtor Behag ſaa at Hollænderne ey allene har overſat det paa deres Sprog, men endog det for et Aar ſiden udkomne Supplementum ligeledes ladet paa deres Sprog trykke. I Tydſkland er det til den ſørſte Deel indrykt i det ſtore Bibelſke Lexicon, og udi Geneve har Mr. Bousqvet deraf forlagt en nye forbedret og formeeret Franſk Edition, Titlen er Dictionarium Hiſtoricum, Criticum, Chronologicum, Geographicum & Literale S. Scripturæ, cum Figuris Antiqvitates Judaicas repræſentantibus; Autore A. R. P. D. Auguſtino Calmet, Or. S. Bened. Abbate S. Leopoldi Nancienſi, e

Gal-

Gallico in latinum translatum & nonnihil expurgatum ab R. P. D. Jo. Dominico Mansi, Lucensi, Congregat. Clericorum regul. Matris Dei Professore. Tomi II. Augustæ Vindelic. & Græcii. 1729.

Sverrig.

Udi Stokholm er udkommen det af Peder Hedengran forfattede Alphabetiske Ord-Register over alle fra Begyndelsen af Aaret 1719. til 1728. Aars Udgang udkomne Kongelige og andre Forordninger og Publicationer, hvad Navn de have kand.

Sammesteds er oplagt Prof. Olavii Verelii Epitomarum historiæ Sveo-Gothicæ libri IV. & Gothorum extra Patriam rerum gestarum libri 2. Heele Verket kommer til at bestaae af 50 og nogle Ark in 8. og da Authoris Skrivemaade er de Lærde nok som bekiendt, giør mand sig forsikret om, at faae dette Verk desto før ved Subscription for Dagen, Prænumerationen er 6 Daler Kaaber-Mont, og skal Verket ved 1730 Aars Udgang være ferdig.

Ita-

Italien.

Udi Geneve er trykt udi Aaret 1727. og 1728. udi 4 Tomer som in 12. udgiøre 4 Alphabeter 2 Ark, Hiſtoire de la Reformation de la Sviſſe par M. Ruchatt. Endſkiønt Authoren allene har tilſagt os 5 eller 6 Tomer, ſaa kand dog ſluttes af denne 4 Tome ſom gaar til 1534. at den ſtørſte Deel af Verket endnu ſtaar tilbage, ſaa fremt hand til den belovede Tid nemlig 1556. agter at udføre dette Skrift. Det er ingen Tvifl paa, at jo Mr. Ruchart haver giort dem, ſom elſke det Franſke Sprog, en nyttig Tieniſte med det at hand haver givet dem ſaa mærkverdige Forandringer at læſe; dog kand derhos ey negtes at jo andre have ſkrevet allerede meget om denne Materie, hvoraf Author ſig med Nytte haver betient. I de ſvevende Diſputer om den hellige Nadvere har hand ey anført meget Nyt, da vi udi Seckendorfs og Löſchers Skrifter meget bedre og grundigere ere underviſte.

Portugal.

Udi Liſſabon er udkommen en Bog

de Competentiis & de ſimultanea libera aut turnaria beneficiorum Proviſione ſede Papali vacante.

Nye Bøger.

Megerlinus, de Scriptis & Collegiis orientalib; 4

Leakmanni *A. H.* Epiſtolæ diverſi argumenti maximam partem â variis ad L. Loſſium etc. 8 729

Duelli *Raymundi* Excerptorum Genealogico-Hiſtoricorum libri duo c. fig. fol. *Lipſ.* 725

Eccardi *Joh. Geosg.* Hiſtoria Genealogica Principum Saxoniæ Superioris fol. ibid. 722

ejusd. origines Sereniſſimæ ac Potentiſſimæ Familiæ Habsburgo Auſtriacæ etc. fol. ibid. 721

ejusd. leges francorum Salicæ & Ripuariorum fol. *Frf.* 720

Dionyſii Opera Omnia grc. & latina fol. *Lipſ.* 691

Catalogus Materiæ Medicæ 8 729

Vitringuæ *Campega* Animadverſiones ad Methodum homiliarum Eccleſiaſticarum rite inſtituendarum 8 *Jenæ* 729

Binghami, *Joſeph.* Originum S. antiqvitatum Eccleſiaſticum vol. VIII. 4 *Halæ* 729

Biblia Critica cum Supplemento vol. IX. fol. *Frf.* 2696

Lunigii *Joh. Chriſt.* Codex Italiæ Diplomaticus II Tomi fol. *Lipſ.* 725

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 29.

Den 21 Julii 1729.

DANNEMARK.

Lepel,

Skioldet af Selv, hvorover gaar en rød Bielke paa skak, paa Hielmen et rød-klædt Fruentimmer, som præsenterer sig med nedhengende Arme, havende paa Hovedet en Krone, hvori staar 9 Standarter i Form af en Plumadse. Familien skriver sig fra Pommern, hvorfra den er hid indkommen.

Da mand har for her efter hver Fierding Aar at udgive en Samling af Danske Miscellanea, hvoraf den første Deel med Augusti Maaneds Udgang skal udkomme, i hvilken mand er sindet at lade indflyde alt hvis som i det Danske Sprog af en og anden Liebhabere for at excolere Sproget, maatte blive forferdiget paa solut Stiil, og ey overgaae 4 a 5 Ark, uden at binde sig til nogen viß Materie, naar det ikkuns er Landet til Nytte og Ære. Saa inviteris hermed alle retsindige Patrioter udi dette Arbeyde at tage Deel, og til dette Kongl. privilegerede Bogtrykkerie Franco at indsende hvis de agte uden eller under deres Navn i denne Samling at ville have indrykket, da mand paatager sig derudinden at tiene enhver naar den indsendte Piece veritable hensigter til samme Maal som dette Foretagende, nemlig til Sprogets Opkomst og Nationens Ære og Nytte, og for Resten er overbødig sig at forpligte bona fide at restituere enhver sit igien, som ey udi disse Miscellaneis af en eller anden Aarsag kand indrykkes.

Udi

Udi Missions-Bogtrykkeriet udi Tranquebar er nu ogsaa de Apocryphiske Bøger i Malebarisk Sprog kommen for Lyset. Ligeledes er der og paa nye oplagt en liden Bog om Salighedens Orden, og en heel nye som forestiller den Mahometanske Overtroes Falskhed, er bleven overleveret til Trykken. I Portugisisk er en liden Bog som viser den Romerske Lærdoms Urigtighed, anden gang ved Trykken udgaaen, saa bliver og hos Skriftstøberen der nye Portugisiske Bogstaver støbte.

Tydskland.

Udi Hamborg er i Aar trykt et nyt Oplag af Johan Hubners Junioris Lexicon Genealogicum portatile, eller Fortegnelse over alle levende høye Hoveder i heele Verden, hvilken mand alletider kand bære hos sig.

Sammesteds er under Trykken det 6 Volumen af D. Fabricii Memoriæ Hamburgenses; saa skal og der med det første kommen under Pressen som D. Fabricii Analecta Græca opusculorum vel

ineditorum hactenus vel varias obviorum sacri & varii argumenti & Græce & latine.

Udi Rostock har Prof. og D. Mantzel ladet trykke in 8vo en Tractat, hvorudi anvises en grundig og let Methode efter hvilken de Politiske Videnskaber kand tractéres ordentlig og retskaffen og ikke Pedantisk.

Mand seer og sammesteds trykt Philip. Frid. Hane, Phil. D. Hist. Eccl. & Civil. P.P.O. in Academia Kilonienſi, Colleg. Philoſ. p.t. Dec. Acad. h.a. Prorectoris, Tentamina Philoſophiæ Eclecticæ, in 8. 20 Ark. Derudi finder mand 1) Delineationem Philoſophiæ primæ. 2) Exercitationem de methodo ſtudii philoſophici facili omnibus atqve plana. 3) Diſqviſitionem de jure & obligatione cognoſcendi veritatem, Dno. Thomaſio oppoſitam. 4) Commentationem de ingeniis gentium borealium philoſophicis, contra Dnum. Heumannum. Disse 3 sidste Stykker ere forhen paa adskillige Tider ſeparat trykte, og ved denne Samling forvarte for Undergang, men det for-

forste er nu nylig udkommen. Udi Fortalen tager Author Afskeed med Philosophien, og lover efterdags at yttre sin Fliid ved Historiske Skrifter.

Udi Stutgard er under Pressen Historische Genealogische Ephemerides des Hochfürstl. Hauses Würtenberg, enthaltend alle sowohl in demselben, als bey dessen Käyserlichen, Königlichen als auch Chur-Fürstlichen hohen Majoribus Descendenten und Agnaten vorgefallene Gebuhrten, Vermählungen und Todesfälle, nebst dero vornehmsten Thaten und Denckwürdigkeiten, insonderheit die Würtenbergische Geschichte, zugleich auch vorstellend die General Historie und Genealogie aller Gekrönten und Durchlauchtigsten Häuser in Europa, aus vielen alten und neuen Scribenten und MStis mit möglichstem Fleiß zusammen getragen, und in die Monath und Tage mit Anmerckungen des Jahres, zum täglichen anmuthigen Gebrauch eingerichtet, von M. Ioh. Ulrich Pregitzern, Pfarrern zu Unter-Türckheim.

Udi Wittenberg er udkommen den anden Deel af Inſtructiones Philoſophicæ Sam: Chriſtiani Holmanni Philoſ. Prof. Extr. ſamme beſtaar af 1 Alph. halvtiende Ark, og indeholder Phyſicam cum Pneumatologia & Theologiam naturalem. Denne Deel er ſkreven lige ſaa grundig ſom den førſte der udkom 1727. og meget vel blev imodtagen.

Continuation om det i Strasborg af M. Moutier giorte Skud.

Mand kand ey begribe hvorledes P. Merſenne kunde overtale ſig til at troe at hans Kugle ey var nedfalden. Vel mueligt har hand ey ſøgt den ſaa viit, men den Piben Kuglen giver fra ſig, ved at igiennemſkiere Luften, er ſaa heftig, at enten maa Canonens Knald have giort ham gandſke døv eller hans Forſtand merkelig løbet feyl omkring in Spatiis imaginariis, om hand ey ſkulde have hørt ſamme. Mr. Hartenſtein Prof. Mathematum paa Univerſitetet i Straßborg, ſom og underviſer unge Cavallerer udi Artillerie Væſenet, obſerverte dette Forſøg ved et Pendul-Uhr med halve Secunder, og befandt at den

første Kugle brugte i sin Stigen og Fald 51. og den anden 53 Secunder, dog er hand ey sikker ved den første Observation, thi hand blev interrumperet af nogle Tilskuere. Mr. Moutier holder for, at den første Kugle er stiget 2000. og den anden 2300 eller 2400 Faune. Begge Kuglerne trengte kuns 28 Toll dyb ned i Jorden, som er at forundre. Vel gaar Kuglerne aldrig saa dybt i det omarbeydede Jordsmon, som i et Brøstværn af omgravet Jord, men Forskiellen er dog meget stor.

Udi Leipzig er udkommen paa Fransk Johan Arnds fire Bøger om den sande Christendom, under den Titul: Les quatre Livres du Vrai Christianisme de Jean Arnd, traduits de l'Allemand en François par Samuel de Beauval, C. R. R. exactement revus & confrontés avec l'Original, par Jean Caspar Haferung, D. Prof. Extr. de la Theologie &c. Dette er trykt in 8vo, og bestaar af 4 Alphabeter 10 Ark. Denne aanderige Bog har Græverne af Zinsendorf og Pottendorf paa D. Haferungs Tilskyndelse ladet o-

versette af en lærd Franzoß, som besidder stor Forfarenhed i adskillige Sprog. Siden haver D. Haferung igiennemseet den og conferered den med Originalen. Nogle 100de Exemplarier ere deraf udsendte til Cardinal de Noailles, til hvilken Skriftet har været dediceret, som ey alleene har taget det vel op, men endog forskaffet Bogen fri og ubehindret Indgang i Frankerige.

Sammesteds er udkommen det fierde stykke af Johan J. Gotlob Horns nyttige Samlinger til et Historisk Haand-Bibliothech om Saxen og de incorporerte Lande, hvorudi indeholdes følgende Articler: 1) Udtog af nogle Saxiske Hændelser og Idretter af Mathiæ Dörings og Thomæ Werners Engelhusio continuato fra 1420 til 1493. 2) Kong Maximilianii Brev over mange slags Jura og Friheder givne Først Wilhelm til Henneberg 1500. 3) Tilforladelig Beretning hvorledes G. Georg Heimburg efter Pavelig Befaling 1472 blev entlediget af sit 12 Aars Band i Dresden. 4) curieus Beretning om en Sridighed

som

som 1471 opkom ved Leipziger Universitet, og de derimod tagne Messures. 5) Diplomatiske Annales om Byen Annaberg fra 1497 til 1556, med nogle Anmerkninger.

Endnu sammesteds har Ferdinand Augustt Hommel ladet trykke den berømte JCti, D. Gotlieb Gerh. Titii Disputationer under et, under den Titul: D. Gottlieb Gerh. Titii, JCti, Sereniss. ac Potentiss. Regis Poloniæ & Elect. Saxoniæ in summo Provocationum Consilio Consiliarii, Supremæ Curiæ Provincialis Lipsiensis, nec non Facult. Jurid. Assess. Codicis in Academ. Lipsi. P.P. &c. Disputationes Juridicæ varii argumenti publice sub Præsidio ejus in Acad. Lipsi. habitæ, nunc conjunctim editæ cum præfatione Vitam B. Auctoris complexa, & Indice triplici locupletissimo, 1729. Samme bestaar af 3 Alph. 14 og et halv Ark in 4. Udi dette Verk indeholdes følgende vigtige og vel indførte Materier, som 1) An plus valeat, qvod est in veritate, qvam qvod est in opinione, vel contra? Occas. §. 11. J. de Legat. L. 15. D. de acquir. vel

omit. Hered. 2) De obligatione ex Testamento imperfecto. 3) De putativo Contractu literali. 4) De Fictionum Romanorum natura & inconcinnitate. 5) De Jure Metallorum, vom Bergwercks-Recht. 6) De officio Sermocinantium. 7) De Dominio in rebus occupatis ultra possessionem durante. 8) De habitu territoriorum Germanicorum & inde venienti totius Reipublicæ forma. 9) De Successione in Germaniæ territoria. 10) De Jure Nobilitatis Lutheranæ ad immediata Germaniæ Capitula & Canonicatus. 11) De Servitute faciendi. 12) De Polygamia, Incestu & Divortio jure naturali prohibitis. 13) De Contractibus patris & liberorum in potestate ejus existentium. Udi Fortalen anfører D. Hommel først de Skribentere som have beskrevet JCtorum vitas, og giver os derpaa en Beskrivelse over D. Titii Liv og Levnet, som døde 1714; Hvad hans Skrifter angaar, da udgav hand 1702 in Philosophicis en Logica, under den Titul Ars Cogitandi. 1708 udkom hans Indledning til Natur og Folke-Retten, og 1713

lod

lod hand trykke sine Observationes in Puffendorfii tractatum de officio hominis & civis. Hans Juridiske Skrifter ere følgende: 1) Probe des Teuschen Geistl. Rechts, samt der Erklärung einiger zweifelhafften Stellen in der Probe des Teutschen Geistl. Rechts. 2) Observationes in Lauterbachii Compendium Pandectarum. 3) Specimen Juris Publici cum vindiciis speciminis contra Vitriarium. 4) Mißbrauch des Binde-Schlüssels. 5) Compendium Juris Feudalis, oder Teutsches Lehn-Recht. 6) Jus Privatum. 7) Unschuld und Nothwendigkeeit des Rechts der Natur und dessen Lehre, wider das ungegründete Vorgeben des Authoris des Lichts und Rechts.

Udi Frankfort er paa nye oplagt Commentatio de Honoratissimo Ordine Militari de Balneo, cujus Origo, Progressus, Restauratio, Regularis Forma, Summaque Dignitas exponuntur &c. Accedunt statuta Idiomate Anglico & Latine versa, opera Justi Christ. Ditmari. Dette Verk er trykt in Folio, forsynet med mange Kaaberstykker, hvortil Author

har

har erholdet de Ridderlige Vaaben fra en høje Haand udi Engeland.

Sverrig.

Udi Nordkiøbing er en Regal-Qvart Bibel ferdig trykt, og er mand nu i verk med at trykke Registeret, saa at denne Bibel inden Septembris Udgang kand blive ferdig.

Nederlandene.

Udi Amsterdam er trykt 1728. in 4. Friderici Ruyschii Anat. & Botan. Prof. Cura renovata seu Thesaurus Anatomicus post curas posteriores novus. Dette Verk har Author dedicceret det Kongl. Franske Academie for Videnskaberne, hvoraf hand selv er et Lem, hand forklarer derudi paa en curieus maade allehaande Embryones, Deele og indvortes Sager i et Menniske og allehaande Dyr, viser samme at præparere, og hvorledes samme enten i en Liqueur kand forvares eller tørre forsamles, tillige med mange Planter, Blade og Frugter, som hand ved deslige af ham udgivende Thesauris vil giøre bekiendt.

En-

Engelland.

Udi London er udkommen 1726. udi 2 Tomer in 4. hvoraf det første bestaar af 392. og det andet af 285 Sider. A commentary upon the Prophecy of Daniel and the twelve Minor Prophets By William Lowth. B.D. Brebendary of Wincheſter. Med dette ſlutter Author ſin Commentarium over Propheterne, og det var at ønske, at hand med ſine Anmerkninger og havde vildet oplyſe Apocrypha. Hans Anmerkninger ere lærde, korte og tydelige, og en af hans ſtørſte Dyder beſtaaer derudi, at hand forklarer Texten med lige lydende Stæder. Author er og meget meere Orthodoxi at forklare alle de Stæder der gemeenlig forſtaaes om Meſſia end Grotius, Hand har indrykket en egen Afhandling om de Erklæringer der angaae Danielis 7 Bøger. Ellers har og M. Lancaſter for nogen Tid ſiden ſkrevet derom, ſom betiener ſig af et Middel hvilket alle de, ſom ſkriver om tunge Sager, ſkulle efterfølge, i det hand ved Enden af hver Capittel meget tydelig igientager deſſen Indhold. Sam-

Sammesteds har Mr. Cestebye overleveret Dronningen den første Deel af sin naturlige Historie om Florida, Carolina, og Øen Bahama, hvilken indeholder en nøje Beskrivelse om de Urter, Dyr og andre naturlige Ting, som findes i disse Lande, og hvis Figurer accurat ere stukne i Kaaber. Author har nydt den Ære at Lord Carteret har anført ham til Hove, og mand vil forsikre, at dette Verk overgaar alle de andre, som af lige Natur hidtil er kommen for Dagen.

Frankerige.

Udi Paris er under Pressen Mr. Pelissons Breve angaaende de af K. Ludvig den XIV. giorte Campagner.

Sammesteds har Ingenieuren Mr. Petit udgivet en Tractat kaldet: Le Systeme d'Univers, hvilken meget differerer fra de der hidindtil af adskillige Lærde ere udgivne.

Udi Frankerige meener mand at det vil vorde Jesviterne opdraget at udgive en nye Historie over Frankerige, efterdi Paven skal have klaget, at udi de som hidtil ere udkommen findes meget som

er

er Pavens Infallibilitet og Jesviternes Mondighed imod.

Svitzerland.

Udi Basel er trykt 1727. in 4to. den 3 Tome af Frid. Ad. Lampes Commentarius Analytico Exegeticus in Evangeliſtam Johannem, ſame beſtaar af 4 Alphab. 9 Ark. Vores lærde Author har ſaa vel i de foregaaende ſom i denne ſidſte Deel viiſt ſtor Nidkierhed imod Socinianerne, og de ſom ere Fiender af Jeſu Chriſti Guddommelighed, og viſer hvorledes de paa deres Maader ſøge at fordreye de tydeligſte Stæder i Johannis Evangelio, hand ſetter dem kraftige Beviſer imod, dog var at ønſke at hand noget meere havde ſkaanet Sl. D. Gerhard. Mand kunde lettelig af dette temmelig ſtore Verk giøre et Compendium i det Autor ſvæver teemlig omkring, og hans Tanker ey alletider ere lige gode. Hand har ladet tillige de Prædikener trykke ſom hand holdt da hand drog fra Vtrecht igien tilbage til Bremen, hvilken Forandring hand ſøger at undſkylde.

Nye

Nye Bøger.

Henckelii J. *Chr.* Index homileticus ad homiletarum regulas thematibus inveniendis variandisqve ac porismaticis textus vocibus educendis exornatus exemplis perpetuis illustratus 4 *Lipſ.* 729

Lœſcheri, *Val.* Ernſt. Prænotiones Theologicæ 8 *Vitembergæ* 729

Gude *Gotl. Fridericus* Ritum Liberos Recens. natos in Terram ſiſtendi 8

May Jo. *Henr.* Theologiæ Evangelicæ 3 pars 4 *Marburg* 729

Hugenii Opera Mathematica 4 Amſteld. 729

Golii *Theoph.* Grammatica græca, ſive Educatio puerilis in uſum ſcholarum 8

Bruckeri *Jacobi* otium Vindelicum, S. Meletematum Hiſtorico Philoſophicorum Triga, in qvibus præcipua Philoſophiæ Dogmata, plurima item Scriptorum Veterum loca explicantur & illuſtrantur 8 *Aug. Vindel.* 729

Phædri, *Auguſti Liberti* Fabularum Æſopicarum libri v. c. n. Emanuelis Sincceri 8 ibid.

Schloſſeri *Frid. Phil.* Meditatio ſubſeciva de æſtimatione Heraldica notarum in inſignibus conſpicuarum ad vindicandam dignitatem plurimarum gentium illuſtriſſimarum atque in Supplementum lectionum Heraldicarum propoſita 8 *Hannov.* 729

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 30.

Den 28 Julii 1729.

DANNEMARK.

Litichau.

Skioldet rødt og derudi tvende oprettstaaende Kornsegler af Guld, med 3 fra hver udstaaende halve Ax eller Lilier, paa Hielmen lige saadanne tvende Segler, som staae med Skafterne i en Guld Krone. Denne Familie henregnes at have sin Oprindelse fra Meyssen.

Udi dette Kongelige privilegerede Bogtrykkerie er under Pressen Formaning imod Drukkenskabs Last, som er oversadt paa Danske udaf en ubekiendt Pen af det Tydske, som Dorothea Elisabeth Sophia Januffin von Eberstedt har forferdiget. Ved dette Verk er en læsverdig Tilskrift til Læseren, og i sær det dydefulde Fruentimmer, med adskillige smukke Anmerkninger. For at give Læseren en Idée om dette Verk, anføres Begyndelsen deraf som lyder saaledes:

Min Ven du skrev mig til, du var til Giest indbuden,
Hvad nytter denne Smaus om jeg dig sperge maa?
Forstoed du hvad det er, du var det vel foruden,
Og heller hiemme blev end ud til Giest at gaae.
Thi Kiere sig mig dog, hvad har du der at vente?
Du svarer kostlig Vin, og vel tillavet Mad,
Men naar at Glasset har udtomt sin sidste Rente,

Som nu disverre gaar for tit til hver
i Rad;
Maa da din svage Krop ey ned til Gul-
vet falde?
Forgieves efter Hielp du seer dig len-
ge om,
Vil du til Hielp og Trøst hid dine Brø-
dre kalde,
Hvad gielder at din Bøn hos dem har
ingen Rom:
De alle af fuld Hals din Stemper vil
forhaane,
Hvad agter de det vel, at du er syg og
mat,
Din Compliment du maa til Verten ik-
ke skaane,
At hand din Sundhed har med Drik
af Lave sat,
Du tænker vel min Ven i Vellyst dig at
glæde,
Ved dette Giestebud hvor til du bu-
den er,
Du maatte, var du viis, ved denne Lyst
vel græde,
At mand for Honning dig Forgifft og
Galde bær.

Det er: hvor Mad og Vin til Overflød
mand nyder,
Der bliver Livets Traad før Tiden
reven af,
Er det dend rette Art? naar mand dit
Venskab yder:
Sin Ven at vilde strax nedstyrte i sin
Graf.
Da ikke som mand meen vi Legemet
kuns svekker,
Nej, store Regenskab vi derfor giøre
maa,
Dend Edle Deel din Siel det Ansvar
naaer og rekker,
At Siel og Legem skal til Døden beg-
ge gaae.

Udi Mr. Iohan Georg Höpfners Officin er trykt 2 Ark stor in 4. Notitia veterum Græcæ lingvæ Auctorum qvotqvot ad ætatem noſtram pervenerunt Contractior, ordinariis poſtea lectionibus V. D. dilatanda uberiusqve explicanda, cujus Particulam 1. Divini Numinis Auſpiciis. Præſide M. Io. Grammio defendent præſtantiſſimi Laureæ primæ Philoſophicæ Candidati a. d. 26 Julii in Conſiſtor. Acad. h. a. m.

Sverrig.

Udi Stokholm har Niels Dahl overſat Loccenii Antiqvitates Sveo-Gothicas af det Latinſke paa Svenſke, og udgivet det in 12. Den Tilgift, ſom Mr. Dahl har føjet dertil, beſtaar derudi, at hand ved Enden føjer en Antegnelſe paa de Bøger ved hvilke Loccenii Arbejde kunde formeeres, foran findes og de Kongl. Forordninger, betreffende Antiqviteternes Eftersyn.

Sammesteds er mand beſkeftiget at oprette et Kongl. Societet for Videnſkaberne i Sverrig, og da Rigs-Raad og Cancelie-Præſident Arved Horn har behaget at paatage ſig Præſidium derover, haaber mand, at det ſnart vil komme i fuldkommen Stand.

Udi det Kongl. Bogtrykkerie i Stokholm er oplagt uden prænumeration og paa egen Bekoſtning af Directeuren Werner, en Bibel in 8. paa Svenſk efter 1711 Aars Edition, confereret med forige Editioner. Summarier og Marginalia ere paa nye efterſeete, Concordantier og Anmerkningerne formeerede,

nye Register og Bibelske Tide-Regning med meere indrettet.

Udi Norkiøbing har Profess. Andreas Rudel ladet trykke paa Svensk nødvendige og velmeenende Erindringer imod den saa kaldede Apocatastasin παντων eller alle Tings Tilbagedrivelse, i hvilket lille dog lærde Skrift hand igiendriver den af Fransk paa Tydsk oversatte Samtale imellem Theophilum Labrecht og Dositheum Eleison om det gandske Menniskelige Kiøns almindelige Forløsning og alle Creaturers fuldkomne Igienbringelse.

Tydskland.

Udi Brunsvig er af D. Bruckmans Epistolis Itinerariis, hvoraf hver Maaned en udkommer, trykt den 4. og 5. Dend første af disse tvende handler om 4 i Hatzwald befindende curieuse figurerte Klipper, og den 5. om S. Stephans Hoved-Kirke udi Vien. Den 6. er destineret de i Chur-Førstendommet Hannover befindende figurerte Steene, og den 7. om Magnesia eller Brynsteen. Saa

er

er og under Pressen hans Bibliotheca Numismatica.

Udi Frankforth er trykt 1728. Joh. Dav. Koeleri P.P. & Bibliothecarii Altorfini Sylloge aliqvot Scriptorum de bene ordinanda & ornanda Bibliotheca. Dette Skrift bestaar af 1 Alph. 9 Ark in 4. og indeholder fire curieuse og rare Skrifter. Det første er Jo. Garnerii Systema Bibliothecæ Collegii Parisiensis Societ: Jesu, som først udkom til Paris 1678. in 4to. 2. Project d'une nouvelle methode pour dresser le Catalogue d'une Bibliotheque selon les matieres avec le plan par Friderich Rostgaard som 1698 in fol. formeret udkom. 3. Just. Fontanini disqvisitio Catalogi Bibliothecæ Josephi Renati S.R.E. Diac. Card. S. Georgi secundum scientiarum facultatum Artium & rerum classes, hvilket 1709. er trykt i Rom. Og 4. Dan. Guil. Mölleri Commentatio de Technophysiotameis, eller om Kunst og Naturalie Kammere. I Fortalen haver Hr. Koeler udførlig handlet om disse Authores og deres Arbeyde.

Udi Leipzig er i Aar udkommen in Folio 13 Alph. 16 Ark sterk, den 2den Deel af Hr. Königs Genealogiske Adels-Historie under den Titul: Genealogische Adels-Historie oder Geschlechts-Beschreibung derer im Chur-Sächsischen und angrentzenden Landen zum Theil ehemahls, allermeist aber noch jetzo in gutem Flor stehenden ältisten und ansehnlichsten Adelichen Geschlechter, und aus selbigen entsprungenen verschiedenen Freyherrlichen und Hoch-Gräflichen Häuser, worin derselben Altherthum, Abstammungen, Wapen, Eintheilung derer Geschlechts-Häuser, Herrschafften, Lehen und Ritter-Güter, wie auch Leben und Thaten derer berühmtesten Hoch-Adelichen Personen, nach ihrer Gebuhrt, Vermählung, erzeugten Kindern und Ableben, ingleichen viele merckwürdige Begebenheiten dererjenigen, welche sich entweder zu Kriegs und Friedens-Zeiten bey aufhabenden Chargen an hohen Höfen, oder aber durch andere Ehren-Bedienungen, erwiesene Tapfferkeit oder Gelehrsamkeit, und son-

sonsten einen herrlichen Ruhm erworben haben, deutlich beschrieben, nebst einer Vorrede Hrn. George Wilhelm Kirchmayers, Kön. Pohlnis. und Chur-Sächsis. Rahts und Professoris Publ. zu Wittenberg, herausgeben von Valentino Königen, Kön. Pohlnis. und Chur-Fürstl. Sächsis. Accis-Inspectore zu Kohren. Raad Kirchmayers Fortale handler om Historiæ og Genealogiæ Diplomaticæ sande Beskaffenhed og nødvendige Nytte, og i Verket selv beskrives 60 Adelige Slegter, nemlig de Alemannshofen, Alvensleben, Arnstädt, Bendeleben, Berlebsch, Beust, Bißing, Böltzig, Bornstädt, Brandt, Breitenbauch, Brühl, Bünau, Burckersrode, Burgsdorff, Canitz, Creutzen, Döben, Dählau, Ebeleben, Erdmannsdorff, Erffa, Fulien, Gladebeck, Gränsing, Guntherodt, Hartitzsch, Hausen, Heldreich, Helmoldt, Heßler, Heyde, Holtzendorff, Hund, Hünicke, Kölbel, Koseritz, Kötteritz, Lattorff, Luckowien, Maltitz, Marschall von Bieberstein, Maren, Naundorff, Neidberg, Obernitz, Portzig, Ovingenberg, Rothe,

Schmertzing, Schönberg, Seebach, Steuben, Stutterheim, Taube, Töpfer, Venediger, Uffel, Walwitz, Zanthier.

Udi Vien er trykt i Aar in 8vo. Erbauliche und angenehme Geschichte derer Chiquitos und anderer von denen Patribus der Gesellschafft Jesu in Paraquaria neu-bekehrten Völckern, samt einem ausführlichen Bericht von dem Amozonen-Strohm, wie auch einigen Nachrichten von der Landschafft Guiana, in der neuen Welt; als aus dem Spanisch- und Frantzösischen in das Teutsche übersetzet, von einem aus erwehnter Gesellschafft.

Udi Strasborg har Franciscus Dionysius Camusat udgivet det store Verk af den berømte Dominicaners Ciaconii, som mand 100 Aar har ventet efter, under den Titul: Bibliotheca Libros & scriptores ferme cunctos ab initio mundi ad annum usque 1583 ordine alphabetico complectens, Autore & collectore Fratre Alfonso Ciaconio, Ord. Præd. Theologo, Mr. Camusats bekandte Lærdom har givet

ver Verket sin Fuldkomenhed ved mange Anmerkninger og Supplementis.

Nederlandene.

Udi den Hag er den skionne og udførlige Beskrivelse over Japan, som D. Kämpfer har skrevet paa tydsk, og i forige Aar af Hr. Scheuchtzern er oversat paa Engelsk nu givet paa Fransk og trykt udi 2 Tomer in Folio under den Titul: Histoire naturelle, civile & ecclesiastique de l'empire du Japon: composée en Allemand par Engelbert Kæmpfer, Docteur en Medecine à Lemgow; & traduit en François sur la Version Angloise de Jean Gaspar Scheuchzer, Membre de la Societé Royale, & du College des Medecins à Londres. Ouvrage enrichi de quantité de Figures dessinées d'après le naturel par l'Auteur même. Dette Verk bestaar af 6 Alphab. 10 Ark og 45 Kaaberplader. Verket er vel oversat, og bestaar den 1ste Deel, hvorudi præliminaria og Authoris Fortale samt Liv og Levnet, af 3 Boger. Det 1. er en general Beskrivelse over Japan, hvori dessen Tilstand, Situation,

Frugt-

Frugtbarhed, Urter, Dyr ꝛc. i 11 Capitler foredrages. Det 2. handler i 6 Capitler om Japans politiske Stat, og det 3. i 7 Capitler om Religionens Tilstand i samme Rige. Den anden Deel indeholder den 4 og 5 Bog med dessen Appendix, hvoraf den 4. i 10 Capitler handler om Nagasacki, Ville assignée pour la demeure des étrangers; de leur Commerce; de leur maniere de Vivre &c. Den 5te i 15 Capitler beskriver Les deux Voyages de l'Auteur à la cour de l'Empereur à Jedo, ville de sa Residence. I det første Supplement staar 1) Histoire naturelle du Thé du Japon. 2) Des Manfactures de Papier du Japon. 3) De la Cure de la Colique par la piquure d'une aiguille. 4) Relation exacte du Mocca. 5) Observations sur l'Ambre-gris. 6) Reflexions sur la Question, s'il est avantageux pour le bien de l'Empire du Japon, d'être fermé, comme il'est, aux étrangers &c. I det 2 Appendix staar: Partie d'un Journal authentique du Voyage que les Anglois firent au Japon en 1673.

Engel-

Engelland.

Udi London er mand i Verk med at udgive Petri Gyllii Antiqvitates Constantinopolitanas, oversatte af det Latinske ved Joh. Ball. Dette Verk er ziiret med 13 netstukne Kaaberplader nemlig 1. Tre Reverser af Byzantinisk Mønt. 2. En Afbilding af Constantinopel, hvorledes samme var at ansee forend den blev indtaget af Tyrkerne. 3. Spitzerne af Serrailet, saaledes som det nu staar. 4. Grund-Riten af S. Sophie Kirke. 5. Den udvortes Prospect af samme. 6. Den indvortes Prospect. 7. Den heele Prospect. 8. Den Historiske Pille. 9. Den gamle Hippodromo tillige med det Athenienziske Obelisco og de Machiner som mand betiente sig af for samme at opreyse. 10. Serpentinerne og Pillerne af Porphyr, tillige med Keyser Marciani Piller. 11. Plauen af Apostlernes Kirke. 12. Et Kort om de fire Deele af Byen og Bosphoro Thracico; og endelig 13. de 5 Ordninger af Bygnings Konsten.

Sammesteds er trykt 1725. og 1726.

Udi

udi 6 vol. in 8. The General Hiſtory of the vaſt Continent and Islands of America, commonly called the Weſt-Indies, from the firſt diſcovery thereof: with the beſt accounts the people could give of their Antiquities. Collected from the original Relations ſent to the Kings of Spain. By Antonio de Herrera, Hiſtoriographer to His Catholick Majeſty. Translated into English by Capt. John Stevens. Illuſtrated with Cuts and Mapps. Authoris Arbeyde er af alle dem der forſtaae den Spanſke Hiſtorie og dem have læſt, antaget med ſaa ſtor Biefald, at hans Navn er alleene nok til at give Bogen Credit, og det anſees, ſom den fuldkommenſte Efterretning mand nogen Tid har havt om den nye Verden, og nogen Tid er kommen for Dagen; Den er ſammenſkreven efter Kongens af Spanien Befaling, og Author har havt i Hænde de beſte ſaa vel trykte ſom ſkrevne Hiſtorier og Efterretninger ſom det Spanſke Hof ham i denne Materie har kundet forſkaffe. Hand forſikrer Læſeren ſig at have fuldt Original Efterretningerne af det Kongl. Kam-

mer og Archivet, samt det Kongl. øverste Raads i Indien Bøger, Registrer, Efterretninger og andre Documenter, og udeladt meget som fortelles i andre trykte Bøger, dog ey er grundet siden det af troværdige Skriffter ey staar til at bevise. Oversetteren opregner i Fortalen alle de Authores af hvilke Herrera sig haver betient, meddeler os om dem nogen Efterretning, og viser at de ey fortiene at staae i Comparaison med Herrera. Hand begynder dette Verk med Columbi 1. Reyse, som gik for sig 1492. for at opdage den nye Verden.

Frankerige.

Udi Paris har Hr. Juffieu til Academiet for Videnskaberne overleveret en Afhandling, at Barken af det Træe Simaruba, som findes paa Øen Cajence, er et Specificum imod Durkløb; Saa har Mr. Geoffroy den yngre ved et Skrift lagt for Dagen, at af Viin-Edike, naar den er frossen, kand erholdes ligesaa sterk og flygtig en Spiritus som det Engelske Salt er.

Til Frankerige har Grøven af Saxen ladet bringe en Chaloupe, hvorved hand

meener at kunne reussere udi det af ham opfundne Secreto, at faae en Galee med mange Aarer lettelig beveget og roet af et eniste Menniske.

Tyrkiet.

Udi Constantinopel nyder det der anlagte Bogtrykkerie merkelig Fremgang, siden den Tyrkiske Mufti der af Begyndelsen var saa sterk derimod, og begynder at befordre samme af ald Magt.

Nye Beger.

Rambachii *Joh. Jac.* introductio in Epistolam Pauli ad Romanos 8 *Halæ* 729

ejusd. institutiones Hermeneuticæ sacræ 8 *Jenæ* 729

Duelli *Raimundi* Miscellaneorum qvæ ex codicibus M. SS. collegit. 11 par 4 *Augusti. Vind.* 723

de Dusburg *Petri* Chronicon Prussiæ 4 *Frf.* 679

Ebeli *Caspar.* Opera Philosophica 4 ibid 677

du Hamel *Joh. Baptist.* Opera Philosophica II. Tomi 4 Norimbergæ 681

Weismanni *Christ. Ebert.* Schediasmata Academica S. dissertationes varii argumenti 4 *Tubingæ* 725

Wolffii *Christ.* Elementa Matheseos Universæ II par. 4 *Hallæ* 713

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 31.

Den 4 Augusti 1729.

DANNEMARK.

Von Lente.

Familien er af Arilds Tid henregnet blandt den Brunsvigske Adel, hvis Vaaben forestiller paa et Sølv Skiold en blaae opstaaende Stub med 5 Knopper paa Hielmen hvorpaa en Guld-Krone, opstaaer tvende blaae Stubber hver med 5 Knopper. Af denne Familie er bekiendt Herman og Hen-

rich Lente Brødre, Herman Lente var Canceler, først hos Grev Enno af Øst-Frießland, og siden hos hans Enke Anna, Fød Grævinde af Oldenborg, Hendrich Lente til Dinklagen havde til ægte Anna von Knesem, som var Baldvin von Knesem til Oberfeld i Stift Minden hans Daatter, som fød ham Henrich Lente til Weide. Dene Henrich Lentes Søn var Hugo Lente Jctus, Raads-Herre i Osnabrygge, og Syndicus for Ridderstanden, der med Cathrine Hinrikings avlede Theodorus Lente i Osnabrygge den 16 Mart. 1605. der giftede sig i Kiel 1635. med Jomfrue Magdalena Schonbachen, som var Kongelige Raads og Canonici ved det Slesvigske Capittel, Johan Schonbachs Daatter. 1637 blev hand Raad og Geheime-Secreterer i Bremen og Verden, hvilken Tieneste hand forestoed til 1644. da hand med sin Herre Kong Friderich den 3die drog til Holsteen, og omsider med ham til Kiøbenhavn, ved Regieringes Tiltrædelse 1648. Udi Aaret 1660. blev hand Canceler ved de tydske Expeditioner,

og et

og et Lem af Statz-Raadet saavelsom Høyeste Ret, hvilken Charge hand betiente til hand den 20 Febr. 1668. ved Døden afgik; Efterladende sig 4re Børn Anna Catharina, fød i Kiel, gift med Kongl. Maj. Raad Conrad Hessen, Fridericus da Assessor i det Tydske Cancellie, Johan Hugo, Cammer-Secreterer hos Chur-Fyrstinden af Saxen Anna Sophia og Christian Lente, hans Lif og Levnet samt Epitaphium har Justitz-Raad og Præsident saaledes beskreven: Theodorus Lenten Osnabrugæ in Westphalia 16 Martii Anno 1605 natus, Patre Hugone Lenten Icto. Senatore Civitatis Osnabrugensis ac Syndico Eqvestris ordinis, Matre Catharina Hinrikings, Proavus Paternus fuit Hinrich Lenten Hæreditarius zur Weide, prædium situm auf dem Rühner Walde in der Deente, Avus Henricus Lenten à Dincklage, ejusqve Uxor avia Theodori Lenten Anna von Knesem Balduini von Knesem Hæreditarii in Oberfeld, Diœcesis Mindensis filia legitima, Avi Frater Herman Lenten, Ennonis Comitis Frisiæ Orien-

talis ejusqve viduæ Annæ natæ Comitiſſæ Oldenburg Gubernatricis ac Tutricis Cancellarius fuit, de qvo Ubj Emmius rer. Friſicar: Hiſtoric: libr. 59 ſæpiſſimè meminit, qvi poſteris claritate nominis præluxere, ac in hanc familiam multum luminis ac ſplendoris intulêre, qvam ipſam etiam temporis injuriâ obſcuratam novis illuſtrare radiis voluit Romanorum Imperator Ferdinandus tertius Glorioſiſſimæ Memoriæ. Poſtqvam ſacris Eccleſiæ initiatus ac tertium ætatis annum compleverat, ad preces ac prima Studiorum elementa à parentibus privatim aſſuefactus, poſtea in Schola patria Senatoria tantum profecit, ut Græcè & Latinè decimo ſexto ætatis anno cum approbatione peroraverit. Cum vero jam ætatis 17 attingeret, anno Chriſti 1622. ad ſtudia humaniora excolenda à Parentibus ad Gymnaſium Hamburgenſe miſſus, ibi tum publice perorando, tum ſub præſidiis Laurembergii & Warembergii diſputando 2½ annos contrivit. Anno 1625. menſe Martio ex Conſilio Patris ac Amicorum Roſtochium ſe contulit & ſtu-

ſtudiis Juris Civilis ac Canonici ſe mancipavit, Collegia publica & privata ſub Profeſſoribus tunc temporis celeberrimis freqventavit, tantumqve ſpatio quadriennii profecit ut ll. Prolyta ac Candidatus vocaretur. Anno 1629. ingruente tunc Belli calamitate, dum Wallenſteinius Militiæ Imperatoris Præfectus fugatis antiqvis Ducibus Ducatu Megapolenſi ſolenniter ibidem inveſtiretur, Roſtochio ad Academiam Wittenbergenſem ſe contulit, menſâ ac ædibus D. Carpzovii I. U. Profeſſoris uſus, cujus ac celeberrimi Icti Reuſneri opera multum in Jure Civili ac Feudali profecit. Inde Jenam profectus, in qva Academia cum Arumæo & Hortledero familiariter vixit. Jena cum, Patre præmortuo, Matrem Lubbeke Epiſcopatus Mindenſis ob Religionem Evangelicam relicta (Osnabruga Papismo deformata) in exilio ob veram fidei confeſſionem viventem inviſerat. Spiram deinde ut ſtudia Juris ad praxin conferret profectus, ſed nec ibi ob invaſionem Hiſpani militis, expulſis Svecis, niſi per menſes aliqvot ſubſiſtere

licuit, qvare cum commenſalibus ſuis Argentoratum aufugit, ubi Illuſtriſſimi Ottonis Philippi Sac: Rom: Imp. Principis, Sylvarum Rheni Comitis Dn. in Badonville, Neuville & Feneſtrange duobus filiis Ludovico & Leopoldo Wilhelmo ſtudiorum ac morum adjunctus diutius in aula Sereniſſimi Lotharingiæ Ducis Caroli cum illis ſubſtitit, Inde in Galliam profecti ibiqve per biennium integrum Pariſiis Principes variis exercitiis eqveſtribus operam dedêre, dicto Lente interim ſtudia illorum dirigente. Cumqve jam militiæ in Gallia nomen darent, bona cum gratia honeſtimè ab illis dimiſſus eſt.

Tydſkland.

Udi Frankforth er trykt in 4to. elleve Alphabeter ſterk en deel af de Brandenborgſke Hiſtorie-ſkrivere uuder den Titel: Scriptorum de Rebus Marchiæ Brandenburgenſis maximè celebrium, Nicolai Leuthingeri de Marchia & rebus Brandenburgenſis Commentarii huc usque deſideratiſſimi ac opuſcula reliqva

ad-

adhuc rariſſima, nec non Zachariæ Garcæi Succeſſiones familiarum atqve res geſtæ illuſtriſſimorum Præſidum Marchiæ Brandenburgenſis ab anno 927 ad annum 1582 hactenus ineditæ, jam vero ad noſtra usqve tempora continuutæ, in unum Volumen Collectio: præmiſſis Vita & Fatis utriusqve auctoris ut & argumentis librorum ſubjunctisqve indicibus locupletiſſimis, cum Præfatione Joh. Gottlib Krauſii Hiſt. in Acad. Witemb. P. P. Da nu Leuthingers Skrifter forhen ere trykte for sig selv, men ere saa rare, at mand i de ſtørſte Bibliotecher ej kand ſkaffe et Exemplar ſamlet, saa finder mand dem ej alleene her ſamlede, men mand haver og confereret de adſkillige Editioner med hinanden. I Begyndelſen finder mand, foruden en Fortale, ſom bevidner den paa denne Samling anvendte Flid, en omſtendelig og flittig udarbeydet Beſkrivelſe over Authoris Liv og Levnet, hvilket er indſendt fra Hof-Raad Menke udi Leipzig. Ved Gartzens Verk, ſom ey endnu er trykt, har mand ey anvendt mindre Flid, con-

fereret de skrevne Exemplarer med hinanden, rettet Feylene, og da hand ey længere end til 1582 har udført sin Historie, haver mand det til vores Tider af en lærd Mand ladet fortsette. Af samme er og Gartzens Liv og Levnet foran i Bogen forferdiget. Heele Verket besluttes med et vidtløftigt dog meget nyttigt Register. Vel haver Editores og Forlæggerne, som ere de Zimmermanske Arvinger i Frankforth, de fleeste Skribentere, der have handlet om den Marck-Brandenborgske Historie, saavel trykte som skrevne, i Hænder, men de have ikkuns i sinde at lade de beste udsøge og indføre i denne Samling.

Nederlandene.

Udi Amsterdam er udkommen den anden Deel af den der trykte Franske Journal, som fører til Titul: Bibliotheque raisonnée des ouvrages des savans de l' Europe, samme strækker sig til April, May og Junii Maaned, og indeholder følgende Capitler: 1) Joh. Casp. Suiceri Thesaurus Ecclesiasticus ex Græcis patribus desumtus. 2) Historia Romana a fun-

fundatione urbis Romæ per P.P. Catrou & Rouille Tom. V. VI. VII. VIII. 3) Caſpar Caillard Tale over adſkillige Texter. 4) Opera Novatiani, a Johanne Jackſono edita. 5) Two Diſſertations concerning ſenſe and the imaginations with an Eſſay on Conſcions neſſ. 6) Mr. de Bionens critique de la Diſſertation de Monſ. Turretin ſur les articles fondamentaux. Defenſe de la dite Diſſertation & l'apologie de Monſ. de Bionens. 7) Buddei Diſſertatio de Pythoniſſa Endorea, cum Epiſtola Turretini de ead. mat. 8) Titon du Tillet deſcription du Parnaſſe Francois. 9) Memoires de Mademoiſelle de Montpenſier. 10) Hiſtoire de la derniere Revolution de Perſe. 11) Mr. des Maizeaux, oeuvres de Mr. de St. Euremond. 12) Mr. de Maizeaux melange des meilleures pieces attribuées à Mr. de St. Euremond. 13) Samuel Buckley lettres ſur une nouvelle edition de l'Hiſtoire de Mr. de Thou. 14) Nouvelles literaires. Samme beſtaar af 15 Ark in 8vo.

Udi den Hag er trykt en galant Beſkrivelſe om Soiſſons, ſamt en Samling

af nogle flyende Piecer, tilskrevet det smukke Kiøn, under den Titul: Description galante de la ville de Soissons avec un recueil de Pieces fugitives dediée aux Dames. Samme er trykt in 8vo. og bestaar af 14 Ark, og er samme meere en Romain end en sandferdig Beskrivelse over Byen Soissons, og foruden nogle faae Efterretninger finder mand derudi meest lutter Poetiske Inventioner og lusus Ingenii, som dog herrøre af en levende og artig Pen. De fornemste Stykker derudi ere: Description galante de la ville de Soissons, avec le recit recreativ d'un accident imprevû arrivé à quelques Dames de cette ville, dans le tems qu'elles etoient au bain. 1) Apparition d'un hermite à la grosse tete, fameuse auberge de la ville de Soissons. 3) Dialogue de Madem. D'A... avec Cateche. 4) Le solitaire. 5) Histoire d'Angelique. 6) Histoire amoureuse & tragique d'un hermite, illustre par sa naissance & par le rang qu'il a tenu à la Cour d'un grand Roi.

Udi Leyden er eftertrykt den forhen i Pa-

Paris trykte og for alle Verelhandlere og dem som omgaaes med Penge meget nyttige Bog kaldet: Les Paritez de la Banque, ou l'Egalité des Changes de l'Europe, demontrées par des principes à la portée de toute Sorte de Perſonnes. Dedié à Mr. Pellêtier, Controleur General des Finances &c.

Sammesteds har Peter von der Aae udgivet en Miſkmask af allehaande Rejſe-Beſkrivelſer, under den Titul: Recueil de divers Voyages faits en Tartarie, en Perſe & ailleurs, enrichi de Cartes Geographiques & de Figures en Tailles douces; on a mis au devant le Traité de la Navigation & des Voyages de decouverte & conquete modernes. Samme er trykt in 4. og beſtaar af 2 Tomer, den første beſtaar af 295 og den anden af 320 pag. Diſſe Rejſe-Beſkrivelſer ere forhen trykte ſeparat og nu bragte i et Bind, Liſterne paa dem er ſom følger: 1) Traité de la Navigation & des Voyages de decouvertes & conquetes modernes avec une deſcription des Canarie. Compilation de divers Auteurs. 2) Voyage

du

du celebre Benjamin au tour du monde commencé en 1173. traduit de l'Hebreu. 3) Voyages tres curieux faits & écrits par les R. R. P. P. Jean du Plan Carpin, Cordelier, & N. Aſcelin, Jacobin, Legats d'Innocent IV. en Tartarie. 4) Voyage remarquable de Guillaume Rubruquis, Ambaſſ. de Louis IX. en Tartarie & à la Chine en 1253. 5) Traité des Tartares, de leur Origine &c. par P. Bergeron Pariſien. 6) Abregé de l'Hiſtoire des Sarazins & Mahometans par le même. 7) Quelques Obſervations du Moine Bacon, touchant les Parties Septentrionales du monde, avec les Relations touchant les Tartares, tirées de l'Hiſtoire de R. Wandover & de Math. Paris. 8) Les Voyages en Aſie, Tartarie, Mangi, Japan &c. de Marc. Paul Venitien. 9) Hiſtoire Orientale ou des Tartares, de Haiton Parent du Roy d'Armenie. 10) Abregé des Voyages de Jean de Mandeville, en 1332. 11) Voyage de Perſe, par Ambr. Contareni, Ambaſſ. de Veniſe en 1473.

End er ſammeſtedes trykt in 4to, Petri van Muſchenbroeck, A. L. M. Med. & Phil.

Phil. D. Phil: & Mathes. Prof. in Acad. Ultraj. Physicæ, Experimentalis, & Geometricæ, de Magnete, Tuborum capillarium Vitreorumque Speculorum attractione, magnitudine Terræ, Cohærentia Corporum Firmorum Dissertationes: ut & Ephemerides Meteorologicæ Ultrajectinæ. 1729. in 4to. Samme bestaar af 685 Sider foruden Fortalen, 28 Kaaberstykker og Tabulas Ephemeridum. Author følger med Berømmelse udi Boyles, Newtons, Leuwenhoecks og Hartsoekers samt andre berømte Philosophi deres Fodspor, hvis Undersøgninger vi have at takke for saa mange skiønne Inventioner. Hans første Edition om Magnet-Steenen er den vidløftigste iblandt dem alle, og udgior 270 Sider, Inddeelingen bestaar af 5 Cap., hvori findes 146 adskillige Experimenta, som ey ere nogle blotte Beretninger, men herledes af de grundigste Aarsager. Den anden Dissertation handler de Tuborum Capillarium attractione, hvori hand beviser dessen overmaade store og mangfoldige Nytte udi Medicinen. Hans egne

ne Ord ere kortelig derom disse: ut accuratius perspicerent Naturæ operationes hisce simillimas & ab eadem causa pendentes, quales sunt ingressus fluidorum, aqvæ, Mercurii, Oleorum, Medicamentorum, partium subtilissimarum emplastrorum, odorum, aliarumqve corpori animali vivo extrinsecus applicatorum & per vasa capillaria angustissima, absorbentia vocata, usqve in sangvinem delatorum; ingressus fluidorum effusorum in cavitatibus corporis, in vasa absorbentia subtilissima, veluti sunt in plexubus choroideis cerebri, in cavitate pectoris, in pericardio &c. ex qvibus liqvet Capillarium Tuborum phœnomena non tam exigui in physicis habenda esse momenti. Herpaa følger hans Dissertation de attractione vitreorum Speculorum, som grunder sig paa samme principium som forige. Den fierde er en Afhandling om Jordens Storlighed, hvor i Author undersøger den beromte Profess. Snellii Systema, og forsvarer samme imod Cassini, som i Histoire de l'Academie des Sciences de Paris 1718 forkastede og igiendrev

Snel-

Snellii Systema, som 1717 udkom under den Titul: Eratosthenes Batavus. Den 5 Dissertation handler de cohærentia & resistentia corporum firmorum. Ingen har hidindtil, ja ej engang Archimedes, tænkt paa denne Materie, da dog Author udi 140 Experimenter saaledes viser dends Nytte i Mechanichen og Architecturen, at det udgior et eget Stykke af denne Videnskab. Ephemerides Meteorologicæ Ultrajectinæ slutte Verket. Author er ej Inventor deraf, men har i denne Sag alleene bragt Hippocratis Idee i Orden og visse Regler. Hand setter altsaa med denne Oldefader for alle Medicis til Principium, at de Epidemiske og smitsomme Sygdomme tage deres Oprindelse af Luftens Beskaffenhed, hvorudover hand har forferdiget en Tabelle, hvor i hand noje viser hvorledes Luftens Forandring 1728 var i Utrecht, og opmuntrer Medicos paa andre Stæder herudi at følge hans Methode, for den Nyttes skyld der af i Medicinen kand ventes.

Nye

Nye Boger.

Aſchpani, Grut: de Superſtitione erudita ſ. Literaria libellus, 8. Coloniæ 729

Muſeum Hiſtor. Philologico-Theolog. 8

Lampen Frid: Adolph: Hiſtoria Eccleſiæ Reformata in Hungaria & Tranſylvania, 4. Ultraject. 727

- ejusd. Oratio de Urim & Tummim, 4 Bremæ 729

Vriemolt Obſervationes in Matthæum Evangeliſtam, 8. Amſtel:

Lampen Frid: Adolph: Rudimenta Theologiæ Elenchticæ, 8. Bremæ 724

Bergeri, Joach: Ern: Diatribe, de libris rarioribus, 4. Berolin. 729

à Seelen, Jo. Henr. Deliciæ Epiſtolicæ S. Centuriæ epiſtolarum, memorabilia, tum in primis Theologia Theologica ac hiſt: Eccleſiaſtica complect: 8. Lubecæ 729

Bibliotceca Lubecenſis IIX. Vol. 8. ibid. 729

Alberti Mich: Juris Prudentia Medica, 2 Tomi, 4. Sneebergæ 729

Hottingeri, Joh. Henr. Fata Doctrinæ de Prædeſtinatione & Gratia D. Salutari Tiguri 727

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 32.

Den 11 Augusti 1729.

DANNEMARK.

Continuation om de Lenter.

Ac qvamdiu cum illis in Gallia vixit, innotuit Eminentissimo Cardinali de Richelieu, Legatis ordinariis ac extraordinariis Hispaniæ, Angliæ, Sveciæ, Poloniæ, ac Nuncio Apostolico, inprimis incomparabili Dno. Grotio: Totaq; Gallia peragrata contulit se in Angliam, inde in Belgium, perlustratis 17 Provinciis

Lugduni Batavorum ac Ultrajecti aliqvot menſes commoratus, tandem Amſtellodamo 1 Ianuarii Anno 1635 Hamburgum profectus, indeqve ad nundinas celeberrimas, menſe Ianuario prædicti anni 1635 Chilonium in Holſatia ſe contulit, ubi innotuit Iohanni Echonbachen Conſiliario Regio ac Capituli Schlesvicenſis Canonico, qvi poſtqvam familiariter cum ipſo viveret tanto affectu eum complexus, ut filiam ſuam natu maximam Magdalenam ipſi deſponderet. Socero autem die ſeptimo inſeqventis Menſis Martii præmaturè defuncto, prædictam Virginem Magdalenam, Matre Regina Finckelthaus aſſentiente, Chilonii 14 die Septembr. eodem anno 1635. per Sacerdotalem Benedictionem conjugali vinculo ſibi aſſociavit, ibidemqve domicilium fixit. Inde ex conſilio amicorum ad aulam Sereniſſimæ Reg: Maj: qvæ durante regimine Archiepiſcopali Vordæ Bremenſium ſubſtitit, ſe contulit. Cumqve primarii Miniſtri animadverterent eum magis ad Aulam qvam litigia fori natum, ipſi exeunte anno 1637. Officium

Con-

Consiliarii & Secretarii intimi sive Cameræ oblatum, cui durante regimine in Diœcesi Bremensi ac Vordensi, laboriosâ industriâ præfuit. Ab anno 1644 cum Principe suo Serenissimo in Holsatia vixit, donec Deo sic disponente Anno 1648 Christianus IV. Rex Daniæ ac Norvegiæ moreretur. Nec interea temporis calamitates ipsi defuere, occupato à Svecis Archiepiscopatu, Stada expugnata cum reliqvis fortalitiis à Sveciæ Militiæ Præfecto Comite Köningsmarkio cum Uxore ac liberis totaqve familia ibidem captus, ac bonis, ac libertate amissis, spoliataqve suppellectile, inde Vordam, & post excursum unius Mensis, Neoburgum ad Visurgum captivus abductus, uxore interim cum liberis domo expulsa, uti ille in captivitate, ita illa in custodia usqve ad pacem anno 1645. reductam detentus. Libertati restitutus rediit ad servitia Serenissimi Principis ac Domini, qvi exercitu dimisso per aliqvot annos usqve ad obitum Christiani IV. Daniæ Regis, qvi incidit mense Februarii Anno 1648. Flensburgi substitit. Cum vero

innoteſceret morbus & paulo poſt obitus Reg. Chriſtiani IV. Princeps Daniam petiit, huncqve noſtrum Lente unà ire juſſit, ac Haffniæ, præſtito ſuæ Majeſtati à Subditis ſolemni homagio tam in Dania qvam Norvegia, ubi indies à latere ſuæ Majeſtatis præſto fuit, ac tunc demum ipſi major aditus ad publicos labores apertus, ac expeditionibus variis, qvæ hoc officium comitari ſolent, id obtinuit, ut Magnates plurimi & exteri Principes ac Comites eum clementi favore ac gratia dignarentur. Nec difficillimis laboribus fractus, de die conſultationibus ac rerum actibus interfuit. Qvotiescunqve extraordinarii Legati Cæſaris, Regum, Principum, Rerumpubl. Comitum ac Civitatum Imperialium advenere, præſente Regia Majeſtate ad audiendum illorum propoſitiones ordinariè adhibitus ipſi ſæpius injunctum fuit illorum deſideriis variis ex tempore reſpondere. Horas verò veſpertinas ac matutinas, ut plurimum exarandis epiſtolis tam in Latina qvam in Germanica ac Gallica lingva ſedulò tribuit. Hoc officio per 23 an-

annos strenue functus est. Anno 1660. ob exantlatos varios labores acqvisitam experientiam ac rerum usum à sua Regia Majestatæ dignus judicatus, cui munus Cancellariatus expeditionum Germanicarum committeretur, & qvi Collegio Status ac summo tribunali assideret. In hoc novo officio, eâ qva par est assiduitate ac fide ulterius progredi sibi proposuerat; obstitit verò interdum adversa valetudo, qva de causa anno 1662. ex Amicorum consilio ad tollendos pravos humores ac præservandum corpus ab Arthritide, qva interdum affligebatur, se ad acidulas Spadanas ac ad Thermas Aqvisgranum contulit, peragrata Hollandiâ non sine difficultate Trajectum ad Mosam vulgo Mastricum dubiâ valetudine pervenit, sed hæ æqvæ morbi scintillas in viscеribus hærentes excutere vix potuêre. Secundo itaqve Rheni flumine Aqvisgrano Coloniam, inde Arnhemium, Ultrajectum & Amstelodamum rediens, inde per mare Glukstadium se contulit. Lares Domesticos revisens, respiraturus veluti ex itinere, paulo post

iterum sensu podagericos dolores, qvibus semestri spatio lecto affixus. Subinde enata sunt alia morbi genera, præcipue insomnia, Stomachi imbecillitas ac Arthritis: postqvam vero per integrum annum decubuerat, pristinæ valetudini aliqvô modô restitutus est. Anno vero 1665. 2 Januar. à sua Regia Majestate sereno & læto animo clementissimè acceptus, ex eo tempore in fatalem usqve horam articularis morbi torturam per intervalla redeuntem, indignissimos cruciatus constantissimè tulit, donec mensis Februarii 20 die Anno 1668 mors interveniens hunc nostrum Lenten tot annorum absolvit cruciatibus curisq; ac tædiis levavit omnibus, superstite adhuc uxore unà cum qvatuor liberis, qvi sunt Anna Catharina Chilonii nata, conjux Cunradi Hessen Regii Consiliarii; Fridericus Assessor Regiæ Cancellariæ Teutonicæ; Iohan Hugo Secretarius Cameræ Serenissimæ Principis ac Dominæ Annæ Sophiæ, Conjugis Principis Electoralis Saxoniæ; & Christianus, qvi in Gallis peregrinatur, omnes Patriâ virtute

tute illustres. Tria præterea socialis thalami pulcherrima pignora Catharinam Reginam Chilonii, Reginam Magdalenam 1658. Dietericum Heidelbergæ ante paterna fata mors præmatura insperatô oppressit.

Ejusdem Epitaphium
Sic est Viator.

Morimur olim omnes, & qvæ nascendi initium hora, ea definendi necessitatem involvit. Theodori Lenten exuvias hic inanes, & qvicqvid tanti Viri cœlô non est receptum, in exili tumulo conspicaris. Dedit hunc orbi Osnabruga, utriusqve parentis magnificâ & pervetustâ prosapiâ editum: qvorum liberali educatione ad virtutem & disciplinas assuefactus, circumtulit industriam per celebriores Germaniæ Academias. Tanto progressu, ut dignus visus sit, cujus ductu Principes Solmenses & Sylvarum ac Rheni Comites, Lotharingiam, Gallias cum Anglia, & utrumqve Belgium peragrarent. Ascivit illum postea Fridericus Danorum hodiè potentissimus Monarcha tum Bremensium Archiepis-

copus in aulam, & a Secretis intimis & consiliis esse jussit. Seqvitur postea auspicia optimi maximi Regis, Sceptra avita capessentis; & demum in Dania nanciscitur theatrum, ubi in arduis negotiis monstrari posset orbi; seu Collegio Status, & summo Tribunali assideret, seu Cancellarii expeditionum Germanicarum munere fungeretur: Nil deerat jam fecilitati humanæ, nec ampliſſimæ functiones nec fœcundus cum lectiſſima Matrona, Magdalena Johannis Schönbachii Icti & Regii qvondam Consiliarii filia, thorus, aut felices liberi; cum satur vitæ mundiqvè anno ætatis supra sexagesimum tertio, animam cœlo, terræ corpus reddidit; & Naturæ legem ea parte, qva mori potuit, implevit. Cœterum nulla spatia definient virtutem, qvâ & comparavit ingenio honorem, & patriæ suæ apud exteros venerationem, & studiis præmium, & decus seculo, & ne qvid cumulo laudis desit, nomini ac famæ æternitatem. V.

Den 26 Jul: disputerede 50 Candidati Laureæ 1mæ Philosophicæ i Consistorio Aca-

Academiæ sub Præsidio Pro-Decani Fac. Philos. M. Joh. Grammii Lingv. Gr. Prof. & Coll. Cons. Assess. de Notitia veterum Græc. Lingv. Autorum. Og Dagen derefter den 27 Jul., da Programma Rectoris Magnif. Sev. Lintrupii var, som sædvanligt, anslagen, bleve Honores ved de brugelige Ceremonier bemelte Candidatis conferererede, til hvilken Act Pro-Decanus holt en Oration de Usu Historiæ in Religione Christiana confirmanda. Cancellie-Raad Jochum Frid. Ramus, Math. Prof. solverede dette Problema: An qvis sit Matheseos usus in Studio Philosophiæ? M. Frideric Nannestad, Communitat. Reg. Præpositus holt Petitionem ved en Oration de Petersseniana & συλληψίων Fanaticorum Ἀποκαταστάσει desperata. Derpaa, efterat de vare creerede, den gandske Act sluttedes med Carmine votivo. Den 28 Jul. bleve ved Programma Magnif. Rectoris Universitat. alle inviterede til Parentation over den Hoy-salige Kongl. Printz Carl, hvilken Dagen derefter den 29 Jul. blev holden af Joh. Steenbuch S. Th. Prof. & Coll.

Conſ. Aſſ. i Conſiſtorio Academiæ, hvor da ſig indfandt Deres Høy-Grev. Høy-Grev. Excell. og Naader begge Grever af Reventlov, Deres Exc. Baron Gersdorph, foruden ſamtlige Profeſſores og andre fornemme Folk.

Sverrig.

Den udi Stokholm af Petrus Schenberg forehavende Edition af Olai Verelii Epitome Hiſtoriæ Svio-Gothicæ, ſom ſkal der trykkes hos Benjamin Gotlob Schneider, og hvoraf Titulen er trykt med Mr. Schenbergs Intimation til Subſcription paa den anden Side, hvorudi hand intimerer at lade ved Subſcription à 6 Daler Kaaber-Mønt hver Exemplar ſamme trykke in Qvarto. Begge Deele lyde ſom følger: Olavi Verelii Prof. qvondam Upſal. Reg. & Ordin. Epitomarum Hiſtoriæ Svio-Gothicæ Libri Qvatuor: Et Gothorum extra Patriam Rerum geſtarum Libri Duo. Qvos ex MSS. in lucem edidit notisq; illuſtravit.

Siſtitur heic oculis Eruditorum ipſe titulus, typis expreſſus, qvo inſignitur Verelii illud opus poſthumum, qvod mea cura

cura lucem adspecturum, in Novellis, uti vocant, ordinariis ante aliqvot septimanas indicavi. Non oportuit, opinor, hunc laborem, ceteris magni illius viri lucubrationibus haud postponendum, in obscuris silentii tenebris, qvibus hactenus involutus fuerit, inqve paucorum asservatus scriniis, diutius delitescere. Spero itaq; haud defuturos, qvi, solvendo in antecessum 6 thaleros cupreos pro qvovis exemplari, hoc meum propositum ibunt promotum. Qvi autem grave sibi ducunt sumtus hosce ante justum tempus facere, non mirentur, si illis liber, typis exscriptus, majori pretio fuerit redimendus. Potest vero pecunia hæc ab iis, qvi Holmiæ degunt, ut & Upsaliæ, Bibliopolis Russworm & Lochner numerari; iis, qvi in ceteris Academiis morantur, qvoq; dabitur facultas certis ibi viris solvendi hanc summam. Ipsum opus excrescet ad paginas 500, præter indicem, in forma qvarta, qvam aptissimam esse judico. Petrus Schenberg.

Tydskland.

Udi Leipzig er nylig trykt, Marci Anto-

tonini, Imperatoris ac Philoſophi, libri XII. eorum, qvæ de ſe ipſo ad ſe ipſum ſcripſit, ad exemplar Oxonienſe recuſi. Introductionem ad philoſopiam Stoicam ex mente M. Antonini præmiſit Jo. Franc. Buddeus &c. Vitam recenſuit, criticisqves obſervationibus illuſtravit Chriſt. Wolle.

Nederlandene.

Udi Leyden er nylig trykt in 4. la Geographie moderne, Naturelle, Hiſtorique & Politique dans une Methode nouvelle & aiſée, par le Sr. Abraham du Bois Geographe, diviſée en 4 Tomes, avec pluſieurs Cartes & une Table des Matieres. Item, Abregé de la vieille & nouvelle Geographie, continuée juſqu'au tems où nous ſommes, & augmentée d'une Introduction avantageuſe à ceux qui comencent; comme auſſi d'une ample Preface & Diſcours ſur les meilleures Cartes, par le Sr. Jean Hubner Recteur de l'Ecole de St. Jean à Hambourg, traduit de l'Allemand, in Octavo 2 Volumes avec Figures. Item, le curieux Antiquaire, ou Recueil Geographique & Hiſtorique des cho-

choſes les plus remarquables qu'on trouve dans les 4 Parties de l'Univers, tirées des Voyages de divers Hommes celebres, avec 2 Tables, l'une des Noms Geographiques & l'autre des Matieres, par le Sr. P.L. Berkenmeyer, avec de trés belles Figures in Octavo 3 Volumes. Item Recueil de divers Voyages curieux faits en Tartarie, en Perſe & ailleurs, enchiri de Cartes & de Figures, avec le Traité de la Navigation & des Voyages de Decouvertes & Conquêtes modernes, in Quarto 2 Volumes. Der ere og under Preſſen, Aretæi Cappadocis Opera Omnia, Gr. Lat., cum Notis Henſchenii, Petiti, Wiggan, Boerhavii, &c. in Folio.

Engelland.

Udi London er udkommen, C. Plinii S. Hiſtoriæ naturalis ad Titum Imperatorem Præfatio, ex MSS. & veteri editione recenſuit & notis illuſtravit David Durandus: Denne Edition er accurat og forklaret med ſmukke Anmerkninger.

Frankerige.

Udi Paris er trykt 1728. in 12mo.

Splanch-

Splanchnologie ou l'Anatomie des Viſceres, avec des figures originales, tirées d'apres les cadavres; ſuivi d'une Diſſertation ſur l'origine de la Chirurgie, par M. Ren. Jacq. Croiſſant de Garengeot.

Nok er der trykt in 4. La Chronologie des anciens Royaumes corrigée, à laquelle on a joint une chronique, qui contient ce qui s'eſt paſſé anciennement en Europe, jusqu'à la conquete de la Perſe par Alexander le Grand, ſom er en Overſettelſe af Newtons Chronologie.

Nok er der udkommen i 2 Tomer in 12 Le chirurgien Dentiſte ou Traité des Dents; ou l'on enſeigne les moyens de les entretenir propres & ſaines, de les embellir, d'en reparer la perte & de remedier à leur maladies &c. par Pierre Fauchard, Chirurgien.

Udi Paris har Ingenieur Maccay udgivet in 4. et Skrift kaldet: Principe de la Science, pour connoitre les longitudes ſur mer, renfermé dans le nouveau Syſtême du Monde, tiré de ceux de Copernic & de Ticho &c. verifiés ſur les Tables de la Connoiſſance des Temps de l'Academie Royale des Sciences.

Sammesteds er den 4 og sidste Tome udkommen in Folio af P. Anselmes Verk under den Titel: Histoire Genealogique & Chronologique de la Maison Royale de France, des Pairs, Grands Officiers de la Couronne & de la Maison du Roi & des anciens Barons du Royaume, avec les qualités, l'origine, les progres & les annes des leurs familles &c. continuée par M. du Toural, revûë, corrigée & augmente par les soins des Peres Ange & Simplicien.

Nok er sammesteds trykt en nye Anviisning til Geographien under den Titul: Description abregée des principales regions de la Terre, tirées des plus fameux Voyageurs, pour servir d'introduction à la Geographie.

Endnu er sammesteds udkommen 2 Deele in 4. Architecture moderne, où l'Art de bien batir pour toutes sortes de personnes, tant pour les maisons des particuliers, que pour les Palais, contenant cinq Traitez &c.

Ligeledes er sammesteds trykt in 12. udi afvigte Aar, Le Courtisan de predestiné, où le Duc de Joyeuse Capucin, di-

visé en deux parties, par feu M. de Cailliere &c. Nouvelle edition, revue corrigée & augmentée des notes, pour servir d'intelligence de quelques faits de l'Histoire rapportez dans la vie de ce Duc.

Nye Bøger.

Wucherer Joh. Frid. Historia Creationis qvatenus illa capite primo Geneseos continetur, Observat. Physicis Illustrata, 4. Jenæ 729

Goetzii Scripta D. Georg. Ernst Stahlii, Aliorumqve ad Ejus Mentem Differentium recenset, 4. Norimb. 729

Bajeri Orationum varii Argumenti variis occasionibus in Academia Altorfina publicæ habitarum Fasciculus, 4. Norimberga 729

Leutingeri Nicol. Opera omnia, qvotqvot reperiri potuerunt, Georgius Gothofr. Kusterus recensuit, epitomen singulis libris & lemmata, ubi deerant indicemq; adjecit, 4. Frf. 729

Fechtii Joh. Philocalia sacra, 8. Rostochii 729

Alexandrini Clement. Opera Græca & Latina, fol. Coloniæ 688

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 33.

Den 18 Augusti 1729.

DANNEMARK.

Von Lente,

Den yngste af Canceler Theodori Lente Sønner var Hr. Christian Lente til Sarlhausen, Ridder af Elephanten, Geheime- og Etatz-Raad, som var fød til Flensborg den 29 Mart. 1649. Efter at denne Salige Herre var antaget til Secreterer i det Tydske Cancellie, er hand udi Aaret 1675 affendt som Resi-

dent ved den Spanske Regiering i Nederlandene til Bryssel, hvor hand 1680. gav Bryllup med Jomfrue Jacobina Charlotta von Sasborg, Thomæ von Sasburg, Burggræve til Maugany, og Charlotta Christina von Blevenburg, deres Daatter, i hvilket Ægteskab som varede til den 13 Oct. 1688, da hans Frue ved Døden afgik, Hand avlede 4 Børn hvoraf de 3de i deres spæde Ungdom bortdøde, og den 4de, Freiken Dorothea Christina von Lente, udi hendes beste Aar 1703 den 10 Febr. uformodentlig ved Døden blev henkaldet. 1680 d. 12 Oct. blev hand beskikket til Gesandt ved det Engelske Hof, for at stadfæste det nylig imellem Kong Christian den 5te og Kong Carl den 2den sluttede Forbund, hvor hand og bivaanede Bielageret, som den 4 Julii 1683 holdtes i London imellem Printz Georg og Princess Anna. Dette Gesandtskab varede til 1688, da hand i lige Qvalitet blev sendt til den Hag, imidlertid blev hand Etatz-Raad, Stiftbefalingsmand over Riber-Stift, og den 26 April 1695 Ridder af Danebroge.

Svers

Sverrig.

Udi Norkiøbing er nu ferdig trykt in 4to. Provsten Fochs Specilegium Philologicum sive Lexicon curiosum.

Udi Stokholm ere nu ferdig trykte Commerce-Raad Volhems almindelige Huusholdings-Forslag, saa og hans Beskrivning eller Beretning om de fornemste Mechaniske Inventioner, som Tiid efter anden af ham selv ere paafundne.

Tydskland.

Det er bekiendt, hvor mange Vanskeligheder mand alletider har fundet ved at slibe Glas efter Segmenta conica. at tegne en rigtig Hyperbolisk, Paraboliſk eller elliptiſk Linie er allerede tungt nok i sig selv, om mand vil være ret accurat, at støbe Scutillam i Støbeflasker finder m gen Hinder, og vil mand slaae den in Laminis, da kand mand aldrig vente sig nogen Accurateſſe, og at slibe Glassene, er endnu det allervanskeligste, Udslibningen er meget tung, om mand og vil indrive den antagne

Sectioni conicæ, nestkommende Sphæram, eftersom mand maa holde Glasset uforrykket perpendicular over Arelen af Fadet, hvorved den snarere taber sin rette Figur end den kand meddele Glasset samme, og ved Poleringen af Kegelsnittets Skaal blive alletider omkring Arlen som den fornemste Punct nogle Gyri, saa at den fornemste Punct aldrig kommer ret ud. Men at giøre Hulspeyle af dette Kegelsnit var endnu en større Umueighed. Mand har vel formedelst den egen Nytte samme fører med sig, tenkt paa adskillige Middel dertil, hvoriblandt den berømte Professor Hertelt paafundne Schragverk vel er meget sindrig, men det har dog adskillige Vandskeligheder, i det Arslerne paa Glassene ey ere rigtige, og Arbeydet seer hesligt ud, da dog er bekiendt at slige Glasse meget lidet nytter, naar Arlerne har en Feyl. Dets Aarsag har Mr. Albret Daniel Merklin fra Craulsheim af egen Kierlighed for Mathematiquen, og i sær Optiken, allerede i nogle Aars Tid anvendt stor Møye, Speculation,

tion, og Omkostning paa disse Lentes Sectionum conicarum, og allerede for nogle Aar forferdiget lentes hyperbolicas convexas, hvilke taale en ugemeen stor Aabning, og nødvendig samler de fleeste Straaler paa en Punct. Men efterdi Arlerne derpaa vare falske og Sagerne derved forestiltes noget forrykket har hand ey vildet giøre deraf noget bekiendt, hand forsøgte paa en af ham selv paafundne Maade, og at slibe huult af disse Kegelsnitter, men fandt allettider saadan Umueelighed, at hand lod ald Forhaabning falde. Endelig har hand med Møye og Eftertanke fundet saadan een Vey til at forarbeyde disse Glas af saa forunderlig een Virkning, huule og ophævede med saadan Accurateſſe, at hand allerede virkelig dermed har giort forunderlige Anmerkninger, og haaber dermed endnu at udrette langt større Ting. For deraf at anføre en eniste Prøve, da har hand forferdiget et Perſpectiv, hvis Ocular efter et viſt Kegel-Snit er huul, men Objectivet er Sphæriſk ophævet; Heele

Længden af Roret strekker sig ey videre end 9 Toll, og dog kand mand dermed see Pletterne i Maanen langt tydeligere og meget større end med en Tubo af 6 Foed. Men paa Jorden forestiller det alting saa klart, saa nær, saa tydelig og distinct, at mand maae forundre sig derover, og paa ingen maade kand komme dem nær noget slags af de Tubis, som ere sammensatte af Sphæriske Glas. Hr. Zahn ønsker i hans Oculo Teledioporico toe Stykker, som de fornemste i heele Optichen, først at mand maatte finde et Glas-maal, som ey var giennemsynlig og havde Farve af et med Folie belagt Spejl, og et Perspectiv, som var liden af Tubo men stor i Virkning. Det sidste synes nu at være opdaget af Hr. Merchlin, og der er ingen Tvifl paa at jo dette lykkelige Udfald vil opmuntre ham til at fortsette med større Nidkierhed sit Arbeide, i Forhaabning at udbringe endnu større Fuldkommenheder saavel i Microscopicis som Telescopicis af andre Optiske Machiner. da hand engang er stegen over dette Bierg og giort deslige Glassers Fuldfærdigelse muelig.

Udi Leipsig er trykt i Aar in Folio, 1 Alph. 3 Ark stort, Syncroniſtiſke Universal Historie der vornehmſten Europäiſchen Reiche und Staaten, von der Zeit Käyſer Carls des Groſſen, biß auf das jetztlauffende Jahr 1729. aus bewährten Urkunden mit beygefügten Anmerckungen, darinnen einige vorkommende Hiſtoriſche Zweiffel erörtert, und die berühmteſten Gelehrten dergeſtalt angeführet werden, daß vermittelſt einer Tabelle, was zu einer Zeit merckwürdiges vorgefallen, auf einmahl übersehen werden kan, in XXII. Tabellen entworffen und mit nöhtigen Regiſtern verſehen von M. Theodor Bergern, hvilke Tabeller ere meget nyttige for Ungdommen.

End er udi Leipsig ligeledes trykt in folio, Joh. Nicol. Hertii, IC. olim in Acad. Gieſſena anteceſſoris primarii, Senioris & Cancellarii; Reſponſa, Conſilia & Deductiones, tam proprio qvam facultatis Juridicæ nomine elaborata, variorum Caſuum & controverſiarum enucleationes ex jure civili, publico feu-

dali Canonico & criminali continentia. Præmissus est Elenchus Responsorum & annexus Index rerum & verborum locupletissimus, collegit, revidit & edidit filius Ioh. Jerem. Hertius, J. U.L. Regiminis & Consistorii Consiliarius. Den anden Deel er og under Pressen.

Udi Frankfort er trykt nyligen in 8. 15 Ark sterk, Positiones de Vocatione Ministrorum Ecclesiæ demonstrante Methodo ex Societate Christiana assertæ, quarum occasione sententia pronunciatur de jure Principum circa sacra ac decidendas fidei controversias, Autore Anonymo. Author som er Anonymus, har gaaet Middelveyen, og vist at mand vel ikke har nødig aldeles at overlade den øverste Biskop Jus Vocandi, dog maae mand ey gandske udelukke den Geistlige Stand, i hvorvel alting i dette Fald bør indstillis til Majesteten. Fornemmelig er Sammenhengen af disse Theses grundet paa D. Pfaffens Origines juris Ecclesiastici, og forsynet med lærde Anmerkninger, hvor iblandt andet igiendrives dog med ald Beskedenhed Thoma-

masii Meening de jure circa sacra. Afhandlingerne skeer i 4. Capitler, 1) De Societate Civili & Christiana generatim. 2) De necessitate vocationis ministrorum ecclesiæ. 3) De Characteribus divinæ vocationis. 4) Penes quem sit jus vocandi ecclesiæ ministros.

Udi Anspach er trykt in 8. 2 Alph. 4 Ark stor, M. Ge. Ludov. Oederi V. D. M. & G. O. Con-Rect. Observationum Sacrarum, quarum aliqvot sparsim jam prodierant Syntagma. Accessit Verisimilium quinquagena, pro illustrandis qvam plurimis utriusqve Foederis locis difficilioribus. Author siger i Fortalen at hand er en Elskere af Sandheden den Evangeliske Religion tilgedan, haver Afskye for alle profanos criticos, hænger og ikke ved Præjudicio Autoritatis, men bekrefter hvis hand har sagt med kraftige Aarsager, bringer og ingen gemeene, men saadanne Ting paa Banen, som vel fortiener Opmerksomhed.

Udi Gustrou er udgivet in 4to følgende Handels-Bog: Der vollkommene Kauf- und Handels-Mann, welcher in

einem wohlmeynenden Bedencken vorstellet, wie das Commercien-Wesen zu Wasser und Lande zu verbessern, und das Wechsel-Negotium wohl einzurichten, in einigen Observationibus in Wechsel-Sachen und denen dabey vorkomenden Disputen und Fallimenten, nebst einem Müntz-Gespräch über das heut zu Tage gangbahre geringe und schlechte Geld, und ob die Kauf-Leute Schuld daran haben, wie auch von den nöhtigen Requisitis, welche zu einem volkomenen Kauf- und Handels-Mann erfodert werden, und einer accuraten Tabelle von dem Italiänischen Buchhalten, und dessen Grund-Regeln, nebst der Hamburgischen Banco-Ordnung, denen neu-angehenden Kauf- und Handels-Leuten zum Gebrauch ans Licht gegeben von Sperandern.

Nederlandene.

Udi Amsterdam er udkommen udi Aar in 12. Lettres Philosophiques sur la Formation des Sels & des Cristaux, & sur la Generation & le Mechanisme organique des Plantes & des Animaux à l'occasion

de

de la Pierre Belemnite & de la Pierre Lenticulaire, avec un Memoire sur la Theorie de la Terre par Mr. Bourgvet. Dette Verk er tilskrevet Vallisiniere, Zendrini og Moreti, af hvilke den første er Prof. Medic. udi Padua, den 2den i Venedig, og 3die udi Bologna. Brevene, som indbefatte mange egne Anmerkninger, ere stilede til Mr. Scheutzer, og underkastede hans Meening. Authoris Hensigt er at vise en almindelig Syndflod, og det ved at undersøge adskillige Fossilia, af hvilke hand søger at gotgiøre, at de egentligen ey ere rette Fossilia, men saadanne Ting som høre til regnum animale, hvorhen hand dem bringer, og ey til regnum minerale, til hvilket mand dem hidtil u-rettelig haver regnet. Belemnites, som af dends Figur kaldes Skud- eller Piil-Steen, men af den gemeene Mand Torden-Steen, og meeste Tider ere en Finger tykke og lange, har hidtil fundet Sted iblandt de rette Fossilia, men nu gietter Mr. Bourgvet til, at det er Tænder af saadanne Crocodiller, som endnu befinde sig i det Africanske

Haf,

Haf, og kaldes Alligators, nogle skrive Alligadors; Men paa den Indvending hvorledes det kand være mueligt at ved Jordens heele Overssømmelse have de Dyr tabt saa utroelig en Mengde store og smaa Tænder i Normandien, i sær omkring ved Caen, og i Frankenland ved Altorf og andre Stæder, veed hand ey at give andet Svar, end at det er dermed beskaffen, som med Ammons Horn, hvilke mand finde over alt, og dog holde for at være Muskeler, som ere blevne omvendte til Steen. Ihvorvel dette Svar synes meget utilstrekkeligt, saa anfører Author dog derved allehaande merkværdige Ting Den Undersøgning om Lapide Lenticulari, eller Lintze. Steenen er bygget paa samme Grund, og anfyldt med allehaande curieuse Rimeligheder. Det andet Brev viser hvorledes Cristal, Salt, Belemnit og andre Steene formeeres og forandres. Det er en ret Sammenvevning af alle slags nye Physiske Anmerkninger. Det 3die betragter Ormene som ere i Sæden, den indvendige Blomster-Støv, Embrionum

num Gestalt, og dømmer af natura elastica, saa og af intelligentiis, som skulle føre regimen udi Creaturerne. Paa disse Undersøgninger har Author anvendt større Flid end nogen anden, og undersøgt heel nøje Bayles, Clercs, Cudworths og andres Meeninger. Hand vil og gotgiøre, at intet uden Gud alleene er gandske adskildt og afsondret fra Materien. Det 14 Brev handler om Mechanismo organico, hvilken hand grunder paa et telluris Systema, hvilket er gandske different fra Hartsoekers, og da dessens Sammenheng ey her kand anføres, ville vi allene anmerke, at hand imod de nye Physicorum Maade tragter efter at foreene sit Systema universi med den Hellige Skrift.

Store Brittannien.

Udi London er nylig trykt efterfølgende Skrifter: Defense de la Bible hebreux en reponse à la Charge de Corruption porteé contre Elle par le Sr. Whiston dans son Essay pour retablir le veritable Texte du vieux Testament &c. dans laquelle les Pretensions du dit Sr. Whi-

Whiſton ſont particulierement examineés & refuteés. Par le reverend Dr. Carpzov de Leipſick traduite du Latin avec des remarques additionnelles par Moyſe Marc Juif converti & Maitre en Langues Orientales. Prix 5 Shil. 6 Pfen.

L'Antidote, une Ample reponſe aux cinq Diſcours du Sr. Woolſton ſur les Miracles de Notre Seigneur contenant ce que tous Ceux, qui ont repondu à ces Diſcours, ont avancé avec une Addition de ce qu'ils ont omis, & une nouvelle Explication de pluſieurs Difficultés, qui n'ont pas encore eté decidés. Prix 1 Shil.

Une reponſe au Dr. Clarke, & au Sieur Whiſton concernant la divinité du Fils & du Sr. Eſprit. Avec un bref compte des principaux Ecrivains des trois premiers Siecles.

Chriſtianæ religionis ſive Eccleſiæ Anglicanæ Articuli XXXIX. perſpicua Analyſi breviter explicati & firmiſſimis S. Scripturarum Teſtimoniis abunde confirmati. Qvibus, commentarii inſtar tum etiam e recentioribus citationes ad eam rem pertinentes acceſſerunt. Cum obje-

ctionibus earumq; solutionibus a D. Ellis, aliisqve collectis. His adduntur Articuli Lambethani a Ran. Ford. Ecclesiæ Anglicanæ Presbytero, Editio altera. 8.

Sammesteds har Mr. Morgun udgivet en Engelske Oversettelse af en Fransk Tractat in 8vo, som den berømte Ingenieur de la Jangere har giort om Jordens Ubevægelighed, og hvorudi hand beviser sin Meening efter Physiske, Mechaniske og Mathematiske Regler; I sær vil Author der i gotgiøre, at Jorden er Centrum universi, og at alle øvrige Himmelske corpora holde deres daglige Løb om samme og ey om Soelen.

Udi Edingborg har mand publiceret et Skrift om de Midler og Udveye som udfordres til at inddige og beplante Landet i Skotland, hvorved Author prætenderer at udi en Tid af 16 Aar skal hele Landet være beplantet og Revenuerne fordoblede, naar mand ikkuns vil vove en maadelig Sum at depensere. Da nu Author har givet sig kundt, og addresseret sig til det der indrettede Societet, for at opmuntre Folk til at legge sig ef-

efter Fiskerie og Manufacturer, samt forbedre Jorden, er hand blevet imodtaget med de Marqver af Distinction, som en ærlig Patriot sig kunde forønske.

Nye Bøger.

Hohetsel, Carl Lud. Observationes Philologico-exegeticæ qvibus non nulla δυσνόητα Esaiæ Loca ex indole Lingvæ S. ex accentuatione Ebræorum & antiqvitatibus &c. 8. Gedani 729

Jani, Daniel de qvatuor Monarchiis 8vo. Wittenb. 729

Becmanni Christ. Exercitationes Theologicæ fol. Amst.

Abichti, Io. Georg. Theses de qvibusdam Theologiæ Naturalis capitibus, hodie controversis, ad usum Studios: Juventutis conscriptæ, 4. Gadeani 729

Steuckardi Io. David. Tentamina sacra ex omnibus Theologiæ partibus, item philologia sacra, Historia Ecclesiastica & Literaria Theologica &c. IV. par. 8. Vitemb. 729

Biblia Sacra Sebast. Castellionis fol. Frf.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 34.

Den 25 Augusti 1729.

DANNEMARK.

Von Lente.

Ao. 1697 blev Hr. Christian von Lente den 16 Martii allernaadigst beskikket til at være Ober-Ceremonie-Mester, og derefter adjungeret Hans Excell. Hr. Christian Sigfried von Plessen, som Plenipotentiarius paa den Rysviske Freds-Congreß, efter hvis lykkelig slutning ham blev opdraget 1698. at afgio-

re en og anden Ting med de Herrer Staater, og da den dyre Herre Hr. Marcus Giøe, der hidtil som Hofmester havde forestaaet det den 26 Sept. 1691. af Salig og Høylovlig Ihukommelse Kong Christian den 5. stiftede Ridderlige Academie, den 28 Apr. ved Døden var afgangen, blev hand den 21 Augusti 1698 foresat samme Academie som Hofmester. I hvilken Charge hand forblev indtil hand af vores nu regierende allernaadigste Konge blev derfra forflyttet til at være Ober-Krigs-Secretairer, og at have det øverste Sæde blandt de Deputerede udi General-Commissariatet. Efterat hand med Ære og Berømmelse udi 10 Aar og derover havde beklædt denne Charge, er hand den 3 May 1717 beskikket til at være Stifts-Befalings-Mand over Fyen og Langeland, samt Amtmand over Odense, Dalum S. Knuds og Rugaards Amter, 1722 blev hand derfra forflyttet til at bivaane som Geheime-Raad det Kongelige Conseil, og den 8 Martii samme Aar optaget udi Ridder-Ordenen af Elephanten

ten. Hand døde 1725. den 2 Nov. udi sit 77 Aar, begravet i St. Petri Kirke, til hvilken hand havde skienket 1000 Rdr.

Herudi Kiøbenhavn haver Hans Velædle Velærværdighed Mag. Hans Buch, Sogne-Præst for den Danske Meenighed til den HErre Zebaoths Kirke, i Anledning af Dom. 10. p. Trinit. udgivet en ziirlig og opbyggelig Prædikken i Trykken, bestaaende af 10 Ark, hvis Titul er denne: Mag. Hans Buchs, Sogne-Præstes for den Danske Meenighed til den HErre Zebaoths Kirke Forklaring over Luc. 19. v. 41. Om Christi Graad over Jerusalem, og Formaning til Kiøbenhavn af Christi Graad, Jerusalems og Byens egen Aske til Bodfærdighed, GUd fornemmeligst til Ære, Kongen til Glæde, Riigerne og Kiøbenhavn til Velsignelse og Opbyggelse.

Udi dette Kongelige privilegerede Bogtrykkerie er ved Trykken forfærdiget in 8vo: Historiske Beretning om det Danske Folks Oprindelse, nogle af deres Konger og berømmelige Idretter, fordum skreven paa Latin af Kong Erico Pomerano,

rano, men nu fordanſket ved Trykken udgivet.

Af en Ubekiendt er forferdiget følgende Fabel:

LES ABEILLES. Fable.

Le Printems commençoit ſa brillante carriere,
Et toute la Nature éprouvoit ſes bienfaits;
Le Soleil répandoit ſa plus pure lumiere,
Il ranimoit les fleurs, il doroit nos guerets;
De leurs Maiſons artiſtemens bâties,
Pour faire un innocent butin,
Les Abeilles étoient ſorties;
Leurs Eſſains bourdonnants voltigeoient ſur le thin;
Un charmante perſpective,
Arrêta quelque tems nôtre troupe attentive.
Le Peintre, agréable impoſteur,
Avoit entr'autres choſes
Semé dans un Tableau des jasmins & des roſes
Avec un art ſi naturel,
Que jamais mieux n'auroit fait Raphaël.

Où

Où courez-vous, jeunes Abeilles,
Tournez vos pas ailleurs;
Ne vous fiez point à ces fleurs.
Pour mes leçons vous n'avez point d'oreilles;
Un innombrable Eſſain, vole en foule au Tableau;
Sur ces fleurs point de ſuc; Abeilles, quelle honte!
Si pour avoir eté les dupes d'un pinceau,
Le couroux vous ſaiſit, le depit vous ſurmonte,
Si rien ne peut vous conſoler;
Ah! que ne pouvez-vous parler!
Plus imprudens que vous, nous aimons le menſonge
Et nous fuyons la verité,
Nous nous laiſſons charmer par un aimable ſonge,
Dont pourtant nôtre eſprit connoît la vanité;
Nous prenons coſme vous l'ombre pour la figure,
Et malgré la raiſon, malgré nos longs diſcours,

Vils esclaves des sens, nous donnons tous
les jours
Dans la même imposture.

* Peintre.

Tydskland.

Udi Nürnberg har Johan Jacob Schübler, som har giort sig bekiendt ved adskillige perspectiviske og architectoniske Skrifter tid efter anden ladet udgaae følgende Bøger: 1) Gründlichen Unterricht zur Verfertigung der vollständigen Säulen-Ordnung, wie man sie in der heutigen Civil-Bau-Kunst zugebrauchen pfleget; dabey angewiesen wird, wie man alles, was dazu gehöret, sowol durch den gewöhnlich, dreißig-theiligem Modul, als durch den gemeinen zwölf-zolligen Werck-Schuh, ohne einige Tabellen, nicht nur leicht begreiffen, sondern auch hurtig und richtig nachmachen soll, nebst einem nützlichen Anhang von neu-facconnirten Fenster-Chören, propren Behältern oder Schrancken, und mehr andern Sachen, auch bequemen Stuben-Oefen, allen Liebhabern

bern der Architectur, vornehmlich aber den Künstlern und Werck-Leuten zum Besten auf diese vortheilhaffte Weise inventiret und gezeichnet von Joh. Jacob Schübler, fol. 2) Säulen-Ordnung anderer Theil, darinnen vorgestellet werden 6 neu-inventirte Portale mit zierlichen Balcons, oder Fenster-Geländern auf freystehenden Säulen, desgleichen 6 Arten von zierlichen Schlußsteinen, mit denen dazu gehörigen, und nach Beschaffenheit der Ordnungen eingerichteten höltzernen Hauß-Thüren, samt unterschiedlichen zu äusserlichen Gebäuden in gehöriger Proportion ausgetheilten Haupt-Gesimsen; dabey ferner kürtzlich angewiesen wird, wie die Säulen auf die gebräuchlichste Art auszubeugen, die Grund-Risse zu machen und zu verstehen; aus demselben aber die Profile und Durchschnitte auf eine besondere behende Manier, und sonderlich die platten Wercke an den Corinthischen Capitalen, aus dem eigentlichen Fundament auszureissen sind. Hierbey ist ein Anhang von neu-inventirten und nach einer leicht zu

practicirenden Methode eingerichteten Frantzösischen Parade-Kutschen, denen auch Muster von Jagd-Chaisen, bequemen Sänfften und Lust-Schlitten sind beygefüget worden. Den Liebhabern der Architectur, vornemlich künstlichen Werck-Leuten zum Besten, auf eine vortheilhafte Art inventiret, fol. 3) Nützliche Vorstellung und deutlicher Unterricht von zierlichen, bequemen und Holtzersparenden Stuben-Oefen, wie selbige in den, nach der heutigen Civil-Bau-Kunst eingerichteten Zimmern mit aller Wohlanständigkeit, und einer geziemender Symmetrie proportioniret aufgeführet werden können, nebst allen und zur Praxi nöhtigen Mensuren, auch den in gehöriger Ordnung auf einander folgenden Zerstückungen, Grund-Rissen und Profilen, wodurch man sowol die innerliche Structur, als das äusserliche Ansehen um so viel leichter begreiffen, als nicht weniger aus einen wahren Grund ohne Anstoß von der Möglichkeit zur würcklichen That schreiten kan. Allen Liebhabern der vollständigen Architectur

tur, insonderheit aber künstlichen und andern Werck-Leuten zum Besten auf solche vortheilhafte Manier inventirt, gezeichnet, und nach den gegebenen Mustern zu vollziehen ausgefertiget, fol. 1728. 4) Weitere Forsetzung des vollständigen Civil-Bau-Kunst von neu-inventirten Lucarnen, oder grossen Kap-Fenstern, welche an Gebäuden, sonderlich in der Mitte, zur Verziehung des Dachs können gebraucht werden, wo man keine völlige Frontons, oder Vor-Gibel und Risalita anbringen, sondern dem Hause bloß durch einen prächtigen Ercker gleichwol mehr Erhöhung und Ansehen verschaffen will. Auf verschiedener Liebhaber Ansuchen unter der bisher in keinen architectonischen Schriften zum Vorschein gekommenen geometrischen Projections-Vention ursprünglichen Proportion, aus einer niemahls angenommenen Universal-Mensur vor Augen geleget, auch zu desto besserer Deutlichkeit überall auf gleiche Weise die darzu gehörige Profile zu finden getreulich eröffnet, und den Freunden der

wahren Architectur, vornemlich aber den künstlichen Werck-Leuten zum Besten auf diese vortheilhaffte Methode mit 12 Figuren erläutert, inventirt und gezeichnet, fol. 1278.

Udi Hamborg har Dr. Jo. Alb. Fabricius under Hænder at udgive en nye Edition af Morhofii Polyhistor.

Nederlandene.

Hos Boghandleren i Leyden Peter van der Aa, er til kiøbs ferdig in fol. for 416 Hollandske Gylden et meget curieus Verk, bestaaende af 66 Vol. in fol. hvis Titul er: La Galerie agreable du Monde où l'on voit en un grand nombre de Cartes tres-exactes & de belles tailles-douces, les principaux Empires, Royaumes, Republiques, Provinces, Villes, Bourgs & Fortereſſes, avec leur ſituation, & ce qu'elles ont de plus remarquable: les Isles, Côtes, Rivieres, Ports de Mer, & autres Lieux conſiderables d'l'anciene & nouvelle Geographie: Les antiquitez, les Abbayes, Egliſes, Academies, Colleges Bibliotheques, Palais, & autres Edifices, tant publics que particuliers: Comme

auſſi

auſſi les Maiſons de Campagne, les Habilemens & Mœurs des Peuples, les Jeux, les Fetes, les Ceremonies; les Pompes & les Magnificences: Item les Animaux, Arbres, Plantes, Temples & Idoles des Payens & autres raretez dignes d'etre vuës, dans les quatre parties de l'Vnivers; diviſées en LXVI. Tomes, in folio, Les Eſtampes ayant éte deſſinées ſur les lieux, & gravées exactement par les celébres Luyken, Mulder, Goerée, Baptiſt, Stoopendaal & par d'autres Maitres renommez, avec une courte Deſcription qui précede chaque Empire, Royaume, &c. le tout recuilli avec beaucoup de ſoin, de travail & de depence, pour l'utilité & pour le plaiſir des Amateurs de l'Hiſtoire & de la Geographie.

Sammeſteds er under Preſſen: Aretæi Cappadocis Opera omnia Gr. & Lat. cum notis Henſchenii, Petiti, Boerhaavii &c. in Fol. Denne Aretæus var en beromt Medicus, ſom levede for Plinii Tider. Hans Opera ere 1603. udgivne paa Græſk og Latin i Augsborg, og da hans Skrifter nu ere meget rare, kand mand

mand ey andet troe end at dette nye og med mange Anmerkninger formeerede Oplag vil vorde Liebhaberne af det Græske Sprog meget angenem.

Engelland.

Udi London er udkommen en nye Edition af Mr. Rohaults Systema sur la Philosophie Naturelle, oversat paa Engelsk af Jean Clarke, og forsynet med Notis af Samuel Clarke.

Mr. Foxton har ladet sammesteds trykke en Engelsk Oversettelse af D. Burnets Latinske Tractat kaldet Archæologia Philosophica, eller gamle Lærdom om alle Tings Oprindelse, hvorudi er en Critique over Skabelsen, Paradis og det Menniskelige Syndefald, hvortil Mr. Foxton har fojet sine Remarquer.

Endnu sammesteds haver Samuel Parker ladet oversette paa Engelsk et Epitome af Eusebii, Socratis, Sozomeni og Theodoreti Kirke-Historier, hvorudi staar Charl Leslies Dissertation om den Nytte og Authoritet Kirke-Historien forer med sig, hvorved og findes enhver af disse Kirke-Skribenteres Liv og Lef-

net

net. I Verket selv ere i Breden vedfoyede Anmerkninger og Forklaringer af de beste Authores.

Frankerige.

Udi Paris er udkommen 1728 in 4to den lærde Jesuit P. Pastels Mathematiske Skrift under den Titul: Mathematique Universelle Abregée, à l'usage & à la portée de tout le monde, principalement des jeunes Seigneurs, Physiciens, Artistes, &c. où l'on donne une notion generale de toutes les Sciences Mathématiques, & une connoissance particuliere des Sciences Geometriques, au nombre de cinquante cinq Traitez.

Ligeledes er ferdig trykt in 8vo, Histoire du Cardinal de Tournon Ministre de France, sous quatre de nos Rois, par le R. P. Charles Fleury de la Compagnie de Jesus, dediée à Mr. le Cardinal de Rohan.

Italien.

Udi Genf er udkommen den 3die Deel af Bibliotheque Italique for Septembr., Octobr., Nov. og Dec. Maaneder 1728 med

med et Register over alle 3 Deele, derudi staae følgende Articler: 1) Svite de l'Extrait de l'Histoire Diplomatique de Mr. Maffei. 2) L'Iliade & l'Odyssée d'Homere, traduites en Vers non rimés. 3) Relation de l'Ouverture solemnelle de deux Cours d'Anatomie, faits en public au Theatre Anatomique de l'Université de Turin en 1724 & 1725. 4) Recueil des diverses Formules & des Discours Academiques de Mr. Augustin Campiani, Jurisconsulte Napolitain, & Profess. dans l'Université de Turin, avec les Discours de Mr. Bernard André Lama, Napolitain, Prof. en Eloquence dans la même Université. 5) Article sur une Observation des Anciens Chaldeens. 6) Recueil des Historiens d'Italie, par Mr. Muratori. Tom. VI. 7) Recherche Physique de François Travagini, ou Indices du Mouvement journalier de la Terre, fondés sur les Observations qu'il a faites sur les dernieres Tremblemens de Terre, principalement sur celui de Ragusse. 8) Lettre sur deux prétendües Inscriptions Etrusques, à Mr. le Marquis Maffei à Ve-

rone. 9) Lettre de Mr. --- sur le Caractére des Italiens. 10) Project de Souscription du Dictionaire de la Bible par le R. P. Dom Calmet 11) Nouvelles Litteraires.

Udi Meyland har Mr. Philip Argelati, som forer Inspectionen over Samlingen af Scriptores Historiæ Italiæ, for at udgive en nye forbedret og formeeret Edition af de Romerske Keysseres Mont, saaledes som de fordum ere samlede af Occone og forklarede af Francisco Mezzabarba. Foruden den Tilgift og Forbedring som den berømte Grev Caroli Petrusati har forfærdiget, vil hand dertil foje en stor Deel, som hand har samlet af de beste Authores om denne Materie, som ere trykte efter MezzabarbaEdition; Ligeledes har hand faaet adskillige fra Lærde i Rom, Paris, Venedig og Bologne; Kaaberstykkerne stikkes af Hertugens af Parma Kaaberstikker Pini, som har Tilladelse at rette sin Tegning efter de beste Stykker af Hertugens Cabinet.

Udi Trevigo har Mr. Rizzeti ladet trykke et Verk paa Latin i 8vo, de Coloribus, hvori hand forebringer sine Ind-

vendinger imod hvis Mr. Newton har skrevet i denne Materie, og vil bevise, at Newtons Experimenta ey alle treffe ind. Imidlertid forsikre nogle, at de Fejl som herrore af Experimenterne, kommer af de Venetianske Prismata, som ej give rigtig Udfald, thi da mand har faaet Prismata fra Engeland, som vare meere accurate end de Venetianske, have de Neutonianske Experimenter alle noje troffen ind.

Nye Bøger.

Girberti Ioh. Syntagma dictorum Scripturæ CCCC. cum definitionibus Theologicis principalioribus compendiorum D. Hutteri & Dieterici ad XXX. locas in usum Studiosæ Juventatis 8vo. Francf.

Alberti Valent. Interesse Religionum Christianorum 12 ibid. 729

Bodii Roberti Prælectiones in Epistolam Pauli ad Ephesios, fol. Genevæ 661

Tractatus philosophico-politico-juridicus de Amicitia, 8. Norimb. 729

Bocharti Samuel. Hierozoicon, S. Bipartitum opus de Animalibus S. Scripturæ 2 part. fol. Frf. 675

Nye Tidender

Om

Lærdē og curieuse Sager.

No. 35.

Den 1 Septemb. 1729.

DANNEMARK.

Von Lente

Hr. Christian von Lente var den sidste af sin Familie paa Sverdsiden, thi hans Brodre Friderich von Lente til Zarlhausen, Regierings-Raad i Fyrstendommerne Slesvig Holsteen, og Hr. Johan Hugo von Lente til Fresenborg og Zarlhausen, Ridder af Dannebroge, Geheime og Land-Raad, saa

og Cantzler i Fyrstendommene Slesvig Hollsteen, og Amtmand til Segeberg, døde begge for ham uden at efterlade sig Sønner.

Udi dette Kongelige privilegerede Bogtrykkerie er udkommen in 8. Mag. Jens Brasens, Sogne-Præst for Nørby Meenigheed paa Fanoe, hans Discours om Stædernes Forandring med Tiderne, nu til Forevrring, nu til Forbedring i Anledning af den uden Riber Byes Nørre-Port forandrede Kongelige Ladegaard til en Kongelig Stift-Amtsmands Residentz.

End har mand udi dette Kongelige Bogtrykkerie for dem som behøve at vide Melodien til Psalmen O Store GUd vi love dig, der paa Vers er componeret og efter Allernaadigste Befaling skal sjunges i Kirkerne, i stæden for den sædvanlige, O GUd vi love dig, ladet den trykke med dertil hørende Noder.

Saa er og ved Trykken udgaaen den Bejerske Robinson, bestaaende af 7 Ark, der indeholder Hertug Ernsts af Bejern Bedrifter og underlige Eventyrer paa hans Rejser, i 8vo.

Ligeledes er trykt: Kurtze Nachricht alle Gebäude also einzurichten, daß fernerhin nicht zwey geschweige mehrere auf einmahl, Gottes Gewalt ausgenommen, durch wütende Flammen verzehret werden könne, eröfnet von Christoph Pflugk, in 8vo.

Tydskland.

Udi Hamborg har Johan Bejer, som forhen er bekiendt saavel af sit Observatorio, som forferdigede gode Soelskiver Globis og Mathematiske Instrumenter, paafunden en nye og meget accurat Modell af det Menniskelige Øje, hvorved alle sammes Egenskaber saa og Tunicæ og Huder paa det tydeligste bliver forestillet. Samme Model bestaaer af en indvendig huul og udvendig rund Kugle af Pap, hvormed Scletotet eller den yderste haarde Hud afbildes. Denne Kugles Concavitet er otte Toll i Diameter, og den staar paa en Stillatz af en halv Circul saaledes fastgiort at mand overalt kand bevege samme lettelig til høire og venstre Side, saa og ned og op ad, ligesom det Menniskelige Øje. Foran paa

Kuglen viser sig 1. Cornea eller Horn-Huden, 2. Uvea eller Drue-Huden, 3. Pupilla eller Øjesteenen paa det tydeligste. Bag ved Pupillam staar et i Form af en Linze sleben Glas, der forestiller Humorem Crystallinum, og er fastgiort i et Rør, ved hvilket mand kand tage det ud og rense det. Bag i Kuglen er et Rør omtrent af 3 Toll i Diameter, der lader sig ud og indtrekke ligesom den, der seer, er kort eller langsynet til. Midt i samme Rør staar i stæden for Retina eller den hvide Hud hvoraf Billeder sig præsenterer i vores Øjne, et mat sleben Glas, hvorpaa alle Billeder, som for fra falder ind igiennem Pupillam eller Øjesteenen, ere at see paa det netteste og skionneste, men forkeert som i det Menniskelige Øje, og dette Rør er forvaret med et Skrue-Derel for Støv og Ureenlighed. Men vil mand have at Billederne skal præsentere sig oprejste og rette, saaledes som mand seer dem med Synet, holder mand bag ved for dette Rør et lille Spejl der er saa stort som en Haand, og flytter det øverste af Spejlet noget efter sig, og see saa-

saaledes fra oven ned i Spejlet, saa seer mand alting der i ret og lige. Altsaa forestiller denne Model tillige et Cameram obscuram, som kommer nøje overeens med det Menniskelige Øje som kand treffes. Mr. Bejer har forferdiget deraf nogle stykker, som koster hver 4 Rdlr.

Sammesteds skal det Ehrenkronske Cabinet, bestaaende af Mengde gamle Grædske, Romerske, og nye Mønt og Medailler selges den 27 Sept. Cabinettet er inddeelt i 3 Afdeelinger, i den første de Grædske, Romerske og Puniske Mønt, i den 3den den nye Mønt og Medailler, og i den 3die lutter Guldstykker. Catalogus der over haver den Titul: Numophylacium Ehrencronianum, continens apparatum splendidum antiqvorum æqve ac recentiorum variarum Gentium Numismatum, aureorum, argenteorum, æneorum, maxima ex parte à Viro Illustri Frider. Adol. Hansen ab Ehrencron, S. Reg. Majest. Daniæ &c. a Consiliis Status, Justitiæ, Cancellariæ & Regiminis, magno studio, nec minori sumptu qvondam collectum, nunc vero

curiosis rei numismaticæ cultoribus publice exponendum & Auctionis ritu distrahendum. Pengene i den første Deel staar i følgende Orden: 1) Numismata Græcorum, regum urbiumqve auctoritate cusa, a) in Græcia proprie dicta; b) in Sicilia, Græcorum coloniis culta; c) in magna Græcia aliisqve regionibus. Aurea, argentea, ænea. 2) Numi Consulares seu Familiarum Romanorum, Consulibus summam rerum adhuc administrantibus cusi, & ordine Familiarum Alphabetico dispositi. Aur. arg. æn. 3) Numi Imperatorum Romanorum, nec non Augustarum, Cæsarum & Anti-Cæsarum argentei præsertim atqve aurei, serie temporum digesti. 4) Numi Imperatorum Romanorum &c. ex ære majori, & medio, itidem ad ordinis chronologici ductum collocati. 5) Numismata ænea Coloniarum, Municipiorum, aliarumq; urbium Hispaniæ, partim latine, partim hispanice, partim punice inscripta: qvibus coronidis loco pauca qvædam Punica adjecta, in Africa forsan percusa. Hoved-Classerne af den anden Deel sont

er

er fortolket paa Tydsk, ere disse: 1. Tydskland, og deri a) Romersk Keyserlige og Erke-Hertug Osterrigske. b) Chur-Fersterne til Maynz, Cøln, Pfaltz, Beyern Brandenborg, c) Chur-Sariske d) Hertugl. Sariske. e) Brunsvig Lyneborgske. f) Andre Tydske Fyrstlige. g) Tydske Grævers. h) Tydske Stæders, og derunder de Hamborgiske. i) Tydske Religions og Kirke-Sager betreffende. k) Symboliske, Satyriske og Skiemtagtig Mønt. 2. Dannemark, derhos og de af det Kongl. Danske Blod Hertuger af Slesvig Hollsteen deres. 3. Sverrig. 4. Store Brittannien. 5. Nederlandene. 6. Frankerige. 7. Italien, og der a) Pavelige. b) Venetianske. c) Genua, Florentz, Savoyen. d) Neapolis, Sicilien, Maltha. 8. Spanien med Portugal. 9. Polen med Preussen og Curland, Ungern og Siebenborgen samt Muskau. 10. Adskillige Europæiske Staters smaae men gammel Mønt. 11. Bracteater. 12. Asiatisk og Africanske Mønt. Den 3die Deel er ligeledes inddeelt efter Rigerne. I alle 3 Deelene

ere Monten forestillet kortelig efter deres Overskrifter og Figurer, saa og Metallen og Vegten, hvor det giøres behov, vedsat, og endelig de bekandte Mesteres Navn vedtegnet.

Udi Leipzig er trykt i Aar 1 Alph. 20 Ark sterk: Jährliches Genealogisches Hand-Buch, in welchem der gegenwärtige Zustand von allen Häusern jetzt-regierender Europäischer Käyser und Könige, und aller Geist- und Weltlicher Chur- und Fürsten, wie auch Grafen des Heil. Römischen Reichs, aus denen neuesten Nachrichten zu finden, samt einem richtigen Verzeichniß aller Cardinäle, Mitglieder Königl. Orden, an denen hohen Höfen dermahlen sich befindenden Gesandten und Ministern, auch Dohm- und Capitular-Herren aller Ertz- und Stiffter in Teutschland, nebst einer besondern Nachricht von dem jetzigen Zustande des Reichs-Tages zu Regenspurg und des Cammer-Gerichts zu Wetzlar.

Udi Dresden er den Kongl. Polske Ingenieur Major Fäsk beskeftiget med at udferdige et Soldat Bibliothech, hvor-

udi

udi hand vil anføre alle de paa Latin, Tydsk, Fransk og andre Sprog udkomne og henhørende Bøger til Krigs-Kunsten Fortificationen Artilleriet; samme Author er og sindet paa nye at udgive sin for 16 Aar siden udkomne Historiske og Methodiske Indleding til hele Matheſien saaledes at hver kand lære disse Videnskaber af sig selv.

Udi Bejmar er tryktLaur:Reinhardts Tractat de variis Scholarum qvæ inter Christianos viguere mutationibus, i samme forestilles af Authore i en net og reen Stiil de Christelige Skoelers Tilstand fra Apostlernes Tider af indtil vores.

Nederlandene.

Udi den Hag er udkommen en nye Editon af les Oeuvres diverſes de Mr. de la Fontaine, udi 4 smaa Volumina. Mand finder i denne Edition hans Oeuvres Posthumes, mange Pieces tirées de divers Recueils og andre, som ej forhen ere udkomne, og som mand nu har faaet af Fontaines Venner og hans Søns Enke.

Van der Kloet lader sammesteds ud-

gaae l'Hiſtoire Militaire du Prince Eugene de Savoye, du Prince & Duc de Marlborough & du Prince de Naſſau Friſe. I dette Skrift finder mand et Udtog af de fornemſte Actioner udi ſidſte Krig, de givne Batailler og de commanderte Belejringer af diſſe 3 Generaler, med de fornødene Kaaberſtykker, 2 Tomer, i Form af en Atlas. Verket ſiges at være vel ſkrevet og med ſtor Upartiſkhed. Den første Tome indeholder Printz Eugenii Batailler, ſkrevne af du Mont, og udſtukne af Huchtenborg, hvilke dog meget ere forbedrede ved tilkomne Supplementer, ſom ſeparat ſelges for dem der have den første Edition af diſſe Batailler, den 2den Tome indeholder den heele ſidſte Krig, og hvad i Tydſkland, Italien og Nederlandene er forefalden, hvor diſſe 3 Generaler have commanderet.

Udi Ytrecht er trykt 1728, in 8vo. Q. D. B. V. Obſervationes in Matthæi Evangeliſtæ qvinqve Capita, prima Auctore Johanne Vriemoet, Accedit Epiſtola in Coll. II. 16. De 4 første Bogſtaver vil bemerke Qvod Deus bene vertat, og indeholder

holder et Ønske at Gud vilde lade denne critiske Forsøg vel gelinge. Dette Ønske skulde vel synes dem der læser den blotte Titul andægtig, men dog synes heel nødvendig af dem, der læse den heele Bog igiennem. Anmerkningerne ere mesten af samme slags som Elsners, Lamb:Boss og nogle andres, dog har de skrevet herom før hand, og altsaa foraarsaget at hans Anmerkninger ere blevne desto vidtløftigere, over hvilken Ulykke hand selv paa adskillige Stæder klager. Mand kunde vel anføre nogen Ulighed imellem hines og Authoris Arbeyde, men mand overlader det til deres Undersøgning, som behage at holde begge slags Anmerkninger.

Frankerige.

Udi Paris er trykt l'histoire de Constantin le Grand premier Empereur Chrêtien par le R. P. Bernard de Varenne ancien superieur des Theatins. Dette Verk er trykt in 4. og bestaar af 499. Sider. Vi have allerede 2de Historier skrevne paa Fransk om den første Christne Keysere Constantino Magno, den ene

af

af P. Morin, og den anden af Abbed Tillemont. Disse tvende Authores ere saa bekandte at en 3die vil falde besværligt at giøre dem der efter, ikke desto mindre har Mr. Warenne viist, at hand med stor Dexteritet har udarbeidet denne Historie. Udi Fortalen begynder hand en Panagyric over denne Printz. De 6 Bøger som Verket bestaar at svarer til Fortalen, og er egentlig en Historia Ecclesiastica fra Diocletiani Regiering, som nesten ald derudi er beskreven til Constantini Magni Død. Alle Troublerne, som have været i Kirken, ere her til nøye anførte, saa at Author iblandt, ved at bemenge sig alt for meget med de Geistlige Disputer, taber sin Printz af Øynene, af hvilken hand dog søger at giøre en Helgen, efterdi hand har været den første der har samlet Purpuret med Korset, og paa det at intet skulde feyle udi hans Berømmelse, anfører hand alt hvis Kirke-Fædrene ham til Roes have anført, det eniste hand forkaster, er den foregivne Donation samme Keyser skal have giort til Paven af Rom og dends Tilbehør.

Med

Med et Ord, hand søger at giøre denne Keyser stor af alle hans Actioner, endog de som synes strafværdige i andres Øyne. Hvilket best erfares, naar mand kaster Øyne hen til Maade, paa hvilken deres om samme Keysers Søn Crispi Død, hvilken Printz denne Keyser uden Brøde lod tage af Dage; saa sees det og af den brugte Skrivermaade om Faustæ og andres Død.

Sammesteds er trykt i Aar udi fol. 2 Vol. Le Nouveau Traité d'Architecture, contenant les cinq Ordres, suivant les quatre Auteurs les plus approuvés, Vignoles, Palladio, Philibert de Lorme, & Scamozzi, sur le principe desquels sont composés differens sujets sur chacun de leurs Ordres, enrichi de 125 planches, par Sieur Pierre Nativelle, Architecte.

Ligeledes er der udkommen: De causa Gravitatis physica generali Disqvisitio experimentalis, qvæ præmium à Regia Scientiarum Academia promulgatum retulit anno 1728

Endnu sammesteds har P. Niceron, en Barnabiter ladet udgaae: La Conversi-

on

on de l'Angleterre au Christianisme, comparée avec sa prétendûe Reformation. Ouvrage traduit de l'Anglois 1729. in 8vo. Author har ej anført enten paa Titulen eller i Fortalen nogen original Edition af sin Oversettelse. Verket bestaar af 4 Samtaler. I Fortalen findes en Extract af hvis den berømte Bossuet har skrevet over Engellands Reformation under Henrico 8. Edvardo og Dronning Maria, og hvad den Engelske foregivne Author har skrevet om Religions-Væsenet under Droning Elisabeth.

Udi Paris den berømte Piet Arouet de Voltaire tilbage kommen fra Engelland, og arbejder paa Kong Carl den 12. af Sverrige Historie. Nogle som kiende Author, forundre sig over denne Entreprise. Andre taler vel derom, og sige at der er saa megen Prosa i hans Vers, at mand efter Rimelighed ey bør frygte for at finde Vers i hans Prosa. Men mand faar at see Verket forend derom raisoneris. Store Folk ere critiqve underkastede, og efter alt det mand har giort af Tragœdien Oedipe og Hinriade, synes det at denne Materie engang skulde væ-

re udtommet, og dog vil mand holde Corneilles Oedipe paa en Maade som ej er favorable for Voltaire imod hans. Et Epigramma giort over hans Henriade anføres herved.

EPIGRAMME

Sur la Henriade d'Arouet de Voltaire.

Qu'a donc produit la mort de l'Iliade
Que pesament la Motte gringota,
S'il faut encore essuyer l'Henriade
Qu'étourdiment Arrouet fagota?
L'Exemple ainsi ne sert d'un iota.
Singe ignorant d'une Muse éclopée,
Comment! c'est la cette rare Epopée
Dont tous les yeux devoient être éblouis?
Hé! mon ami, cache ta ripopée
Avec Clovis, Moyse & Saint Louis.

Ungern.

Ved Belgrad har mand ved Anledning at arbejde paa Festningen sammesteds, fundet i Jorden toe gamle Epitaphia af Marmor, hvoraf det ene forestillede Romulum og Remum samt Ulfinden og den anden Keyser Diocletiani Søn. Det sidste er ufuldkommen, hvorfore

fore mand endnu søger efter de afbrudte Stykker.

Nye Bøger.

Maju Ioh. Henr. de Theosophia Christianorum Universali 4. 720

Buxtorfii Joh. Concordantiæ Bibliorum Hebraicæ fol. Basileæ 632

Langii Vita Nicodemus Frischlini 4to. Brunsvic. 729

Calovii Abrah. Encyclopædia Disciplinar. Real. Ideæ &c. fol. Lubecæ 652

Ursini de Religione Naturali Cultuqve Dei Veri Rationali 8. Jena 729

Calvörs Caspar Anniversarium Evangelico-Epistolare Dodecaglottum fol. Lipsiæ 729

Buddei Joh. Franc. Meditationes sacræ 4. Jenæ 727

Dithmari Joh. Christ. Commentatio de honoratissimo ordine militari de Balneo, ejusqve origo, progressus restauratio, regularis forma summaqve dignitas exponuntur, ut & Eqvitum Nomina Tituli & Insignia æri inciſi exhibentur, accedunt Statuta Idiomate Anglico & Latine versa fol. Frf. 729.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 36.

Den 8 Septemb. 1729.

DANNEMARK.

Von Lente,

Familiens Vaaben er af Keyser Ferdinando Tertio med nye Naade-Tegn forfriſket, og omſider herinde forbedret af de Danſke Konger, ſaa at det beſtoed af 4 Feldter eller Inddeelinger, hvoraf i hver af det første og fierde forestiltes en sort opſpringende Løve paa et Guld Feldt, og udi det 2. og 3.

trende hvide Sparrer i blaat Felt, saaledes, at ouen i hver Hiorne af den øverste stoed en guul Rose, og midt neden under den nederste Sparre, den tredie guul Rose. Paa Hielmen af en Krone en sort og springende Løve. Mindet af Familien er conserveret udi Sal. Hr. Geheime-Raad Joh. Hugo Lenthes Datter-Søn Etats-Raad Theodorus Lente Adelaer, som fører begge Familiers Vaaben der bestaar af de Lenters heele Vaaben, paa den halve Side i Skioldet og Adelaers paa den anden, dog saaledes at Hiærte-Skioldet i de Adelaers Vaaben er bleven Hierte-skioldet i dette nye Vaaben, som har en kronet Hielm, hvoraf udspringer en sort Løve imellem 8 Faner, 4 paa hver Side, og 3 halve Maaneder i hver af dem. Vaabenet hviler paa en sort Løve og en brun Ørn der ligge paa et Postement.

Sverrig.

Udi Stokholm er et Skrift, kaldet den Adelige Øvelse, paa nye oplagt, som er en liden og kort dog heel nyttig Haand-Bog, at bruge i allehaande Tilfelde, sær-

særdeles i Kiøb og Sal for hver og een, ja og dem, som allene forstaar Zifrene at de deraf udi Hast uden videre Udregning kunne see hvor stor Summen sig beløber, naar mand veed Prisen, saa findes der og Undervisning om Sølv-Mønt, Caroliner, brudte Tall, Maal og Vegt, paa vaade og tørre Vahre, allehaande slags Mønt, Hushholding paa Landet, allehaande Urter til Sallat, Kaal, og at brænde Brendevin af.

Udi Carlscrona trykkes en curieus Tractat, angaaende Styrmands-Konsten, in 4. oplagt af Commandeuren ved det Kongelige Admiralitet, Thomas Rajalin, hvilket Verk aldrig forhen paa Svensk haver været trykt, og for desto større Nyttes skyld af Kongen og Rigets Admiralitets-Collegio, er bleven approberet, det trykkes ved Subscription, da fire Daler Sølv-Mønt prænumereris.

Tydskland.

Udi Leipzig er under Pressen Johan Jacob Schmidts Biblischer Physicus, o-

der Einleitung zur Bibliſchen Natur-Wiſſenſchafft, nach ihren allgemeinen beſondern Stücken, oder Abtheilungen, zur Preiß des Schöpffers und zum rechten Verſtande der Heil. Schrifft, ſo fern dieſelbe von Phyſicaliſchen Dingen handelt, in einer deutlichen und ſyſtematiſchen Ordnung vorgetragen, und mit der heutigen gründlichen Philoſophie verglichen, ꝛc. in 8. Denne Bog vil give os en fuldſtendig Phyſicam, ſaaledes, at efter en kort Fortale om den Bibelſke Phyſices Nytte og Sandhed, beſtaar Afhandlingen udaf 5 Afdeelinger, ſom 1. om de Naturlige Ting i Almindelighed udi 4 Capitler, a) i Almindelighed om Naturen og dends Henſigt, b) om Verdens Skabelſe og Bedligeholdelſe, c) om de Jordiſke Corpora, d) om Jorden; den 2 Deel om de Naturlige Ting over Jorden er inddeelt udi 8 Capitler, a) om Luften, b) om Vinden, c) om Væxrliget udi de 4re Aarets Tider, d) om Taagedunſten og Skyer, e) om Dug, Rim, Regn, Snee og Hagel, f) om Regnbuer og Luft-Tegn, g) om Torden, Lynild og

ang

andre Ild-tegn, h) om Lys og Ild. Den 3 Deel om de Naturlige Ting om Jorden afhandles i 6 Capitler, a) om Vandet i Almindelighed, b) om Kilder og Brynde, c) om Bekke, Strømmene og Floderne, d) om Dame, Søer og Aaer, e) om Havet, f) om Biergene. Den 4 Deel om de Naturlige Ting i Jorden, inddeelt i 5 Capitler, a) om Steenene i Almindelighed, b) om Edelsteene, c) om Bergverkerne og Metallerne, d) om Mineralierne, e) om Jordskielv. Den 5 Deel behandler de Naturlige Ting inden for Jorden, og derhos i egne Afdeelinger a) Planterne i 16 Capitler, hvor i hand flittig har betient sig af Hilleri Hierophyticon, som hand og b) om Dyrene i adskillige Capitler har fuldt Bocharti Hierozoicon, og c) om Menniskene og hvis som henhører til dessen Kundskab, hvorved tillige forekommer de i Bibelen omtalte Sygdomme. Alt hvis nu den Hellige Skrift herom hisset og der forteller og anfører, bliver tillige med de anførte Skriftens Steder, sat under sin egen og behørige Titul, og naar forhen

hvert Ords Bemerkelse i Grund-Sproget er anført, vedføjes den behovende Forklaring efter Grund-Reglerne af den nyeste Natur-Lære og i det mindste vist at Skriften ey er den imod. Overalt bliver de Naturlige Ting og deres Tildragelses Egenskaber og Nytte flittig optegnet af saa mange slags Forfatenheder. Sluttelig vises ved hver Capitel eller Materie hvad for Tale-maader og Lignelser om hver Ting i Bibelen forekomer: bliver dette Verk ej under Pressen for stort, vil Author i et aparte Anhang melde noget om de overnaturlige Ting og Miracler saavel i Almindelighed som for sig selv, til at understotte den Bibelske Sandhed imod dem der drive deres Spot med den Hellige Skrift.

End er udi Leipzig kommen fra Pressen in 4. Philip. Frid. Hane, Hist. Eccl. & Civil. P. P. O. Collegii Philos. p. t. Decani atque Acad. Kilon. hoc anno Prorectoris, historia sacrorum à B. Luthero emendatorum à suis initiis ad religiosæ profanæque pacificationis Augustanæ ævum deducta, ac ita methodice concinnata, ut

ci-

citationibus Academicis longe commodius adhiberi, usuſque ejus progmaticus inde ad quoscunque ſtudiorum cultores redundare poſſit.

Udi Leipzig er udkommen Otto Frid. Schutzii Supplementa Hiſtoriæ Eccleſiaſtiæ, inprimis Lutheranæ, ad dimidium ſec: XVI, qvatuor Libris, qvibus continetur Vita Davidis Chytræi. Denne Titul har mand foreſat Chytræi Liv og Levnets Beſkrivelſe, ſom Sl. Schutz med ſtor Flid har udarbejdet, og det med ſtor Jøje, thi mand finder derudi Mengde Efterretninger, der ſtrekker ſig videre end denne lærde Mands Liv og Levnet. De tvende første Bøger ere deraf nokſom bekiendte, den 3die gaar fra 1581 til 1600, og indeholder hvad ſig i den Tiid med Chytræo ſaavel i Kirken ſom i ſær udi Roſtock merkværdigt er forefalden; det er at beklage at vi ſaa tilig har maat miſte Hr. Schutzen, der ellers havde ſkrevet os Syllogen Anecdotorum, og Annales Academiæ Roſtochienſis per Sec. XVI.

Udi Dresden har mand fundet paa at

bygge et slags Huuse overtrakt med Lærret, som med Magelighed kand opsettes i Feldten og bruges af store Herrer i stæden for Telter.

Udi Jena er trykt in 8. der wohl anführende Mahler, welcher curieuse Liebhaber lehret wie man sich zur Mahlerey zu bereiten, mit Ohl-Farben umbgehen, Grunde, Furnysse und andere dazu nöhtige Sachen verfertigen, die Gemählde, Geschicht anszieren, vergulden, versilbern, accurat lacqviren, und saubere Kupfferstiche ausarbeyten solle, diesem ist noch beygefüget ein Kunst-Cabinet rarer und geheim gehaltener Erfindungen, alles aus eigener Erfahrung aufgezeichnet von Iohan Melchior Crökern.

Udi Vien har den Keyserlige Berg-Forvalter udi Idria Hr. Frantz Anthon von Stemberg præsenteret Keyseren sin Ichnographiam Metalli fodinarum Hydrianarum Mechanica, samme Ichnographia haver Keyseren ladet hensette i det nye Bibliothech. Denne Machine er i et staaende Theca, paa hvis Dekkel Indholden er at læse. Naar da Dekkelen

len lukkes op, præsenterer sig Biergene Hydriæ, hvorunder ligger det berømte Qvegsølv-Verk med alle sine Høye og Dale derved og derom staaende Træer, Busker, Haver, Enge og Agre, Vey og Stier, Huuse, Kunst-Hytter, Pokverker, Tvet og Skeide-Hytter, Tømmer og Ror-Bohrer, Verkstæder, Berg-Smidder, Grube-Skrivestuerne, Save og Maale-Møllerne, Vandledningerne Skachterne, og hvad ellers efter Profilen falder enhver i Øyne, ligesom hver Ting sig forestiller efter sine Farver. Men naar de fire sider paa denne Theca, aabnes, præsenterer sig hele Verkets indvendige Bygning udi Skakter, Stoller, Streger, Synkninger, Farter, giennemslage, Mark, drive-Søgning, Hand-Kunst og Befordrings-Stæder, med Staaltraad af adskillige Farver efter Mathematisk og Mechanisk Kunst udi Qvadrat og giennemsigtig Cubisk Inddeeling sat saa distincte og numeratim saa dette Staaltraad Verk med de derunder in plano tillige corresponderende Farver kommer overeens med det efter

Konsten ritsede Bergverks Cart, saa at mand fra 10 til 20 Klafter og Faune kand see og maale hver Schachts Stols Strekkings Synknings giennemslags Farts og anbrydelses Navn Høyde, Dybhed, Lengde, Brede, Stigen og Fald-streg, samt In- og Declinationer, og fatte i Øjesyn de mange rare Ertz af hvilke ligger en Handsteen af hver Sort i sit eget Apartement ordineret og numereret, saa at hver som er kyndig udi Mathematiqven Mechaniqven og Metallurgien, kand begribe og erkiende denne Machines Ypperlighed, Nytte og Brug, ja hvo som er derudi ukyndig, kand formedelst den vedføyede Skriftlige Forklaring betydes alting lige saa got som hand var ved Verket selv. Idria er ellers en Bye udi Crayn, ved hvilken ligger det vigtige Qvegsølv Verk, som Aarlig indbringer det Østerrigske Huus nogle Tønder Guld, i det Hollænderne afhenter det i stor Mengde, saa at i Nødsfald er ofte derpaa nogle Tønder Guld i Holland til Laans negotieret og erholdet.

Udi

Udi Augsborg er udkommen in folio, den 2 Tome af Historia Frisingensi udgivet af P. Carl Meichelbech, under den Titul: Historiæ Frisingensis Tom. II. posteriora qvinque ab adventu S. Corbiniani I. Episcopi Sæcula, seu res ab anno Christi 1224. usque ad annum 1724. Frisingæ gestas exhibens. Pars prima historica, in qva acta posteriorum 31. Antistitum Frisingensium, a Geroldo usqve ad Jo. Franciscum ordine 56. continuata, atqve tum ex coævis Codicibus, membranis & instrumentis, partim in hac, partim in altera parte instrumentaria, recitandis; tum e Synchronis aliisqve scriptoribus deprompta, jussu & auspiciis ejusdem Rev. ac Celsi. Principis S.R. J. Io. Francisci, Episcopi Frisingensis, intermixtis, qvantum opus videbatur, publicis ecclesiæ atqve imperii Actis, cum erudito orbe communicantur, a P. Carolo Meichelbeck, Benedictino Benedictoburano, Episcopi Frisingensis, nec non Abbatis ac Principis Campidonensis Consiliario Ecclesiastico. His accedit Mantissa, in qva Acta qvatuor succedentium annorum percensentur.

Udi Gieſſen er trykt den anden Samling af Joh. Philip Kuchenbeckers Analecta Haſſiaca, i ſamme finder mand 1) Jo. Ge. Eſtor, J.U.D. &c. Epiſtol. ad Jo. Hermannum Schminckium, qva vulgaris error de reliqviis S. Eliſabethæ rejicitur. 2) Ejusdem Decerptorum ex Geographia Haſſiæ veteris & nonnullorum viciniæ locorum ſpecimen. 3) Ej. de antiqua Haſſiæ Formula diſquiſitionem. 4) Ej. de Mattiacis, eorumque in terra Epſteinenſi, prope Moguntiam, veſtigiis conjecturas. 5) Weinrich Wettermans aus der Wetterau, oder Marqvard Forhers, Hiſtoriſcher Bericht von der Wetterau, Rinckau, Weſterwald, Lohngau, und andern an das Fürſtenthum Heſſen gräntzenden Landen. 6) Pacta Ganerbica Familiam eqveſtrem de Malsburg concernentia, tillige med et tredobbelt Indice, geographico, perſonarum & rerum.

Udi Altorf er trykt 1728. Diſſertatio Hiſtorico-Theologica de more & jure inter concionandum Biblia ſacra evolvendi. Mand maa bekiende, at denne un-

under D. Zeltner holdne Dissertation er skreven baade lærd og fornuftig. I det mindste kand ingen forstandig tage det ubilligt op, at mand derom har disputeret saa grundig og derhos beskedentlig. Saa meget sees deraf, at mand vel kand betiene sig af den Maade at opslaae og kaste efter i Bibelen under Prædiken, men hverken maa mand deraf giøre sig en Lov eller forfalde paa et affecteret Væsen, mand har langt snarere ald Forsigtighed derved behov, og i sær at see paa hvad for nogle Tilhørerne ere, at mand ey skal foraarsage større Skade end Gavn.

Italien.

Udi Lucerna er trykt 1727 in 8. 5 Alph. 4 Ark stor, Memoires pour servir à l'Histoire du Differend entre le Pape & le Canton de Lucerne, à l'occasion du Banniſſement des terres de Lucerne, du nommé an der Matt, Curé d'Udlingensweil. Par un Curé de ce même Canton. Avec quatre Lettres de l'Auteur à un Abbé Romain, Docteur en Droit Civil & Canon, & les Réponses de l'Abbe sur ces

trois

trois Queſtions. 1 Si le Droit de defendre ou de permettre de danſer en public, appartient aux Curez, ou au Magiſtrat? 2 Si le Magiſtrat eſt en droit de citer & d'obliger un Eccleſiaſtique à comparoitre devant ſes Tribunaux ſeculieres? 3 Si le Magiſtrat eſt en droit de bannir de ſes Etats un Eccleſiaſtique, qui refuſe obſtinement d'obéir à ſes Ordres. Dette Skrift er gandſke different fra det Tydſke, kaldet Lucerna lucens, ſkiønt meget deraf er taget, thi Author viger derfra i mange Poſter, ſaa bliver og meget derudt endret og igiendrevet, at mand ey ſkal tale om de ſkiønne Tilſetninger og egne Anmerkninger ſom i Mengde er ſat under Texten. Den tydſke Skrift gaar ikkuns til den 25 Jan. 1726, men dette til 1 Febr. 1727. Author giør ſig ey anderledes kiendt end med de 3 Bogſtaver L. D. B. I den første Deel findes en Actmeſſig Beretning om alt hvis der hører til denne Sag, og den anden indeholder 4 Breve fra en Catholſk Præſt tillige med en Abbeds Svar, i den første foreſtilles, foruden Hoved-Spørsmaalene,

ſom

som ommeldes paa Titulen, ald Tvifl eller alle Fundamenta paa en meget bequem maade imod den antagne Pavelige Gevalt eller den saa kaldede Kirke-Friheds Misbrug af den Guddommelige, Naturlige og Stats-Retten, i den anden maintenerer Abbeden alle Pavens, Clericiets, Biskopens af Costnätz, den Pavelige Nuncii og den fordrevne Præstes formeente Rettigheder imod Regieringen udi Lucern. Skriftets Sindrige Udarbejdelse og de vel anbragte Vidnesbyrd af de gamle og nye Skribentere, kand ey andet end fornøye Læseren. Mand seer lettelig at en Protestantz stikker derunder, Inventionen er lykkelig og endeel af disse Breve maa giøre Catholickerne meget ont, thi saa eenfoldige maa de ikke være, at de jo let merker hvorhen mand meder. De her samlede Efterretninger ere vel ikke de fuldstendigste, men de ere dog bedre end hvis deraf findes i de offentlige Tidender. Den lærde Caspar Wetstein i Basel har contribueret meget hertil. Men meest maa mand forundre sig over den

Pa-

Pavelige Nuncii Passionei Opførsel i den heele Sag, thi deñe ellers kloge, lærde og overmaade beqvemme Mand, har ey alleene først gydet Olie i Ilden men endog alt for kiendelig ladet see sine Affecter.

Nye Bøger.

Muzelii Frid. Compendium universæ Latinitatis, ad ductum Cellarii libri Memorialis in Exercitia Germanica reducta, Berol. 728.

Hilligeri Joh. Zach. Rhetorica Ecclesiastica, ex veterum & recens homiletarum Monumentis Studiose conqvisita, brevibus thesibus perspicuis & thesibus largis ubivis exemplis & tota elaborata concione instructa, 8. Witembergæ 729

Gerhardi Joh. Meditationes Sacræ ad veram pietatem excitandam edit. emendat. 24. Lipsi. 729

Schurigii Mart. Parthenologia historico Medica, h. e. Virginitatis consideratio physico-Medico forensis, qva simul ad eam pertinentes pubertas & menstruatio, &c. explicantur, 4 Dresd. 729

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 37.

Den 15 Septemb. 1729.

DANNEMARK.

Løvenkrone, Skioldet blaat, og derudi en brunguul siddendes Løve, med Krone paa Hovedet, kryllet Hale og udragt Tunge. Paa Hielmen 2 brungule kronede Løver med kryllet Hale, som holder en Krone imellem begge Forfødder, med dette Vaaben blev Claus Beenfeld af Kong Christian den 5te benaadet, hand efterlod sig ingen Sønner.

Tydskland.

Udi Leipsig er trykt in 8. Mag. Hofmans Dissertation om at mand i de ældre Tider har læst det Grædske Sprog uden Accent, under den Titul: Mag. Caroli Gottlob Hoffmanni, Schneebergensis, de genuinæ Lingvæ Græcæ modulatione sine accentibus Commentatio. Præmissa est Dissertatio, qvæ seriem antiqvissimorum Codicum Græcorum sine accentibns MStorum in lucem producit, & lingvam Græcam sine accentibus olim lectam pronunciatamqve esse, probat.

Saa er der og trykt: Christiani Gottlob Haltausii, Lipsi, Calendarium Medii Ævi præcipue germanicum, in qvo obscuriora Mensium, Dierum, Festorumqve nomina ex antiqvis monumentis tam editis qvam MStis eruuntur atq; illustrantur, multi etiam errores modeste corriguntur, in usum Hist. ac Rei Diplomaticæ. Authoris Hoved-Hensigt er at samle de udi de gamle tydske Skrifter og Diplomata idelig forekommende, og iblant meget sælsomt lydende Navne

af

af Festerne, og Maanederne, hvoraf hand opregner nogle 100de, forbedrer Feylene, og siger sin Meening, derudi forklares meget lærd adskillige merkværdige Kirke-Skikke, som ved den paa Tydsk kaldede krumme Mittwoche, Herrmesse gemeine Woche, Heiligen Kinder-Tage ꝛc. Og er Verket ey lidet at æstimere over de gamle af Authore samlede Documenter.

Endelig er og oversat sammesteds paa Tydsk, de udi mange Sprog forhen oversatte tvende Breve, skrevne af Mad. Lambert til hendes Søn og Daatter, under den Titul: Der Madame von Lambert Gedancken von der Auferziehung und einem Tugendhaften Leben, in zweyen Schreiben an ihrem Sohne und an ihre Tochter entworffen.

End er udi Leipsig Mag. Jo. Christoph Godsched i Verk med at oversette paa Latin Georg Berkeleys Tractat, som 1725 udkom under den Titul: Three Dialogues between Hylas and Philonous. The Desing of which is plainly to demonstrate the Reality and Perfection of

Human Knobledge, the incorporeal Nature of the ſoul and the immediate providence of a Deity: in oppoſition to Sceptics and Atheiſts, alſo to open a Method for rendring the Sciences more caſy, uſeful, and compendious. Efterdi Author i diſſe Samtaler har ladet ſin Philonous med ſtor Rimelighed forſvare Idealiſternes Meening er hand ſindet udi en vedføyet Diſſertation paa en demonſtrativiſk Maade at viſe først at det er mueligt, og derneſt at det forholder ſig ſaaledes, at en Materialiſk Verden exiſterer ſom uden for vore Tanker virkelig er til.

Udi Halle er det 4 Specimen af Ioh. Frider. Chriſtii Noctibus Academicis udkommen in 8. tillige med et dobbelt Regiſter over alle 4 Decle, og er dermed det første Bind ſluttet. Anmerkningerne ere følgende: 1) P. Colomeſius ornatior. 2) Mulier peregrina. 3) Nomina Mulierum Romanarum. 4) Obtorto collo vocare. 5) Barbæ cultus apud Romanos. 6) Sacrilegii natura. 7) Menſis Madius. 8) Prælatus medio ævo. 9) Iterum

Ori-

Origines Francicæ. 10) Arnum. Franc. Facinus. 11) Homo bellus, Gallis un galant-homme. 12) Henr. Corn. Agrippæ imago. Mand meener at Author er sindet at continuere disse ad rem literariam, Antiqvariam historias og Jurisprudentiam henhørende Electa.

Sammesteds skulde herefter Stykviis udgives og fortsettes: Decisiones rerum selectarum forensium, civilium & criminalium, ut plurimum in foris Magdeburgicis ventilatarum, ex avthenticis depromptæ, & variis sententiis, Præjudiciis atqve Responsis Collegiorum juridicorum hactenus ineditis corroboratæ. Periculum I. editum à Trivultio.

Udi Bremen er nylig kommen fra Pressen den 1ste deel af det 2 Vol. af Museo Historico-Philologico. I samme indeholdes 1) Joh. Georg. Michaelis exercit. de Thuribulo Adyti ad Ebr. IX. 4. 2) Jo. Christoph. Harenbergii de nive in messe Palestinos recreante ad Proverb. XXV. 13. Observatio. 3) Ejusdem expositio de eis, qvi suffitum instituerunt in gratiam retis sui ad Hab. I. 16. 17. 4) H.

C. Isagoge in Ps. CXIX. 5) Georg. Vereſtoi diſſert. de Palma ardente Moſis ad Exod. III. 1-5. L. R. 6) H. C. Trichorii Ochematologia. 7) Jac. Perizonii de jure Suppliciorum apud Judæos tempore Chriſti ad Joh. XVIII. 31. Epiſtola. 8) Theod. Haſæi de nupera Schoriſtarum & Hattemiſtarum in Belgio ſecta relatio. 9) Ej. brevis vitæ ſcriptorumque Ruardi Andala deſcriptio.

Udi Bremen har D. Theod. Haſæus for at udgive en Theſaurum Theologico-Philologicum, og derudi at lade indrykke adſkillige lærde Diſpoſitioner, ved hvilke den hellige Skrift forklares.

Nederlandene.

Udi Rotterdam er trykt i Aar de ſtatu mortuorum & reſurgentium tractatus. Adjicitur Appendix de futura Judæorum Reſtauratione nunc primum evulgata. Authore Th. Burneto S. T. P. accedunt ejusdem Epiſtolæ duæ de Archæologiis Philoſophicis. Author har ved ſine egne og particuliere Meeninger diſtingveret ſig fra andre Theologis, og aldrig har hand kundet faldet paa

en

en Materie der kunde give ham meere at bestille end at skrive om de Dødes Tilstand, de Opstaaendens Tilstand og Jordernes Retablissement. Da den ene er skiult under Graven, og den anden begraven endnu under det Tilkommende, saa at Mr. Burnet ey selv fragaar, at mand jo i hans Skrift vilde finde mange Forslag, som ey ere efter alles Smag men som hand selv siger, hand leder efter Sandheden, og uden at angribe eller røre de fundamentale Articler om Sielens Udødelighed, de Dødes Opstandelse og des Belønning eller Straf, som er at vente i det andet Lif, Verdens Ende og Undergang, Christi Tilkomst og hans Rige, søger hand efter samme ved alle de Midler som hans Aand ham indgiver, og om hand ey er af samme Meening som hans Læser, beder hand at Læseren med ham vilde bære over, lige som hand bærer over med Læseren. Efter at have udført at Saligheden ey findes i dette Liv, og at Sielene ere et udødeligt Væsen, som er uden ald Materie, søger hand at probere af Skriften og de hel-

lige Fædre, at Sielene hverken blive fordømte eller belønnede førend paa den yderste Dom, og at de indtil den Tid forblive i en roelig Tilstand og Søvn afsondrede fra Legemet. Udi det 6. og 7. Capitler handler hand om Christi Tilkomst, Verdens Opbrændelse og den yderste Doms-Dag, siden gaar til den Tilstand vores Legemer skal have i Opstandelsen, saa og søger at probere at Legemet skal være αχειροποίητον og ἰσάγγελον uden Organis og Engle-lig. Det 10 Capittel handler om den første og sidste Opstandelse, den nye Himmel og ny Jord, om Naturens Retabliſſement, om Christi Rige af de 1000de Aar, og alle Tings Nedbrydelse. Det 11. er employeret til at undersøge hvad Himlen og Helvede er, om der findes et Local-Himmel og Helvede, og om Helvedes Pine skal være ævig eller en gang faar Ende. I hans Tractat om Jodernes forestaaende Retabliſſement, soutenerer hand deres Meening, som holde for at samme skal gaae for sig, og i de tvende efterfølgende Breve besvarer hand de

Ind-

Indvendinger som ere giorte mod hans Tractat de Archæologiis Philosophicis, og viser at mand har Uret i at uddrage deraf de Conseqvencer som hand selv forkaster.

Udi den Hag er trykt i Aar udi 3 Tomer in 8. Memoires du regne de George I. Roy de la Grande Bretagne de France & d'Irlande, Defenseur de la foy Electeur de Brunsvik Lunebourg &c. Den 1ste deel af disse Memoires kunde passere for den curieuseste, om mand med større Omhyggelighed havde beskrevet visse Magtpaaliggende Bedrifter. Author meddeeler os en kort Beretning om det Churforstelige Hannoverske Huuses Oprindelse, og uden at opholde sig ved visse Omstendigheder, viser hand hvorledes Printzerne af dette Huus have samlet i et de adskillige Provintzer, hvoraf deres Stat bestaar, siden gaar hand til at vise Churforst Georgs Rettighed til den Engelske Throne, Resten af dette Volumen indeholder ey andet, end hvis som concernerer denne Monarch i den Qvalitet som Churforste, saa at det egentlig er et styk-

ke af det Brunsvigske Huuses Historie, hvor i mand finder ald den Umage beskreven, som det Torriske Ministerium giorde sig for at til intet giøre de Præcautioner som Kong Wilhelm og Parlamentet havde giort for at forsikkre Successionen paa denne Protestantiske Linie. Den anden Tome begynder med Kong Georg den Førstes Regiering. Den 3die Tome ender med Aaret 1720. Vil mand lade det ankomme paa Engellændernes Meening om disse Memoires, da er ey synderlig dermed bevendt, naar mand fratager den første Tome, og den tredie Tome viser at Author ey har haft de publiqve Affaires under Hænder, som hand os beskriver, men grunder sin Beretning alleene paa Rygtet, eller vel mueligt, har laant eendeel udaf Gazetterne, og sine Reflexioner, af Lettres historiques; hand truer Publico endnu med 3 tomer af disse Memoires, og det var ham ventelig mueligt at kunne af dette Verk giøre 30 Voll., thi hand veed de Regler som hand har foreskrevet andre i hans ΤΑΧΙΤΡΑΦΙΑ Sive de

de arte conficiendi libros qvam minima temporis jactura & minimo negotio, Syntagma apprime utile egenis Monachis, qui è Monasterio diffugiunt.

Udi Leyden er trykt en nye Edition af den berømte Engellænders Edvard Simsons Chronicon, under den Titul: Edvardi Simsonii Chronicon. Historiam Catholicam complectens, ab exordio mundi, ad nativitatem Christi & exinde ad annum a Christo nato LXXI. ex S. Bibliis, ceterisqve probatæ fidei auctoribus in seriem historiarum omnis ævi secundum tempora digestarum: cum Paraseeve ad Chronicon Catholicum. Accessere Tabulæ Chronologicæ, stemmata insigniora, successiones Regum & Catalogus Olympionicarum. Additur in universas Chronici partes Index Alphabeticus. Omnia recensuit & animadversiones adjecit Petrus Wesseling.

Engelland.

Udi London har D. Halley opdaget for det Kongl. Societet for Videnskaberne, Hr. Bradleys nye Decouverte om Jordens Bevægelse og Lysets rette Gesvindig-

dighed. Hand har ved sine Observationer betient sig af et Instrument som er opfunden af Mr. Molineaux. Samme kand stilles perpendicular indtil paa en Secunde, og mand betiener sig af samme til at udfinde paa Zenith en Fix-Stiernes parallax in efter den Methode som af Hr. Hooke og Hr. Wreen er foreslagen. Hr. Bradley vil med det første herom udgive en Efterretning, men har forhen vildet giøre bekiendt, at hand har fundet deslige, paa det at en anden ey maatte tilegne sig denne Decouverte. Samme skal derpaa beroe: En Fixstierne synes, naar den nøje bliver betragtet, paa en Tid af et Aar at giøre en liden Cirkel paa Himelen, hvilket herrører af Jord-Kuglens Bevægelse; naar mand nu ligner Jordens Bevægelse i sin Kreds med Lysets Gesvindighed, som paa en vis Tiid nedkommer fra Fixstiernen, finder mand samme Cirkels synlige Storlighed.

D. Wats har ladet udgaae in 8vo. Discourses of the Love of God, eller Discurs om Guds Kierlighed, om Passionernes

Brug

Brug og Misbrug i Religionen, med egne Betragtninger over hver Discurs, og en egen Tractat om de Naturlige Genegenheder og deres Temperering.

Sammesteds er trykt Homeri Ilias Græce & Latine. Annotationes in usum Sereniſſimi Principis Guilielmi Auguſti Ducis de Cumberland &c. regio juſſu ſcripſit atque edidit Samuel Clarke C. T.

Frankerige.

Udi Paris er paa nye udkommen en Tome af Lettres ſur divers ſujets, udgiven af Mr. Grimarettz. I denne Tome har Author gandske forandret Planen af sit forige Deſſein, og arbejdet paa at forneje og derhos at opbygge sin Læsere, til hvilken Ende hand udi disse Breve har indmenget Hiſtorietter Maximes og Regler, og ere de inddeelte udi 13 Correſpondencer. Den 1ste er imellem 2 Venner, hvoraf den ene reiser og den anden opholder sig udi Paris, hvilket giver den første Anledning til at beskrive Provintzerne og afmale de Fremmedes Caracterer hos hvilke hand sig opholder, men den-

denne Correspondence vil ej staae enhver an, da den rejsende Frantzmand vil munstre og have alle Folk omdannet efter den Franske Maadde. Den 7 Correspondence er imellem en Jomfrue og en Petit Maitre, samme er fornøjelig. Den 9de er imellem et ungt Menniske paa 14 og en Pige paa 15 Aar, den er vel dresseret og temmlig naif, hver Correspondence indeholder 12 Breve, som gior i alt 183 Breve.

Udi Toulouse haver Abbed de Hiriart skrevet P. Harduin til, for at indhente hans Meening om en Inscription, som 1666 er funden udi en Kirke af Landet Basque 3 Mile fra Bajonne, den bestaar af 4 Vers, som ere skrevne paa følgende Maade, uden at give agt paa Versene:

FLAMEN. ITEM. DVMVIR. QVAESTOR PAGIQVE. MAGISTER
VERVS. AD. AVGVSTVM. LEGATO MUNERE. FUNCTVS. PRO
NOVEM. OBTINVIT. POPVLIS. SE IVNGERE. GALLOS. VRBE
REDVX. GENIO. PAGI. HANC DEDICAT. ARAM.

P. Har-

P. Harduin har svaret derpaa at denne Inscription, som vel var 300 Aar gammel da den blev funden, er forferdiget af den Aarsag for at overtale Læseren, at Gasconien udi Keyser Augusti Tider er kaldet Novempopulania, for hvis sande Oprindelse og Grund at udfinde, mand har giort sig saa megen Møje, og der har været Plinio ubekiendt, som levede lenge efter Augustum. Denne Verus, hvis Navn mand har laant af L. Veri Mont, giver falskelig for, at hand har været forsendt til Augustum udi Rom, for at erholde at Gasconien maatte blive afsondret fra Frankerige, som det og virkelig var i det 14 Seculo, men hans Skrivemaade smager aldeles ikke efter Augusti Tider.

Italien.

Udi Rom har Cardinal Albani ladet trykke hans Mor-Broder afgangne Pave Clementis XI. Lif og Levnet

P. Laderchi har foretaget sig at continuere Baronii Annales; det første Volumen har mand allerede for nogle Maaneder

neder siden udgivet, hvilket indeholder de første Aar af den Tiid P. Pius var Pave.

Mand seer der uden Authoris Navn eller Stædet, hvor den er tryt, at tilkiende give at roullere en Refutation af Mr. Giannones Neapolitanske Historie, kaldet Riflessioni sopra l'Historia civile del regno di Napoli scritta da Pietro Giannone opera di Eusebio Sclopatro divisa in duoi tomi, mand meener at P. Sanfelici en Neopolitanisk Jesvit er Author dertil.

Nye Bøger.

Princeps & Consiliarius â famigeratissimo olim politico virtutis documentis &c. adornatus, 4. 728

Fabricii Ioh. Alb. Centifolium Lutheranum sive notitia literaria Scriptorum de B. D. Luthero ejusqve vita scriptis & reformatione ecclesiæ in lucem at amicis & innimicis editorum 8. 728

Boecleri Joh. Cynosura Materiæ Medicæ continuata, 4. Argentorati 729

Schatzii Joh. Jac. Tabulæ Synopticæ Philosophiæ D. Joh. Franc. Buddei Ecclesiasticæ, 4. Budingæ 728

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 38.

Den 22 Septemb. 1729.

DANNEMARK.

Lepel,

Skioldet af Sølv, og derudi en rød Skakbielke, paa Hielmen et i rødt klædt Fruentimer med blot Bryst og Arme, med udslagen Haar og Krone paa Hovedet, hvoraf udstaar 9 Standarter. Familien skriver sig fra Pommern, hvorfra nogle ved Kriegs-Tieniste her i Riget ere indkomne, som sig have omsider her nedsatt.

Sverrig.

Udi Stokholm trykkes ved Subscription af 15 Mark Kaaber Mønt, Oeconomia eller Huusholdings-Bog for det samtlige smukke Qvinde-Kiøn, samme kand tiene til allehaande Huusholdings Sysler, som til adskillige Retters Anrettelse af Kiød, Fugle, Fiske, Buddinger, Melke-Retter, Posteyer, Terter, Cheleje, Moeser, samt allehaande slags Frugters Indsyltning og Bagverks Forferdigelse, Sæbes Giørelse, samt og at distillere og brende Vand, item tilreede Viin og Ædike med fleere nyttige Huus-Forretninger, befundet fuldkommen af fornemme Fruentimmer og Damer, hvorved og sluttelig anføres hvorledes mand kand anlegge ey alleene en fuldkommen Hummel-Have, og den vel indrette og skiøtte.

Tydskland.

Udi Franckforth er nu ferdig trykt den fuldkomne Historie som Mr. Schannat har skrevet om Abbediet udi Fulda, under den Titul: Johanni Friderici Schannat

nat Hiſtoria Fuldenſis, in tres partes diviſa, qvarum prior Monaſterii Fuldenſis originem, incrementa, fata, veterem diſciplinam, œconomiam, Officia Claustralia, Academiam, nec non Viros tum variis Infulis claros, tum multiplici doctrina ac eruditione celebres complectitur. Altera in Abbatum Fuldenſium jura, prærogativas, & privilegia, Miniſteriales qvoqve, ſeu officiatos majores Aulicos, diſqvirit. Tertia res ab eisdem Abbatibus geſtas fuſe exponit, & ab anno Chriſti DCC XL III. diductas uſqve in præſentem annum MDCC XXIX latè proſeqvitur, cum figuris æri inciſis. Accedit integer Codex probationum plurimis monumentis nec dum editis locuples. Tum Index Abbatum emortualis antiqviſſimus, una cum generali Necrologio Fuldenſi autographo ab anno DCCLXXIX. uſqve in annum MLIX.

Sammeſteds er i Aar trykt in Folio Clementis XI. Pont. Max. Opera omnia, in qvibus continentur, 1. Ejus rationes Conſiſtoriales, 2. Homiliæ, 3. Epiſtolæ & Brevia Selectiora, 4. Bullarium, ſe-

cundum exemplaria Romana fideliter repetita, accedit Vita Clementis XI. à Præsule Romano perscripta.

Udi Leipsig er trykt i afvigte Aar Memorabilia Scheningensia, Historiæ Brunovicensi passim inservientia, vetustiorum Documentorum, Diplomatum & Manuscriptorum auctoritate corroborata & Indice necessario instructa, expondit Sigismundus Andreas Cuno Ducalis Anna Sophianæi, apud Scheningenses in Patriâ Rector.

End er sammesteds udkommen in 4. følgende Skrift af Rudolph Friderich Telgmans kaldet Commentatio Juris feudalis, de genuina significatione Vasalli, ejusqve jure exinde fluenti. Cum ex genuinis Placitorum Longobardicorum, Alemanicorum Fontibus vetustis, medii ævi moribus, & præstantioribus annalium Conditoribus, tùm ex legibus patriis hodiernis, nova prorsus ratione adumbrata.

Udi Halle er efter Kongens af Preussen Befaling in Octobr. 1727 oprettet et Seminarium Lithuanicum af Studiosis

sis Theologiæ, udi hvilket de indkomende af en Studioso Theologiæ, der er en indfød Lithauer, undervises i det Lithauiske Sprog, paa det at de siden kunde betiene Prædike-Embedet i det Preusiske Lithauen, hvorhen allerede 6 af dette Seminario, som havde lært Sproget, vare forsendte. Mand har og giort Begyndelse med at oversette een og anden nyttig Ting paa samme Sprog, der er gandske different fra det Polske, hvor af for kort Tiid siden Pastor Freylingshausens Ordnung des Heyls er trykt. Dette Seminarium bestaar nu af 16 Lemmer, hvoraf nogle allerede besidde en stor Fordighed udi dette Sprog, og bliver daglig af dem noget oversat af Freylingshausens Compendio Theologiæ. Saa er mand og betænkt paa om mand kand faae enten en Manuscript eller en trykt Oversettelse af den Litthauiske Bibel som 1660 udkom i Engelland og er meget rar, at lade trykke den Hellige Skrift, samme Nation til Beste.

Sammesteds er udkommen D. Joachim Langens Exegetiske Verk over alle

re Apostolische Breve paa Tydsk, under den Titul: Apostolisches Licht und Recht oder der richtigen und erbaulichen Erklärung der Apostolischen Briefe neues Testaments. Samme bestaar af 2 Tomer in Folio hver paa 9 og altsaa tilhaabe af 18 Alphabeter. Hans Commentarius over Johannis Aabenbaring vil hand aparte udgive, efterdi den ej magelig kunde bringes i et Bind med dette Opere, dog vil hand dertil først forfærdige den anden Deel af Propheterne. Efterdi hand ved at forlare Aabenbaringen har taget til Fundament den berømte Nederlandske Theologi Campegii Vitringæ Verk, som ey alleene er æstimeret blandt de Reformerte men og Lutherske Evangeliske, og samme der i allevegne henskyder sig til det gamle Testamentes Fundamentum Propheticum, som hand og udførlig har behandlet det samme i sit store af 2 Volumina bestaaende Commentario over Esaiam, saa vil D. Lange deraf udtrekke en Recension om alle til de Apocryphiske Sager henhørende Materier, og derhos vise de øvrige Propheters Parallelismum.

End er sammesteds udgivet en lærd Dissertation af Professor Callenberg de jure circa Christianos Mahummedico respondente Lud. Chr. Vocherodto. I denne Dissertation er med de Mahometanske Juristers Ord anført de i Tyrkiet, Persien og andre Mahometanske Lande brugelige Love angaaende den Tractament, som mand lader de i samme Lande levende Christne nyde. Mand har derved i sær betient sig af en Arabisk Codice Mss., hvis Author er Abullecthus, en iblandt hans Troes Forvante berømte Ictus og ladet af samme trykke under Texten paa Arabisk de hidhørende Stæder, men indrykket Oversettelsen udi Texten. Mand meener, at denne Afhandling vil vorde dem i særdeleshed angenem, der ønske sig en udførlig Efterretning om de under det Mahometanske Aag staaende Orientalske Kirkers Tilstand, hvilken er meget meere considerabel end mand hidtil har formeent, allerhelst da ingen hidtil har udført denne Materie saa vel og af saa autentiqve Documenter.

Udi Tubingen er i Aar in 4to udkommen Christ. Eberh. Weismanni, Theologi Tubingensis, Orationes Academicæ, 1. De Causis, cur tot eximia Dei dona, nostra maxima ætate, ut plurimum sine fructu pereant? 2. De virtutibus, Vitiis & Factis Missionum E. R. 3. De Religionum indifferentismo &c. Dette Verk er forsynet med en Fortale hvorudi de besvares, som have dadlet eller angrebet Authoris andre Skrifter.

Nederlandene.

Udi Amsterdam trykkes in 4to la Vie du Pape Alexandre V. & de son fils Cesar Borgia, samme er oversat af det Engelske. Dette Verk er meget æstimeret i Engelland, og er Oversettelsen udarbejdet ved en habil Pen.

Ingermanland.

Udi Petersborg er ferdig trykt den 2 Tomus af samme Academiets Commentarier, og den 3 Tome af Abregez des Mathematiques. Saa er og sammesteds under Pressen Theophili Sigefridi Bajeri Regiomontani Historia Edessina ex nummis

mis illustrata, ved samme ere mange Kaaberstykker, og har Author særdeeles beflittet sig paa at oplyse denne Deel af den Asiatiske Historie noget bedre, og i sær at bringe Sviten af de Konger som have hedt Abgari i en bedre Orden og Tids Regning, hvortil hand foruden 2 Syriske Kroniker og de Romerske og Grædske Skribentere, har betient sig af en temmelig Parti Mont, som Mr. Buxbaum har bragt med sig fra Østerlandene, saa og andre som her og der ere anførte af Antiqvariis men ey rettelig forklarede. Derhos har hand ey alleene undersøgt den gamle Historie, men er end og gaaet til de yngre Tider.

Svitzerland.

Udi Basel trykkes ved en fordeelhaftig Subscription det beste store Franske Dictionaire de Moreri, der er een med de fuldstendigste Forklaringer over den Geistlige og Verdslige gamle og nye Historie, Geographien, Genealogien, Chronologien, Religionen, de Geistlige og Verdslige Ordener, item alle Kunster og Videnskaber, samme trykkes med nye

Caracterer paa stort fiint Papiir udi 6 store Tomer in Folio, formeeret med alle Supplementa efter den sidste Pariser Edition, saa og de mange forhen paa Tydsk, Hollandsk og andre Sprog oversatte Oplag, og da ellers den sidste Pariser Edition koster 200 Franker, er denne nye meget formeeret og skiønnere Edition ved Subscription at bekomme for 40 Mk.L., om mand inden Novembris Udgang strax her paa Børsen ved Subscription betaler til Boghandleren Hieronimus Christian Paulli 12 Mark Lybsk og ved de 3 første Tomers Annammelse, som i tilstundende Aar skal være ferdig, atter 12 Mark Lybsk, og ved de 3 sidste Tomers Leverance endnu 16 M. Lybsk, siden kommer dette Verk for dem der ey have subscriberet, til at koste 60 Mark Lybsk, Conditionerne ere at læse i omtalte Bog-Lade paa Børsen i Kiøbenhavn.

Frankerige.

Udi Paris er trykt i Aar in folio, den 4 Deel af det bekandte Skrift, kaldet Gallia Christiana, for ved dette Skrift fin-

findes en Extract paa Latin af P. Sainte Marthes Lif og Levnet, hvilken Publicum har at takke for Udkastet af dette Skrift, og til Forferdigelsen udaf eendeel deraf.

Sammesteds trykkes en nye Edition in 4. med Carter af la Methode pour étudier l'Histoire, avec un Catalogue des principaux Historiens, & des Remarqves sur la bonté de leurs Ouvrages, & sur le choix des meilleures Editions: par M. Langlet du Frenoy.

Udi afvigte Aar er der udkommen in folio, Stephani de Champs Biturici è Societate Jesu de Hæresi Jansseniana ab Apostolica Sede merito proscriptâ Libri tres. Opus anno 1645. sub Antonii Ricardi nomine inchoatum, exinde bis locupletatum, qvinqvies editum, nunc ex ipso Auctoris autographo auctius & emendatius prodit curâ & labore P. Stephani Souciet è Societate Iesu.

Herforuden seer mand der i Aar trykt in 4. Liber Psalmorum Vulgatæ Editionis, cum Notis, in qvibus explicatur titulus, occasio, & argumentum cujusqve Psal-

Psalmi; dilucidatur sensus litteralis, paucis attingitur sensus mysticus, &c. accessit Appendix ad notas, in qvâ discutiuntur præcipuæ differentiæ qvæ occurrunt inter Textum Hebraicum & Versiones 70. interpretnm, Aqvilæ Symmachi, Theodotionis, 5. & 6. Editionis; Paraphrasim Chaldaicam, Vulgatam, Latinam, Hieronymianam, &c. studio & opera Fr. Bellenger S. Fac. Par. Doct. Theol.

End er udi Paris trykt i Aar in 12. udi 2 Vol. la Vie de Monsieur la Duc de Montausier Pair de France, Gouverneur de Monseigneur Louis Dauphin, Ayeul du Roi à present regnant, écrite sur les Memoires de Madame la Ducheſſe d'Uzes sa fille.

End er der i Aar kommen fra Pressen in 12. Les Amusemens de l'amitié rendus utiles & interessans. Recueil de Lettres écrites de la Cour vers la fin du regne de Louis XIV. Hvilket Verk virkelig eftertrykkes i Amsterdam. De præliminaire Reflexioner som ere for i Bogen rose dette Verk meget, men for at for-

forsikre Læseren om Bogens Indhold, vide vi ey at giøre bedre end at anføre Mr. Coutures derom ved Approbationen givne Censur, som iblandt andet melder: L'Auteur y tient plus qu'il n'a promis: il n'a annonce que des Amusemens, & je trouve dans les Lettres plusieurs belles Leçons & plusieurs grands exemples de vertu & de Religion, le tout assaisonné d' une politesse fine, d'un langage pur & d' une liberté honnête.

Udi Forli er den Historie som en hvis Herremand der har under Hænder om sit Fæderneland, snart ferdig. I den første Deel beskriver hand os ey alleene de merkverdigste Stæder af samme Bye, men endog af Gallia togata, og finder mand derudi udført hvor der have været sammes første Beboere, hvo der have succederet dem, hvad for Regentere der have levet efter hinanden, hvad for Krige de have ført, og hvad Oprindelse adskillige af deres Byer have. I den anden Deel vil hand forestille sit Fødelands lærde-Historie. I den 3. forekommer de i samme berømte Adelige Slegter, hvor-

hvorved indrykkes et og andet om Familiernis Fortrin.

Italien.

Udi Meyland har D. Biumi 1728. udgivet in 12. Esamina d'alcuni Canaletti chiliferi, che dal fondo del Ventricolo per le tonache del Omento, sembrano penetrare nel Fegato, nella qvale per necessaria connessione s'osserva la Storia del Chilo, del Sangue, de Fermenti, & delle Ghiandole; ed assieme una digressione Filosofica circa la Materia Animastica secondo l'opinione dell' Autore, esposta con diverse propositioni Notomiche-Filosophiche, &c.

Udi Rom har Cardinal Polignac efter at hand var forsikret, at paa den halve Vej til Frascati fandtes i Jorden nogle rare Stykker, ladet grave derefter, og allerede fundet 3 skionne Statuer af den fineste Marmor, hvoraf den ene er Esculapii, den anden Gudindens Dessa og den tredie en Keysers eller Romersk Borgemesters, af hvilken sidste, som var til Hest, Arbeydsfolkene i det de grov, have afslaget Hovedet og den ene Haand.

Mand

Mand finder der Stykker af den fineste Marmor, der, som mand gietter til, ere Levninger af Julii Cæsaris Slot, som der haver staaet.

Sammesteds er trykt paa Grædsk og Latin udi 3 Voll. in folio ved Cardinal Albani Foranstalting, Basilii Macedonien-sis Menologium Græcum, af dette Menologio er eendeel forhen udkommen paa Latin uden Grædsk, det er ellers citeret af Cardinal Barronio, Leone Allatio og Ferdin, samt Agkelli udi hans Italia sacra.

Udi det i Bononien af Grev Marsille oprettede Bogtrykkerie ere udkomne 5 Vol. af P. Gotti Dominicaners nu værende Cardinals Theologie, hvoraf den 5. kom for Lyset udi afvigte Aar, heele Verket fører til Titul: Theologia Scholastico-Dogmatica juxtà mentem divi Thomæ Aqvinatis ad usum Discipulorum ejusdem Angelici Præceptoris Accommodata. Per F. Fincentium Ludovicum Gotti Bononiensem, Ordinis Prædicatorum, in patriâ Universitate controversiarum fidei Profes-

so-

forum, nunc S. R. E. Cardinalem & Patriarcham Hierosolimitanum.

Af samme Authoris Arbeyde er udkommen sammesteds det 6 Voll. under den Rubriqve: Colloqvia Theologico-Polomica, in tres Classes distributa; in 1. Sacrorum Ministrorum Cælibatus, in 2. Romanorum Pontificum auctoritas in Conciliis & Definitionibus, in 3. aliæ Catholicæ Veritates propugnantur, adjunctis Gregorii VII. vindiciis adversus Jacobi Picinini Concordiam matrimonii cum ministerio. in 4.

Nye Boger.

Rambachii Joh. Jac. Exercitationes hermeneuticæ, 8. Jenæ 729

Schatzii Joh. Jac. selectiores ex Ciceronis Epistolis ad familiares, 8. Budingæ 728

Carl Joh. Samuel Fundamenta Pharmaciæ Chymicæ, 8. Budingæ 729

ejusd. Elementa Chirurgiæ Medicæ, 8. ibid. 729

Vaseri, Exercitatio Philologica qva Origo & Auctoritas Punctorum Hebraicorum Divina asseritur, 4. Tubingæ 728

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 39.

Den 29 Septemb. 1729.

DANEMARK.

Linstou.

Skioldet fordeeles i 2 lige Deele paa tverts med Sølv og sort paa Hielmen som er kronet 2 sort klædte Munke med Hætter eller Huer paa Hovedet og hvide Kraver, samt den nederste Deel af Klædningen halv sort og hvid, de holde den venstre Haand i Siden, og fatte med den høyre en Krands imellem sig, i Midten af samme sees en sex-oddet Guldstierne, og af

Qq Krand-

Krandsen nedhenger en Guldring, som vender Steenen ned ad. De af denne Familie som opholde sig her udi Riget ere hid ind komne fra Meklenborg.

Udi dette Hans Kongel. Majests. og Universitetets Bogtrykkerie, er mand nu i Verk med at raade Bod paa den Mangel som haves saavel af de Kongl. Forordninger samt de for Skolerne i Dannmark og Norge beordrede Bøger, der udi den store Byen overgangne Ildebrand bleve lagt i Aske, saa at mand haaber inden Vinteren endnu at faae nogle af det sidste slags ferdige, hvoraf allerede paa nye er trykt: Aurora Latinitatis olim in privatum Discipulorum usum concinnata, nunc verò publico Scholarum Danicarum & Norvegicarum commodo destinata & emendatiùs edita, Operâ Thomæ Bangii. Editio denuò penitus recognita, Unà cum appendice exemplorum Nominum & Verborum, &c. qvæ in colloqviis annexis passim etiam sunt obvia.

Tydskland.

Udi Hamborg er udkommen in 8vo.

L.

L. Gottfridi Kohlreiffii, &c. Defensio restitutæ Antiqvitatis Temporum Religiosa & Evangelica, qvâ plurimorum SS. locorum perversæ interpretationes repelluntur, accentus Codicis Hebræi vendicantur, &c. Hamburgi sumptu viduæ Felgineriæ. Ved restituta antiqvitate er ey andet at forstaae end det Chronologiske Systema, som forhen er udgiven af Mr. Kohlreiffer, hvilket hand har behaget at tillegge samme Titul som Mr. Pezron har givet sit Verk. Hand prætenderer derudi at Verden er 560 Aar ældre end mand almindelig troer. Udi dette Forsvars-Skrift har hand paataget sig at igiendrive de af Mr. Hosman hamgierte Objectioner. Derimod har Mr. Hosman besvaret ham ved et udi Aar udkommen Skrift in 8vo, kaldet:

Gustavi Christophori Hosmanni V. D. M. Annotationes ad Hypotyposin qvam edidit Chronologiæ, qvibus objectiones solvuntur, & annos Ezechielis obsidione prædictos ab ultimo captivitatis ad eum qvo natus est Christus, pertingere demonstratur.

Udi Hamborg er ellers trykt i afvigte Aar: Epistolæ diversi Argumenti, maximam partem à variis ad Clarif. multorumqve meritorum Virum Lucam Lossium illustris Lycæi, apud Luneburgenses dum viveret, Pro-Rectorem, & post eum à Duræo, Langwedelio, Bœclero, Portnero, Berneggero, Freinshemio, aliisqve ad alios exaratæ, partim excerptæ, & in compendium redactæ, partim vero integræ, & ex autographis descriptæ. Nunc primum in lucem protraxit, ac Dissertationem de multiplici Eruditorum studio Epistolis hactenus impenso, præmisit, Adamus Henricus Lackmannus.

Udi Leipzig er trykt i afvigte Aar Miscellanea Silesiaca continuata variisqve hinc inde præsidiis adornata collectore Theodoro Crusio in 8vo. Dette er en Samling af 8 smaae Piecer paa Vers giort af adskillige Authores om Hoved-Staden i Slesien Breslau, med Notis af Udgiveren.

Sammesteds er trykt in 4to Ezechielis Spanhemii &c. Orbis Romanus seu ad Con-

Constitutionem Antonini Imperatoris de qva Ulpianus Leg. XVII. Digestis de Statu hominum Exercitationes duæ, cum figuris Numismatum. Accedit Jo. Gottl. Heinecci Ic. &c. præfatio. Editio noviſſima.

Udi Leipsig er trykt 1729, udi folio, Dresdniſche Carnevals Ergötzlichkeiten, beſtehend in Poetiſchen Einfällen über einige Königl. Schieſſen und dergleichen Schertz- und Sinn-Gedichten über die daſelbſt gehaltene Bauern-Wirthſchafft, auf hohen Befehl verfertiget, von Johan Ulrich König, Sr. Königl. Maj. von Pohlen und Chur-Fürſtl. Durchl. zu Sachſen, Geheimen Secretar- und Hoff-Poeten. Det er alle dem bekandt, ſom have læſt Hr. Königs artige Indfald, at hand er en lykkelig Poet ſom der og findes ſtor Geiſt i dette Verk. for deres ſkyld, ſom ey saa lige faae Leylighed til at læſe denne Bog, anføres følgende Fabel hvormed Verket er begyndt ſom en udvalt Prøve:

Zween Adler, die gekrönt mit Ruhm und Preiß,

Der eine schwartz, der andre weiß,
Die sich zugleich
Zu dem Geschlecht der neun besondern Vögel zehlen,
Die für das allerhöchste Reich,
Wann es die Zeit erheischt, den doppelten Adler wehlen.
Nachdem es schon vorlängst das Schicksal so gefügt,
Datz beyder Erbe-Nest nah an einander liegt,
Als hatten sie auch, nach dem Beyspiel ihrer Alten,
So gute Nachbahrschafft gehalten,
Daß sie so gar mit treu-vereinter Macht,
Den Löwen aus der Mitternacht
In sein entlegnes Reich beherzt zurück getrieben,
Allein, es mengte sich der Geyer in das Spiel,
Worüber das Vertrauen etwas fiel.
Viel Vögel sahen auch von beyden Theilen gern,
Den Zwiespelt ihrer Ober-Herrn,
Absonderlich die Raub-begierge Raben,

Die

Die ihren Unterhalt von andrer Schaden haben.
Die Reiher dachten so im Trüben was zu fischen;
Aus Einfalt legten sich die Gümpel auch dazwischen,
Sie flogen hin, sie flogen her,
Verderben aber nur das Spiel noch mehr.
Die Spärber schärfften schon die Klauen,
Die Tauben wollten schon dem Frieden nicht mehr trauen.
Die heuchlerische Schaar,
Der schwartzen Fledermäuse
Schlich auch bey Nacht herum, nach ihrer alten Weise,
Von der so nah anscheinenden Gefahr
Ein vieles heimlich herzusagen.
Man hörte nichts als nur die Wachteln seufftzend schlagen.
Darüber freuten sich, auf manchen fremden Hügel,
Viel aus dem anderen gekrönten Stoß-Geflügel,
Daß jener Adler Freundschaffts-Band
Für sich nicht vortheilhafftig fand.

Allein dieß groß-gesinnte Paar
War selber mißvergnügt auf beyden Seiten,
Bey unterbrochenen Vertraulichkeiten,
Und schickte zu und ab so manchen schlauen Staar,
Der zur Staats-Plauderey gut abgerichtet war;
Doch wollt es keinem recht gelingen,
Die Adler musten selbst das Werck zu Stande bringen.
Als Werckzeug ward gebracht zu so geheimen Dingen,
Ein Falke, der berühmt, durch manchen fernen Zug,
Durch manchen hoh- und kühnen Flug,
Scharffsichtig, schnell, behertzt, erfahren, edel, klug;
Der wuste so beglückt den Zwist zu enden,
Und allen Miß-Verstand bey beyden abzuwenden,
Daß es der Schwartze sehr zu Hertzen nahm,
Und, aus besonderem Vertrauen,
Des weissen Adlers Sitz selbst zu besuchen kam.

Da war mit jedem Tag auch neue Lust zu schauen,
Da putzte jeder Vogel sich,
Und ihre Weibchen sonderlich
Stoltzierеten wie lauter Pfauen.
Der Chor der holden Nachtigallen,
Ließ tausend Glückwunsch-Lieder schallen;
Die Adler zeigten selbst durch frohes Flügel-schlagen,
Daß wieder hergestellt ihr friedliches Betragen.
Der Schwartze zog bey einem Kranich ein,
Bey einem Kranich wackrer Art,
Der durch sein unermüdlichs Wachen,
Des weissen Adlers Sitz beschützet und bewahrt.
Doch brach ein plötzlich Feuer aus,
Verzehrete des Kranichs gantzes Hauß,
Und nöthigte den Adler weg zu fliegen,
Um bey dem Falcken sich zur Ruhe zu verfügen.
Dem Brande ward vergeblich wider-strebt.

Allein es brannte kaum des Kranichs Nest darnieder,
So gab der Adler gleich, in dessen Dienst er lebt,
Ihm ein gantz eigenes und dreyfach bessers wieder.
Inzwischen fiel der Furcht, und auch dem Fürwitz ein,
Es müsse dieser Brand von böser Deutung seyn.
Doch ein geflügelter Prophete,
Des weissen Adlers Hoff-Poete,
Ein Schwan, sang überlaut: ihr irret, nein!
Vielmehr muß ich hieraus euch dieses prophezeyn:
Gleichwie der schnelle Brand
Nah an dem Kriegs- und Waffen-Hauß entstand,
Und jener Adler sich zum Falcken wenden müssen,
Um da die Sicherheit der Ruhe zu geniessen,
Wo in der Nachbarschafft der grosse Tempel stehet;
So giebt dieß uns gantz deutlich zu verstehen:

Der beyden Adler Freundschaffts-Band
Sey nicht auf Krieg, sey nur auf Frieden, abgesehen.
Doch, wie sich jenes Hauß der Glut nicht konnt erwehren;
So wird der beyden Adler Blitz,
Stört jemand ihren Friedens-Sitz,
Vereinigt, ihren Feind bis auf den Grund verzehren.
Was gilts? es trifft dereinst des Schwanen Deutung ein.
Doch geh es, wie es will, dieß muß die Wahrheit seyn:
Wann die zween Adler sich zusammen wohl vertragen,
Welch Vogel hat das Hertz, an beyde sich zu wagen?

Udi Strasborg er kommen fra Pressen udi 2 Voll. in folio Joh. Schilteri codex Juris Alemanici Feudalis, prout is in Comitiis Noricis anno M.CC.IIX. auctoritate Imperiali publicatus, in foro feudali tritus, anno M.D.V. Argentorati primum typis impressus, à Meichsnero ex MS. suo repetito editur, nunc verò ex Mss. plurimis plenius emaculatus

tus, auctus & interpretatione latinâ donatus, &c. Editio secunda auctior & emendatior. Cum Præfatione Joh. Georgii Schertzii.

Udi Frankfort er 1728 udgivet in 8. Jo. Gottl. Heineccii Icti, &c. Elementa Philosophiæ Naturalis & Moralis, ex principiis admodum evidentibus justo ordine adornata. Accessere Historia Philosophica & Index Locupletissimus.

Sammesteds er trykt afvigte Aar in 4to. Geschichte des Ritterlichen Johanniter Ordens und dessen Hermeisterthums in der Sachsen, Pommern und Wendland. Worinnen des am 7 April dieses Jahrs gehaltene Ritterschlags Solennitäten, Verzeichnis der investirten Ritter und derselben Stamm-Wapen, wie auch Uhrsprung des Ritterschlagens und Ritterlichen Orden, Anmerckungen vom Ordens-Creutz, Hr. Abt de Vertot ins Teutsche übersetzte Dissertation von alten und neuen Gouvernement des Johanniter-Ordens, enthalten und beschrieben von Just. Christoph Dithmarn, J. Nat. & Gentium Hist. Pol.

Pol. & Oeconom. P. P. der Berlinschen Societet der Wissenschafften Mitglied. Dette Verk er ikkuns en Fortsettelse af Bechmans Beskrivelse over den Ridderlige Johanniter-Orden, som Pr. Dithmarn har udgivet for 2 Aar siden med mange Anmerkninger og Forbedringer. Udi Fortalen dertil har hand tilsagt dette Verk, som er inddeelt udi 5 Capitler, det første handler om Oprindelsen af Ridder-Ordener og den Magt at slaae Riddere. Hand forkaster deres Meening, som herleede den fra Trojanerne eller Ægypterne, og hvad det sidste angaar, endog det med som herledes af Pharaonis Exempel, der stak en Ring paa Josephs Finger, og hengte ham en Guld-Kiede om Halsen. Nomernes Maade at erklære deres Tienere frie har snarere nogen Lighed med den Maade at giøre ved Fyrstelige Hoffer Adelige Pager værhaftige, end at slaae nogen til Ridder. Sligt har rimeligst sin Oprindelse af de Tydskes Paaklædning, om hvilken Tacitus taler i hans Bog de moribus Germ. cap. 13. og der

skeede offentlig ved at annamme et Spyd og et Skiold som blev ham leveret af hans Fader eller Paarørende. Dette har ved Frankeriges, Saxernes, Gothernes, og andre Tydske Folks Indbrud udbredet sig udi de Romerske Provintzer, indtil det er kommen i Brug hos Spanierne, de Franske og andre. Siden har det ved Tidernes Forandring merkelig forandret sig med denne Iklædning, nemlig dertil udfodredes en Adelig Fødsel og Herkomst en retmessig laug Alder, i det mindste 21 Aar, visse Tog mod Fienden, som blev indrykket udi det Ridderlig Diplomate, og endelig visse Godsers Besiddelse, i sær efter Engellænders Maade. Disse Ceremonier have de og forandret, udi Keyser Carlden Stores Tider hengte mand om Ridderne et Kaardegeheng med Kaarden udi, og gav ham et Slag paa Skuldrene, nogle gav mand og gyldene Sporer, saa maatte og Ridderne love at de vilde handthæve og beskytte Guds Ære, det gemene Væsen, Kirker, Enker, Jomfruer og Faderløse. Ridderen maatte til slig Ud-

klæd-

klædning forhen berede sig med Baden, vaagen og beden. Keyserе, Konger og saadanne Førster, som havde et stort Navn, sloge Riddere, og skede sligt gemeenlig-gen ved høytidelige Dage. Ingen Printz kunde gifte sig, eller antage nogen Arv eller Regimente, førend hand var slagen til Ridder, kunde og ikke meddeele nogen anden saadan Værdighed, førend hand den selv havde bekommet. Det Navn af Herre, tilhørte ingen, undtagen Riddere: En Riddere maatte kalde sig Vi, føre sit egen Indsegle, bære gyldene Sporer og egne Klæder, fordre Ridder-Styr af sine Undersaatter, giøre Forsikring ved sit Ridderlige Ord, og endeligen var hans høyeste Straf at sættes fra sin Ridderlige Værdighed. Monsr. Dithmar igiendriver alt saa dem som vil leve Ridder-Ordenen ab Ordine Eqvestri. De gamle Catters Maade hos Tac. de Mor. Germ. cap. 31. om at lade sit Haar og Skieg saa lenge vore og at bære en Jern-Ring som en Kiæde indtil de havde nedlagt en Fiende, har noget ligt efter Ridder-Orden. De nu omstunder værende Ind-

ret-

retninger af saadanne Ridderlige Selskaber ved deres Store- og Hær-Mestere, Statuter, Capitels-Dage etc. har først ved Korstogene udi det 12 Seculo taget deres Begyndelse, som Hr. Bechman og andre vidtløftig have beskrevet.

Nye Bøger.

Le nouveau Testament, traduction nouvelle, revûë & approuvé par les Pasteurs & les Profess. de l'Acad. de Geneve, 4. à Genev. 726

la Religion Chrêtienne demontrée par la Resurrection de N. S. Jesus Christ, par Homfr. Ditton, T. II. 8. à Amst. 728

Bessonet Jac. Sermons sur divers Textes de l'Ecriture S. 8. à Genev. 728

Sermons sur divers Textes de l'Ecriture S. par I. Colas de la Treille, T. II. 8 à Amsterd. 727

l'Usagē & les Fins de la Prophetie dans les divers Ages du Monde, en VI. discours par T. Sherlock, 8. à Amst. 729

Traité sur les Miracles, par Jac. Serces, 8 à Amst. 729

Sermons sur divers Textes de l'Ecriture S. par Theod. Hnet. à la Haye 727

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 40.

Den 6 Octobr. 1729.

DANNEMARK.

Lilienpalm,

Skioldet er fordeelt paa tverts udi tvende Deele, i det øverste er Feldtet Guld, hvori staar en brunspettet Leopard. I den nederste hvor Feldtet er af Sølv, 3 blaae Pillare, paa den mellemste ligger en hvid Lilie med sin grønne Stengel, og paa de tvende andre sees udi Midten en Guldstierne. Paa Hiel-

men staar et guld Palme-Træe. Med dette Vaaben er Johannes Sigismundus Hassius, forhen Gouverneur udi Ostindien, og siden Sift-Befalings-Mand over Christiansands Stift, da hand den 17 Jan. 1718. blev optaget i Adelstanden, benaadet og kaldet Lilienpalm.

Udi Hans Kongl. Majests. og Universitetets Bogtrykkerie ere siden Branden paa nye oplagte de Kongelige Forordninger og Aabne Breve, som udi de 2de Aaringer 1727 og 1728 ere udgangne, saa og det nyttige bekandte Register over Forordningerne continueret til 1728 Aars Udgang.

Udi Hans Kongl. Majests. privilegerede Bogtrykkerie er udkommen in 8vo. Philips von Zesen Assenath, det er Joseph og Assenaths Kierligheds og Levnets Historie, til Tidsfordriv fordansket.

Tydskland.

Udi Rostock har Doct. Mantzel holdet følgende Dissertationes: Dissertatio Academica de Crescente Pecunia, habita Præside, Dr. Ernest. Joh. Frid. Mantzel, Jur.

Jur. & Phil. Doct. ac Mor. Prof. Ord. Respondente, Simon Croll, Ciza-Misnico.

Dissertatio Academica de iis, quæ Pragmatica sunt in Historia Juris Justinianei, sub ejusdem Præsidio ventilata, Respondente, Magno Diet. de Pincier, Lubecensi.

Ligeledes har Mr. Sivers givet Prøve paa sin Lærdom paa nye med sit Verk kaldet Dissertatio & historia literaria de Scriptoribus Mythologiæ Veterum Germanorum, om de der have beskreven os de gamle Tydskes Afguders Historie.

Udi Hamborg er udgiven den 15 Deel af de Hamborgske Udtog over nye Bøger, i samme Deel indeholdes 1) Fortsetzung der Nachricht von Hn. Kohlreiffs und Hrn. Hoßmanns Chronologische Streitigkeiten. 2) P. Car. Meichelbecy historia Frisingensis Tom. II. 3) Joh. Henr. a Seelen deliciæ epistolicæ. 4) Allerneueste Nachrichten von dem jetzigen Zustand der Rußischen Kirchen. 5) Joh. Burch. Maji de Romani Pontificis electione Cæsarumqve circa eam jure.

Udi Leipzig har Julius Bernhard Rohr,

som hidtil har udgivet adskillige smukke Skrifter, giort sig meriteret af et Oeconomisk Skrift, neml: om Viindyrkelsen, udarbeydet paa en ny Maade under den Titul: Viticultura Germaniæ Oeconomica, oder Haußwirthliche auf Teutschland gerichtete Nachricht von der Weinbau, darinnen von den Weinbergen, Weinstocken, dem Most und Wein, und andern damit verwandten Materien, practische Regeln und brauchbahre Oeconomische Lehrsätze mit untermischten Anmerckungen aus der Natur-Wissenschafft vorgetragen werden, welches theils aus eigner Erfahrung und durch des Autoris besondere Observationes, theils auch durch mühsahme Correspondentz und aus raren Schrifften, ohne Beyhülffe der unter uns Teutschen bekandten Haußwirthsschaffts-Bücher, gesammlet worden, wodurch die natürliche Historie der Weine in Teutschland nach und nach in Ordnung gebracht wird. Samme er 1729 trykt in 8vo. 1 Alph. 5 Ark stor, det var at ønske, at flere Oeconomiske Materier paa den Fode vare behandlede.

Udi

Udi Halle er trykt den 9 Deel af den beromte Engellænders Binghams Skrift, hvorudi hand forklarer, som i de foregaaende Deele, de første Christnes Antiqviteter og Kirke-Skikke, Titulen er: Josephi Binghami Rectoris Ecclesiæ Hanantinæ in Agra Hantonienſi Angliæ Origines ſive Antiqvitates Eccleſiaſticæ ex lingva Anglicana in Latinam vertit Jo. Henricus Griſchovius Halberſtadienſis.

Udi Jena er trykt in 4to. Epiſtola apologetica pro Eccleſia Lutherana contra Calumnias & obtrectationes Stephani Javorskii, Reſanenſis Muromienſis Metropolitæ, ad amicum Moſcua degentem ſcripta a Joane Franciſco Buddeo, Theol. D. & Prof. P.

Udi Wolfenbyttel er trykt in 8vo. D. Eberhardi Davidis Hauberi Primitiæ Schauenburgicæ, qvibus variæ circa res Schauenburgicas Obſervationes hiſtoricæ atqve literariæ continentur, aut alibi obvia emendantur. Faſciculus Primus Prodromum Originum Schauenburgicarum atqve Schauenburgicæ Palingeneſiæ, Recenſionem Scriptorum, Res

Schauenburgicas illuſtrantium, Deſcriptionem Mauſolei Celſiſſimorum Comitum Schauenburgicorum, qvod Hagæ eſt, atqve Inſigniums Schauenburgicorum delineationem breviter complexus.

Nok er udkommen den anden Deel deraf under den Titul: D. E. D. Hauberi Primitiæ Schauenburgicæ, &c. Faſciculus Secundus. Vitas Superintendentium Schauenburgicorum atqve Paſtorum Primariorum Hagenſium, cum Hiſtorica Scholæ, Gymnaſii, atqve Academiæ Stadhagenſis enarratione, complexus. Udi Fortalen anforer Author Aarſagen hvorfore hand har givet ſit Verk Navn af Primitiæ. Non alia ratione ſiger hand: qvam, qvod aliud magis commodum, qvo exprimere leviora hæc rerum Schauenburgicarum Miſcellanea poſſem, non occurreret, nulla hujus vel opellæ vel nominis opinione. Begyndelſen af Verket gior en Prodromus om den Schauenborgſke Oprindelſe og Oplivelſe paa nye. Jo ældre Slegterne ere jo vanſkeligere er det at ſige noget viſt om deres Oprindelſe, og der er ingen ſtor Familie udi Europa hos hvil-

ken der jo, hvad sig Genealogien angaar, findes her og der store Aabninger over den Vankundighed der haver herskет udi de midlere Tider. Det Lys mand finder i dem er ingen Lys men snarere et Tusmørke. Hauber beskriver først Slottet Schauenborg, dernest sammes saavel som Grevskabets der ligger om det paa begge Sider af Veseren, og har dets Navn, dets Situation. Hand mener det kaldes af det Ord Schauen. Forkaster Spangenbergs Beretning om Keyser Conrad 2. der da hand ohngefehr saae dette Slott, skal have sagt Schau die Burg. Bierget, hvorpaa dette Slott er bygget, havde faaet det Navn Nettelenbierg af de mange derpaa groende Neller. Den der byggede det heed Adolph von Santersleben, og ey som af Crantzio og Spangenberg er corrupte anført Salingleben. Hvis Forfædre vare som Henrich Meibomius in notis til Lerbecii Chronicon, og i den Valbekkiske tydske Chronicon som 1619 er trykt i Helmstad, beretter af Oprindelsen Grævер udi Valbek og Marg-Grævер i Bernborg. Men Santersleben var ef-

ter den Mersborgiske Biskops Ditmars Beretning, som selv var en Grøve af Valbec, Dominica Curia. Mand finder endnu udi det Magdeborgske grote un de Lütke Santersleben, som Ottol. har skienket Greve Lothario I. af Valbek. Lotharius 3. var Marg-Grøve i Bernborg, og Burgrøve til Magdeborg. Hans Hustru Gemahl var Gudila, der tilbragte ham udi det Neder-Saxiske et temmelig stykke Land omkring Veseren, og efter hans Død giftede sig med Mark-Grøve Herman udi Meisen. Hans Søn Verner miste den Mark-Grøvelige Bernborgske Værdighed, en af hans Sønner eller Sønne-Børn Adolph stiftede den Santerlebiske Linie, og erholdt tillige en temmelig Deel Lande, som laae omkring Veseren. Hand har først bygget Skauenborg og erholdt af Keyser Conrad den 3. paa Rigsdagen den Værdighed som Grøve af Skauenborg. Alt dette beviser Author med Erdvini Erdmanni egne Ord. Meibomius gotgier den Anseelse disse Grøver paa den Tiid levede udi iblandt andet deraf, at den gamle Slegt von Drejleve

regnes blandt deres Clienter, hvilke de Schauenborgske Grævер have forleent med eendeel af deres Gods. Adolphus 2. som var Adolphi 1. Son erholdt af Lothario Hertug i Saxen og siden Keyser, Holsteen, Stormarn og Vagerland, og er endelig den Grævelige Schauenborgske Stamme 1640 uddød med Ottone. Hr. Hauber har vedføjet 2 nyttige Tabeller over den Schauenborgske Slegt, derpaa følger en Recension af de Skribentere som have behandlet den Skauenborgske Historie. Den første som her hidhører, er Fr. Herm. de Lerbecke Chronicon Comitum de Schovenborg. Samme har Lambertus de Beveſſen Præpoſ. ad S. Joh. Oſnabr. siden Official. udi Minden formeeret, og vel mueligt overſat paa Tydſk. Meibomius den ældre har 1640 ladet det trykke med fortreffelige Notis udi Frankfort, og den yngre Meibomius har indrykket det udi sin 1 Tome af Scriptores rerum Germanicarum. Adolpheis ſc. de Hiſtoria Generoſorum nobiliumq; Comitum Theorosburgenſium, vel alias vulgo Schomburgenſium ac Hamburgenſis Civitatis

famoſæ decantata per Henr. Aqvilonipolenſem Poëtam, har Meibomius tilfojet forige, tillige med 2 Beger de Primordiis Lubecanæ urbis Cæſareæ. Til Stadhagen lod Cyriacus Spangenberg 1614 trykke in Folio ſin Chronicon, in welcher der Hochgebohrnen uhralten Grafen zu Holſtein-Schaumburgk, Seenberg und Gehmen, Ankunfft, und wie ſie die Grafſchafften bekommen ꝛc. beſchrieben. Hidhører Joh. Jod. Winckelmañi Chronicon Haſſiaco-Schauenburgicum. Joh. Orſæi Schaumburgias orſa. og Shaumburgia continuata. M. Fr. Wilh. Bierling Diſſ. Hiſt. de familia Comitum Holſato-Schauenburgicorum, Acta publica, die Mindiſchen Lehen betreffend, Rinteln, 1545. Acta in Sachen Schaumburg contra Minden, Rinteln 1646. in Fol. wohlbegründete Beantwortung auf des Stiffts Minden vermeynte Hinterſchreibung, Rinteln 1645. 4. ej at tale om hvis i Crantzio, Chytræo, Hammelman og andre herom findes. Genealogiſterne, ſom have ſkrevet om det Schauenborgſke Huus, ere Rittershuſius, Spangenberg, Bierling,

Hübner og Dithmar. Derpaa følger Afhandlingen om det Skauenborgske Vaaben. Efter samme forekommer Beskrivelse om de Schauenborgske Grævers prægtige Gravstæder som findes i Martins-Kirken til Stadshagen, dem hand har tilføjet Grev Ernstes hans Søns Otth. 6., Elisabeth Ursulæ, Hertug Ernsts af Brunsvig Daatter, og Hedvig, Land-Grev Wilhelms af Hessen Daatter, Grev Ernstes Gemahl deres Epitaphia. Udi den anden Deel af denne Samling er Authoris fornemste Hensigt at give os en Historie om de Schauenborgske Superintendenter. Da Grev Otto giftede sig med den Lyneborgske Princesse Elis. Ursula, bragte hand med sig fra det Lyneborgske Hof Jacob Damman, som 1563 holdt en General-Visitation, dog var hand ey den første Superintendent, men Joh. Michelbach. De efter ham følgende Superintendenters Livs og Levnets Beskrivelse følger derpaa, og sluttelig følger Skoelens i Hagen, saavelsom Gymnasii og Academiets Historie, hvilket sidste siden er forlagt til Rinteln. Inger-

Ingermanland.

Udi Petersborg er 1728. udgiven Commentarii Academici, over de ved det Russiske Academie udkomne Skrifter, og det udi stor 4to. 2 Alph. 5 Ark sterk, med 15 skionne Kaaberplader, under den Titul: Commentarii Academiæ scientiarum Imperialis Petropolitanæ Tomus 1. ad ann. 1726. De derudi indeholdende Tractater ere følgende: 1) Jacobi Hermanni de mensura virium corporum. 2) Georgii Bernhardi Bülfingeri, de viribus corpori moto insitis & illarum mensura. 3) Nicol. Bernoulli de motu corporum ex percussione. 4) Daniel. Bernoulli examen Principiorum mechanicæ. 5) Jacobi Hermanni de problemate Kepleriano. 6) Ejusd. de calculo integrali. 7) Joh. Bernoulli de integrationibus æqvationum differentialium. 8) Christ. Goldbachii methodus integrandi æqvationem differentialem. 9) Jacob. Hermanni de epicycloidibus sphæriciis. 10) Christ. Wolffii principia dynamica. 11) Joh. Christ. Buxbaum nova plantarum genera. 12) Bülf-

fin-

fingeri de directione corporum gravium in vortice sphærico. 13) Joh. Georg. du Vernoy descriptio vasorum chyliferorum. 14) Dan. Bernoulli tentamen novæ de motu musculorum theoriæ. 15) Ejusd. experiment. circa nervum opticum. 16) Bülfingeri de variis barometris sensibilioribus & eorum nova specie & usibus. 17) Du Vernoy de cisterna & ductu thoracico Caropardi, Phocæ, & Elephanti. 18) Frid. Christ. Meyeri de luce boreali. 19) Petri Anton. Micheloſti rari ac prope inauditi ex utero morbi historia. observat. anatom. 20) Theop. Sigfridi Bayeri de origine & priscis sedibus Scytharum. 21) Ejusd. de situ Scythiæ sub ætatem Herodoti. 22) Ejusd. de muro Caucaseo. 23) Joseph. Nic. de Lisle & Ludovici de Lisle de la Croyere observationes Astronomicæ. Dedicationen er til nu regierende Czar Petrus 2. opsat af Justitz-Raad Christian Goldbach udi Academiets Navn i Muscau, den er vel skrevet, og slutter saaledes: Qvid non boni exspectemus ab Imperatore, qvi hæc pollicitur? qvæ profecto

fecto tanta ſunt ut nec RuſſiaDominum optare poſſit, cui pareat libentius, neqve alium eligere potuiſſe videatur divina providentia cui potius, qvam Tibi generiqve tuo imperium ſine fine concederet.

Frankerige.

Udi Paris vil P. Romuald le Muet have paafunden Oplosningen af de 3 Problemata nemlig de Qvadratura circuli de Triſectione Anguli & de Duplicatione Cubi, hvorom hand allerede har udferdiget ſit Bevis, hvoraf er at ſee, at hans Methode kommer derpaa an at udfinde et proportionerlig Medium imellem 2 utilſtrekkelige Veje.

Sammeſteds ſeer mand iblandt adſkillige Vers ſom ere trykte paa den unge Dauphins Fodſel, følgende ſmukke Quatrain:

Le Dauphin deſiré, grace au Ciel, voit le jour;
De ſes trois Sœurs il doit ſuivre les traces;
Et ne ſait-on pas bien, que les trois Graces
Marchent toujours avant l'Amour.

Mand

Mand læser der og med Fornøjelse følgende Ode, giort af Abbed Ragon, hvilken har erholdet Prisen udi Poesien, som gives Aarlig paa S. Lovis Dag ved det Franske Academie, Sujetet var om Navigationens Fremgang under Kong Ludvig den Stores Regiering.

Où m'entraine Apollon! quelle immense cariere
A frapé mes yeux effrayez?
Uranie & Clio m'ont ouvert la bariere;
Je vois de chemins peu frayez.
Mais d'un illustre effort la gloire est le partage;
Si les perils sont grands, le prix l'est davantage,
Vous qu'implorent dans leurs travaux
Le vigilant Pilote & l'Athlete intrépide,
Prêtez, Divins Jumeaux, à ma course rapide
Un feu vainqveur de mes Rivaux.

Tes conquêtes, Louis, tes vertus, ta sagesse
Eterniseront nos combats;
Deja sont épuisez les Tresors du Permesse,
Mais ton éloge ne l'est pas:

LesBeaux Arts à des soins dignes de ta puissance
Ont dû tous leurs progres & souvent leur naissance.
Quel prodige excite nos voix?
Prince! as-tu gouverné les vens & la fortune?
Je vois au sein des mers l'indocile Neptune
Contraint d'obéir à tes loix.

Nye Boger.

la Sainte Bible, avec des paralleles & des Sommaires par Dav. Martin. à Leipſ. 727

Kempis commun, ou les IV. Liv. de l'Imitation de Jesus-Christ, av. fig. 12. a Amst. 726

les Conseils de la Sageſſe, ou le Recueil des Maximes de Salomon, T. II. 12. à Amst. 728

Contes & Poesies de Vergier & de quelques Auteurs Anonymes, T. II. 8. à Paris 727

les Amours de Theagenes & de Chariclée, hiſtoire Ethiopique T. II. 12. Amsterd. 727

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 41.

Den 13 Octobr. 1729.

DANNEMARK.

Lilienschiold.

Skioldet er fordeelt paatverts i tvende Deele, i den øverste er Feltet hvidt og derudi tvende røde sexoddede Stierner, i det nederste Feldt, som er rødt, er Lillien hvid, paa Hielmen 2 Vesselhorn afdeelte i midten i 2 lige Deele, det første hvidt og rødt, og det andet rødt og hvidt, og der imellem en hvid Lilie.

Den 11te er Hans Kongel. Majests. Fødsels Fest af det Kongel. Universitet allerunderdanigst ihukommet ved en ey mindre fyndig end zirlig Oration, som holdtes af Rectore Magnifico, Hans Kongl. Majests. Confessionario, Høyædle og Høyærværdige Hr. Prof. Lintrup, hvortil Dagen forhen Tilhørerne ved Programma under Velbemelte Rectoris Navn efter Sædvane ere blevne inviterede, hvilket herved til den Fraværende Læseres Fornøjelse, som det ellers sildig maatte forekomme, indrykkes. Compone ad Hilaritatem vultus Patria, absterge lacrymas, sordes exue, ac discussa, qva circumfusa Annum fere ingemuisti, opaca tristitiarum nube, serenatam amœniore temperie frontem, ad amabilissimi Luminis venerationem attolle. Illud est, qvod saluti populorum exortum, qvinqvagies novies cœlum tuum illustrabit, qvod cunas olim circumfulsit Nati publico bono consecratiqve Principis, Augustissimi Monarchæ, FRIDERICI QVARTI, Daniæ, Norvegiæ, Vandalorum, Gothorumqve Regis

Hæ-

Hæreditarii, Ducis Slesvici, Holsatiæ, Stormariæ & Dithmarsiæ, Comitis in Oldenburg & Delmenhorst, Regnorum suorum arbitri, sospitatoris, vindicis, omni Majestatis instrumento elogioqve divinitus adornati. Tu vero, Religionis officina, Mater studiorum, Optimorum maximorum Regumq; Filia & alumna, Universitas Havnienſis, deterso funestissimi temporis, acerbissimi mœroris squalore, ad veteres Lauros assurgere spe certissima nunc aude. Ne cessses igitur, in exuberante Gentium lætitia, Tua illa verecundantia obseqvia ad Augusti Thronum deferre, istam beneficam, istam Divinitatis imitatricem, molitricem maximorum operum manum ad devota oscula exposcere, qvantumqve intus concepisti spei, qvantum gaudiorum, tantum in ore, in gestu, in habitu ipso promere. Cæterum, donec Augustiores camœnarum sedes, Tuaqve, Arctoe Apollo, rostra, nefanda communis fati violentia convulsa, Piissimi statoris & fundatoris alterius munificentissimi Regali (cujus jam intueri au-

ſpicia qvisq; gaudet) cura & ſumtu erigantur, inqve novum & grandius decus attollantur: Aperiatur ſolennis ſacri inſtaurationi ſuperſtes illud Minervæ Havniacæ ſacrarium, antiqva Religione & ſingulari ſuperum tutela venerabile, cui, cum excidium urbi, templis vaſtitatem, Academiæ ruinam minabatur, cum indomito cætera furore populabatur, ruebat, peſſum dabat, ſacrilegas manus inferre ſævus mulciber exhorruit, ut eſſet, ubi, auſpicato renaſcente exoptatiſſimi natalis jubare, Clementiſſimi Monarchæ, Indulgentiſſimi Patriæ Patris admiranda & ſupergreſſa ſeculorum fidem decora ſecundiore ad immortalitatem augurio conſecrarentur: Nunc qvidem craſtinæ diei horâ X. ante merid. in eodem Conſiſtorio Academico, Rectoris Univerſitatis Regiæ Severini Lintrupii, S. R. M. à Confeſſionib. & Concionib. Aul. Primar. SS. Theol. Prof. Ordin. & Aſſeſſ. in Colleg. Conſiſt. illo diſertiſſimo ore, illa collaudata orbi, approbata aulæ facundia, confertiſſimo omnis ætatis, omnis ordinis literatorum cœtui exponen-

nenda, & fauſtiſſimis tandem illis vocibus, qvæ omnium utroq; Regno Populorum, Provinciarum, Urbium concentu inſonabunt, incomparabili Pietatis fervore, glorioſo certamine, coronanda: Vivat, Vigeat & Splendeat FRIDERICUS QVARTUS, vita civium, vigor Regnorum, ſplendor ſeculi! Deus Te amet ſervetq;, Regum Optime, ut Tuos diu amare, diu ſervare poſſis! Perennet ſalus Regis, ut ſub ejusdem præſidio ſalus civium convaleſcat! Havniæ A. D. X. Octobr. An. MDCCXXIX. Sub Univerſitatis Sigillo.

Udi dette Hans Kongl. Maj. og Universitetets Bogtrykkerie er ferdig trykt en Dissertation af Hans Høyædle Høyærværdighed SS. Th. Prof: Joh. Steenbuch udarbeydet, som allerede siden den 1 Martii har ligget approberet til Trykken og nu er berammet at holdes in Consistorio den 20 Octobr. Samme fører til Titul: Christum de se Uno ceu Pluribus in utroqve fœdere loqventem Dissertatione Theologica exhibet Joh. Steenbuchius, Respondente Petro Holmio, og bestaar af 3 Ark in 4to.

End er saamesteds kommen fra Pressen Pontica Ovidii Sententiosa in usum Scholarum Daniæ & Norvegiæ Editio denuò recognita.

Tydskland.

Udi Nyrnberg har Mr. Joh. Jac. Schübler, som har giort sig bekandt ved adskillige Perspectiviske og Architectoniske Skrifter ladet trykke efterfølgende Bøger: 1) Gründlichen Unterricht zur Verfertigung der vollständigen Säulen-Ordnung, wie man sie in der heutigen Civil-Bau-Kunst zu gebrauchen pfleget, dabey angewiesen wird, wie man alles, was dazu gehöret, so wohl durch den gewöhnlich-dreyßigtheiligen Modul, als durch den gemeinen zwölff-zölligen Werck-Schuh ohne einige Tabellen, nicht nur leicht begreiffen, sondern auch hurtig und richtig nachmachen soll, nebst einem nützlichen Anhang von neu façonnirten Fenster-Chören, schönen Behältern oder Schräncken, und mehr andern Sachen, auch bequehmen Stuben-Oefen, allen Liebhabern der Architectur, vornehmlich aber den Künstlern und Werckleuten

zum

zum Besten auf die vortheilhafte Weise inventiret und gezeichnet von Joh. Jacob Schüblern, fol. 2) Säulen-Ordnung anderer Theil, darinnen vorgestellet werden 6 neu inventirte Portale mit zierlichen Balcons, oder Fenster-Geländern auf freystehenden Säulen, desgleichen 6 Arten von zierlichen Schlußsteinen, mit denen dazu gehörigen, und nach Beschaffenheit der Ordnungen eingerichteten höltzernen Hauß-Thüren, sammt unterschiedlichen zu äusserlichen Gebäuden in gehöriger Proportion ausgetheilten Haupt-Gesimsen; dabey ferner kürtzlich angewiesen wird, wie die Säulen auf die gebräuchlichste Art auszubeugen, die Grundrisse zu machen und zu verstehen; aus denenselben aber die Profile und Durchschnitte auf eine besondere behende Manier und sonderlich die platten Wercke an den Corinthischen Capitalen aus dem eigentlichen Fundament auszureissen sind. Hierbey ist ein Anhang von neu-inventirten und nach einer leicht zu practicirenden Methode eingerichteten Frantzöschen Parade-Kutschen,

schen, denen auch Muster von Jagd-Chaisen, bequemen Senfften und Lust-Schlitten sind beygefüget worden. Den Liebhabern der Architectur, vornemlich künstlichen Werckleuten zum besten auf eine vortheilhaffte Art inventiret. 3) Nützliche Vorstellung und deutlicher Unterricht von zierlichen bequemen und Holtz-erspahrenden Stuben-Oefen, wie selbige in den nach der Civil-Bau-Kunst eingerichteten Zimmern mit aller Wohlanständigkeit, und einer geziemenden Symmetrie proportioniret aufgeführet werden können, nebst allen und zur Praxi nöhtigen Mensuren, auch den in gehöriger Ordnung auf einander folgenden Zerstückungen, Grundrissen und Profilen, wodurch man so wohl die innerliche Structur, als das äusserliche Ansehen um so viel leichter begreiffen, auch nicht weniger aus einem wahren Grund ohne Anstoß von der Möglichkeit zur würcklichen That schreiten kan. Allen Liebhabern der Architectur, insonderheit aber künstlichen und andern Werckleuten zum Besten auf eine solche vor-

theil-

theilhaffte Manier inventirt, gezeichnet, und nach den gegebenen Mustern zu volziehen ausgefertiget, fol. 1728. 4) Weitere Fortsetzung des vollständigen Unterrichts in der vollständigen Civil-Bau-Kunst von neu-inventirten Lucarnen oder grossen Kap-Fenstern, welche an Gebäuden, sonderlich in der Mitte, zur Verzierung des Dachs können gebraucht werden, wo man keine völlige Frontons, oder Vor-Giebel und Risalita anbringen, sondern dem Hause bloß durch einen prächtigen Ercker gleichwol mehr Erhöhung und Ansehen verschaffen wil. Auf verschiedener Liebhaber Ansuchen unter der bißher in keinen architectonischen Schrifften zum Vorschein gekommenen geometrischen Projections-Regul, dem Goldmannischen Fundament gemäß, orthographicè vorgestellet, und einer jeden Invention ursprünglichen Proportion aus einer niemahls angenommenen Universal-Mentur vor Augen geleget, auch zu desto besserer Deutlichkeit überall auf gleiche Weise die darzu gehörige Profile zu fin-

den getreulich eröffnet, und den Freunden der wahren Architectur, vornehmlich aber den künstlichen Werckleuten zum Besten auf diese vortheilhaffte Methode mit 12 Figuren erläutert, inventirt und gezeichnet, fol. 1728.

Engelland.

Udi London er trykt: Le Compagnon de Famille pour la santé, ou des regles faciles & infaillibles pour conserver des Familles exemptes de Maladies, & pour les faire vivre long tems.

Udi Oxfort har Hr. Hearne nyligen ladet udgaae et Skrift hvis Titul er: Liber Sairii è codice calamo exarato sibiq; ipsi a Rich. Gravesio donato descripsit & nunc primum edidit Tho. Hearne. Mand finder in Appendice adskillige Collectanea af den berømte Anton Wood.

Udi Cambridge er udkommen Martini Warren ad Amicum Epistola in qva curandi methodus & ratio in febribus nuper grassantibus: Corticis Peruviani periculum, incertitudo, insalubritas breviter explicatur.

Fran-

Frankerige.

Continuation af Abbed Ragons Ode om Navigationens Fremgang under Kong Ludvig den 14.

Ames de ces grands corps, dont l'étonnante masse
Dépeupla de vastes forêts,
Venez, nouveaux Tiphis! d'une plus sage audace
M'anoncer les heureux progrès.
Comment du Nautonier les manœuvres savantes
Font mouvoir à son gré ces montagnes flotantes,
Rapide & merveilleux accord
De travaux oposez plus prompts que la parole!
Sa main tourne au midi, sans le secours d'Eole,
Les flancs qui regardoient le Nord.
Argonautes naissans que Minervæ rassemble,
Celebre Ecole (a) des Heros,
Lo-

(a) Ecole des gardes marines établ par Louïs XIV.

Louïs vous veut aprendre à dompter
tour enſemble.
Et les Enenmis & les Flots.
Ses bienfaits chaque jour prodiguez ſur
vos veilles
De la Bouſſole encore acrurent les mer-
veilles;
Souvent trompé par les effets
D'une Aiguille jadis à des erreurs ſu-
jette,
Le Nocher trouve enfin dans ſa double
(b) Roſette,
Des calculs juſtes & parfaits.
Tout l'Olimpe pour nous, ſans ombres
& ſans voiles,
Semble s'abaiſſer ſous nos yeux.
Où n'a point penetré, confident des E-
toiles,
Nôtre Commerce avec les Cieux?
A vos regards pérçans, modernes Zoro-
aſtres,
Le ſiecle de Louïs a dû de nouveaux (c)
Aſtres;
L'Eclipſe ou l'état de ces feux
Re-

(b) Machine inventée ſous le Regne de Louïs XIV. pour rectifier les variations de la Bouſſole.
(c) Satellites de Saturne.

Redreſſant ſur les eaux nos routes incertaines
Nous guident ſans erreurs jusqu'aux bornes lointaines
De nôtre courſe & de nos vœux.
Quels precieux Métaux la Rive Occidentale,
Nous a prodiguez ſur ſes bords!
Combien de fois chargez des Treſors qu'elle étale,
Nos Vaiſſeaux ont couvert nos Ports?
Au mépris du Naufrage, & des Mers, qu'il traverſe,
L'amour de l'Opulence enfanta le Commerce;
Mais auſſi vifs que nos beſoins
Le luxe & les plaiſirs aiguiſent l' induſtrie,
Et la France ſur tout, leur plus chere patrie,
En fait le plus doux de ſes ſoins.
Tes Peuples parvenus (d) au plus lointains Rivages,
Et Citoyens de l'Univers,
Ont

(d) Les Colonies Françoiſes.

Ont fait croître tes Lys en ces Climats
sauvages,
Que nôtre siecle a decouverts :
Louis ! du Monde entier instruit de ton
Histoire,
On vit les Souverains rendre homage(e)
à ta gloire;
Que dis-je? au sort de tes Vaisseaux
L'un & l'autre Neptune à l'envi s'inter-
essent,
Et l'ardeur dont ces Dieux à te servir
s'empressent
Confond les routes de leurs eaux.
Les bords Ibériens (f), les Climats de l'
Aurore (f)
Diront tes exploits glorieux;
Le superbe Ottoman a vû jusqu'au Bos-
phore (f)
Tes Pavillos victorieux.
Un rivage infidelle (g) ose braver la fou-
dre,
Elle part .... deux Citez (h) sont reduites
en poudre,
Toi qui partage tes Lautiers,

(e) Ambassades de Siam, de Maroc, de Perse. (f) Batailles de Mallaga, de la Boyne, des Dardanelles. (g) La Barbarie. (h) Tunis & Algers bombardez.

Digne Fils (i) d'un Heros, Neptune de la France,
Dis ce qu'à ton exemple, armez pour sa defense,
Ont fait tant d'illustres Guerriers.(k)
Que vois-je? sur les flots que les Autans enlevent,
Les feux du Ciel sont descendus;
Ces flots au haut des airs en mugissant s'élevent,
Les Elemens sont confondus;
De la Mer en courroux les Abîmes s'entrouvrent,
Du Tenare à mes yeux les routes se découvrent,
Je vois l'Empire de la Mort:
Mais sa Carte à la main, le Pilote tranquile
Rit des Vents mutinez, de leur rage inutile,
Et déja je suis dans le Port.
Un Peuple de Brigans (l) proscrits sur ce Rivage

(i) Le Comte de Toulouze. (k) Les Marechaux de Vivonne, de Tourville, d'Estrées, de Château-Renand, Mr. de Coetlogon, de Nesmond, du Quesne, Jean Bart, de Fointis &c.
(l) Les galeres de Marseille.

Servit à de noirs Attentats,
Mais Themis leur impoſe un utile eſclavage,
Qui nous ſert mieux que leur trépas;
Ta prudence, Louis, & tes hautes Maximes,
Comme de la vertu profiterent des crimes,
Par d'impénétrables ſecrets;
C'eſt ainſi que des Dieux la ſageſſe ſuprême
Fait ſervir la licence & le desordre même,
A l'ordre écrit dans ſes Dècrèts.

Nye Boger.

Oeuvres de Mr. Arovet de Voltaire, 12. Haye 728

Hiſtoire des Revolutions d'Angleterre depuis le commencement de la Monarchie, par le P. d'Orleans, T. 3. 4to. à la Haye 729

-- Veritable & Secrette des Rois & Reines d'Angleterre, depuis Guillaume I. jusq'a la fin du Regne de la Reine Anne, T. 3. 12. à Amſt. 729.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 42.

Den 20 Octobr. 1729.

DANEMARK.

Lilienkrone,

Skioldet fordeelt udi 4 Deele, i den 1ste og 4de Deel en halv sort og kronet Ørn i guldt Feldt, som holder i den ene Kloe en hvid Fransk Lilie. Udi det andet og 3die Feldt, som er rødt, en med en Guld-Krone zieret hvid Lilie, Hielmen er kronet, hvoraf udgaar 2 Ørne-vinger, et Ørne Laar, staaendes bukket i Kronen

med Laaret paa den ene Vinge, og Kloen paa den anden, i hvilken den holder en hvid Lilie.

Udi Hans Kongl. Majests. og Universitetets Bogtrykkerie ere ferdig trykte in 12. Aandelige Psalmer og Bønner til H. Kongl. Majests. Skibs-Fols Brug forordnede, paa nye igiennemseede og forbedrede.

Udi Sr. Joachim Smedtgens Officin er nyligen kommen fra Pressen paa dette Bogtrykkeries Forlag Hans Velærværdighed Provsten Hr. Johan Colds saa tidt i disse Tidender omtalte Skrift in 4. som bestaar af 38 og et halv Ark under den Titul: Consilium & Judicium Episcopi licitum, det er: Den Evangeliske Geistligheds underdanige og kierlige Tieniste i Verdslige Sager, befalet af Gud, begiert og behøvet af Næsten, bevilget og paabudden af Kongen, forhadet og ildelidt af Verden, men nu i et Sende-Brev til en vis fornemme Herre forsvaret af Johan Cold, Provst over Nedre Borge Syssels Provstie og Sogne-Præst for Christians Kirke i Friderichshald og tilliggende Meenigheder. Tydsk-

Tydskland.

Udi Leipsig er trykt i Aar Samuel Chandlers Schrifft von der Beschaffenheit und Nutzbarkeit der Wunderwercke, ins Teutsche übersetzt mit unterschiedenen Anmerckungen erläutert und mit einer Vorrede von dem Mißbrauch der Christlichen Lehren und Wunderwercke zu Politischen Stats-Streichen versehen von Mr. Christoph Wolle.

Nederlandene.

Udi Ytrecht er trykt in 12. Herm. Alex. Roel S. S. Theol. & Phil. Prof. Explicatio Catecheseos Heidelbergensis Opus Posthumum, &c. samt Observationes in Matthæi Evangelistæ qvinqve Capita Prima, Auctore Johanne Vriemoet, accedit Epistola, in Coloss. 2, 16.

End er sammesteds kommen fra Pressen, David. Millii Catalecta Rabbinica, hvorudi indeholdes: Ioh. Andr. Danzæi, Rabbinismus enucleatus, &c. in 8vo. Series opusculorum. I. Ioh. Andr. Danzii, Rabbinismus enucleatus. II. Dav. Millii, de modis loqvendi & disputandi for-

mulis Talmudicis, liber singularis. III. Veterum Rabbinorum in exponendo Pentateucho modi tredecim. IV. Gabrielis Groddecti, Spicilegium aliqvot librorum Anonymorum & Pseudonymorum.

Udi Amsterdam er udkommen i Aar en nye Edition af Mr. de la Mare bekandte Verk kaldet Traitè de la Police, dette Verk bestaar af 4 Tomer in folio, dog saaledes at det i tvende Vol. kand indbindes. Titulen derpaa er: Traite de la Police ou l'on trouve l'histoire de son etablissement & les prerogatives de ses Magistrats toutes les loix & tous les reglemens qui la concernent avec une description Historique & Topographique de Paris & huit plans gravez qui representent son ancien etat & ses divers accroissemens avec un recueil de tous les statuts & reglemens des six corps des marchands & toutes les communautes des arts & metiers seconde edition augmentèe par Mr. de la Mare, Conseiller Commissaire du Roy au Chatelet, de Paris. Jhvor vel dette Verk synes ikkun

at

at angaae Paris allene, saa kand mand dog sige, at det strekker sig længere, og maa skee er nyttig for andre, ja end og for fremmede og Udenlands Stæder, saa vel for at forklare allehaande Ting angaaende Politien, som og at tiene til en Grund, paa hvilken en god Politie kand oprettes i de Stæder, hvor der ingen findes; Mand finder derudi først en Dissertation over Politien i sig selv, hvilken er ligesaa lærd, som fornøyet at læse. Dernest en meget rigtig Afbilding paa Politien i Almindelighed. Author forklarer hvorledes Politien var indrettet hos Ægypterne, Ebræerne, de Grædske Republiqver og hos Romerne. Alle de Betænkninger denne Dissertation er opfyldt med, ere Prøver paa Authors Lærdom og skarpe Forstand. Den 1 Bogs 7de Overskrift er ikke mindre værd at see, den begriber i sig 8 Grund-Afritzninger paa Paris, som giver en meget net Beretning om hvorledes den lille Stad Lutetia, der er bleven bygt 56 Aar for Christi Fødsel, er opvoxet til den Herlighed og Størrelse den nu omstunder sees udi.

Alt det øvrige af den første Bog, som bestaar af 248 pag. er anvendt paa at undersøge Oprindelsen og Aarsagen, hvorfor den Øvrighed og de Offic. ere indsatte, som Politien er anbetroed at handthæve. Den anden Bog handler om de Ting, som angaar Religionen, som relativè har sin Hensigt til Politien, efterdi, som Author melder, Religionen er hans Hoved-Øyemerke. De 4de og 5te Tituler af denne Bog, som handler om Kietterier, ere skrevne med alle de gode Tanker mand kand giøre sig om Opdragelsen, hvilken Autor synes at have opoffret alle de gode Tanker, hand lader see i Resten af sit Verk. Den 7de Titul er værd at læse, i henseende til det Author ved en ret formelig Historie giver tilkiende om den Deel Politien har haft i de Forvirringer, som bleve foraarsagede ved Jansenii Bog, og de saa kaldede Janseniister, indtil Aaret 1705. Den 3die Bog handler om Skikke og Leve-maader, og ved denne Leylighed taler Author med Omhyggelighed om de Gamles Love imod Overdaadighed i Mad og Drikke, og Skue-

spil

spil. Den Titul om Spil, den om liderlige Fruentimmer, den om Trold-Karle, ere alle meget vel udarbeydede. Den 2den Tome indeholder ikkun 2de Capitler. Det første, som er det 4de i dette Verk har til Titul: Om Sundhed. Og under 14 andre Titler handler Author om alle de Ting, som angaar Sundheden og er en Virkning af Politien paa hvad Maade mand kand conservere en sund Luft; For Exempel, at mand ikke tillader i Stæderne at opklekke noget Creatur, som foraarsager Infection, Opsyn over Vandsteder, Bagere, Slagtere, Garvere, Hønse-Kremmere, Kokke, Fiske-Vahre, Smør, Melk, Frugt, Viine, Have-Geverter, med Korn-kiøb, med Doctores, med alle slags Svagheder, (hvor over Author giør adskillige lærde Anmerkninger,) og med Pestilentze, hvorhos hand taler om alle de Præcautioner mand bør og kand tage. Det 5te Cap. handler om Levnets Midlerne. Dette Cap. som ogsaa begriber i sig den 3 og 4 Tom. er meget vigtig, thi Author forklarer derudi yderlig under 16 Titu-

ler ald den Mangel og Nødtørftighed som kand tildrage sig, og beretter alle de Maader mand har brugt at afhielpe saadan Ulevlighed i Paris, der, om noget Sted i Verden, er undergivet disse Ulevligheder.

Sammesteds er trykt la vie de Gusman Alfarache, in 12 3 Vol.

Saa er og der udkommen la Religion Chrêtienne démontrée par la Resurrection de Nôtre Seigneur Jesus Christ en trois parties dont la I. expose aux yeux des Deistes les Conseqvences d'un examen negligé; la II. expliqve la nature & l'obligation de l'Evidence Morale; & la III. fournit les preuves de la Resurrection de nôtre Sauveur; avec un supplément, où l'on develope les principaux Points de la Religion Naturelle. Par Mr. Humfroi Ditton, 8. 3 vol. traduit de l'Anglois.

Med det første bliver sammesteds ferdig C. Suiceri Thesaurus è Patribus Græcis, Ordine Alphabetico exhibens qvæcunqve Phrases, Ritus, Dogmata, Hæreses & hujusmodi alia spectant. Insertis infi-

infinitis pene vocibus loqvendiqve generibus Græcis, hactenus è Lexicographis vel nondum, vel obiter saltem tractatis. Opus viginti annorum indefesso labore adornatum. Editio secunda, priori emendatior, elegantior & longe auctior. Cum Indicibus necessariis, 2 Vol. in folio.

Italien.

Udi Meyland har mand paa nogen Tiid begyndt at udgive et Verk til en Samling af de Italienske Skribentere under den Titul: Rerum Italicarum Scriptores ab An. D. ad MD. Lud. Ant. Muratorius collegit, ordinavit, & præfationibus auxit, Tom. VIII. in fol. Mand finder i den 8de Deel af dette Verk Gerardi Mauritii Historia de rebus gestis Eccelini de Romano ab anno 1183. ad annum 1237. samme er udgiven ved Felix Osius eller Dominicus Molinus, saa og af Mr. Leibnitz. Ant. Godi Chronica ab anno 1194. ad annum 1263. Nec. Smeregi Chronica ab anno 1200. ad annum 1279 med Sviten til 1312. Laurentii de Monacis Ezerinum III. Rolandini Patavini

de factis in Marchia Tarvisina Lib. XII. ab an. 1180. ad n. 1260. Chronica parva Ferrarienſis, ab an. 1180. ad 1264. Hiſtoria de rebus geſtis Friderici II. Imp. & filiorum ab ann. 1210. ad an. 1258. cum Continuatione ad an. 1265. Denne Chroniqve er udgivet af Ferdinand Ughelli (og ey Ferdin ſamt Agkelly, ſom under Correcturen er forſeet i No, 39. af diſſe Tidender,) men aldrig har den været ſaa fuldkommen ſom nu. Mr. Muratori har Navngivet os at Author dertil er Nicolas de Jamphilla. Efter ham følger Pariſii de Cereta Chronicon Veronenſe ab an. 1117. ad an. 1278. cum Continuat. ad. an. 1375. Monachi Patavini Chronicon ab an: 1207. ad an. 1279. Hiſtoria Sicula ab ingreſſu Normannorum in Apuliam, ad an. 1282. Sallæ, S. Sabæ, Maleſpinæ Rerum Sicularum lib. VI. ab an. 1250. ad an. 1276. Ricordani Maleſpini Hiſtoria Florentina ad an. 1282. cum Contin. Jachetti ad an. 1286. og ſiden nogle andre ſmaae Skrifter. Ellers lader det ſaa kaldede Societas Palatina, nu trykke den 9 Deel, ſom er i Ordenen af dette Verk denn

da

da der findes en Tome til Supplement ved den 1ste og 2den Deel af deres store Verk. Samme Piece indeholder 14 Stykker af den Italienske Historie, hvoraf de 10 ey forhen ere trykte. Den første er en Chronica over Byen Genua, skreven af Erke-Bispen sammesteds Jacobo a Voragine, som endes med det Aar 1297. Den sidste er en Historie om Meyland, som endes 1313. hvilket giør et Corpus nesten for et heelt Seculum af dend Italienske Historie. Udi den 12 Tome, dediceret til Hertugen af Lothringen, findes den Latinske Dissertation, som dette Societet har tilsagt, for at explicere de Italienske Karter saaledes, som mand kiendte Italien udi de foregaaende Seculis, eller efter det gamle Romerske Riges Ødeleggelse, da det efter Haanden blev bemestret af Græker, Longobarder og de Franske, indtil deraf voxte de nye Fyrstendommer som endnu ere til. Udi denne Deel findes Albertini Mussati Paduani Historiographi & Tragœdi de Gestis Henrici VII. Cæsaris Historia Augusta XVI. libris comprehensa. Felix Osius

sius haver forhen ladet trykke dette Verk, men nu er det udziret med samme: Osii Pignorii og Villani Notis, til hvilken mand har føyet Variantes lectiones efter et MSS. af det Estiske og det Ambrosianske Bibliothech. Ejusdem Albertini Mussati Historici Palatini de Gestis Italicorum post mortem Henrici VII. Cæsaris, Historia. Dette Verk som forhen er udgivet af Osio, er nu corrigeret efter de omtalte MSS. Chronicon Siciliæ, Auctore anonymo ab anno D. cccxx. usqve ad annum M. cccxxviii. P.P. Martene & Durand have udgivet denne Chronicon udi deres Thesauro af Anecdotis. Nicolai Specialis Historia Sicula in VIII. libros distributa ab anno M.cc.lxxxii. usqve ad annum M.ccc. xxxvii. Mr. Baluce har ladet trykke dette Historiske Verk i hans Appendix de Marca Hispanica. Mr. Argelati har observeret, at disse tvende Albertini Mussati Skrifter opfylder nesten det heele Volumen, men det som kand forneye Folk meest, er, at Societetet vil aparte selge den Chorographiske Italiensk Dissertation.

udi

Udi den 14. ellers som det kaldes med rette den 12 Deel, indeholdes:

Andreæ Danduli Venetorum Ducis Chronicon Venetum, à Pontificatu S. Marci ad annum usqve MCCCXXXIX succedit Raphaini Caresini continuatio usqve ad Annum MCCCLXXXVIII.; nunc primum evulgata ex MStis Codicibus Biblio.hecæ Fstensis. ac cum altero Bibliothecæ Ambrosianæ, collata, & aucta.

Fragmenta Annalium Romanorum Italice scripta ab anno MCCCXXVIII. usqve ad Annum MCCCXL. Auctore Ludevico Bonconte Monaldesco, nunc primùm in lucem efferuntur ex MSto codice Bibliothecæ Cæsareæ Vindobonensis.

Dominici de Gravina Chronicon de rebus in Apulia gestis ab a. MCCCXXXIII. usqve ad Annum MCCCL. nunc primùm in lucem educitur ex MSto Codice Bibliothecæ Cæsareæ Vindobonensis.

Historiæ Parmensis Fragmenta ab anno MCCCL., usqve ad annum MCCCLV. Auctore Fratre Johanne de Cornazonis Ordinis Prædicatorum; Latinè primum

sed

sed hic tantùm Italice scripta, cum additamentis usqve ad annum MCCCLXXIX. nunc primùm prodeunt ex MSto Codice Torelliano.

Cortusii Patavini duo, sive Gulielmi & Albrigeti Cortusiorum Historia de Novitatibus Paduæ & Lombardiæ, ab Anno MCCLVI. usqve ad MCCCLXIV. solerti Felicis Osii calamo serio castigata, beneficio MSStorum exemplarium IV. qvorum primum suimministravit Illustrissimus Sereniſſimæ Reipublicæ Venetæ Senator, & obliteratæ Veterum Scriptorum memoriæ restitutor Dominicus Molinus. Secundum, exaratum Viri Docti Franciſci Mussati manu, consanguineus ejus, & J. U. D. Marcus Antonius Mussatus. Tertium Bartholomæus Petardus, Vetardus, Veronensis J. C. &c. Postremum Jacobus Philippus Thomasinus Canonicus secularis Sancti Georgii ab Alga Venetiarum, & Sanctæ Mariæ ab Avantio Patavii Prior.

Omnia nunc prodeunt castigatiora ac ampliora ope qvinqve MSStorum Codicum: Primum suppeditavit Bibliotheca

Este-

Estensis. Secundum Nobilis Vir Antonius Rembaldus Comes Collalti, Intimus Augustissimi Cæsaris Consiliarius. Tertium Cl. V. Apostolus Zenus ejusdem Augusti Historiographus & Poëta. Geminos verò Bibliothecæ Ambrosiana.

Additamenta duo ad Chronicon Cortusiorum, unum ab Anno MCCCLIX. usqve ad Annum circiter MCCCLXV. Alterum ab Anno MCCCLIV. usqve ad MCCCXCI Patavina Dialecto scripta ab Auctoribus Anonymis & nunc primum evulgata è MSto Codice Bibliothecæ Estensis.

Gualvanei de la Flamma Ordinis Prædicatorum Opusculum de rebus gestis ab Azone, Luchino, & Johanne Vicecomitibus ab Anno MCCCXXVIII. usqve ad Annum MCCCXLIII. nunc primum in lucem editum ex MSto Codice Bibliothecæ Ambrosianæ; adjectis aliqvot Adnotationibus Clarissimi Viri Joseph Antonii Saxii ejusdem Bibliothecæ Præfecti.

Chronicon Modœtiense ab Origine Modœtiæ usqve ad Annum MCCCXLIX. ubi potissimum agitur de gestis priorum Vice-comitum Principum, Auctore Bonin-

nincontro Morigia syncrono, nunc primum primum prodit è MSto Codice Bibliothecæ Ambrosianæ.

Den 15 Deel af dette Verk er under Pressen.

Nye Bøger.

Memoires du Regne de George I. Roi de la Grande Bretagne, T. III. 8. à la Haye 729

Lettres sur les Anglois & les François, & sur d'autres Sujets, T. III. 8. 728

Memoires de la Regence de Duc d'Orleans, durant la Minorité de Louis XV. Roi de France, av. fig. T. III. 12. à la Haye 729

- du Regne du Pierre le Grand, Empereur de Russie, par le B. Iwan Nesteſuranoi. II. Edit. augmentée, T. IV. 12 à Amst. 729

Voyage historique d'Abissinie, du P. Jerome Lobo, avec fig. T. II. 12. à Amsterd. 728

la Science des Personnes de Cour, d'Epée & de Robe, du Sr. de Chevigni, augmenté de divers Traitez par Mr. de Limiers, avec fig. T. IV. 12. à Amst. 729.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 43.

Den 27 Octobr. 1729.

DANNEMARK.

Landsberg,

Skioldet fordeelt udi tvende Deele, det øverste er hvid, og derudi en rød løbende Ref, den nederste Deel er skiekket med røde og hvide Ruder, paa Hielmen en rød springende Ref, og der bagved en Vifte med Paafugle Fedre og et guld Skaft.

Udi Hans Kongl. Majests. og Universitetets Bogtrykkerie er til Skolernes Nytte og Brug forferdiget ved Trykken: Catechismus Minor D. M. Lutheri pro pueris una cum oppositis S. Scripturæ dictis. d: e: Doct. Morten Luthers liden eller mindre Catechismus, Børn til Undervisning med tilhørende Sententier af den H. Skrift.

Udi Mr. Johan Jorgen Hopffners Officin er nyligen forferdiget ved Trykken in 4to. bestaaende af 4 Alph. og 2 Ark Assessor Ludvig Holbergs Danske Historie under den Titul af Dannemarks og Norges Beskrivelse ved Ludvig Holberg Assessor udi Consistorio og Professor ved det Kongel. Universitet i Kiøbenhavn. Dette Verk er dediceret vores Allernaadigste Konge. Udi Fortalen giver Hr. Assessor Holberg at forstaae de Vanskeligheder som have hindret ham fra før ved Trykken at lade dette Verk udkomme, som hand i nogle Aar haver haft under Hænder. Hand viser tydelig, at havde hand vildet gaae den Vey, som de fleste af disse Liders Historie-Skrivere følge, kun-

kunde dette Verk blevet engang saa stort. Hand har ey antegnet uden det som er fornøden at vide, og været meest vidtløftig i de Ting som ingen før har rørt om, udi hvilken Hensigt hand har udeladt aldt hvis Landets Geographiske Beskrivelse angaar, saa at det er klart at see, at det har været ham meere angelegen om at skrive en nyttig end en stor Bog. Verket er inddeelt udi 15 Capitler, det første handler om den Danske Nations Art og Egenskab, hvorudi af Hr. Assessor Holberg andrages de Vanskeligheder, der ere udi at beskrive en Nations Natur og Egenskab. Aarsagen dertil. Hvorledes Molsvorth i sit Skrift om Danmark sig der i har forseet. Hvorledes de Nordiske Folk holdt for en Skam at døe paa deres Sotte-Seng. Exempler derpaa udi Sterkodder. Deres saa kaldede Foster-Broderlag. Virkelig Exempel paa Tapperhed udi Julinerne eller Jomsvikingerne. Kong Frodes Lov for Stridsmænd. Den Julinske eller Jomsborgske Lovgiveres Opmuntrings Tale til Kong Svend. Egil Ulserks Opmuntrings-

Tale til Kong Haagen. Danske Folk kaldet Wæringiar udi de Grædske Keyseres Tieniste. Kong Sverres merkelige Opmuntring til sit Folk. Kong Frodes Love imod fejge Folk. Niding og Nidingsverk. Brunia Old. De Nordiske Folks Maade at begrave de Døde paa. Haugs Old. Bautasteine. Bartholins Klage at saadanne Bautasteine eller Ligsteene ikke ere blevne conserverte. Adelrunar. Hiarne bliver Konge formedelst en Gravskrift. De Gamles Gilder. Brage Bægere. Statuta om Gilder. Oldermand. Kong Niels blev ihielslagen efter de Love som vare indstiftede om Gilder. Oles Statuta imod Drukkenskab. Minni. Bragefull. Den nu levende Danske Nation er vel civiliseret. De gamle Danske vare Stridbare. Hvorfore fremmede Skribentere i forige Seculo have afmalet de Danske saa ilde. De Danskes Leve-Maade. Andre Qvaliteter. De Danske falde ikke gierne i Extremiteter. Fejl som tillegges dette Folk. Det Norske Folks Egenskab. Skribentere confundere ofte Norske Folk med Findlapperne.

ne. Et urimeligt Skrift om Norge kaldet Voyage Historique, uværdig at refuteris. De Norskes Troskab og Tapperhed. De Norske ere begvemme til Manufacturer og Kiøbmandskab. Deres Fejl. Finlappernes Art og Natuur, Religion. Finske Sprog. Formeente Troldom. Islændernes Natuur og Egenskab. Det andet Capittel tracterer Landenes Beskaffenhed og derunder Siellands Frugtbarhed. Bornede i Sielland. Fyens Frugtbarhed. Falster og Laaland. Amager. Jyllands Frugtbarhed. Norges Beskaffenhed. Uleylighed i Norge, Fladbrød, Træ-Handel, Fiskerie, Metal. I gamle Dage vare ingen Bergverker i Norge. Første Opkomst i Tydskland. Bergverkernes første Opkomst i Norge under Christiano 3tio. Kongsbergs Sølvverk oprettet udi Christiani 4ti Tid. Guld-Miner fundne i Norge. hvoraf ere komne de saa kaldede Brille-Ducater. Ducater af Kong Christian den 5te slagne. Rare Steene og Christal udi Norge saa og Marmor. Jernverker, Kaaberverker. Vidløftig Beskrivelse o-

ver Kongsberg Sølvverk, dets første Oprindelse. Berg-Ertzernes synderlige Egenskab. Første Participanter. Kong Friderich den 3. udløser Participanterne. Verket skiødes til Rentmester Müller. Falder i Kongens Hænder igien. Ober-Berg-Amtet forflyttes fra Christiania til Kongsberg. Med hvad Fremgang Verket er dreven. Adskillige Forandringer ved Administrationen. Kongsbergs Miner rige men ubestandige. Adskillige nye Gruber opfundne. Sølfarten er af større Strekning end mand for 10 Aar siden den har troet. Rudera af et ældgammel Sølverk i Tellemarken. Betenkning derover. Islands Beskaffenhed. Mangel paa Korn. Skionne Græsgange. Svovel. Falkefangst. Fiske og Slagter-Havne. Hvad Island yder.

Tydskland.

Udi Brunsvig har Doct. Bruchman udgivet en Historie om den Steen kaldet Asbest, som ey kand brændes, under den Titul: Historia naturalis curiosa lapidis asbesti ejusqve præparatorum

Char-

Chartæ nempe, lini, lintei & ellychniorum incombustilium. Samme Verk er tryckt in 4to. og haves af samme Authore mange andre smaae Tractater nemlig: De Olitho, Arachne olitho, Lapide violacco & nummali, Magnalia Dei in Locis subterraneis, &c.

Da Keyseren paa sin Reyse fra Grätz til Trieste reyste igiennem Culley eller Cylli Hoved-Staden for et Grevskab af samme Navn i Cärnthen paa Grændserne af Slavonien, som er en meget ældgammel Bye og bekiendt hos Plinium og Ptolomæum, under det Navn af Celia eller Celeja, haver bemelte Hans Majest. taget i agt nogle hvide Marmor Pillarer med Inscriptioner, befalede derfor at deslige gamle Monumenter skulle eftersees og forflyttes til Vien, i følge af samme Ordre vare allerede 5 Pilarer, hvoraf den største er 7 Fod høj, og saa tyk at en Karl ej kand faune derom didbragt, af Muren haver mand og udtrekket adskillige Steene med Inscriptioner. Paa den første Pillar var at læse:

Imper, Cæſ. Tælius. Hadrian.
Antoninus.
Aug. P.P. Pontif. Max. Trib. Poteſt.
Imp, II. Cos. III. VI.

Paa den Anden:

Imp. Cæſ. D. Trajan. Part. F.
D. Nervæ. Nepos, Trajan. Hadrian.
Aug. Pontif. Max. Trib. Pot. XVI.
Cos. III. P.P. Procos. VI.

Paa den Tredie:

Imp. Cæſ. Sept. Severus. Pius. Pertinax.
Aud. Arab. Adiav. Part. Max. Pont. Max.
Trib: Pot. VIII. Imp. XII. P. P. Cos.
Procos.
Te. Imp. Cæſ. Mar. Aur. Antonin.
Pius.
Felix. Aug. part. Max. Brit. Max.
Germ. Max. Pont. Max.
Trib. pot. XVIII. Imp. III. Cos. IIII.
P.P. procos. Miliaria. vetuſtate.
Conlabſa. Reſtitui. Juſſernnt. VI

Paa den Fierde:

Imp. Nerva Traianus. Cæſ. Aug.
Germ. Pont. Max. Trib. pot.
P.P. Cos. III. VI.

Paa

Paa den Femte:

Imp. Cæs. M. Oppellius.
Severus. Macrinus. Felix. August.
Pont, Max. Trib. pot. II. P.P. Cos.
Proco. Sul. Te. Max. Opelius.
Antoninus. Dia. Duminianus. Nobiliss.
Cæs Princ. Juvent. Provid. C. LXIIII.
S. Utilissimi. Aug. Fecerunt. VI.

Paa de af Muuren udtrokne Steene var at læse:

1.

Imp. Divi. Ner. E. Nervæ. Trajani.
Cæs.
Aug. Ger. Dacic. Pont. Max. Trib. pot.
P. P. Cosu. Crupius. Moderatv. Rumnus.
Iuncinus Raef. Coh. Viraet. Trib.
Mile. VII. C. F. Codi. Cilei.

2.

Imp. Vespasiano. Cæs. Aug. Pont. Max.
Trib. Potest. X. Imp. XX. Cos. VIIII.
P. P. C. Domitius. Florus. T. F. L.
T. Vario. Clementi. Proc.
Provinciarum. Belgicæ. Germanicæ.
Superioris. Germaniæ.
Inferioris. Rætiæ. Mauret. Cæsares.
Lusitaniæ. Galiciæ. Præf.

Eq. Al. Britanic. Miliar. Præf.
Auxiliorum. in. Mauretaniam.
Tingitanam. ex. Hiſpania. Miſſorum.
Præf. Eq. Al. II. Pannoior. Trib. Mil.
Leg. XXX. V.V. Præf. Coh. II. Gallorum.
Macedonicæ. civis. Romani.
Ex. Italia. & Aliis. Provinciis.
Conſiſtentes.

3.

T. Vario. Fil. Clementi. Cl. cel. Proc.
Aug. Provinciar. Rætiæ. Mauretan.
Cæſarenſis. Luſitaniæ.
Ciliciæ. Præf.
Alb. Britaniæ. Miliar. Præf. Ep.
Ditionis.
In. Tingitaniam. Miſſorum.
Præf. Eq. Al. II. Pannoniorum.
Trib. Leg. XXXVI. P. præf. Coh.
Gallorum. Macedon.
Valer. Urbano. Licin. Secundinus.
Decuriones. Alar. Provinc. Mauretan.
Cæſarenſis.

4.

C. Atilio. Secundiano.
Aed. cl. cel. An. LV. IIII.

Ei-

Eive. Pon. Pellici. N. Ae.
Ejus. Atilius Secundus. Parentibus.
Et. Calv. Tutorinæ coni.
Pudiciſſimæ. An. XXX.

5.

Neptuno.
Aug. Sac. Celiani. publice.

6.

Pompeius. Agilis. V. F. Sibi. &. Pompeiæ.
Primi. Geniæ. Con. Ann. XXXV.
Et. Pompeiæ. Spectatæ. Fi. Ann. XVII.
Et. Corv. Iae. Fil. Ann. XVI.
Et. Sext. Iae. Sup. Ann. XXX.
Et. Vitali. F. An. XX.

Nederlandene.

Udi Amſterdam er trykt Petri Weſſeling Obſervationum Variarum libri duo. Udi dette lærde Skrift har Mr. Weſſeling foreſat ſig at explicere og corrigere Mengde af de gamle Authores ſaa vel Grædſke ſom Latinſke paa de Stæder hvor de af nogle ſom derover have commenteret enten ere ilde forſtaaede eller hvor Udgiverne ey haver ladet dem accurat trykke.

Der er og udgivet en Franſk Overſet-

telse af D. Svindens Engelske Skrift, forferdiget af Mr. Bion under den Titul: Recherches sur la nature du feu de l'Enfer & du Lieu, ou il est situé.

Saa lader og Mr. Humbert trykke Traité sur les Miracles, dans lequel on prouve qve le Diable n'en sauroit faire pour confirmer l'Erreur; où l'on fait voir par plusieurs exemples tirés de l' Histoire Sainte & Profane, que ceux qu'on lui attribue, ne sont qu'un effet de l'imposture ou de l'addresse des Hommes; & où l'on examine le Systeme opposé, tel que l'a établi le Dr. Sam. Clark dans le Chap. XIX. du 2 Vol. de son Traité sur la Religion Naturelle & Chrétienne. Par Jac. Serhes Vicaire d'Appleby dans le Comté de Lincoln. 8.

Udi Leyden er trykt in 4. Francisci Fabricii Christologia Noachica & Abrahamica. Det er Kundskab om JEsu Christo, expliceret af Noæ og Abrahams Historie, og viist udi 12 Dissertationer, over nogle udvalde Texter af det gamle og nye Testamente, udi hvilke fornemmelig afhandles Noæ Offer og den Pagt

som

som Gud giorte med ham ved Regnbuen paa Himmelen, om Abrahams Kald, om hans Boepæl under Pauluner, det Løfte ham blev giort om en vidtløftig Afkom, HErrens Aabenbaring for Abraham, Omskierelsens Sacrament, den Befaling som hand fik om at ofre Isaac og hans Lydighed. Hertil ere føyede 2 Breve af Mr. Perizonii om Josephi Vidnesbyrd, angaaende JEsum Christum og Jacob den yngre. 2. Om Tideu, fra hvilken mand bør begynde at regne Dommernes udi Israel 450 Aar, om hvilke tales i Apost. Gierningers 13 Cap. 20 Vers.

Sammesteds er kommen fra Pressen en Academisk Tale som Mr. Zieben holdt den 25 Sept. 1727. da hand begyndte offentlig at læse over Homerum, samme fører til Titul: Cornelii Sieben, JCti, Historiarum, Eloqventiæ & Lingvæ Græcæ in Academia Gelro-Zutphanica Professoris Ordinarii, Sermo Academicus pro Troja Capta, oppositus Dionis Chrysostomi Orationi ὑπὲρ τῆς Ἰλίου μὴ ἁλῶναι

Ita-

Italien.

Udi Florentz er trykt en Samling af de Inscriptioner, som findes i de under den Florentinske Stat henhørende Stæder in folio under den Titul Inscriptionum antiqvarum, Græcarum & Romanarum, qvæ exstant in Etruriæ Urbibus, Pars prima eas complectens, qvæ sunt Florentiæ. Cum Notis Antonii Mariæ Salvinii: cura & studio Antonii Francisci Gorri, Presb. Flor. Baptisterii & Ecclesiæ S. Johannis. Accedunt LXII. antiqvæ Gemmæ literatæ, aliaqve prisca monumenta in XX. Tabulis, qvæ explicantur & illustrantur. Smukke Kaaberstykker findes herved, og den første Deel eller Tome af dette excellente Verk indeholder 1300 Inscriptioner foruden at tale om de andre gamle Monumenta, den største Deel af samme Inscriptioner ere ey endnu trykte, de som findes i Gruteri Renesii og andres Samlinger, ere efter Mr. Gori Beretning allene her indrykkede af den Aarsag, efterdi de ere saa beskaarne og fulde af Vildelser at

Au-

Author har fundet nødvendig at indføre dem i sit Verk, ved hver Inscription eller Monument haver Mess. Salvini og Gori tillagt Explicationerne og endret de Feyl som Gruterus Reinisius og andre have begaaet. For Exempels skyld anføres her en remarqvable Inscription som 1688 er fundet i Neapolis paa en Marmor Grav:

Ser. Galba. Imperator. Cæsar.
Augusst.
Pontif. Max. Trib. Post. Cos.
Des. II.
Veteranis. Qvi Militaverunt.
In Legione.
I. Adjutrice. Honestam. Missionem. &
Civitatem. Dedit. Qvorum Nomina. Sab.
Scripta. sunt. Ipsis. Liberis. Posterisqve.
Eorum. & Conubium. cum Uxoribus
Qvas. tunc. Habuissent.
Cum. est. Civitas.
Iis. qvas Postea duxissent.
Dumtaxat.

Sin-

Singulis. Singulas. A. D.
XI. K. Ian.
C. Bellicu Natale. cos.
P. Cornelio. Scipione.
Diomedi. Artemonis. F.
Phrygio.
Descriptum. &. Recognitum.
Ex. Tabula
Aenea. Qvæ. Fixa. est. Romæ.
In Capitolio
In. Ara. Gentis Juliæ.
Ti. Julius. Pardala. Sard.
C. Juli. Charmi. Sardian.
Ti. Claudi. qvi Fidini. Maonian,
C. Juli. C. F. Col. Libon. Sard.
Ti. Fonteius. Cerial. Sard.
P. Graiti. P. F. Aem. Provincial.
Ipsius M. Arri. Rufi. Sardian.

Dend Forklaring, Author her over giver, er fuld af Lærdom, og anmerker hand iblandt andet at det Ord Connubium der skrives med et eniste N. og at mand imellemstunder betiene sig af Bogstavet C. i Stæden for G.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 44.

Den 3 Novembr. 1729.

DANNEMARK.

Von Ladorf eller Lattorf.

Skioldet af selv, hvorudi staar en rød og hvid Krands, af hvilken udgaar 6 Straa hver med 3 gyldene Korn Ax, saaledes at de 3 Straae vender op ad, og de andre ned ad, Hielmen er kronet, hvorudi 2 Bæderhorn med Spitserne ned i Kronen, og tegnede med rødt og hvidt, lige som Randerne gaae i Hornet, af

Ax hver

hver Horn udstaar 3 Straae hver med 3 gyldene Korn-Ar, Familien har hiemme i Saren, og er ved Krigs-Tieniste kommen herned udi Riget.

Den 31 Octobr. er paa Consistorio af S. S. Th. Prof. Desig. og Metaphysices & Poeseos ordinario Edvard Londeman holdet til Erindring af den ved D. M. Luther begyndte og lykkelig fuldforte Reformation i Religionen, en Latinsk Oration, hvilken at anhøre var skeedt Intimation ved det udferdigede Programma, der for de fraværende Læseres skyld herudi indrykkes.

Qvod reflorescentium Temporum Lætitiæ sacrum sit, post invitum proximo priore Anniversario Jubilæô, sed indictum eheu! eheu! Camœnis nostris silentium justitiúmqve, ob igniferam eandémqve horrificam prorsus diluviem & funestas per Metropolitana tùm privata, tùm publica, in qvibus augustum Minervæ Arctoæ Delubrum, Rabiosi Mulciberi grassationes verè sacrilegas, convocamini, purioris Christianismi Asseclæ, non ad festum in sacris Hierosolymi-

mitanis lucernarum accendium, sed ad repurgati Candelabri Evangelici optatissima qvædam qvasi Phosphoria eo, qvo par est. cultu votísqve celebranda. Nempe, qvòd inæstimabilis DEI misereścentis benignitas ante duas supra decem ac ducentas Hyemes Ovili suo ab heterodoxo Caco, Infulato Aventini Romani Incola, presso & tantùm non oppresso, per orthodoxum Alciden & tertii ab hoc seculi tertium omnino Eliam B. Martinum Lutherum, Fulminantis spiritûs calamíqve Evangelicum Prophetam, otia pretiosa fecerit, stabiliverit, conservaverit, adeò qvidem, ut, detracta mimico præstigiatoris Vaticani vultu larvâ, diffiatis spiritu divino inanibus Papæ pappîs, explosis resectísqve Bullarum nundinariarum bullatis nugîs, per lustra plùs qvàm qvadragena tranqvillium abhinc fuerit & circa forum Boreæ Ecclesiolæ leniſſima, ringentibus cucullatis popîs & obluctantibus tam arte, qvàm Marte Capitolinis centuriîs, Alcedonia, Piissimo grati animi affectu agnoscit Universitas Hafnienſis, Virtutum Genitrix, ar-

tium optimarum Nutricula, defæcati cultûs divini Patrona. Atqve hinc eſt, qvòd, ex laudabili Avorum inſtituto, ad ipſiſſimum pridie Calend: Novembr: meridiem, Auſpiciis Rectoris Magnifici, Severini Lintrupii, S. R. M. à Confeſſion. & Concion. Aulic. Primar., SS. Theolog. P.P. & in Collegio Conſiſtoriali Aſſeſſoris, unà cum reliqvo Patrum Conſeſſu, præcentione publica Edwardi Londemann, SS. Theolog. deſignati, Metaphyſ. ac Poëſeos Profeſſoris Ordinarii, Solennem iteratura Proſodiam, nec non clariſſima centeſimo retrorſum Annô hinc Regnorum Europæorum, illinc Cœtûs Chriſto addicti fata, imprimis erectam ab Auguſti Noſtri Proavo, Atlante Arctoo & Regum Neſtore, in reſtincti Cæſariani belli monumentum, Paci publicæ aram, Laconiſmô ſingulatim perſtrictura, Qvoscunqve Eleutheriis Chriſtianis amiciores ad Ἡράκλεια hæc Lutherana & renatæ Eccleſiæ Genethlia perhonorificè invitatos velit, decretis ad Supremi Numinis pulvinaria ſupplicationum omnium generibûs pro longiſſima pe-

ren-

rennitate Christianæ sub Ursa nostra Vineæ, pro salute Augustæ Domûs, pro Fortunis & sero in cœlum reditu defensoris Cimeliarchii Evangelici, Evergetæ Musarum, Regum optimorum Archetypi, FRIDERICI QVARTI, Rogatura insuper enixissimè, ut gemellæ septem sub Trionibus Regnatrices Sorores, qvarum maximi interest, Pæana intonent, ut, vos Dani, vos Norvegi, immo vos, ultimi hominum, Indi, Lappiones, Grönlandi, Ecclesiæ Christi & meritorum Christianissimi Monarchæ insignis planè accessio, hanc Feriarum Reginam omnibus excipiatis lætitiis, consecratóqve Victoriæ & Triumfo Ecclesiastico crastino Sole, Sceptriferæ Religioni non Lauream modò in sinum DEI Statoris collocandam, sed & reportatorum ex devicto devinctóqve Hoste Tarpeio spoliorum simulacra animosè præferatis: Cives autem suos ante omnes pietatis admonitura, ut, freqventissima bonorum coitione, in illæsa reservatáqve Palladi nostræ proximi intestabilis Autumni Vulcanalibûs ædicula Consistoriali, qvæ tan-

tilla ex tanto naufragio & qvidem unica tabula superat, Εναγγέλια rite cantitent. Hafniæ a. d. 30. Octobr. MDCCXIX. Sub Universitatis Sigillo.

Continuation af Assessor og Professor Ludvig Holbergs Dannemarks og Norges Beskrivelse.

Det 3die Capittel handler om Regieringen, derudi anforer Hr. Assessor Holberg først Oprindelsen til den Souveraine Regiering i Verden, andrager at Frihed er skadelig, og anforer Exempel derpaa saavel i den Athenienssiske som Romerske Republiqve; viser hvor slemme Principia Ungdommen af Græske og Latinske Bogers Læsning indprentes, hvor den Lacedemoniske Republicq stoed og florerede saa lenge, item den Venetianske; Hand besvarer de om den Hollandske Republique gierende Objectioner, andrager de slemme og ulovlige Midler som ere brugte til at conservere Republiqver, og viser Fornødenheden til Souveraniterens Restitution udi Dannemark. Hand forestiller den gamle Regierings Form og hvorledes den Kon-

Kongelige Mondighed har haft sin Flod og Ebbe; Hand anforer en egen Anmerkning over Haandfestningerne, at fast ingen af de Danske Konger, som have succederet deres Forældre udi Regieringen, have ved Regieringens Tiltrædelse givet Haandfestninger fra sig; Hand viser derpaa hvad Herredage eller Dannehof fordum var, og igiendriver deres Meening som holde for at Herredagene holdes gemeenligen i Odense; Hand beskriver hvis som forhandledes paa Herredagene, og hvad Rigets Raad var; Hand forklarer at Rigets Hofmester var det samme som Rigets Drost, hvad hans Embede saavelsom Rigets Marsk og Rigets Cancelers var. Derneest anføres Bevisligheder paa, at Dannemark i forige Tider har været et Arve-Rige; Her vises naar den gamle Arve-Rettighed blev afskaffet, og gotgiøres at den første Val-Rettighed indførtes udi Kong Christian den 2. Tid; De derimod giorte Objectioner besvares, og da hand kommer til den nu florerende Regiering, holder hand for at den ey bedre kand fo-

restilles end ved at indføre Kong Friderich den 3. Konge-Lov, som den 24 Sept. 1709 af vores nu regierende allernaadigste Konge er publiceret.

Sverrig.

Udi Stokholm er kommen fra Pressen den anden Deel af alle Rigs-Dagers og Moders Slutning, samt Arve-Forening er, Regiments-Former, Forsikringer og Bevillinger som paa almindelige Rigs-Dager og Moder fra Aar 1632 til 1682. ere giordte, udgivne og bevilgede med de for hver Stand udferdigede almindelige Resolutioner.

Udi Stokholm er nu den Svenske Bibel i stor folio Format, hvoraf det nye Testament allerede siden 1619 har ligget ferdig, udkommen; Det gamle Testament bestaar af 2 bind, hvoraf hver er saa stort som det nye Testamente. Mand har ved hver ved beholdt den gamle Oversettelse, dog over alt viist ved lærde Anmerkninger hvorl des same kunde efter Grund-Texten forbedres. Johan Gezelius Biskop i Abo var den første som derpaa arejdede, men hand kom dermed ej videre end

end til de 5 Mosis Bøger. Hans Søn af lige Navn og Biskop i Abo har absolveret det heele Verk, men Sønne-Sønnen som er af lige Navn og Biskop til Nyland i Finland, har bragt alting i Orden, og som hand selv har ladet sig Correcturen tilstille, har det dermed varet saa lenge.

Tydskland.

Udi Berlin har Mr. Beausobre forferdiget en curiens Tractat under den Titul: Les Manichéens Anciens & Modernes udi tvende Deele, den første Deel kaldes Essai Critiqve sur l'histoire de Manichée & sur ses dogmes. Den anden Essai Critiqve sur l'histoire & les dogmes des Manichées Modernes, udi den anden Deel findes 1. en Critisk Historie om Paulinerne og deres Lærdoms Undersøgning. 2. En Dissertation om Gnostiqvernes Morale. 3. Critisk Historie om Bogomilerne og deres Lære. 4. Critisk Historie om Manicheerne udi Frankerige og deres Dogmata.

Udi Leipsig er trykt in 4to 1 Alph. 20 Ark stor: Analecta ex omni meliorum

literarum genere, sacro, historico, philologico, mathematico κ. τ. λ. qvæ collatis operis ad publicos usus evulgat Societas Caritatis & Scientiarum. Tomus II. In dem Tome indeholdes følgende Dissertationer: 1. Carausius, novus Imperator etiam Romæ agnitus, Auctore A. G. L. 2. Disqvisitio Medico-Theologica de casu mirando D. Da. Chist. Valtheri. 3. Rationarium populorum Germaniæ veteris, V. E. Lœscheri, 4. Oratio Catilinæ in M. Ciceronem, edita ex MSto. Codice, cum animadversionibus a C. Schœttgenio, 5. Dissertatio de τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι, vel de hominibus in diluvio jamjam submergendis, qvibus Messias Evangelium prædicavit, M. P. C. Hilscheri, 6. Memoria sodalitatis literariæ Rhenanæ, scriptore M. J. C. Thorschmidio, 7. Schediasma de difficultate scripta amicorum corrigendi, 8. Εὑρήματα historica de morte ex mœrore, qvæ collegit M. C. H. W. 9. Observatio de vermibus ἄνω CIII. κάτω LXXX a juvene esectis, 10. Commentatio de veterum Christianorum disciplina Arcani vel vera occultatione, contra

D.

D. Pfaffium, L. Th. Crügeri, 11 Partium generalium in muliere Anglicana præternaturalis structura, 12. Dissertatio de Terminariis C. Schœttgenii, 13. Specimen disqvisitionis de Confessione Protestantium Hispanica, M. J. G. Lessingii, 14. Nova Genesis & dimensio curvarum, ex cogitatis V. E. L. 15 Satura ἐπίμετρος.

Sammesteds er under Pressen en Mecklenborgsk-Historie in folio under den Titul: Scriptores rerum Mecklenburgicarum Anecdoti, nunc demum ex MSC. editi, succinctis Observationibus & Consectariis juris publici & privati, feudalis & ecclesiastici Mecklenburgici, pragmatica ratione illustrati. Præliminari Introductione in universalem notitiam Scriptorum, Fontium & Subsidiorum rerum Mecklenburgensium, historiarum & jurium omnis generis instructi. Volumen Imum. 1) Ernesti à Kirchberg Codicem membranaceum usq; ad a. 1378. 2) Nicol. Mareschalci, Thurii, Chronicon de Vitis Obotritarum usqve ad a. 1521. 3) Bernh. Latomi Chronicon genealogico-historicum omnis ævi usqve ad a. 1614.

4)

4) Joh. Frid. Chemnitii Epitomen Genealogico-Hiſtoricum Meckl: è majori opere erutam usqve ad a. 1683. 5) Eliæ Schedii Verſionem Germanicam Annalium Herulorum & Vandalorum Mareſchalci cum Continuatione Seculi XVII. 6) Ejusdem Anthyrium & Epitomen von den incorporirten Landen Mecklenburgs ex majori ipſius Opere & Hiſtoria Regni Archi-Scythiæ Mecklenburgenſis excerptum. 7) Georgii Rixneri MSC. Genealogico Heraldico hiſtoricum, complexum. Curâ & ſtudio Erneſti Joachimi Weſtphalii D. Foran findes en Indledning der handler i det forſte Capitel om de Meklenborgſke Diplomata og den Nytte der flyder af dem til at give en Hiſtorie ud. I det andet om de Meklenborgſke Hiſtoriſke Mſctis Huſani, Hederici, Anonymi Dobberanenſis, Ribbnicenſis og Sverinienſis, Redekeri, Brandeſii, Wutkenii, Vogtii, Luplaui, Bökelii, Bachmeiſteri, Jo. Schultzii, Georgii Weſtphalii, Otto Frid. Schutzii, Diet. Schröderi, Sukovii, Hoinckhuſenii, Mathiæ Hans & Churt Joſiæ von Behr, ſom og de øvrige

Mſctis

Mſctis af Latomi, Chemnitii og Schedii. Det 3die handler om de trykte Hiſtoriſke Chroniqver, ſom Helmoldi, Bangerti, Anonymi apud Lindenbrogium, Crantzii, Marſchalci, Caſp. Calovii, Andr. Mylii, J. Boceri, Bernh. Latomi, Hect. Gottfr. Maſii, Schurtzfleiſchii, Chytræi, Jo. Simonis, Nebelii, Anonymorum, Gudenii, Jo. Petri Ludovici, Habichorſtii, Lochneri, Frid. Thomas, Geo. Frid. Stieberi, Gregorii Leti, Koepkenii, Æpini, Phil. Frid. Hahnii, Engelckenii, David Franckii, à Pritzbur, Koeleri & Detlev Kluvers.

Nederlandene.

Udi Amſterdam er trykt udi 2 vol. in 4. l' hiſtoire de la guerre des Huſſites & du concile de Baſle par feu Mr. l'Enfant, herudi findes mange Figurer, Portraiter og Viguetter, hvortil Deſſeinerne ere giorte paa Stæderne og ſendte Authori.

Saa er og ſammeſteds trykt en Franſk Overſettelſe af Biſkop Guil: Beveridges Engelſke Tractat, kaldet Meditations Particulieres deviſées en deux parties dont la premiere roule ſur la Religi-

on

on & la seconde Traité de la vie Chretienne.

End er sammesteds trykt in 8. Traité de l'Usage & des fins la Prophetie dans les divers ages du Monde en six discours prononcez dans l'egliſe du temple. On y a soint trois dissertations sur la Canonicité de la 11 Epitre de S. Pierre. 2. Sur les Idées que les Juifs se faisoient avant J. C. des circonstances & des conseqvences de la chute d'Adam. 3. Sur la Benediction donnée par Jacob à Juda Gen. 49. traduit de l'anglois du Dr. Th. Sherlock.

Engelland.

Udi London har den nye Edition af Rymers Acta publica forlengst været ferdig, bestaaende af 17 Vol. som den første ved Bogføreren som har paataget sig denne Edition at vil deraf endnu udgive en Continuation bestaaende udi 3 Vol. og ere meere end 7 Maaneder forløbne siden det 18 Volumen har været ferdig trykt, men Publicationen deraf er bleven hindret; thi da Herrerne udi Kammeret have fornummet at hand derudi ha-

haver indrykket adskillige Piecer, som vare tagne af deres Journaler, have de ladet samme fra ham borttage, hvilken Hiatus i Verket kand omtrent udgiøre 20 Ark, som endnu er i samme Cammers-Secretaires Hænder, imidlertiid vil Boghandleren ey selge dette Volumen indtil hand faar opfyldt denne Lukke eller dette Hul, muelig hand har Formodning om at Herrerne udi Kammeret tillade ham at betiene sig endnu af de ham fratagne Ark.

Af Mr. Midlitzon er sammesteds udgivet en Bog, hvoraf paa en kort Tiid er seet 2de Editioner, under den Titul: Lettre écrite de Rome, ou l'on fait voir qu'il y a une parfaite conformité entre le Papisme & le Paganisme ou que la Religion des Romains d'à present est tirée de celle de leurs Ancêtres Payens par Conyers Midleton Docteur en Theologie premier Bibliothecaire de l'Université de Cambridge. Dette er Indfaldet af de Observationer som Author have giort ved sin Nærværelse udi Rom. Hand tilstaar at mange har behandlet den-

denne Materie, men deres Maade er saa adskildt fra hans, at hand ey frygter for at skulle passere for en Plagiarius. For Resten roeser hand høyt den Oprigtighed Belevenhed og Artighed, som hand har forefundet udi Rom endog iblandt de Fornemste, i hvor ringe end hans Stand og Caracter var.

Mr. Boyer har publiceret sit Skrift kaldet le grand theatre de l'honneur & de la Noblesse, indeholdende 1. Blason-Konsten eller Heraldiqven med et Lexicon af de didhørende Terminis. 2. Historisk og Chronologisk Extract om Monarchernes og Souverainiteternes Revolution i Europa, fra det Romerske Riges Fald til Enden af det 10 Seculo, 3. Nærværende Tilstand af det Tydske Rige i henseende til Keiserne, de Romerske Konger, Chur-Førsterne, Printzerne i Riget, Rigs-Stæderne, Rigs-Dagene ꝛc. 4. Kersernes, Kongernes og de Souveraine-Printzers og Staters i Europa deres Vaaben. Bogen er skreven baade paa Fransk og Engelsk, og findes derudi over 40 vel stukne Kaaber-Plader.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 45.

Den 10 Novembr. 1729.

DANNEMARK.

Landsberg,

Maud finder og af dette Navn følgende Vaaben, nemlig et paa tverts kaaren Skiold, den øverste Deel rød, den nederste hvid, i den øverste 6 gule Høye satte i triangel-viis oven hinanden. Paa Hielmen en hvid Pille, hvorpaa 6 saadanne gule Høye som i Skiolded, som naar til Brystet af een Morian der er klædt i rødt, med en Guldkrone paa Hovedet, og et hvid nedhengende Bind eller Baand.

Continuation af Assessor og Professor Ludvig Holbergs Dannemarks og Norges Beskrivele.

Det fierde Capittel handler om Religionen. Førend Author taler om Religionens nu værende Tilstand, forestiller hand Læseren 1. hvorledes Religionen var her udi de ældgamle Tider førend Christendommens Lyß her begyndte at skinne. 2. Udi hvad Tilstand disse Riger vare under de Romerske Paver før Christendommen begyndte, til Reformationen. 3. Hvilke Fata Religionen haver havt fra Reformationen indtil disse Tider. Det synes siger Hr. Assessor Holberg som de Nordiske Folk have i ældgamle Tider tilbedet Ilden, saasom de troede at Himlen var af Ild. Hand andrager derpaa de Gamles forunderlige Meening om Menniskets Skabelse. Beskriver os de i Norden dyrkede Afguder, Freyer, Thor, Odin, Freya og Tyr. Hand beretter at Odin var den fornemste blandt Afguderne, forklarer at ingen som døde straa-død kunde komme i Valhal eller Odins Boelig. Valhalla beskrives ved denne Leylighed og Ordets

Oprindelse anføres, det holdtes for at ligge udi Asgardia, og anføres Oprindelsen til samme Mening. Derneſt beretter vores illuſtre og lærde Author at de Gamle bleve begravne med en Heſt, for at fortſette deres Reyſe til Valhalla, item med Skoe paa Fødderne, item med deres Rigdom. Huſtruen blev begravet levende med ſin Husbonde. Den ene Ven lod ſig begrave med den anden. De Nordiſke Gudinder eller Parcæ kaldedes Valkyrier. Deres Forretning andrages. Hand andrager hvad Einheriar vare, og hvorledes Ondvegi eller Høy-ſædet i Valhalla var, ved hvilken Anledning beſkrives Høy-Sæderne i de Kongl: og fornemme Hoffer. Kong Knuds Forordning om Rang og Sæde. Odin drak allene Vini Valhalla, Einheriarne drukke Øl og Meed. Valkyriarne ſkulle opvarte for Borde i Valhalla. Odin ſpiſede ikke i Valhalla, de andre ſpiſede af et ſtort Vild ſom kaldtes Serimner. Einheriarne havde i Valhalla deres egne Exercitzier. ſom nu ald dette var en fuldkommen Efterlignelſe af alt dend Fornøyelſe de Tiders Menniſker her i

Norden ønskede sig, saa truedes derimod de som i Drikkesløshed tildrog deres Lefnet med en Voelig i Niflheim. Hand forklarer hvad Gudernes Ragnaroker eller Tußmerk var, neml. Verdens Undergang samt hvorledes Himmerige og Helvede paaen vis maade dem har været bekiendt under det Navn af Gimle og Nastrond, hvorved alt anmerkes at de gamle Danske have ſtatueret et Regnum temporarium eller en timelig Lyksalighed efter Døden i at de negtede dem som døde Straae-død at opholde sig efter Døden i Valhallæ Voeliger, hvilken Lærdom ey lidet contribuerte til deres Tapperhed. Derpaa efterseer hand ved hvad Leylighed den Christne Troe er bleven indført. Den almindelige Meening er at Torchild Adelfar var den første som begyndte at fortplante den Christelige Troe i Danmark, og Harald Klak den første Christne Konge, og Munken Aargarius den første som blev sendt til Danmark. Author undersøger om samme først prædikede i Sverrig, og falder derneſt paa at tale om den under Kong Regner Lodberg reyste Forfølgelse; og de første i

Danmark bygte Kirker. Hand andrager siden den under Kong Gorm lidte forfølgelse, beskriver den Hinder ham deri skeede af Dronning Thyre Danebode, hvorledes Harald Gormsøn befordrede den Christne Troe, og samme Popo ved en Mirakel stadfestede. Den 3die Forfølgelse som skeede under Svend Tiveskieg falder derpaa under Pennen, og den Beretning at de efter hans Død ophørte, samt 6 Biskopsdømme oprettedes. Derpaa beskrives Pavernes brugte Tyranni, og den giorte Constitutio Ecclesiæ Danicanæ, som satte Kongerne istor Ulevlighed, saa at Kong Erich Menved i meget ydmyge Terminis tilskrev Paven, derimod vidste Kong Waldemar med et modigt og kiekt Skrift at begegne Paven. De Norske Konger bleve ved deres Regierings Tiltrædelse med en haard Ed opbundne af Geistligheden. Erik Magnussen kunde ei fordrage sligt, gik Geistligheden hart paa Klingen, og er dets Aarsag kaldet Erick Præste-Hadere. Paverne udsuede disse Riger med deres Aflads-Breve, hvoraf adskillige opregnes. De strekkede sig

til mange tusende Aar; Hvad herved for Geistligheden forhvervedes maatte ey blive andre til Deel. Thi blev Geistligheden Egteskab forbudet, hvis uteerlige Levnet derpaa beskrives. Derneest følger Reformationens Begyndelse i Danmark, og Beretning om den første Lutherske Præst Mester Morten. Kong Friderich den I. Forhold udi Religions-Sager. Mester Hans Tausans Opførsel, og den Lutherske Religions Indførsel, in specie udi Kiøbenhavn i St. Nicolai Kirke. Om det for Religionens skyld i Kiøbenhavn 1530 holdne Moede, som Frugtesløs afløb. Om de for og med den Reformerte Religion udkomne Skrifter, og hvorledes Mester Hans Tausan forviistes Sieland, som ikkun varede en føje Tid, da 1536 udkom Rigets Raads Resolution om at indføre den Evangeliske Troe, hvorefter Bisperne bleve arresterte, Reformationen etableret uden Blods Udgydelse, Bisperne igien lesgivne paa visse Vilkoer, og Munkene drevne af deres Kloster. D. Mortens Brev til Kongen erindres. Derneest meldes om Reformationen i

Norge, siden om den som blev foretagen i Island. Om den af Biskop Joen i Island for Religionens skyld giorte Opstand, og hvorledes Bispen med hans Sønner bleve fangne og rettede, og det heele Land reformeret. Herneſt falder Author paa at tale om Danmarks og Norges Kirke-Ordination med de Riberſke Articler. Om Forſtenddommets Kirke-Ordination. Om de saa kaldte 25 Articler af 1569. og den ſtrenge Forordning imod Papiſteriet i diſſe Riger. Hand beſkriver derneſt hvad for Anfegtninger den Danſke Kirke haver haft af de fremmede Secter. i Forſtendommene ſiden Reformationen, ſom af Calviniſter, Socinianer, Remonſtranter, Wederdøbere, hvorhos Beretning om det imellem Wederdøberne, i ſær Johan Cotten og de Evangeliſke 1608 holdne Colloqvio, de saa kaldede David Joriſter, Qvækkere og de mod dem udkomne Skrifter. Labadiſter, Anna Maria Schurmans og Melchior Hoſmans Anhængere, om hvilken tillige anføres Lutheri Vidnesbyrd. Derneſt erindres om Tviſtighederne mellem ham og Geiſtligheden i Kiel, andrages

det for Hofmans skyld i Flensborg holdne Møde, og hvorledes hand er bleven Landet forvist, ved hvilken Anledning hans Caracter beskrives. Herneſt meldes om det 1622 udi Flensborg af Niclas Knudſen giorte Oprør, andrages hvorledes for hans skyld et Colloqvium er holden i Flensborg, hvorledes hand opvekkede Uroelighed til Husum og siden til Hamborg. Derneſt tales om Anna Ovena Höjer, hendes Vildfarelse og Satyriske Skrifter. Om Christian Hoburg og hans Lærdom. Om Antonette de Bourigtnon og hendes underlige Meeninger i Theologien, hendes Skiebne her udi Landet, og de mod hende saavelsom hendes Apologie udkomne Skrifter, og endelig om Matthias Knudſen og hans egentlige Lærdom, hvoraf Author forklarer, at i Dannmark og Norge haver Religionen fast intet været foruroeliget. Hand melder derneſt om de Tvistigheder som ere foreløbne med D. Niels, Henning, Holger Rosenkrancz og Johan Paul Resen, hvorved anføres Beskyldingen om D. Niels Henning og lærde Folks Dom derom. Om Holger Rosenkrantz

og Beretning om hans Lærdom om gode Gierninger samt Apologie. Og om den Beskylding imod Joh. Paul Resen for Nestorianismus. Hand andrager derneſt nogle faae som for vrange Meeninger i Religionen have været tiltalte, og concluderer, at for Resten haver ingen synderlig Tvistigheder været. Hand ventilerer derpaa den Qvæstion om Formula concordiæ blev brændt i Dannmark. Og anfører Autor ved denne Leylighed Hist. Formulæ Concordiæ. Sluttelig andrages at den Evangeliske Religion bliver alleene offentlig øvet i disse Riger, berettes hvilke Secter her vorder lidet. Hvorledes Jøderne her ere skikkeligere end andensteds, Aarsagen dertil anføres tillige med deres Fata her i Landet. Derneſt tales om de saa kaldede Reformerede, om de Privilegier som ere givne for Franske Hugenotter, og endelig de Roman Catholske.

Tydskland.

Udi Hamborg har Doct. Fabricius udi Aar udgivet in 8vo. et Alph. 19 Ark sterk, Conspectus Thesauri Litterarii Italiæ, præmissam habens, præter alia, notitiam Diariorum Italiæ litteratiorum

thesaurorumqve ac corporum Historicorum & Academiarum, subjuncto Peplo Italiæ Jo. Matthiæ Toscani. 1730. Udi dette Verk findes 1) Notitia Ephemeridum sive Diariorum Italiæ. 2) De historicis rerum Italicarum. 3) Ludov. Ant. Muratorii & Mediolanensium Palatinorum sociorum Corpus historicum Mediolanense, adnotatis ubiqve prioribus singulorum scriptorum editionibus volumina XIV. 4) Indiculus Anecdotorum a Ferdin. Ughello in Italia sacra editorum. 5) Italia Illustrata Andr. Schotti. 6) Sicularum rerum Scriptores in novum corpus redacti. 7) Io. Bapt. Crusii Bibliotheca historica regni Siciliæ Vol. II. 8) Thesaurus Antiqvitatum & Historiarum Italiæ, Mari Liguſtico & Alpibus vicinæ, collectus a Jo, Georg. Grævio, VI. Vol. 9) Thesaurus Scriptorum Italiæ ex consilio Petri Burmanni continuatus Vol. XXIV. 10) Thesaurus Scriptorum atqve Antiqvitatum Siciliæ, vol. XV. 11) Fragmentum de Originibus Longobardicis, illustratum a Jo. Frid. Christio. 12) Thesaurus Antiqvitatum Romanarum congestus a Jo. Ge. Grævio. vol. XII.

13) Novus Thesaurus Antiqvitatum Romanarum congestus ab Alb. Henr. de Sallengre. vol. III. 14) Thesaurus Antiqvitatum Græcarum a Jac. Gronovio. vol. XIII. 15) Notitia Academiarum Italiæ Geographica & Alphabetica. 16) Conspectus Thesauri litterarii Italiæ: a) de eruditis Italis universè eorumqve scriptis. b) de argumentis qvibusdam specialibus: de scriptis Pontificum Romanorum; Cardinalium; de Episcopis Italiæ; De Italis Hebraicæ & aliarum lingvarum orientalium peritia celebribus; de Italis qvi græce scripserunt; De Poetis Italis; Historicis; Satyricis; Interpretibus; Elogiorum Scriptoribus; De eruditis certarum Nationum vel Civitatum Italiæ & Siciliæ, ut Aqvilejensibus, Asculanis, Beneventanis, Bergomensibus, Bononiensibus &c. 17) Bibliotheca volante Jo. Cinelli, Sancassëni & Car. Cartari. 18) Peplus Italiæ Jo. Matthæi, Toscani. Dette udi Aar 1578. trykte og meget rare Verk udgior en egen Tractat, i hvilken efter Titulen findes illustres Viri Grammatici, Oratores, Historici, Poetæ

tæ, Mathematici, Philoſophi, Medici, Jurisconſulti (qvotqvot trecentis abhinc annis tota Italia floruerunt) eorumqve patriæ, profeſſiones, & litterarum, monumenta tum carmine tum ſoluta oratione recenſentur, &c. Heele Samlingen ſlutter et Index regionum & Civitatum Siciliæ, de qvibus Scriptores in hoc conſpectu laudantur, ſaa og Index Auctorum & rerum.

Continuatio af Ern. Joach. Weſtphalii.

Meklenborgſke Hiſtorie, ꝛc.

Derpaa følger Edita topographica og chorographica om de Meklenborgſke Lande og Stæder ſom Schopperi, Mart. Zeileri, Nebelii, Cordeſii, Nic. Gryſens, Lindenbergii, Heino Meieri, Bodockii, Habichorſtii, Hederici, Simonis Pauli, Poſſelii, Nathan Chytræi, Zach. Grapii, Zinzerlingii, Frid. Thomas og andere, ſaa og Panegyrica og Orationes de rebus Mecklenburgicis Caſelii, Varenii, Burenii, Sturtziorum, Smelei, Weinrichii, Goldſteinii, Pauli Tarnovii, Petri Laurenbergii. Det 4de indeholder de Meklenborgiſke Hiſtoriſke Efterretninger ex locis fugitivis udaf de Udlan-

diſſe Skribentere, item gamle og nye hiſtoricorum, ſom Procopii, Ditmari Meſſelburgenſis, Ad. Bremenſis, Avitii, Vorburgii, Gotfridi, Pufendorfs og mange andre Scriptorum hiſtoriæ univerſalis, og ellers Hiſtoriæ Germaniæ & Germanici Imperii, ſaa og de fornemſte Collectorum rerum hiſtoricarum & publicarum, derefter Lexicographorum hiſtoricorum Buddei, Morerii, Hoffmanni, og følgende Genealogiſter og Hiſtorieſkrivere, Irenici, Gvalterii, Henningii, Reusneri, Munſteri, Rittershuſii, Spenerorum, Lomeieri, Schowarti, Imhofii, Layritzii, Hammelmanni, Peterſenii, der Durchl. Welt, Zeileri, Frid. Lucæ, Winckelmanni, Bukiſchii, Eizingeri, Happelii, Leuckfeldi, Jo. Hubneri og Zchakvitzii. Det 5te de egentlige Hielpe-Midler i den Meklenborgſke Hiſtorie af Skribentere i Naboelavet, fornemmelig de Pommerſke, ſom Rantzovio, Fridborn. Cramer, Micrælio, de Brandenborgſke, Lyneborgſke, Danſke og Lybeckiſke, ſom Angelo, Schoſſero, Sagittario, Buntingio, Madero, Meibomio, Kornero, Sertorio, Sax. Gramma-

tico, Meurſio, Huitfeld, Pontano, Putkabo, Cockio. Det 6Caput handler om Jurium Mecklenburgenſium fontibus & ſubſidiis, i ſær jnris publici, ſaaſom af Actis publicis og provincialibus, Pactis Confraternitatis, Apologia Ducali, Scriptis Tutelaribus og Succeſſoriis, ſaa og andre Skrifter, de Prærogativis & Prætenſionibus Ducalibus, de Votis Comitialibus, de Controverſiis Lubecenſibus, de Regalibus Majeſtatis og Territorialibus Principum, Aſſecurationibus, Reſolutionibus, Erbverträgen om de mange Edictis, Conſtitutionibus og Ordinationibus publicis. Herpaa følger en recenſion af ſubſidia doctrinalia juris publici, i ſær mange Deductions-Skrifter, Reſponſa, Conſilia, de nyeſte Edita publica, og Efterretning om de didhen hørende Stæder in locis fugitivis hos indlendiſke og udlendiſke Skribentere, og Publiciſter, nemlig Cothmanni, von Paſſau, Lunigii, Lymnæi, Schwederi, Zehii, Londorpii, Fabers, ſ. Leuchtii, Hortlederi, Gaſtelii, Autorum til Theatrum og Diarium, Europæum, Ludolphi, Bilderbeckii, Bergeri, Ludewigii, Jac.

Car. Speneri, Jo. Jac. Mülleri &c. Hvilken sidste ere tilfoyede Adjumenta in heraldica og re numismatica Mecklenburgica: Det 7 behandler fontes & subsidia juris feudalis Meklenb. Det 8. fontes & adjumenta Juris civilis privati. Det 9. fontes & subsidia juris Ecclesiastici Meklenb. I det sidste Capittel handler Author om en pragmatisk Histories Indrettelse, og de som hidtil have skrevet den tydske Historie, saa vel heele Rigets i Almindelig, som i sær visse Fyrstendommers og Provintziers Stats-Historie.

Frankerige.

Udi Paris har een for under det Navn af Brenno Vulcanius at udgive en complet Historie over de Authores og Boger som ere brændte efter Lovlig erlangne Domme, samme Skrift skal kaldes Bibliotheque de Vulcain, og findes der i mange curieuse Anecdota, hvorom mand fra Mr. de la Monnoye har faaet disse Vers:

Bibliothecæ Vulcani Auctori Prognosticon.

Qvam

Qvam vereor, famoſa Virum dum ſcripta recenſes
Qvæ rapido abſumpſit publicus igne rogus,
Ne tua Vulcano Libros complexa dicatos,
Exitio pereat Bibliotheca pari!

Udi Paris har mand fundet heftet følgende Vers paa den unge Dauphins Bygge, hvilke have ſtaaet Kongen af Frankerige ſaa vel an, at hand har lovet den ſamme haver forferdiget 4000 Livres.

Horoſcopus Delphini.

Delicium Generis ſalve Delphine! Paternum
Gloria, ſpes populi vera ſalusq; tui.
Tres qvia poſt Charites in Virgine raperis: ortum
Te ſpectat ſolem mundus uterq; novum.
Angelici ſed Cuſtodes qvid ab Æthere mittunt?
Pacis enim Princeps Angelus orbis erit.
Qvam felix, Clemens, juſtusq; Piusq; futurus
Naturæ Geneſis jam docet ipſa tuæ.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 46.

Den 17 Novembr. 1729.

DANNEMARK.

Løvendahl,

Skioldet fordeelt udi 4 Deele, den 1ste øverste og 4 nederste er rød og derudi 3 paa skak satte 6 kantede gyldene Stierner. Det andet øverste og 3die nederste Deel er rød, og derudi en opretket staaende Guld-kronet Løve. Hielmen er kronet, og derudaf staar en guulkronet Løve med dobbelt kryllet Hale,

som holder imellem Forfødderne en guul 6 oddet Stierne.

Continuation af Asseſſor og Profeſſor Ludvig Holbergs Dannemarks og Norges Beſkrivelſe.

Det 5te Capittel handler om Academiet. Hvor i Author først falder paa at beskrive hvorledes de gamle Nordiske Folk vare omhyggelige for at conservere Historien af deres Bedrifter, hvilke gamle Historier bleve gravne paa Steen, paa deres Skiolde og paa Veggene i deres Huuse. De rette Kilder hvoraf de gamle Historier tages, vare Skialdrernes eller Poëternes Sange, hvilke Personer fordum vare i stor Anseelse. Author undersøger dernest om mand kand forlade sig paa deres Vers, og slutter at de Nordiske Historier derpaa ere grundede. De fleeste Skialdrer vare Islændere. Historierne grundedes og paa troværdige Mænds Mundtlige Beretninger. Theodorus Monachus, siger Author, var den første Norske Scribent. Hand beretter naar Islænderne først begyndte at skrive Historier, nemlig 1130. Taler derpaa

paa om Sæmund Frode, hvilken den saa kaldede Edda gemeenligen tilskrives. Dernest om Are Frode og Snorre Sturleson. Hand undersøger om mand kand forlade sig saa meget paa de sidste Islandske Scribentere som de første. Dernest opregnes de gamle Danske Scribentere. Academiets første Oprindelse andrages, og Kong Christian I. for dets første Stiftere anføres. Mag. Peder Albertsen var den som dette vigtige Verk at sette i Stand af Kongen blev opdraget, hvorved Academiets første Statuta indføres. Dernest andrages Academiets Tilstand under Kong Hans. Under Kong Christian II. Under Friderico I., da den var forvirret formedelst Religionen, men under ham igien blev sat paa fode, og forbedret af Kong Christian III. hvis Gavmildhed imod Academiet andrages, og derhos berettes hvorledes hand 1550 lod Bibelen paa Dansk oversette og paa sin egen Bekostning trykke. Dernest taler Author om Academiets Tilstand 1. under K. Friderich 2. hvorledes Communitetet den 25 Julii 1569 er oprettet, og Bi-

belen 1584 trykt paa Islandsk. 2. Under Kong Christian 4. da Consistorium 1600 er funderet, og adskillige nyttige Forordninger da og siden om Academiet giorte. Professorernes Tal forøget, Regentsen 1635 stiftet, og den runde Kirke samt det Astronomiske Taarn indrettet. 3. Under Kong Friderich 3. som lod indvie Academiets Kirke, indrette Academiets Bibliothec, formeerede Professorernes Løn med Tilleg. Efter alt dette giver Author os en kort Recension om de berømmelige lærde Mænd som have været her i Riget udi Theologien, udi Medicinen, udi Anatomien, udi Botanicis og Chymicis, udi Mathesi, udi Philologien, og endelig udi den Danske Historie, der af ham inddeeles udi 3 de Hypotheses den 1ste er Vulgaris, derunder henføres Saxo Grammaticus, Albert Krantzius, Arild Hvitfeld, Pontanus, Iohan Meursius og Vitus Bering. 2. Gothilandica, de dertil hørende Skribententere opregnes at være Nic. Petræus og Claudius Lyscander. 3. Islandica, som varierer merkelig fra de andre. Author andrager dernest defecten udi Kir-

ke-

ke-Historien, item i de 3 sidste Kongers Chronike. Anfører at faae Bøger skrives paa Dansk og Aarsagen dertil. Besvarer dem som spørge hvorfor Studeringer ikke nu florere saa meget hos os som tilforn? Hvorfor andre Studia ikke læres med saadan Iver her som Theologien. Forestiller hvorledes Studenterne her paa Academiet besynderlig oves i at tale Latin; Hvad Exercitier paa det Kongl. Communitet falder, med Authoris Anmerkninger derover, hvad Exercitier udi Collegierne og Betænkning derover. Dernest beskrives Academiets Huuse og Bygninger, Auditoria, Anatomie-Cammer, Communitetet, Consistorium, Regentzen, Walkendorfs Collegium, Collegium Mediceum, Collegium Elersianum, Academiets Øvrighed, som Store-Canceleren der er Patronus Academiæ, Rector Universitatis, Professores. De holdende Examina, Depositzen og Misorden derved samt dens Optindelse, Examen Philosophicum og Attestats, og endelig Academiets Gradus.

Tydskland.

Udi Leipsig er Hr. Zeltners Historia

Crypto-Socinismi udkommen under den Titul: Gustavi Georgii Zeltneri, D.P.P. & P. Historia Crypto-Socinismni Altorfinæ qvondam Academiæ infesti arcana, ex Documentis maximam partem Mstis ita adornata, ut cum historiæ illorum hominum illustrandæ, tum dogmatibus in universum refellendis inservire possit. Accesserunt præter alia Valentini Smalcii Diarium vitæ ex autographo & Martini Ruarii Epistolarum Centuriæ duæ hactenus rarius apparentes, hic vere etiam notis idoneis illustratæ. 1729. in 4to. Denne Historie bestaar af 7 Alph. og Ruarii Epistler udgiøre 4 Alph. D. Georg Christian Gebauer har befordret dette Verk til Trykken; hvad der har givet Anledning til at lade dette Verk trykke, hvad mand sig deraf kand vente og hvad her og der anføres til Undskylding, er at lære af Fortalen, som er vel skrevet, og sluttes heele Verket med et fuldstendig Register.

Udi Dresden læser mand følgende Supliqve, som Secretaire Hancke har indgivet til Kongen af Polen for hans seeneste Reise til Warschau, der var af den

Effect, at H. K. M. af Polen formeerede hans Indkomst fra 300 til 600 Rdr.

Großmächtigster Monarch! dein Secretarius,
Der sich durchs gantze Jahr mit Ziffern plagen muß;
Ich rechne Tag und Nacht, und quäle mich mit Brüchen,
Doch ist vom Monath noch die helffte kaum verstrichen,
So ist der vierdte theil von hundert schon verzehrt,
Da doch so Frau, als Magd fast täglich mehr begehrt;
Wo nehm ich solches her, ich förchte mich zu borgen,
Indessen soll ich doch das gantze Hauß versorgen,
Ich theile, wie ich will, drey hundert Thaler ein
So will mein Tractament doch nicht zulänglich seyn.
Für viertzig Thaler Holtz, damit ich nicht erfriere,
Zwey Thaler Wöchentlich zu Covent, Wein und Biere,

Für Butter, Fleisch und Brod, für Grühe, Saltz und Licht
Setz ich vier Gülden an, sie reichen öffters nicht;
Ein Thaler Monathlich, nur an Gesindes Lohne,
Auf sechzig Thaler Zinß, damit ich sicher wohne;
Für Knaster, Spaguiol, für Zucker und Thee-Bou,
Peruqven, Wäscher-Lohn, für Hembde, Strümpf und Schuh,
Vier Thaler dem Barbier, wo aber bleibt der Schneider,
Ich rechne Monathlich, zwey Thaler nur auf Kleider,
Doch leider! dieses macht vier hundert Thaler aus,
Und dannoch hab ich nicht, noch alles in dem Hauß;
Was kostet nicht die Frau, was kostet Band und Spitzen?
Was Adrianen, Smuck, Pantoffeln, Hauben, Mützen?
Was kost der Domino mit Spitzen ausgeziert,
Wann man sie Winters-Zeit auf die Redoute führt?

Und wann man Soñers Zeit in Stamkens Garten fähret,
So seynd 6 Groschen bald in Kuchen nur verzehret,
Wie offte muß man nicht allhier zu Hochzeit gehn?
Wie offte muß man auch nicht zu Gevattern stehn?
Und läst man öffters mahls den eignen Zuwachs tauffen,
So muß man alsobald mit Geld zur Kirchen lauffen;
Was kost das Kinder-Zeug, was kost der Ammen Lohn?
Stirbt aber etwann gar der liebe kleine Sohn,
So wird man nimmer mehr das Kind umbsonst begraben,
Warumb? die Kirche muß vorher das ihre haben.
Kurtz, alles kostet Geld, und ehe ichs gedacht,
Ist mir schon wiederum die Casse leer gemacht.
Wie können nur aufs Jahr drey hundert Thaler reichen?
Drum Großer König! laß dich meine Noth erweichen,

Sets hundert Thaler zu: dann krieg ich nur ein Blatt
Das deine Gnaden-Hand selbst unterzeichnet hat,
So ist mein Wunsch erhört; Ich sterb in tiefen Dancke,
Mein König, Fürst und Herr dein Pflicht verbundner Hanke.

Hvilket saaledes er bleven fordanket:
Stormægtigste Monarch din fattig Secreter
Som gandske Aaret ud med Chifrer plaget er.
Jeg regner Dag og Nat og mig med Broiken slider
Af Maaneden dog nep den halve Deel henskrider,
Den fierde Deel jeg alt af hundred borte seer
Da Hustrue, Pige dog mig daglig kræve meer;
Hvor tager jeg det fra, jeg frygter for at borge,
For heele Huuset dog skal daglig drage Sorge,
Tree hundert Daler jeg inddeeler, som jeg vil,

Saa vil min Tractament dog ey for mig slaae til;
At jeg ey fryser, Veed for forretive Daler
Til Øl, Cavent og Viin, om Ugen toe betaler.
For Smør, for Kiød og Brød, for Gryn, for Lius og Salt
Foer fiire Gylden an, naaer ofte ey til alt.
En Daler Maanedlig til Tiunde-Løn opskriver,
Huus-Leje sex gang ti, at jeg ey Huusvild bliver.
For Knaster, Spansk Tobak, for Urter og Theboë,
Perykker, Vasker-Løn, for Skiorter, Strømper, Skoe
Fiir Daler til Barbeer, men hvor blir da vor Skræder,
Jeg regner Maanedtlig to Daler kun paa Klæder
Disverr, dog dette alt fiir hundred Daler giør,
Dog har jeg ey endnu i Huuset, hvad jeg bør.

Hvad

Hvad koster Knipling, Baand, hvad koster ey min Frue,
Hvad Smykke, Adriain, hvad Tofler, Hengler, Hue?
Hvad koster Domino med Kniplings Bremmet paa,
Hvad naar vi Vinter-Dag vil paa Redouten gaae.
Og, naar mand Soñer-Dag til Stamkens Hauge ager,
Hvor snart er ey fortært 6 Groschen udi Kager,
Hvor ofte maae mand ey og her til Bryllup gaae,
Hvor ofte maae mand ey og her til Fadder staae.
Og ofte lader mand sin egen Yngel døbe,
Med Penge maae mand da strax hen til Kirken løbe,
Hvad koster Børne-tøj, hvad koster Amme-Løn,
Men dersom, mueligt, døer den liden kiære Søn.
Saa kand mand aldrig ham for intet her begrave

Hvor-

Hvorfor? thi Kirken sit maa straxen forud have,
Kort, alting Penge tår, og før jeg tænkte paa
Maae jeg med Veemoed see min Cassa leddig staae.
Hvor kand da Aaret ud tre hundert Daler rekke,
Thi, Store Konge, lad min Nød din Hielp opvakke,
Sæt hundred Daler til, naar jeg et Blad kun faaer,
Som med din Naade-Haand du undertegnet har.
Saa er mit Ønske hørt, jeg deer i Taksomst Tanke
Min Konge, Først og Herr! din Pligtforbundne Hanke.

Frankerige.

Udi Paris er trykt den 5 Tome af Histoire de l'Academie royale des Inscriptions & belles lettres, avec les Memoires de litterature tirez des registres de cette Academie depuis 1718. jusques & compris 1725. Denne Historie begynder med at opregne hvis som forefaldt da Czaaren den 29 May 1718. ved den

Leylighed at Academiet holdt sin Forsamling, samme med sin Nærværelse bærede. Mr. Boze som Author til denne Historie, anfører alt hvis der tiener til at legge den Vevaagenhed og Naade for Dagen som denne Monarch har ytret for dette Academie, da hand har oversendt det adskillige Antiqviteter, hvoraf de sig med Nytte kunde betiene. Mand finder og her iblandt andet Indholden af heele MSS. som ere funden i en gammel Muur ved det Caspiske Haf. I det paafølgende Aar nemlig 24 Julii 1719. giorde Kongen af Frankerige Academiet den Ære at hand selv præsiderte i en af deres Forsamlinger, ved hvilken Anledning Mr. Freret holdt en egen curieus Dissertation om Skakspillets Oprindelse. At opregne alt hvis i denne Samling findes er alt for vidtleftig. Nok er det at mange skionne Piecer deri forekomme, som Regles de critique qu'on doit observer dans le retablissement des Textes alterez. Remarques Critiques sur le Traité de Plutarque touchant la superstition. Sur la Langue & la Litera-

rature des Chinois. Conjectures sur l'oracle de Dodone. Si Crissa & Cirrha étoient une meme Ville. L'Origine du Solecisme & Barbarisme. I Slutningen af samme Historie findes adskillige lærde Mænd som have været Lemmer af dette Academie, deres Eloge. Den anden Deel af dette Verk indeholder 21 Memoires, nemlig 1. Reflexions sur l'Opinion des Sages du Paganisme touchant la felicité de l'homme, par l'Abbé Anselme. 2. Dissertation sur les Parques, Par l'Abbé Banier. 3. Dissertation sur les Furies, par le même. 4. De la Déesse Laverne, par Mr. Focnemagne. 5. Diverses conjectures sur la culte d'Isis en Germanie, par l'Abbé de Fontenu. 6. Discours sur Isis adoré chez les Sveves sous la Figure d'un navire, avec quelques remarques sur les Navires sacrez des anciens, par l'Abbé de Fontenu. 7. Dissertation sur les Pigmées, par l'Abbé Banier. 8. Memoire sur la Vie Orphique, par l'Abbé Fraguier. 9. De l'Or & de l'Argent, par Mr. Morin. 10. Dissertation, où l'on fait voir que les Merveilleux effets at-

attribuez à la Musique des anciens, ne prouvent point qu'elle fut aussi perfaite que la notre, par Mr. Burette. 11. Dissertation sur le Rhytme de l'ancienne Musique, par le même. 12. Dissertation sur la Melopée de l'ancienne Musique, par le même. 13. Addition à la precedente Dissertation. 14. Question naturelle & Critiqve, savoir pourquoi les Cygnes, qui cantoient autrefois si bien, chantent aujourd'hui si mal, par Mr. Morin. 15. De l'Origine de la Soye par Mr. Mahudel. 16. Recherches sur les Rois de Lybie, par l'Abbé Sevin. 17. Recherches sur la Chronologie de l'Histoire de Lydie, par Mr. Freret. 18. De l'Origine & de l'ancienneté des Etiopiens dans l'Afrique, par Mr. Fourmont le Cadet. 19. Essay sur l'Histoire Chronologique des Assyriens de Ninive, par Mr. Freret. 20. Suite de la Dissertation sur les amphictions, par Mr. de Valois. Den 1ste og anden Deel af denne Dissertation findes udi det 3 Vol. af Memoires udi den i Paris in 4to udkomne Edititon. 21. Dissertation sur l'Expedition d'Alexandre contre les Perses par Mr. Secousse.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 47.

Den 24 Novembr. 1729.

DANNEMARK.

Det forige gang anførte Vaaben er givet Hans Høje Excellence Statholder Gyldenløves Søn med Fr. Sophia Jørgens daatter Urne, Baron Valdemar von Løvendal, nu Herre til Elsterverde, Mukenberg, Kausitz, Kotsitha og Holdorf, Ridder af Elephanten og den hvide Ørns Orden, Hans Kongl. Majest. af Polen og Churførstens af Saxen Ober-Hof-Marskalk, Geheime Cabinets-Minister, Cammer-Præsident og Ober-Directeur over Bergverkerne.

Udi Hans Kongl. Majests. og Universitetets Bogtrykkerie er nyligen ferdig trykt og oplagt in 8. Hans Kongl. Maj. dend Stormegtigste Konges og Arve-Herres Kong Friderich den 4des Søe-Articler og Krigs-Rets-Instruction de dato Kiøbenhavn den 15 Martii 1700. med vedføyede Indhold af Forordningen, angaaende det udi Søen giorte Bytte, og de erobrede Fiendtlige Krigs-Skibe, samt angaaende hvad dennem som i Hans Majest. Tieneste til Søes saaledes Lemlestes, at de deres Brød ey siden kand fortiene, skal gives om de det begiere, og derneſt Hans Kongl. Majests. Reglement hvorledes Søe-Devisionerne og Søe-Artillerie-Compagnierne samt Handverks-Folkene paa Holmen med Mundering udi 3 Aar skal forsynes, de dato Kiøbenhavn den 28 Decembr. 1722.

End er sammesteds ferdig trykt Caspari Bartholini Thomæ fil. Summa Philosophiæ Naturalis ad recentiorum Mentem accommodata seu Explicatio Præceptorum Physicorum qvæ ex scriptis B. M. avi Casp. Bartholini hactenus in scho-

scholis tradita sunt in usum juventutis edita in 8.

Nok er kommen fra Pressen Doctrinæ Moralis seu Ethices præcepta jussu regio recognita & adaucta pro Tironibus Scholarum Daniæ & Norvegiæ in 8.

Ligeledes er for nogen Tiid til Skolernes Nytte trykt Donatus, hoc est Paradigmata partium Orationis Latino-Danica cum præfixa ratione rectè legendi & scribendi atqve brevi Explicatione Accidentium earundem unà cum XIV. regulis syntact. & methodo construendi ad calcem subtexta non modo editionibus prioribus emendatior sed & ad captum teneræ pueritiæ accommodatior in usum Scholarum Daniæ & Norvegiæ, in 8.

Continuation af Assessor og Professor Ludvig Holbergs Dannemarks og Norges Beskrivelse.

Det siette Capittel handler om de Danske Konger af den Oldenborgske Stamme. Efter at have givet en kort Fortegnelse paa de Oldenborgske Græver, falder Author paa Historien i sig selv om at Kong Christian den I. af samme Stamme bli-

ver Konge i Dannmark og Norge, og hvorledes de Svenske sig en anden Konge udvaldte, men Holsteen derimod med Dannmark blev forenet. Hand anfører dernest Oprindelsen til den Disputе imellem Dannmark og Skotland under Christiani I. Regiering, og hvorledes samme blev bielagt, hvorhos andrages hvorledes Kong Christian 4. ulykkelig bekriger Sverrig. Saa lykkelig Kong Hans i Begyndelsen af sin Regiering var imod Rebellerne udi Sverrig, saa slet Udfald derimod fik det med det Ditmarske tog, da de Danske leed et stort Nederlag, hvorpaa fuldte Rebellionen udi Sverrig. Efter Kong Hansis Død i hvis Tid den Tid den første Deeling var skeed i det Holsteenske imellem ham og hans Bröder, kom Kong Christian den 2. til Regieringen, der i sine unge Aar havde lykkelig dempet dem i Norge mod hans Fader reyste Rebellion. Hand undertvang strax ved sin Regierings Begyndelse de Svenske, besatte Amager med lutter Hollændere og øvede en skarp Execution mod de Svenske, som derpaa opsagde ham Huld-

skab

skab og Troeskab, hvoraf de i Danmark siden toge Exempel, saa at hand maatte undvige Rigerne. Efter ham kom Kong Frid. den 1. paa Tronen, og den Landflygge Konges Skiebne under ham anføres. Da Kong Christian den 3die derefter kom paa Thronen, havde Lybeckerne her overmaade stor Magt, under denne Konge indføres den Evangeliske Troe allevegne i Danmark; Og den anden Holsteenske Deeling paafuldte. Friderich den 2. succederede ham og under denne Konge var det, at Ditmarsken blev undertvungen, derpaa fulte den 7 Aars Feyde med Sverrig, hvorunder i sær er mærkverdig det store Slag ved Svarteraae, hvor de Danske 1565. med 4000 Mand overvandt den Svenske Armee af 25000 Mand. Og endelig hvorledes Freden med Sverrig 1570 til Stetin blev sluttet. Under denne Konge er det at Cronborg og Friderichsborg er bygt, og Tycho Brahe paa Hveen indrettede sine Mathematiske Observationer. Saa vitt gaar Authoris korte Udtog af den Danske Historie siden den Oldenborgske Familie

kom paa Thronen. Herefter anføres udførligen Beskrivelse om de Ting hvor om lidt eller intet forhen er trykt, og har Author i det Følgende givet en kort Extractt af de 2 tom. in folio MSS. som hand om de 2 sidste Konger har forferdiget. Hand melder derpaa først om Kong Christian 4. Herkomst, og hvorledes hand efter sin Hr. Faders Død blev hyldet i sin Barndom udi begge Rigerne. Hand taler dernest om den unge Herres Information og Optugtelse. Handelen om Mariagen imellem Kong Jacob af Skotkand, og den Danske Princesse, hvis Bilager blev celebreret udi Opsloe i Norge, hvorefter Kong Jacob paa foregaaende Invitation beærede Dannmark med sin Besøgelse. Dannmarkes Tilstand under Kong Christian den Fierdes Regierings Begyndelse beskrives dernest, samt samme Riges indvortes Styrke. Dernest forestilles dets Tilstand i Henseende til fremmede Potentater, hvorledes Kong Christian den 4de selv antager Regieringen, og hans Kroning holdes, bliver dernest anført, samt hvorledis

dis Hamborgerne anmodes om Hylding. Ved denne Anledning andrages Oprindelsen til de Kongl. Prætensioner paa Hamborg, og hvorledes samme 1603. om sin Hyldings Pligt blev erindret. Staden fandt sig derudi, og skeede Kongens Indtog derpaa i Hamborg, og Hyldingen gik for sig. Ved hvilken Omstendighed den samme Tid af den Kongelige Cantzeler da giordte Proposition og Stadens paafuldte Erklæring endog fordansket anføres tillige med Kongens paafuldte Svar. Derpaa følger Beskrivelse om hvorledes Kongen arbeydede paa at forbedre sine Riger. Hans Reyse til Engelland anføres dernest at være skeedt 2de gange. Dernest meldes om hvorledes Jus primogenituræ er blven indført udi Holsteen, hvorved gives Anledning til at tale om den Svenske Krig, og hvorledes af samme Konge blev førte 3 Kriger imod Sverrig. Oprindelsen til den første andrages og de Danskes Besværinger imod Sverrig, angaaende Farten paa Curland og Lifland, angaaende de 3 Kroner, Findlapperne og de Gottenborg-

ske Privilegier, vel blev søgt derudi at treffe nogen venlig Composition men til forgieves, da Kongen af Sverrig ey derfor vilde give nogen Satisfaction, hvorfore Kong Christian den 4de maatte declarere Krigen mod Sverrig, hvorefter hand med sin Krigs-Magt indrykkede i Sverrig. Festningen Calmars Beskrivelse følger derpaa og hvorledes samme af Kongen blev beleyret og indtaget med Storm. Kong Carl hastede vel med den Svenske Krigs-Magt for at undsette samme Stæd, men forsildig. Christianopel blev og samme Tid ved List af de Svenske indtaget og lagt i Aske. Kongen Carl giorde derpaa den Anstalt at angribe den Danske Leyer, de Beleyrede giorde derpaa Udfald af Castellet og satte Ild paa Staden. Slaget stod derpaa ved Calmar, hvorudi de Danske victorierde, saa og til Sees. Hvorefter de Danske erobrede Calmars Casteel ved Accord, item Bland, hvorefter de Danske og Svenske gik udi Vinter-Qvarteer, og Kong Carl døde til Stokholm. Hans Søn Gustav Adolph succederede ham, som

som skiendede og brændede allevegne udi Skaane, men blev slagen af de Danske. Oland blev derpaa anden gang undertvungen; hvorved Elsborg beskrives som af Kong Christ. d. 4. blev belejret oc erobret tillige med Guldbierg, hvorpaa de Danske trængde sig ind udi Kiernen af Sverrig, i hvor besværlig end Marchen faldt. Jenkioping beskrives, og hvorledes de Svenske derpaa satte Ild. Den Danske Armee blev vel paa dette Tog svækket, men Kongen trengte med sin Flode igiennem, saa at hand dermed ankom for Stokholm der bekom Undsetning ved Hielpe Trouper fra Holland. Hvorpaa tales om Bedrifterne i Norge, og hvorledes de Norske lode see stor Tapperhed, hand andrager hvorledes Dalen submitterte sig K. Christian, og den Svenske Krone kom i slet Tilstand, som arbejdede paa at bekome Fred, som og paafuldte ved den Engelske Mediation udi Sierød in Januario 1613. Efter denne Krigs Ende falder Author paa at tale om hvorledes Kongen blev indviklet i den Tydske Krig. Forend hand gaar dertil, afgier hand først den Indlandske Handel,

og beretter hvorledes at efter at Hertug Johan Adolph i Holsteen var død, hans ældste Søn blev belehnet med Slesvig af Kongen. Hand andrager hvorledes Remonstranterne komme ind i Holsteen, hvorledes Friderichstad 1621 blev funderet. 1618. Skibe sendt til Ostindien. 1619 indfaldt Pest udi Dannmark. 1620 Tretten med Greven af Skauenborg opkom, hvilken ved en kort og succinct Digression forklares, og Enden derpaa ved dessen Bieleggelse 1621 andrages, da Greven maatte renuncere den førende Titul som Hertug til Holsteen, og betale Kongen 50000 Rdlr. Derpaa falder under Authoris Pen den saa kaldede Tydske Krig, hvorved fast omstendelig andrages Tilstanden udi Tydskland for den 30 Aars Krig, den Smalkaldiske Krig og paafuldte Unio Evangelica, saint Liga Catholica. Oprindelsen til den Bohmiske Krig og Revolte anføres, derneſt og den Navnkundige 30 Aars Krigs Begyndelse, da Tydskland var geraaden udi en farlig Tilstand. Af denne Bohmiske Uroelighed rejste sig en nye i den Neder-Saxiske

riske Kreds, som 1625 satte sig udi Detensions-Stand mod Kejseren, og udvaldte Kong Christian den 4de til Kreds-Oberst paa den i Brunsvig holdne Rigsdag, hvorpaa Vervingerne gik for sig. Kejseren raade Kongen og Stænderne at afstaae fra deres Krigs-Præparatorier, og da Kongens Svar ei var efter Ønske, blev Fiendtligheden begyndt. Paa de Tider giorde Kong Christian den 4de et ulykkelig Fald med sin Hest, hvoraf den Kejserlige General Grev Tilly fattede et stort Mod, da Kongen var bleven frisk igien, fik de Tillyske Hug ved Rechberg, dog erobrede de Stoltzenau, og belejrede Nyenborg, hvor de leed stor Skade, saa de maatte ophæve Belejringen, derimod giorte Wallensteen store Progresser, og leed de Kongelige Skade ved Callenberg. Hvorefter Landdagen blev holdet i Zell og Kongen conjungerede sig med de af Grev Mansfeld førte Trouper, de af samme Greve giorte Progresser anføres derpaa, og hvorledes samme af de Kejserlige blev slagen ved Dessauer Broe. Adskillige Stæder erobres dernest af Kongen i

West-

Westphalen. Herpaa andrages hvorledes Hertugen af Lyneborg falder fra Kongen og hvad derpaa fuldte. Hvorledes Tilly belejrer Minden, erobrer den ved Storm, og tvinger Landgræven af Hessen til Forligelse. Grevens af Mansfelds Bedrifter, som af Hertugen af Saxen-Wejmar havde erholdet 6000 Mand til Understetning, anføres derpaa. Tilly erobrer Gottingen, men maa ophæve Belejringen for Nordheim, hvorpaa fuldte Slaget ved Königsluther. Landdagen blev derpaa holdet til Rensborg. Kongen erobrede Hoja, men blev forladt af sine Allierede. De Tillyske Progresser beskrives, dernest og hvorledes de Keiserlige erobre Nordheim med stor Forlis, hvorpaa fuldte Keiserens Forslag til Fred, som af Kongen ej bleve imodtagne. De Keiserlige bryde derefter ind i Holsteen og Jylland, belejre og Stralsund, men maa med skamme drage derfra. Erobre Crempe. Kong Christian derimod forsøger sin Lykke til Sees, og derpaa følger Handel om Forliig imellem Keiseren og Kongen, hvorom Commissi-

missarierne kom sammen til Lund, hvor Freden den 12 Maji 1629 blev sluttet.

Tydskland.

Udi Jena er under Pressen Neue und gantz specielle Müntz-Vergleichung und Reduction derselben, auf den Pary eines jeden nur bekandten Handels-Ortes in und durch gantz Europa, wie auch was eines jedes Orts Müntzen in Loco selbst an einheimischen Werth in groß und klein unter sich betragen, alles in gantz neuen, und noch nie so speciell auf eine jede in Europa nur berühmte Handels-Stadt gerichteten, auch noch nie so klar, deutlich und ausführlich, und dabey doch gleichwohl gantz compendiös verfaßten Tabellen, mit einem Augenblick zu übersehen, dargestellet und der Kauffmannschafft, besonders allen vornehmen Banqviers, und allen so mit Geld und Wechseln handeln, zu vollkommener Uberhebung aller sonst mühsahmen Reductions-Rechnungen, auch sehr angenehmen Nachricht, woher und wohin die Trassirung der Gelder jederzeit am profitablesten geschehen können, hiernächst auch allen

allen Reisenden zu höchst nöthiger Erkändtniß der currenten Müntze eines jeden Landes ꝛc. zur nothwendigen Kundschafft. Auf Ansuchung guter Freunde zum Druck ausgefertiget, durch Jo. Conr. Gebauer, Mathem. cult. in Leipzig. 1729. 4 Alph. Tabellen in 4to. Dette Verk skal koste ved Prænumeration 1 Rdr. 8 Groschen, og siden ved Bogens Leveriug endnu 1 Rdr. da det siden vil komme til at koste 3 Rdr.

Engelland.

Udi London trykkes ved Subscription 1) L'Histoire des Plantations ou Colonies Angloises en Ameriqve, contenant leur découverte, leur Situation, leur etablissement, leur production, leur commerce, & leur gouvernement: on y doit joindre un Traité sur les Factoreries des Anglois, & sur leur commerce dans les Indes Orientales, & sur le côtes d'Afriqve. in folio. 2) En Engelsk Oversettelse af de 6 Bøger af Ciceronis Epistler til Atticum, med Anmerkninger og denne berømmelige Romers Lif og Levnet udi 2 Vol. in 4. 3) En Engelsk Oversettelse

telse af Ciceronis 3 Bøger de Natura Deorum, med Hr. Striklands Goughs Anmerkninger. I Fortalen vil Author oversette og forestille en Ligning imellem Hedningernes, Jødernes og de Christnes Lære om Guddommen. 4) Wichtige Tilgifter til Doct. Kämpfers allerede trykte Reyse-Beskrivelse til Muscau, Persien og Ostindien, fra 1683. til 1689. hvilke Hr. Scheutzer har samlet af Authoris Original MSS. og bragt i Orden, Med hvis Trykning mand allerede er kommen saa vitt, at dette Verk tilstundende Foraar bliver ferdig, og det udi 2 Vol. in folio.

Om den Svenske Mønt er sammesteds udkommen Catalogus Nummorum Sveco-Gothicorum usualium ac memorabilium, veterum recentiumqve, in Museo Grangeriano, Holmiæ curiose asservatorum, concinnatus a Nicolao Kedero, Holmiensi, Regii antiqvitatum Collegii Assessore. Accedunt & alii nummi ab eodem descripti. Londini impensis Io. Clarke.

Svitzerland.

Udi Basel trykkes ved Subscription

for Kiøbmænd et meget nyttigt Verk kaldet Wexel-Arbitragen-Tractat, begreifende die rechte und wahre Manier, deren sich die vornehmsten Wexel-Plätze in Europa, um gegen einander zu Wexeln bedienen; ingleichem wie auf eine geschwinde jedoch gantz leichte Art das Pari aller Plätzen zu finden, und wie alle vorgelegte Arbitragen zu rechnen, durch eine grosse Menge Exempel von aller Gattung Wexeln erläutert; deme dann annoch einige curieuse Calcula und Arbitragen beygefüget worden. Alles mit grösten Fleiß exactissime ausgerechnet, wie auch nicht weniger von allen, sowohl Druck- als andern in der Frantzösischen Edition dieses Buchs eingeschlichenen Fehlern auf das sorgfältigste emendiret und verbessert durch J. Wiertz, den Wexel-Sensalen, in 4to. Den Frantzösische Editon heraf har fundet stor Biefald, og mand meener at denne Oversettelse vil finde Afgang siden mand i denne Materie ey har nogen nyttigere Bog, eller som er meere grundig. Dette Verk skal og forsynes ved et fuldstendigt Register.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 48.

Den 1 Decembr. 1729.

DANEMARK.

Løvenhielm.

Skioldet deeles lige med ad udi tvende Deele, i den første Deel staar et hvidt Taarn eller Castel paa en grøn Klippe, omgiven med Bølger, er i blaat Feldt, i den anden Deel en opret staaende kronet Guld Løve, med udrakt Tunge udi rødt Feldt. Oven paa Hielmen som er cronet, staar en opret Løve, som i Skioldet med sin Guld Crone paa, og sees de bageste Been alleene indtil hvor Laarene bukker sig; Denne Løve staar mellem tvende Vinger, den ene hvid og rød, den anden rød og hvid.

Cor-

Continuation af det 5te Cap. udaf Assessor Holbergs Bog om de Danske Konger af den Oldenborgske Stamme &c. af hans Beskrivelse om Dannemark og Norge.

Efter at Freden udi Lybek 1629 var sluttet den 12 Maji, bliver Glychstad forbedret, og 1630 den Glychstadske Told anlagt, hvorover Hamborgerne sig besvergede og begierte at den maatte afskaffes, hvorpaa Kongens Resolution andrages, Hamborgerne grebe derover til Gevæhr og øvede Fiendtlighed baade til Lands og Vands, hvilken Rebellion Kongen søgte med Magt at dempe, til hvilken Ende den Kongl. Flode gaar i Søen og bliver Hamborgerne slagne, hvilket foraarsager stor Forvirrelse i Hamborg. Borgemester Eitzen, som commanderte den Hamborgske Flode anklages igien, omsider udfaldt det til Forliig, da af Kongen iblant andre Propositioner skeer denne, at de skulde betale 100000 Rigsdaler, men 1643 den 27 August. bleve Hamborgerne antagne til Naade og betalte 280000 Rdr., og derforuden maatte

te de skriftlig afbede deres Forseelse / hvilken paa Tydsk afføres tillige med en Dansk Version, hvorpaa de bleve meddeelte et Forsonings Brev af Kongen. 1645 blev den Glychstadske Told afskaffet. Udi dette Intervallo gav sig Kongens 3die Søn Printz Ulrich 1632 udi Svensk Krigs-Tieniste, i hvilken hand Forrædersk viis 1633 blev ihielskudt. Ham har Dannemark at takke for det skionne Monument af Tyge Brahes Arbejde, som hand erobrede udi Prag, nemlig den af ham forferdigede Himmelske Globus, som af ham blev skikket til Dannmark tilbage, men udi afvigte Aar blev ruineret paa det runde Taarn udi den store Ildebrand, hvorom vidnede følgende Inscription som anføres, siden Monumentet i sig selv er ødelagt.

Sive hospes sive inqvilinus es
Bene adsis
Hoc æneum cœli simulacrum
Qvod vides
Ingenio & impendio
TYCHONIS BRAHE,
ad Astronomicas observationes

In Insula Huena
efformatum est
Nihil ad artis perfectionem ætas
nostra illustrius
contulit.
Nomen Uraniburgo dedit.
Daniæ famam.
Cum pluscolos annos cœli motum fe-
liei apud nos succesſu monstrasset,
moveri cœpit.
&
Exterit cessit
Primo Benaticam, mox Pragam, inde
Niessam defertur
Ità qvas in cœlo vices designat, in ter-
ra patitur.
Tandem
CAPTA NIESSA
Virtute, ductu & auspicio
æternæ memoriæ
Principis
Divi ULDARICI
Patriæ
Velut trophæum & peregrino Marte
Vindicatur & restituitur
Anno 1632 Calend. Decemb.

Der

Der af Authore saaledes fordanskes: Vær velkommen enten du er Indlændig eller Fremmed: Denne af Messing forfærdigede Himmelens Efterlignelse, som du seer, er forarbejdet til Astronomiske Observationer paa den Øe Hveen ved Tycho Brahes Invention og Bekostning. Udi vor Alder har intet været ypperligere opfundet til Konstens Forbedrelse. Den har forskaffet Uraniborg Navn, og Dannemark Bekommelse. Da den mange Aar lykkeligen havde viiset os Himmelens Løb, begyndte den selv at bevæges, og kom udi fremmedes Hænder. Først blev den ført til Benatica, derfra til Prag, og siden til Nissa, og saaledes maa selv underkastes de Bevægelser paa Jorden, som den viiser paa Jorden. Endelig da Nieska blev erobret, blev den af Prinds Ulrik restitueret Fædernelandet igien Anno 1632 Cal. Dec.

Samme skal have kostet Tyge Brahe 5000 Rdlr. Author beskriver dernest hvad Skiebne de andre Tyge Brahes Instrumenter har havt. Hand beretter

derneſt hvorledes Printz Friderich blev Erke-Biſkop udi Bremen. Hvorledes Cron-Printzens Bryllup blev holdet med den Sariſke Princeſſe, Magdalena Sybylla, og Kongens naturlige Søn Grev Chriſtian Ulrich ihielſkudt 1640. Hvorledes Grev Valdemar paa de Tider reiſer til Moſcau, hvor hand lider ſtor Fortred, bliver fengſlet, dog kom igien paa frie Foed. 1640. Uddeer den Skaunborgſke Stamme. 1643. bliver Dannmark overfalden u-formodentlig af de Svenſke, ved hvilken Anledning Author giver os en kort Beſkrivelſe om Dannmarks og Sverrigs Tilſtand for Krigen. Indholdet af det Svenſke Manifeſt andrages, derpaa og de Svenſke Progreſſer udi Holſteen, ſamt hvorledes Kongen lavede ſig til en tapper Modſtand, dets u-agtet bar Skiebnen ſaaledes til, at de Svenſke bemeſtrede ſig Jylland, derimod fik de huk i Skaane og Norge. Imidlertid anrykkede den Kæyſerlige General Gallas for at hielpe Dannmark, ſaa at den Svenſke General Torſtenſen

maat-

maatte forlade Holsteen, siden bleve de Danske Sager nogenledes retablerte, da Author dernest taler om Bedrifterne til Lands udi Skaane og Norge, og siden om dem til Soes, da de Danske dreve den megtige Svenske-Hollandske Esqvadre paa Flugten, siden blev den store Svenske Flode slagen og af den Danske indsperret udi Kieler Havn, hvorudaf den siden escaperte, hvilket kostede den Danske Admiral Peder Galthen sit Hoved, da den Hollandske Flode derefter løb igiennem Sundet, og conjungerte sig med den Svenske, blev en Dansk Esqvadre under Admiral Prosmund ruineret af den Svenske Flode under Femern, hvorefter blev under Franske Mediation handlet om Fred. Den Rensborgske Belejring blev imidlertid af de Svenske foretaget, og dog Congressen foretaget til Bremsebroe, hvor adskillige Tvistigheder opkom om Freds-Articlerne, og de Hollænder ej lidet truede. Omsider blev 1645. den 13 Aug. sluttet en Tractat med Hollænderne til Christianopel,

og omsider med Sverrig til Bremse-broe den 23de i samme Maaned. 1647. døde Cron-Printzen den 8 Maji paa sin Rejse til Badet. Aaret før var Corfits Ulfeldt sendt i Gesandskab til Holland. Author beskriver derneſt samme Cron-Printzes Begravelse i Kiøbenhavn, item hvor Kongen bliver syg og døer den 28 Febr. 1648. Derpaa følger hans Berømmelse, andrages hvorledes hand var en stor Dannere, opførte i sin Tid store Bygninger, som Christianopel, Christianstad, Christianshavn, Regentzen, Glychstad, Christiania, det runde Taarn og utallige Bygninger, ja hele Gader i Kiøbenhavn, hvorledes hand elskede Lærdom, stiftede Sorøe Academie. Herefter og undersøges og forklares, at Kongen ej var Aarsag til Tyge Brahes Mishagelse, hvorom Tyge Brahes eget Vidnesbyrd anføres. K. Christian den 4des Børn opregnes derneſt, samt adskillige Particulariteter om samme Konges Liv og Levnet, item hvorledes hans Legeme var dannet. Hans Hoved-Lyst var til Sømandskab, hand stiftede Colonie udi Island, søgte at

oplede det gamle Grønland, hvorhen Godske Lindenau 1605 giorde sin første Reise, 1606 den 2den, og det 3. Tog skeede under Carsten Richenson. De ved disse Skibe hiembragte Grønlændernes Skiebne anføres derpaa. Hand søgde og at finde Vej igiennem Norden til Indien, og afferdigede til den Ende Capitain Munch med Skibe 1619. som maatte holde Vinter-Leje udi Grønland, hvor hans Folk omkomme af Kuld, saa Munch kom selv tredie til Kiøbenhavn, hvis Endeligt anføres derpaa. Ved saadan Kongens Exempel opmuntredes Undersaatterne ej lidet, saa at Rigets Hof-Mester af Courieusitet sendte et Skib til Spitz-Bergen. Og slutter Author denne Konges Historie med en Comparaison mellem samme store Konge, og Kong Gustav Adolph.

Tydskland.

Udi Hamborg er trykt in 8. Joh. Vogt, Pastor Horneburg. prim. Bibliotecca Historiæ Hæresiologicæ Tom. 2. Fascic. 1. Udi Fortalen hertil giver Author Anledning de Scriptoribus Historiæ Hæresio-

logicæ deperditis. Verket indeholder 1) Mich. le Quien Dissert. de Nazarenis & eorum fide nec non de Ebionitis. 2) Joh. Vogt Dissert. de Ochitis. 3) Jacobi Barnage Dissert. de Euthychianis, variisque Euthychianorum. 4) D. Prudent Maran meget rare og 1722 in 8. til Paris trykte Dissertation sur les Seminariens.

Sammesteds er trykt i Aar in 8. Friderichs von Hagedorn Wersuch einiger Geschichte, oder erlesene Proben Poetischer Neben-Stunden. Poetische Skrifter (de gemeene og almindelige at forstaae) ere snart i vore Tider blevne saa mangfoldige, at de vore saa hyppig som Scampioner, saa at Folk kand have Aarsag deraf at blive kiede. Disse ere ikke af det slags, thi de ere overmaade vel udarbejdede, og bestaaer dette Forsøg af 5 Oder, den 1ste er forferdiget i Anledning af Czar Peter den 2dens Kroning, den 2den indeholder en Beskrivelse over et Ballet, den 3die Beromelse over Wiin, samme synes at være den sterkeste, og er værd iblandt andet deraf at læse;

Seht

Seht der gehörnte GOt erscheint;
Ihn muß sein Sieges-Wagen fahren.
Mit tausend Satyren vereint,
Begleiten ihn der Bacchen Schaaren.
Den Kopf beschattet, wie den Bauch,
Ein ungewundner Epheu-Strauch.
Es gleicht sein hohler Sitz der Schnecken:
Es hängt von seinen Thirsen-Stab
Ein Ball voll schwerer Beeren ab;
Die Füsse müssen Trauben decken.

Den Leib umhüllt die Panther-Haut;
Die kan den GOtt des Weines rüsten.
Sie dräut, und schrecket: und man schaut
Die Datzen an den fetten Brüsten;
Ein beissigs buntes Tieger-Thier
Zieht den umlaubten Wagen hier.
Ein Löwe gehet ihm zur Seiten.
Der wirfft die Mähnen, knirscht und brüllt.
Sein Schreck-Thon hat die Luft erfüllt,
Und scheint die Wolcken zu bestreiten.

O Evan! rufft der gantze Schwarm ꝛc. ꝛc.

Hier folgt der reitende Silen,
Sein Esel hätt ihn bald verlohren.
Er gähnt, und schreyt; und bleibt er stehn,

So zert er ihm die langen Ohren.
Er wirfft sich taumelnd hin und her,
Ihm wird der truncke Kopf zu schwer.
Er sinckt; nun ligt er auf der Erden,
Sein Satyr hilfft ihm wieder auf,
Und nun vollführt er seinen Lauff,
Vom Bacchus nicht entfernt zu werden.
Er fodert stammelnd Chier-Wein ꝛc. ꝛc.
Doch welch ein Blitz? Was seh ich dort?
Was, Wolcken, Schatten, Nebel, Düffte,
GOtt, Priester, Tempel, alles fort;
Es flieht, es eilet in die Lüffte.
Lyäus steigt zur Ober-Welt,
Das Opfer schwindt, der Tempel fällt,
Und ihn verschingen meine Blicke.
Wie wird mir? schwindelt mir? Nein, nein.
Ein Traum nimt Aug und Sinnen ein,
Und läßt mir noch sein Bild zurücke.

Den 4de Ode handler om Poesien, og den 5te om hvor stort et klogt fornuftigt Gemyt er at agte, derpaa følge Satirerne, hvoraf den første er om en Svatzer eller Sladrer, den 2. en Doctor, den 3. en som er ufornuftig og forundrer sig over alle Ting.

Ting. 4. om en middelmaadig Poet, kaldet Reptilis, derpaa følge hans Heldte-Breve og Oversettelser samt andre meget gode Vers.

Nederlandene.

Udi Amsterdam er trykt in Folio det triumpherende Kennemerland under den Titul, Het Zegenpralent Kennemerlandt, samme forestiller mangfoldige Vuer og Perspectiver, mangfoldige Byer, Dorper, Slotte og Lyst-Huuse som derudi findes fra Kastrikum til Hillegou, naar mand drager igiennem Hemskyrk, Beverwyck, Velzin, Blomendael, Haerlem, Overeen, Zandwoort og Vogelsang til Berkenrode, Heemstede og Bennebroek, aftegnede paa Stæderne ved Hr. Leth og beskreven ved Brouerius van Nedek, dette Kennemerland er en deel af Nord-Holland og kaldet i gamle Tider Kanenifaternes Land, det ligger Norden ved Rhynlandt og strekker sig først til Haerlem, som i forige Tider var Hoved-Staden derudi til Alkmar. Skal mand troe nogle Antiqvarier, da indbefatter Ken-

Kennemerland ald den heele Streg langs med Havet fra Zyp til Vilhelmstad. Denne angeneme Egn er vel udfort af Mr. Leth, og er ikkuns den første deel ferdig af dette Verk, hvad Mr. Leth har tegnet, har Brouerius de Nidek vel beskrevet, hand begynder med at forklare at Keñemerland, der i de ældre Tider var et Grevskab som Texel og Maesland, uden Dependance af de gamle Bataver, for og efter Romernes Tider, er deelt i det Nordre og Syndre Keñemerland. Derefter beskrives hver Bye og Slotter for sig selv. Paa Titulen findes den Ceremonie med hvilken Brinius deres Friheds-Forsvarere blev installeret, som af Indbyggerne opleftedes paa et Skiold, hvorved de confererte ham Souverainitetet over dem, denne Ceremonie skeede ved Nordborp en Fierding vejs fra Hemskirk, hvorsiden Greverne af Holland eller deres Sønner ere installerte til Herrer over Kennemerland, en Ceremonie som skeede paa aaben Mark og midt ibandt alle Kennemerlænderne.

Udi Leyden er trykt in 4. Annæi Lucani

ni Cordubensis Pharsalia, sive belli civilis Libri decem: cum Scholiaste hacusq; inedito, & notis integris Henrici Glareani, Jacobi Micylli, Joachimi Camerarii, Hugonis Grotii &c. & excerptis Omniboni Vicentini, Joannis Sulpitii Verulani, Jodoci Badii Ascensii, Lamberti Hortensii, Gregorii Bersmanni, Theodori Pulmanni, aliorumqve, nec non Thomæ Maji Supplementis, & Apologia Jacobi Palmerii Grentemesnilli, Mosantii Briosii, ac Gr. Bersmanni, & ineditis Francisci Gueti aliorumqve Observationibus. Curante Francisco Oudendorpio, qvi suas etiam adnotationes & copiosos Indices adjecit.

Engelland.

Udi Cambridge er udkommen en Latinsk Epistel angaaende den Mißbrug som bruges i Feber-Curer med China, Chinæ, hvorudi efter det af Bernhard Ramassini i hans Operibus anførte Principium udfører at samme Brug er mere skadelig end nyttig. Titulen er: Martini Warreu ad amicum Epistola, in qva curandi methodus & ratio in febribus nu-

nuper grassantibus Corticis Peruviani periculum, incertitudo, insalubritas breviter explicatur.

Italien.

Udi Perugia er nu ferdig trykt in 4. det Historiske Verk som Franch. Bianchini allerede Aar 1721. i en Epistel til Authorem har feldet en meget fordeelhaftig Censur over, under den Titul: Breve Sacrum Chronicon, in qvo a Mundi exordio usqve ad Christi Dni Nativitatem & Passionem per Cyclum Luni-Solarem Annorum MDCCCXXXII. juxta Tabulas Romano-Ecclesiasticas, sibiqve constantem Septuaginta Interpretum supputationem, nedum ortus Patriarcharum, Principum Israelis, Assyriorum Regum, Romanorum Imperatorum, certum tempus statuitur, sed & Novilunium Paschale, non amplius loco movendum perpetuo figitur. Excerptum ex autographis S. Chronologiæ MStis P. F. August. Ætinis, Eremitæ Augustiniani, diligentia & studio P. F. Jo. Baptistæ Cotta, Tendensis, in eodem Ordine S. Theol. Magistri. 1729. in 4to.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 49.

Den 8 Decembr. 1729.

DANNEMARK.

von Løvenhielm.

Dette Vaaben og Navn er ved Kongl. Tilladelse den 6 Julii 1697 forundt Oberst Brochenhuus, som havde en af General Major Hans von Løvenhielms Døttre til ægte, at lade en af sine Sønner føre, som er nu levende Oberst Hans von Løvenhielm til Veirup Gaard udi Fyen.

Continuation af Assessor og Professor Ludvig Holbergs Dannmarks og Norges Beskrivelse.

Efter Kong Christian 4. fuldte ham paa Tronen hans Søn Kong Friderich 3. Author beskriver Rigets Tilstand ved Hans Majests. Ankomst til Regieringen, og hvorledes Riget stoed sig med andre Puissancer i sær med Sverrig, i henseende til Bremen. Hans Fødsel og Opdragelse sampt Udenlands Rejse anføres, dernest hvorledes hand Aar 1634 blev Erke-Biskop udi Bremen, holdt Bielager 1643. og succederede hans Hr. Fader 1648., da Hyldingen skeede den 6 Julii 1648 i Kiøbenhavn, og den Kongelige Croning den 23 Nov. derefter. Herpaa falder Author ved at opregne det første af Vigtighed, som sig under denne Konges Regiering tildrog, paa at tale om den mod Hannibal Sehested giorte Bestyldning og hans Dom, og Oprindelsen til den store Tragœdie med Corfitz Ulfeld, ved Dinæ Angivelse, samt hvorledes Sagen blev forhørt, hvorledes

des Dina frafaldt sin Angivelse, blev halshuggen, og Ulfeld frikiendt, som derpaa undvigte Rigerne. Rigets Tilstand 1650 og 1652 beskrives derpaa, samt Krigen imellem Engel- og Holland, i hvilken Kongen tog Hollandsk Parthi. 1654 var stor Vest i Dannmark, derpaa fuldte Krigen med Sverrig 1657, ved hvilken Anledning Tilstanden udi Norge for Krigen beskrives, samt de Danskes Progresser udi Bremen, og hvorledes Kongen af Sverrig indkom i Holsten, legger Itzehoe udi Aske, og Søe-Slaget derefter ved Falster forefaldt, samt hvis i Norge og Skaane blev bedrevet. Friderichsodde indtages derpaa med Storm, og blev derefter forgieves handlet om Fred. Hvorledes de Svenske marcherede over Jisen følger derneſt, samt hvorledes Fyen erobres og de Svenske gaae over Jisen til Sielland, og siden blev handlet om Fred. Derpaa beskrives Kiøbenhavns da værende Tilstand, den Roskildske Fred og hvorledes begge Konger samles udi Friderichsborg. De Svenske Commissarier komme derpaa til Kiø-

benhavn for at afgiøre adskillige Stridigheder, og fortelles sælsomme Prætensioner med Omstendighed. De Svenske søgte at vinde Tiid og moverte Dispute om Øen Hveen og det Guineiske Bytte, derefter bryde de den Roskildske Fred og komme uformodende til Siælland igien; hvor Kongen af Sverrig ved Ringsted mødte de Danske Deputerede, hvis Tale til Kongen af Sverrig anføres, samt Kongens Svar, saa at Freds-Tilbuddet var Frugtesløs og stor Forskrekkelse i Kiøbenhavn. Imidlertid laver Kongen sig til en tapper Modstand. Og beskrives derpaa Kiøbenhavns Belejring, Cronborg belejres og erobres. Krigen bryder og ud paa andre Steder. De lykkelige Udfalde som skeede til Lands og Vands anføres derneſt, samt hvorledes Kongen af Sverrig havde i Sinde at sleife Kiøbenhavn. Hand beretter derneſt hvorledes over Cronborgs Forliis fuldte en stor Forskrekkelse i Kiøbenhavn. Hvorved andrages en priisværdig Gierning øved af en ung Dansk Mand. Hvorledes de Svenske satte først Folk paa Amager og

bleve totaliter slagne, samt den Hollandske Flodes Ankomst med See-Slaget i Sundet, item de Norske Bedrifter beskrives derneſt i sær hvorledes de Svenske fik Hug. Trundhiem falder fra Sverrig og erobres af de Norske, og de Svenske jages af Bornholm. Derpaa erindres den af de Svenske den 11 Februar. 1659 giorte Storm til Kiøbenhavn, og hvorledes de med stor Forliis bleve afslagne. Hvorledes Churfersten af Brandenborg giorde store Progresser udi Helsteen. Fridericia blev erobret og de Svenske drevne reent af det faste Land, dog forlode de Allierede Dannmark igien og de Svenske bemegtigede sig Langeland. Den Engelske Flodes Ankomst beskrives derneſt samt Aarsagen dertil. Laalland, Falster og Møen falde i de Svenskes Hænder. Den første Hagiske Congresses Udfald opregnes tillige med Admiral Reuters Ankomst og den 2den Hagiske Concert, De Danskes Anslag paa Malmøe og Cronborg mislingede imidlertid og blev aabenbaret. Aarsagen dertil anføres, samt hvorledes de Danske

med Auxiliar-Trouperne giorde Landgang paa Fyen, hvor de Svenske totaliter bleve slagne, soa at heele Fyen faldt igien udi de Danskes Hænder. Friderichshald blev imidlertiid forgieves belejret af de Svenske, hvis Konge strax derefter døer, og gjøres af Authore hans Portrait. De Svenske arbejdede derefter paa Fred, som 1660 paafuldte, kaldet den Kiøbenhavnske, Dannmarks Tilstand efter Krigen falder dernest under Authoris Pen, og en kort Afritzning om den Danske Regiering for Souverainiteten og Arve-Rettighedens Restitution. Hand forestiller Stændernes Samling, hvorudi forefaldt adskillige Disputer, da Geistlighedens og Borgerskabets Proposition til Adelen om Regieringens Forandring anføres, og hvorledes Souverainitetet offereris Kongen af Geistligheden og Borgerskabet, item af Adelen, hvorefter Hyldings-Processen skeede, som her andragis. Derpaa følger Rigets Indrettelse efter Souverainitetet, og de høye Collegiers Stiftelse: Dronning Christines Rejse igiennem

Dan-

Dannemark, Stændernes Privilegiers Confirmation, Cron-Printzens Hylding i Norge, Kay Lykkes Fald. Cofitz Ulfeldts Lif og Levnet kortelig beskrevet, tillige med hans givne Forpligter og Dom. Herforuden andrages hvorledes Kongen bliver sollicitered af de Engelske og Hollandske til Alliance at indgaae, hvorledes de Engelske anfalde den Hollandske Flode i Bergens-Havn, og bleve afslagne. Derpaa beskriver Author os denne Konges Død 1670. og anforer hans Elogium.

Tydskland.

Udi Hamborg er trykt Conlectio qvædam Eligidiorum atq; Epigrammatum Joh. Christoph Kryfikev D. M. tum editorum tum in editorum, disse Vers ere meget gode, og anfores til Prøve:

In Effigiem
GARLIEB SILLEMII.
Ic. & Reip. Patr. Consulis Senioris.
Sic Tuus Hammopolis, nunc Atlas spirat in aere,
His humeris patriæ nititur una salus.

Qvæ morum gravitas? docti qvæ gratia vultus?
Hæc dat charta Virum, dat pia charta Senem.
Poſtera Sillemii Manes gens ſuſpice, Patrem
Viventem præſens devenerare diu.

In Effigiem
JO. JAC. FABRI.
Reip. Hamb. Conſulis II.

Umbra gravis Solem tenebroſo ſubtrahit orbi,
Pulcrior in chartis indicat umbra FABRUM.
Frontis majeſtas, recti mens conſcia, ſummum
Non voluere diu delituiſſe jubar.
Effingunt ſortem mores, prudentia firmat;
Fortunæ Faber eſt ſic Faber ipſe ſuæ.

In Effigiem
JO. ANDERSONII, I. U. D.
Reip. Patr. Conſulis III.

Dum Themis & Pallas magno de Conſule certant,
Nec minus Euſebie vendicat ora ſibi;

Ju-

Jupiter illustrem componit deniqve causſam,
Arctaqve divisum copula jungit opus.
Jane vale! gemini cessant miracula vultus,
Nunc ANDERSONII gratia trina placet.

In Effigiem
RVTGERI RVLANTI, I. V. D.
Reip. Patr. Consulis IV.

Miscet Aqvisgranum primos, RULANTE colores,
Heic ubi Majorum linea ducta fuit.
Cultior hinc facili virtus in imagine surgit;
Ætatisqve decus posterioris habet.
Hammoniæ tandem fausto manus ultima ductu
Fascibus in summis consulis ora refert.

In Effigiem
JO. ANT. WINCKLERI, J. U. D.
Reip. Hamb. Proto Syndici.

Qvi tabulam spectas, WINCKLERI fronte nitentem,
Astrææ tacitus nomina tota lege.

Externos felix imitatur pagina mores,
Interiora manus pingere nulla poteſt.
Multa valent pietas, ſtudium, prudentia tantis
Winckleri Virtus ſufficit una bonis.

In Effigiem
JO. JUL. SURLANDI, J. U. L.
Reip. Patriæ Syndici II.

Enthea Surlandus ſic effert nobilis ora,
Surlandus Themidos Pieridumqve decus.
Cujus miratur Svadam pia Patria nuper
Attentis ſtupuit Diva Britanna togis.
Conſulis (*) hic laudes, Myſtæ (**) repetuntur honores,
Hoc ſummus gentis pegmate fulget apex.

(*) *Syndici noſtri Parens Julius Surlandus, I. U. L. Reip. Patriæ primum Senator. Vid. V. C. Jo. Alb. Fabricii Memor. Hamb. Vol. I. pag. 491 Poſtea Conſul. ibid. pag. 138. Elogium funebre ſummi hujus Viri ab Eberh. Anckelmanno, P. P. conſcriptum, vid. ibid. p. 371. ſqq.*

(**) *Noſtri Avus M. Jo, Surlandus, in Æde D. Michaelis Sacrorum Miniſter primarius. Vid. Fabricius libr. cit. vol. II. p. 891, 892. Conf. vol. I. pag. 373, 374.*

In Effigiem
JO. SLVTERI, J. U. D.
Reip. Patr. Syndici III.

Seu Cathedram ſpectes, fidei (a) morumqve (b) palæſtram,
Curia (c) ſeu placeat, ſeu magis Aula (d) juvet.
Hac Tibi poſteritas in imagine Nomina, Lector,
Fortia Majorum, fortia Facta refert.
Scilicet hic unus poterat SLUTERUS avitum
Tot SLUTERORUM continuare decus.

(a) *Syndici noſtri Proavus fuit M. Severinus Sluterus, Paſtor in Æde D. Jacobi apud Hamburgenſes primarius, & tandem Rev. Miniſterii Senior. Docuit quoque Theologice in Gymnaſio; obiit* A. *1648. M. Iul. Hujus Nepos, Syndici Noſtri Patruus fuit Severinus Waltherus Sluterus, S. Th. L. primum in Academia Roſtochienſi S. Theol. Prof. publ. deinde Sereniſſ. Danor. Reginæ Viduæ Sophiæ Amaliæ a Sermonibus Aulicis & Confeſſionibus ſacris, tum Ducatus Saxo-Luneburgenſis Superintendens Generalis. Mortuus eſt A. 1697.*

(b)

(b) *Laudatus M. Severinus Sluterus illustris Stadensium Gymnasii primum Rector fuit.*

(c) *Syndici nostri Avus Joannes Sluterus, Severini Filius, i. U. D. Reipubl. Hamb. Consiliarius, tandem ad Consulatis dignitatis fastigium evectus, obiit A. 1686. M. Octobr. Hujus Filius, Syndici nostri Patens Matthæus Sluterus, I. U. D. in Ordinem Senatorium Hamburgi A. 1703. cooptatus fuit, Obiit A. 1719. M. Nov.*

(d) *Laudatus Joannes Sluterus, Potentiss. Svec. Regi primum a Consiliis Adpellationum & Regii Vismariensium Tribunalis Adsessor fuit. Postea in Aula Ducali Megapolitana, Güstrovii per decem annos Cancellarii dignitatem cum aliis muneribus gravissimis ornavit. Tum A. 1679. Civitatis Hamburgensis nomine ad Potentiss. Daniæ Regem Legationem in se suscepit. Hujus Filium alterum, laudatum Severinum Waltherum Sluterum, in Aula Danica Sacri Oratoris partes impleviſſe, supra diximus not.* (a)

Ceterum pleniorem historiæ Sluterianæ notitiam ex Wittenio, Pippingio, Fabricio, Thoma, Vhse, Sculteto, Stiebero, Fogelio, Klesekero, Literariis Balthicis & Germanicis, aliisque fontibus collectam exhibuimus integra Elegia, in

in Funere Matth. Sluteri. A. 1719. 2 pl. 4to. Recusa hæc non ita pridem est, & inserta V. C. Io. Alb. Fabricii Memor. Hamb. Vol. V. p. 440. sqq. Laudatur qvoqve a Jo. Fabricio in Histor. Biblioth. Fabric. parte VI. pag. 139.

In Effigiem
JO. KLEFEKERI, J.U.L.
Reip. Patr. Syndici IV.

Præcocis ingenii Juvenem qvem patria vidit,
Inde pari stupuit dexteritate Virum;
Postea tot meritis qvem Curia suspicit auctum,
Ille Senis vultus non dabit ante diem.
KLEFEKERUM volumus, facilis qvem pingit Apollo,
Et primos cultus hac pietate refert.

In Effigiem
JOACH. COLDORFII,
Senatorii Ordinis Senioris.

Juncta qvid Astrææ prosint commercia, causam
Qværenti, Phœbus talia forte refert:
Ut merces posset Themis internoscere falsas,
Mercurii gnavam sollicitavit opem.

Col-

COLDOREI Patrum sic splendet in Ordine Virtus,
In charta facies intemerata nitet.

In Effigiem
MATTHIÆ MUTZENBECHERI,
Reip. Hamb. Senatoris.

Cimbria me genuit, docilem mox Pindus ex Aula
Discipulum studiis erudiere suis.
Nunc ego Gambrivii dicor pars multa Senatus
Et per sacra Patrum Symbola crescit honos.
MUTZENBECHERI depingit lamina vultus,
Ingenium virtus integritasqve probant.

In Effigiem
DANIELIS STOCKFLETHI.
Reip. Patr. Senatoris.

En Tibi STOCKFLETHUM! gratum qvem patria Civem,
Candida sors patriæ mox jubet esse Patrem.
Schema piæ frontis præsens nunc exhibet ætas,
Si memor est, melius postera finget opus.

Primam Galle facem præfers, ordiris & ingens,
Qvod nunc exiguo redditur orbe, decus.

In Effigiem
DAVIDIS LANGERMANNI, I. U. D.
Reip. Patr. Senatoris.

Cedite degeneris fumosa insignia stirpis,
Annosæ vacuum nobilitatis opus.
Hic locus est meritis, hic sedem gratia figit,
Hic labor & probitas singula puncta ferunt.
Per proprias laudes, nativo Marte paratas,
LANGERMANNORUM continuatur honos.

Udi Berlin trykkes Chomels Oeconomiske Lexicon, som til en tredie Deel er formeret, og paa mange Stæder forbedret, samt bestaar af 2 Folianter.

Sverrig.

Udi Stokholm er trykt Andr. Celsii Almanach for Aar 1730. beregnet efter Stokholms Meridian, med en vedføyet Un-

Underretning, hvorledes Jorden kand forbedres og gieres meere frugtbar.

Bøhmen.

Udi Prag er den heele Catholske Verden bemøyet med at ytre deres Nidkierhed og Glæde over den hellige Johan Nepomuchs Canoniſation, en Keyſerlig Poet har giort følgende Vers over den Helgens uforraadnede Tunge:

Nepomuceniadis Corpus computruit, extat,
Lingva recens, qvare? nam Tauturna fuit.
Proximus ille Deo qvi ſcit ratione facere,
Sæpe Loqvi nocuit ſed facuiſſe juvat.

Italien.

Udi Neapolis haver Prof. J. B. Capraſſo udgivet en Synopſin Hiſtoriæ Philoſophiæ in 4to. ſom hand har tilſkrevet Kongen af Portugal, og hvori foreſtilles ſaa vel Oprindelſen ſom Fremgangen, og de mange Secter af Philoſophis ſamt deres Lif og Lefnets-Beſkrivelſer og Syſtematibus.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 50.

Den 15 Decembr. 1729.

DANNEMARK.

von Løvenhielm.

Hr. Geheime-Raad Giedde, som havde havt een af General-Major Løvenhielms Døttre til ægte, fik og ligeledes allernaadigste Tilladelse at lade een af sine Sønner føre Løvenhielms Vaaben og Navn, men samme døde. Den første som førte dette Vaaben og Navn var den for sin Tapperhed og mandige

Bedrifter, i sær ved den ypperlige paa Hendes Kongel. Højheds Princesse Sophiæ Hedevigs Fødsels-Dag tilfegtede Sejer, bekandte General-Major Hans von Løvenhielm, som udi Kong Friderich den 3dies Tid var Commandant paa Borringholm, og da bekandt under det Navn af Oberst Hans Schrøder, men af højstbemelte Konge blev i Adel-Standen optaget og kaldet Løvenhielm.

Udi Hans Kongl. Majests. og Universitetets Bogtrykkerie er ferdig trykt, H. K. Maj. Kong Friderik den 4des Forordninger og aabne Breve om Politien, nemlig Forordning om Politiens Administration af 22 Octobr. 1701. Forordning at alle og enhver Geistlig eller Verdslig, Civil eller Militair, skal saa vitt Politien vedkommer for Politie-Retten være ansvarlige, af 13 May 1702. Forordningen angaaende Jurisdictionen i de til Politien henhørende Sager, og den Borgerlige Næring saa vitt samme de Militaire i Kiøbenhavn kand tillades af 18 Mart. 1725. in 8.

Ligeledes er udkommen Rudimenta Me-

Metaphysicæ pro junioribus recognita, aucta & Annotationibus necessariis illustrata in usum Scholarum Daniæ & Norvegiæ.

Tydskland.

Udi Hamborg er trykt: Centifolii Lutherani sive notitiæ Litterariæ scriptorum omnis generis de B.D.Luthero ejusqve Vita, Scriptis & Reformatione Ecclesiæ, in lucem ab amicis & inimicis editorum, pars altera, cum indice in utramqve partem. Auctore Jo.Alb. Fabricio, D. & Prof. Publ. 1730. samme er et Alph. 5 Ark stor. Udi denne 2den Deel findes Paralipomena & Supplementum ad partem priorem. Indholden af denne Bog er noget lang, dog kand den ej andet end være dem angenem, som ere Liebhabere af Lutheri Skrifter, saa at det 1 Cap. handler 1) De Lutheri nomine. 2) De Parentibus & cognatis. 3) Calumnia de Patre Dæmone incubo. 4) De patria Islebia. 5) De natali Lutheri anno & die. 6) De eius Præceptoribus. 7) Calumnia de malo Dæmone Lutheri ma-

gistro. 8) DeMusices studio,qvod in Luthero enituit. Laus Musices ab eo scripta. 9. 10) Studiosus Erfurtensis: e Juris studio Theologiæ se consecrans. 11) Monachus Augustinianus. Mos nomen mutandi in ordinis religiosi susceptione. 12) Presbyter Ordinatus invitus. 13) Invitus ad concionandum impulsus a Dr. Jo. Staupitio. 14) Prima Concio Lutheri Evangelica. 15) Professor Dialectices & Physices Witebergæ. 16) Baccalaureus ad Biblia, & Prof. Theol. Witeberg. 17) Romam missus. 18) Licentiatus Theologiæ. 19) E Licentiato Doctor Theologiæ. 20) Vicarius Augustinianorum. 21) Concionator Conventualis, Ecclesiastes mensæ & parochialis prædicator Witebergensis, regens studii, terminarius 22) Sermones & Scripta Lutheri atqve Epistolæ, qvæ exstant exaratæ ante theses contra indulgentias. 23) Triplici vice versatus Dresdæ. Sermo ejus de vi & efficacia excommunicationis. 24) Theses Anti-Tezelianæ. 25) Scripta Anni 1518. Disputatio Heidelbergensis. 26) Papæ Romani auctoritati plus satis initio tribuens

buens. 27) Lutherus ante Lutheranismum. 28) Colloqvium cum Cajetano triplex Augustæ Vindel. 29) Lutheri appellatio a Cajetano ad Papam, & a Papa male informato ad melius informandum. 30) A Papa ad Concilium. 31) Lutheri Epistola ad Leonem X. 32) Colloqvium Lipsiense cum Jo. Eccio. 33) Exusta Lutheri imago & scripta Romæ, Moguntiæ &c. Indicibus librorum prohibitorum inserta inter hæreticos primæ classis. Brevis notitia indicum expurgatoriorum. 34) Leonis X. Bulla contra Luth. 35) Leonis X. Breve ad Fridericum sapientem, Elect. Sax. 36) Epistola Luth. ad Carolum V. 37) Luth. Epist. ad Leonem X. 38) Processus Papæ adversus Luth. improbatus. Pantomini Augustani. 39) Decretalium Pontificis exustio facta a Luth. Witeb. 40) Nova Bulla Papæ adversus Luth. 41) Henrici VIII. Regis Angliæ liber adversus Luth. 42) Bulla Leonis X. qva Henr. VIII. titulo Defensoris Fidei donatus, qvod contra Luth. scripserit. 43) De Luthero Wormatiam citato. Caroli V. Declaratio con-

tra Luth. 44) Lutheri Patmus Iſenacenſis. 45) Emanuelis, Regis Luſitan. Epiſtola de Luth. ad Fridericum Sapientem. 46) Lutheri e Patmo reverſi acta & colloqvia cum Carolſtadio. 47 Colloqvium cum Bohemis. 48) Hadriani VI. Bulla ad Fridericum Elect. ut Lutheri partes miſſas faciat. 49) Lutherus minime auctor tumultuum Muntzerianorum & Anabaptiſticorum. De iisdem ſcriptores. 50) De Morbo Lutheri, narratio. 51) Lutherus Romæ pronunciatus Papa. 52) Proteſtationes Principum atq; inde Proteſtantium nomen. 53) De colloqvio Marpurgenſi. 54) Patmus Coburgenſis. De hymno: Eine feſte Burg iſt unſer GOtt. 55) Lutheri partes in Auguſtana Confeſſione. Hujus editiones, verſiones, auctoritas, hiſtoriæ ſcriptores, commentarii, adverſarii, apologiæ, numi in memoriam &c. 56) Lutherus pacis religioſæ ineundæ ſvaſor. Conventus de hac pace & colloqvia. 57) Lutheri verſio Scripturæ Germanica. Hiſtoriæ verſionis ſcriptores, defenſores, reprehenſores &c. 58) Verſio Bibliorum latina a Luthero

edita

edita. 59) Versio Germ. juncta fontibus vel aliis versionibus. 60) Glossæ & Præfationes. 61) Concordantiæ in Biblia Luth. Germanica. 62) Concordantiæ in præfationes Glossasqve. 63) Voces rarius obviæ in Versione Lutheri. 64) Qvibus Codicibus hebraicis græcisqve usus Lutherus. 65) Festum translationis Bibliorum à Bugenhagio celebratum. 66) Biblia Lutheri glossata à Lutheranis & Reformatis. 67) Commentarius in Scripturam S. è Lutheri scriptis. 68 Commentarii Lutheri in libros biblicos. 69) Versiones Germanicæ Bibliorum ante Lutherum & post Luth. à Romanæ eccl. addictis, Reformatis & aliis. 70) Præfationes Lutheri in scripta aliorum. 71) Colloqvium cum Vergerio, Pauli III. nuncio. 72) Articuli Smalcaldici. 73) Luth. Smalcaldiæ ægrotus. 74) Lutheri Epistolæ. 75) Elenchus eorum ad qvos exstant Lutheri Epistolæ. 76) Ad Luth. vel de Luthero epistolæ. 77) Scriptum Lutheri contra Episcopi Misnensis schedulam inhibitionis. 78) Acta cum Duce Saxoniæ Georgio. Lutherus dissva-

ſor belli & Smalcaldici fœderis, ut & omnium bellorum & fœderum pro religione. 79) Liber Lutheri contra Henricum, Ducem Brunſvicenſem. 80) Contra Julium Pflugium, Epiſc. Numburgenſem. 81) Adverſarii Lutheri. 82) Lutheri Catechismus, ejusqve verſiones, interpretes &c. 83) Liturgia. 84) Paſtorale. 85) Hymni ſacri, de iis memorabilia, interpretes, ſcriptores &c. 86) Poſtilla eccleſiaſtica & domeſtica. 87) Colloqvia Menſalia. 88) Singularia Lutheri. 89) Non cuivis temere æmulandus Lutherus in omnibus. 90) Theologia dogmatica ex Lutheri ſcriptis. 91) Theſaurus moralis ex iisdem collectus. 92) Scripta conſolatoria. 93) Pro Communicantibus ſacræ cœnæ. 94) Opera germanice junctim edita. 95) Latine. 96) Luth. auctor reformationis neceſſarius. 97) Vocatio Lutheri divina. 98) Angelus cum æterno Evangelico. 99. 100) De locis aliis Apocalypſeos & Zachariæ. 101) Variis præſagiis & vaticiniis præſignificatus Lutherus. 102) Duæ veteres Prophetiæ ex Flacio. 103) Reformationis auctor primus ac præcipuus Luth. 104) Re-

formationis occasio, causæ, scopus, remedia. 105) Luth. reformationis auctor idoneus tam Doctrinæ qvam Vitæ. 106) Amplitudo & successus Reformat. 107) Qvantum Reformatio profuerit etiam non Lutheranis. 108) Reformationis Impedimenta. Juris eccles. peritus Luth. 109) Lutheri merita & beneficia in Ecclesiam. 110) in Principes & Respubl. 111) In Jurisprudentiam. 112) in Philosophiam. 113) in Scholas ac literas, speciatim humaniores. Ejus stylus, poësis &c. 114) in statum œconomicum & Militarem. 115) in Lingvam Poesimqve germanicam. 116) Lutherus Propheta, Prophetiæ ex ejus scriptis collectæ. 117) usqve 128) Lutherus comparatus cum Abrahamo, Mose. Elia, Joanne, Paulo, Husso aliisqve. 129) Lutherus ad Martyrium paratus. 130) usqve 134) Lutherus sanctus, mirandus, heros, victor, sol, stella &c. 135) Lutherus & Jo. Brentius inter se comparati. 136) Lutheri character animi, temperamentum. 137) Septem dotes. 138) Num Doctor impietatis & negligendorum bonorum

operum? 139) Nimiumne vehemens & acer? 140) Corporis habitus & morbi. 141) Apoſphragiſma Lutheri & inſignia. 142) Symbolum. 143) Picturæ & imagines. 144) Numi Lutheri dicati Memoriæ. 145) Conſtans fiducia bonæ cauſæ. 146) Fervor & aſſiduitas in precibus, precationum formulæ. 147) Similitudines ex Lutheri Scriptis digeſtæ per locos theologicos. 148) Qvæſtiones allegoriæ ex ejus ſcriptis ſelectæ. 149) Num in concionibus ſacris fuerit ſine methodo? 150) In ſcriptis vehemens, privata in conſvetudine humaniſſimus. 151) Secumne ipſe pugnans. 152) Paratus retractare ſi qvæ perperam ſcripſiſſe edoctus fuiſſet. 153) Luth. eloqvens, philologus, 154) Lutheri Diſputationes. 155) Eraſmus Lutherizans & adverſarius Lutheri. 156) Lutheri ac Melanchtonis conſtans amicitia. 157) Lutherus pauper & liberalis in pauperes, gratis docens. 158) Lutheri conjux, liberi, nepotes. 159) Num voti violator? 160) Num Patronus polygamiæ vel impudicitiæ? 161) Num declinaverit ad Zwinglianos? num in doctrina

ctrina de S. Cœna cum Papistis concinens? Non est autor litis sacramentariæ. 162) An novator & in majores injurius? Lutheranismus ante Lutherum. 163) Num Apostata, autorve Sectæ vel Schismatis. 164) Luthero impacta calumnia Atheismi, Epicureismi, Blasphemiarum in Deum & Sanctos. 165) Muhammedanismi, idololatriæ, antichristi. 166) Num contemtor corruptorve sacrarum literarum; Falsarius Decalogi, Symboli Apostolici? 167) Calumnia de veteribus hæresibus à Lutheро resuscitatis. 168) Num Arianus? ubi de loco omisso 1 Joh. V. 7. 169) An conculcator Patrum, Conciliorum & Antiqvitatis? 170) Num seditiosus, superbus & magistratuum contemtor? 171) Num ebriosus? De vitro Lutheri. 172) Domestici, discipuli, familiares. 173) Discipuli ingrati. Num à Luthero defecerimus. Dissidia Lutheranorum. 174) Lutheri vultum & formam referentes. 175) Fasne sit à Luthero nos appellari Lutheranos? 176) Lutheri auctoritas. 177) usqve 179) Historiæ Reformationis & Vitæ

tæ Lutheri ſcriptores Lutherani, Reformati, & obtrectatores Pontificii, 180) Vita famaqve à calumniis vindicata. 181) Loca Lutheri vindicata & commendata Lutheri ſcriptorum lectio. 182) Converſi lectione ejus ſcriptorum. 183) Lutheri avtographa & primæ ſcriptorum ejus editiones. 184) Indices ſcriptorum Lutheri chronologici & digeſti ordine materiarum. 185) Scriptores Bibliothecæ Lutheranæ. 186) Feſtum Reformationis anniverſarium. 187) Jubilæa Lutherana reformationis, Auguſtanæ Confeſſionis &c. 188) Lutheri redivivi. Lutheri ſomnium, paſſio, inſidiæ. 189) Fons Lutheri Witebergæ vicinus. 190) Teſtamentum duplex. 191) Lutherus tentatus. Concio ejus ultima. 192) Colloqvium in ultima cœna habitum. Beatus Lutheri obitus. Rectoris Acad. Witeb. Scurfii Programma. 193) & 194) Calumniæ adverſariorum. 195) de die Lutheri emortuali, & de die Concordiæ. 196) Tumulus inviolatus & monumenta. 197) Salus æterna. 198) & 199) Reliqviæ

qviæ Lutheri. 200) Miseræ adversariorum divinationes.

Sammesteds er trykt en liden Historisk Samling under den Titul: Nic. Marescalci Thurii Mons stellarum, sive Historia de Hostia Sternbergensi a Judæis A. 1492. confossa & cruentata. Denuo recognovit & cum Catalogo Scriptorum Mecklenburgicorum edidit Jo. Hübnerus J. U. L. Først staaer derudi Marsc. Thurii Latinske Historie om den Hostia til Sternberg, derneſt et gammel Neder-Saxisk Carmen om denne Legende, og endelig en Catalogus over de Meklenborgiske Scribentere, som Author efterhaanden tænker til at udgive.

Udi Bremen er den anden deel af det 2 Volum. af Museo Historico-Philologico-Theologico Bremensi færdig trykt, samme indeholder 1) Samuelis Battierii Observationum Sacrarum Ogdoada. 2) Anonymi Spicilegium Observationum in epistolæ ad Rom. cap. I. 3) Wilh. Ern. Ewald ad locum Apocal. III. 11. observationem. 4) Theodori Hasæi de Stephane-

Pho-

phoris Asiæ Diatriben. 5) Christiani Bruningii de Anchora Spei, sive loci Ebr VI. 19. explicatio. 6.) Joh. Henr. Antonii Dorjen de opere Zaazyim, qvo Cherubinos Sancti-Sanctorum confici jussit Salomo. 2. Chron. III. 10. Exercitationem primam. 7) Parergon Criticum ad Job. XLI. 6. de pelle orcæ ob duritiem comparata cum Sigillo ex Smiri lapide. 8) Ejusdem de vera significatione vocum hebræorum Exodi XXV. 4. XXVI. 1. XXVIII. 5. 6. 33. Schediasma. 9) Danielis Gerdesii vesperas Vadenses. Ultr. 1727. 10) Petri Zornii de Judæis Christi ætate Meteoropolis ad Matth. XVI. 2. Luc. XII. 54. Dissertationem. 11) Continuationem Catalogi librorum A. 1728. anglice editorum.

Udi Berlin er den 8de deel udkommen af Joh. Leonh. Fritschens Beskrivelse om allehaande Insecter udi Tydskland, tillige med nyttige Anmerkninger og nødvendige Afbildinger af disse krybende og flyende Orme. Fortalen giver Efterretning om Joh. Schwammerdam og hans Tractat om Insecter, hvilken Author

thor selv ofte i Afhandlingen anforer og igiennemgaar adskilligt deraf. I denne nye Deel blive 21 Slags Insecter beskrevne.

Udi Breslau haver D. Gotfried Michael Kortum udi Sinde at udgive paa Tydsk hvad hand forhen har skrevet paa Latin, under den Titul af Tentamen methodi minerarum de constituendis subterraneorum classibus secundum sensibilem eorum Characterem som et Forsøg til en Indledning hvorledes Mineral-Cabinetter med Nytte ere at besee efter et got Val kand samles og indrettes efter den Naturlige Orden. Hensigten gaar ud paa et Forsøg hvorvitt Kundskab om Mineralierne og dessen Inddeeling kand indrettes paa en og samme Foed som Planterne for at erholde i denne Videnskab de Fordeele som mand i Botanicken har at takke en god Methode for, hand har saa vitt mueligt bemøyet sig at udfinde visse Grund-Regler efter hvilke mand tydelig kand beskrive et Minerale, og udfore sit Begreb, hvilken Van-

Vanskelighed hidtil har givet Aarsag til den store Uorden som findes ved Tingenes Naune. Herneſt bliver givet Andledning til Notitia rariorum.

Udi Vien har Georg Gleichenau paafundet een saa kaldet Pedal eller Trit-Harpe, hvis lige mand ikke har seet.

Hand har og paafundet et andet Musicaliſk Inſtrument, der beſtaar udi et fuldkommen Claveer, og kaldes af Authore ſelv en Claveret tracterende Viol de Gamba, eller Claveer Gamba, effterdi den til hver Mands Forundring ey alleene fuldkommen effteraber en fuldkommen Viol de Gamba ligeſom ſamme bliv ſtrøgen med en Bue, men endog formedelſt ſin Delicateſſe og charmante Lyd admireres af enhver, i det ſamme udi et Øyeblik og uden Inſtrumentets Forandring kand tracteris forte piano og meget galant.

Udi Gotha er den berømte Theologus D. Joh. Franc. Buddeus den 10 Nov. død af et Stik-Flod.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 51.

Den 22 Decembr. 1729.

DANNEMARK.

Løvenhoved eller Løvenkop,

Familien har sit Incurrence udi adskillige Danske Adelige Familier, Vaabenet bestoed i de ældre Tider af 3 forgyldte Løve-Hoveder i blaat Feldt. Dend første som af samme Vaaben findes antegnet, er Hr. Christen Løvenhoved eller Løvenkop, hands Frue var Margrete Erich Valdemarsens Daatter, de-

res Søn var Gregorius Løvenkop, gift med Margrete Orenstierne, Broder Svendsens Qgatter.

Tydskland.

Udi Hamborg har Mag. Nic. Lütken ladet trykke sin for 23 Aar siden til Leipsig holdne Dissertation som handler om en meget gammel Jødisk Bog der fører til Titul Zohar eller Lyset, og er meget agtet hos Jøderne, da samme indeholder mange klare Testimonia om Christo og Trefoldigheden, hvortil hand har føyet en nye Section og mange lærde Anmerkninger. Titulen er: Lux in tenebris qvam Zohar, antiqvum Judæorum Monumentum, genti suæ occœcatæ præbet, in densissimis rerum divinarum tenebris, ad mysterium SS. Trinitatis eo facilius apprehendendum, & majestatem Christi divinam non pertinaciter oppugnandam, & honorem Spiritus S. recentiorum more non fœdandum, qva simul hostibus Dei Triunius reliqvis, qvantum à veritate aberrent, monstratur, observata & manifestata studio M. Nic. Lütkens

kens: Verbi Divini Ministri Hamburgensis in agro ad Billam fluvium vulgo im Billwerder. 8vo. Dette Verk udgior 7 Ark. Denne udførlige Efterretning som indeholder mange til den Rabbiniske lærde Historie, henhørende Anmerkninger bestaar af 2 Sectioner, den første handler de nominis hujus libri impositione & variis ejus nominis codicibus, præcipue vero de ejus auctore & antiqvitate; den 2) de argumento circa qvod Zohar versatur, methodo, stylo & dicendi genere, partibus ex qvibus integrum opus constat. fine & usu præsertim in Critica S. & Theologia Anti-Judaica, editionibus, versionibus, commentariis. Hertil lover Author endnu at udgive den 2den Dissertation som skal handle de Mysterio SS. Trinitatis, Majestate Christi, & honore Spiritus Sancti, argumentis ex Zohare potissimum petitis.

Udi Hannover er trykt in 8vo. Dissertatio epistolica de Presbytero bene præsidente & docente duplici honore digno, ad ductum dicti Paulini 1. Timoth. V. 17. perscripta ad Summe venerabilem in

Christo Patrem, Dn. Dav. Rup. Erythrophilum, Sacræ Regiæ Maj. Magnæ Brit. per Electoratum Brunsvic. & Lüneb. Consiliarium Consistorialem & Ecclesiasticum, itemqve Theologum primum, Protecclesiasten aulicum Hannoveranum, in perpetuam Memoriam Jubilæi Domin. XV. post Trinit. h. a. anno vero L. Ministerii ejus celebrati; cui accessit Biographia trium Erythrophilorum, avi, parentis, filii, Theologorum de ecclesia Christi per integrum seculum optimé meritorum, cura & studio Jo. Julii Bütmeisteri, Past. Andr. Brunsv. 1729. Foruden den vidtloftige Forklaring som herudi findes over Pauli Ord, ere de benevnte Theologorum Lifs og Levnets Beskrivelse, derudi det Merkverdigste, da mand derudi finder mere Omstendigheder end hos andre Biographis.

Udi Leipsig er trykt in 4. følgende Verk der giver ey alleene Efterretning om den Sariske Mønt, men endog Mønt Væsenet i Almindelighed, under den Titul D. Jo. Jac. Mascovii Dissert. de Jure circa rem monetariam in terris Circuli Saxo-

Saxoniæ superioris præsertim, Saxonico-Electoralibus, vom Müntz-Wesen des Ober-Sächsischen und besonders des Churſächsischen Creyses. Den bestaar af 3 Sectioner, og handler den første de Statibus Superioris Saxoniæ regali cudendæ monetæ gaudentibus; den 2den de jure circa bonitatem monetæ intrinsecam, modoqve imperiali, Zinnensi & Lipsiensi, utqve moneta legitima cudi & conservari, peregrinæ autem valor æstimari debeat &c. Den 3die de bonitate extrinseca monetæ; ubi de speciebus monetæ in Saxonia usitatis earumqve computo, itemqve de caractere agitur.

Sammesteds er trykt den 2 Tomus af Analectis ex omni meliorum literarum genere, sacro, historico, philologico, mathematico &c. qvæ collatis operis ad publicos usus evulgat Societas Caritatis & Scientiarum, in 4. 1 Alph. 20 Ark sterk, hvori findes følgende Dissertationer: 1) Carausius, novus Imperator etiam Romæ agnitus, Auctore A. G. L. 2) Disqvitio Medico-Theologica de casu mirando D: Dav. Christ. Valtheri. 3) Rationarium

populorum germaniæ veteris V.E. Loescheri. 4) Oratio Catilinæ in M. Ciceronem edita ex MStoCodice, cum animadversionibus à C. Schoettgenio. 5. Dissertatio de Spiritibus in custodia, vel de hominibus in diluvio jam jam submergendis, qvibus Messias Evangelium prædicavit, M. P. C. Hilscheri. 6) Memoria sodalitatis literariæ Rhenanæ, scriptore M. J. C. Torschmidio. 7) Schediasma de difficultate scripta amicorum corrigendi. 8) Inventa historica de morte ex mœrore, qvæ collegit M. C. H. W. 9) Observatio de vermibus supra 103, infrå 80. a juvene ejectis. 10) Commentatio de veterum Christianorum disciplina Arcani vel vera occultatione, contra D. Pfaffium, L. Th. Crügeri. 11) Partium generalium in muliere Anglicana præternaturalis structura. 12) Dissertatio de Terminariis, C. Scœettgenii. 13) Specimen disqvisitionis de Confessione Protestantium Hispanica M. J. G. Lessingii. 14) Nova Genesis & dimensio curvarum, ex cogitatis V. E. L. 15) Statura epimetros.

Udi Frankfort er trykt: Die Hofnung

bes-

besserer Zeiten, aus dem Klag-Liedern der heutigen Welt über den Mangel am Geld, geschöpfet, und den Nachkommenden zur Prüfung und Beförderung selbst eigener Wohlfahrt vorgestellet von Cordato Buchovio, in 8. Author søger at vise, at endnu bedre Tider kand være at haabe, om mand ellers vil gaae ret til Verks. I det første Cap. andrages Klagerne over disse onde Tider, og undersøges paa hvad Grund de staae, i det andet er viist den rette Grund og Roed til de onde Tider, og i det tredie anviises de Midler, hvorledes saadan Roed kand beskieres alle Stænder, hvorpaa bedre Tider ere at vente.

Nederlandene.

Udi Amsterdam har den berømte Clericus givet under Pressen sin Commentarium over Hagiographiam, hvori oplyses meget af de endnu omstunder hos Araberne brugelige Skikke, saa snart samme er trykt, skal følge hans Forklaring over de store Propheter.

Sammesteds er trykt følgende:

ORAISON FUNEBRE.

De Robin Lapin aimable de Mademoiselle D...

Robin eſt mort, ce Lapin ſi joli,
Si blanc, ſi beau, ſi mignon, ſi poli
Dieux, quel dommage! une gloutonne Chatte
En mon abſence a mis ſur lui la patte.
Robin eſt mort; puis je après ce malheur,
Ne pas me plaindre, ou cacher ma douleur?
C'étoit trop peu que cette meurtriere
D'un ſang moins cher eut rougi ma voliere;
C'étoit trop peu qu'elle eu mis au tombeau
Quatre Sereins dignes d'un ſort plus beau:
Pour mieux venger la ſcelerate cendre
D'unChat fripon qu'autrefois je fis pendre,
Il lui falloit ce Lapin ſi joli,
Si blanc, ſi beau, ſi mignon, ſi poli.
Je m'en doutois, & pendant mon voyage
J'en eus dix fois un funeſte preſſage.
Qu'aurois-je fait? j'étois trop loin d'ici
Pour prévenir l'effet de mon ſouci.
Pauvre Robin! en vain à tes années

Je

Je promettois d'heureuſes deſtinées;
Le Ciel, helas! n'eſt, dit-on, pas toujours
Comme on le veut, propice à nos amours.
Il eſt bien vrai. Quelle plus belle envie
Peut-on, diſois-je, avoir toute ſa vie,
Que d'élever un Lapin ſi joli,
Si blanc, ſi beau, ſi mignon, ſi poli!
Tantôt folâtre, amuſant & traitable,
Je te voyois ſautiller ſur ma table,
Te laiſſer prendre. & de tes pieds propres,
En te prenant, ne me ſalir jamais;
Tantôt uſant d'une maligne adreſſe,
Pour éprouver l'excès de ma tendreſſe,
Tu me ſemblois, helas! prêt d'expirer,
Puis tout à coup, me voyant ſoupirer,
Verſer des pleurs ſur cette fauſſe allarme,
Et m'écrier dès la premiere larme;
Robin eſt mort, ce Lapin ſi joli,
Si blanc, ſi beau, ſi mignon, ſi poli.
Tu revenois, affligé de ma plainte,
Me demander le pardon de ta fainte,
Et t'aimant trop pour ne pas t'excuſer,
Je te donnois un innocent baiſer.
Tel fut toujours l'agréable ſalaire,
Des petits jeux que tu fis pour me plaire,

Mais tu n'es plus. Puis-je après ce mal-
lieur,
Ne pas me plaindre, ou cacher ma dou-
leur?
Ciel, de ſon ſang je vois encor la trace
Sur ce Parquet.... ah! c'eſt ici la place,
Où j'ai perdu ce Lapin ſi joli,
Si blanc, ſi beau, ſi mignon, ſi poli.
Mais qu'aperçois-je? un Panier; c'eſt le
traitre,
Qui dans ſon ſein laiſſa ravir ſon Maitre,
Il me rapelle un triſte ſouvenir;
Ah! malheureux, que vas-tu devenir?
Qu'on me le brûle & ſes cendres profanes,
De mon Robin appaiſeront les Manes.
Et toi qui plus l'égorger ſans pitié,
Dois-je en ton ſang voir ce crime expié,
Ou ménager par un reſpect funeſte,
Le flanc cruel qui porte encor le reſte
Des os ſanglans d'un Lapin ſi joli,
Si blanc, ſi beau, ſi mignon, ſi poli?
Ménagement contraire à la vengeance!
Dur châtiment contraire à l'indulgence!
L'un veut ta vie, & l'autre veut ta mort:
Que faire donc, & quel ſera ton ſort?
Va, tu vivras, & je cede à l'envie

Qui

Qui m'intereſſe à te laiſſer la vie;
Ainſi, barbare, ainſi de tes forfaits,
Sans te punir, je verrai les effets;
Ainſi toujours de mon foible courage,
Triomphera ton implacable rage,
Qui m'a ravi ce Lapin ſi joli,
Si blanc, ſi beau, ſi mignon, ſi poli.
Non, c'en eſt trop; un fer impitoyable,
Te percera ce cœur inſatiable;
Qu'on s'en ſaiſiſſe! à moi, Laquais, à moi,
Elle eſt ici, prens la, dépêche toi,
Vite, un couteau. Mon ſcrupule eſt frivole,
Je veux qu'enfin ma propre main l'imole,
Et qu'à l'endroit où l'infame perit
Pour monument ſoit gravé cet écrit,
Qui dans les tems d'immortelle memoire
Rapelle aux yeux cette tragique hiſtoire:
Robin eſt mort, ce Lapin ſi joli,
Si blanc, ſi beau, ſi mignon, ſi poli.
Dieux! quel dommage! une gloutonne Chatte
En ſon vivant porta ſur lui la patte,
Mais pour punir cet excès inhumain,
Son Maître ici l'égorgea de ſa main.

Saa findes og ſammeſteds følgende ſmaae Nouvelles du Parnaſſe.

Une foule d'Esprits élevez dans la crasse
Et dépourvus de jugement,
Assiegeoient Apollon sur le mont du Parnasse.
Le Dieu des vers qu'irrite un tel dèreglement,
A leurs vœux insensez montre un cœur insensible,
Les repousse & s'enfuit dans le sacré valon.
La cohuë aussitôt court après Apollon.
S'échapper des fâcheux il lui fut impossible,
Ils vouloient malgré lui monter sur l'Helicon,
Phœbus plus prompt que le tonnere,
Jera son violon, le brisa contre terre.
Sur les nouveaux Titans Pegaze furieux
Redouble à coups de pieds le trouble de ces lieux,
Le Helicon en trembla, les fiers grimpeurs tomberent,
Et par un contre-coup leurs cervaux s'ébranlerent.
Ne vous étonnez plus de voir qu'en l'univers
Il est tant d'Esprits de travers.

Conte Galant.

Iris si je vous aime,
L'Amour ne pretend point en tirer vanité.
Voici ce que sa Mere en a dit elle-même,
Et je sais bien que c'est la verité.
Ce jour qu'avec Lisette
Vous vous coëffiez sur le bord d'un Ruisseau,
L'Amour, autour de vous voltigeant sur l'herbette,
Me vit tout près couché sous un ormeau.
Sur le champ l'a vengeance,
Vint animer ce petit Dieu jaloux;
J'avois, dit-il & par plus d'une offence,
Depuis longtems merité son courroux.
D'une main meurtriere
Il saisit donc son arc il me lance ses Traits;
Mais inutilement, sa trop grand colere
Le fit manquer, bien qu'il tirât de près.
Deja perdant courage,
Lui même il s'accusoit de ne pas se vanger;
Un seul Trait lui restoit, il le pousse de rage.

Tout

Tout ce qu il fit, ce fut de m'éveiller.
Helas! quelle fut ma misere!
Je vous vis du coup d'œil dont j'apperçus le jour,
Et ce coup fit lui seul plus que n'avoient pû faire,
Tous les Traits de l'Amour.

Pensées misantropes,
Sur les Modes.

Deja d'une courte journéee,
Le sommeil a pris une part:
J'en vois une autre destinée,
A parer cet homme avec art.
De quelle étrange bigarrure,
Va-t'on orner cette figure?
Est-ce pour exciter nos ris?
Luxe pervers, vanité folle,
Venez encenser vôtre Idole;
Je le regarde avec mépris.

Sur la Politesse.

Quelle est la fadaise importante,
Qui met cet autre en mouvement?
Il marche, il court, il se tourmente;
Est-ce affaire? est ce égarement?
Non, du doux nom de Politesse,
Honorez le soin qui le presse,

Chez

Chez vous il vient vous visiter;
Est-ce l'amitié qui l'amene?
Rien de moins; il vous voit à peine
Qu'il ne songe qu'à vous quitter.

Udi Utrecht har mand Hartsœkers Opera posthuma under Pressen, hvilke hans andre Physicaliske Skrifter, som 1722 udkom, skal tilføjes.

Frankerige.

Udi Paris er den 4de Deel af Gallia Christiana in fol. udkommen, hvilken mand har foresat P. Dionysii Sammarthani Liv og Levnet, som har skrevet dette Verk.

Saa er og udkommen en nye Edition af La Methode pour étudier l'Histoire, avec un Catalogue des principaux Historiens, & des Remarques sur la bonté de leurs Ouvrages, & sur le choix des meilleurs Editions, par M. Langlet du Fresnoy. Hvilken nye Edition, som bestaar af 4 Qvart Bind, er merkelig formeeret og forsynet med Landkort, hvilken og eftertrykkes udi Amsterdam.

Lige=

Ligeledes er der trykt afvigte Aar in fol. Stephani Déchamps, Biturici e Societate Jesu, de Hæresi Jansseniana ab Apostolica Sede merito proscripta Libri III. Opus anno 1645 sub Antonii Ricardi nomine inchoatum, exinde bis locupletatum, qvinqvies editum, nunc ex ipso Autoris autographo auctius & emendatius prodit cura & labore P. Stephani Souciet, e Societate Jesu.

Mr. Bellenger har udgivet en nye Edition af Davids Psalmer, under den Titul: Liber Psalmorum Vulgatæ Editionis, cum Notis, in qvibus explicatur titulus, occasio, & argumentum cujusqve Psalmi: dilucidatur sensus litteralis, paucis attingitur sensus mysticus &c. Accessit Appendix ad notas, in qva discutiuntur præcipuæ differentiæ, qvæ occurrunt inter Textum Hebraicum & Versiones 70 Interpretum, Aqvilæ, Symmachi, Theodotionis, 5 & 6 Editionis, Paraphrasin Chaldaicam, Vulgatam Latinam, Hieronymianam &c. studio & opera Franc. Bellenger, S. Fac. Par. Doct. Theol. 1729, 4.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 52.

Den 29 Decembr. 1729.

DANNEMARK.

Løvenhoved eller Løvenkop,

Gregorius Christensen Løvenhoved efterlod sig med sin Frue Margrete Broders Daatter Oxenstierne 1 Søn, Hr. Christen Gregoriisen, som giftede sig med Margrete Pedersdaatter Urup, hvis Søn var Hr. Abraham Christensen af Echeberg, hvis Frue var Birgitte Mogens Daatter Stur af Gedsholm som

 føde

fede ham Hr. Erich Abrahamsøn til Loholm, der med Frue Eva Wase havde 2 Sønner Abraham Ericksøn og Steen Eriksøn og 4 Døttre, Margrete Kong Gustes anden Gemahl. 2. Birgitte Hr. Gustav Olufsen Steenbuckes. 3. Anna Axel Eriksøns. 4. Martha Grev Svante Sture's. Dend ældste Søn Abraham Christensøn var 2 gange gift: 1. med Fr. Anne Aage Jørgensøns Daatter. 2. med Emerentze Hr. Holger Carlsøns Daatter, Hr. Steen Eriksøn efterlod sig med sin Gemahl Grevinde Eva Mogensdaatter en Søn, navnlig Hr. Gr. Axel Løvenkop.

Continuation af Assessor og Professor Ludvig Holbergs Dannmarkes og Norges Beskrivelse.

Kong Christian den 5tes Historie følger nu i Ordenen, som Author begynder fra hans Fødsel 1646, og efter at have givet en succinct Idee om hans Opdragelse og Udenlandske Reise, anfører samme Konges Ankomst paa Tronen og den udi Friderichsborg 1671 paafulgte Salving. Udi Begyndelsen af hans Regiering blev den om Grævedømene Oldenborg og Delmenhorst opkomne Trette

med det Bloenske Huus bielagt, hvortil Oprindelsen beskrives. Derefter fortelles hvorledes samme Store Konge satte sine Riger i god Stand, indtil den saa kaldede Skaanske Krig paafuldte 1675, hvortil Oprindelsen andrages. Den med Brandenborg 1672 den 12 Sept. sluttede Alliance beskrives, samt berettes hvorledes Sverrig 1674 overfaldt Brandenborg, som Dannmarks Allierede, og derefter sendte et prægtigt Gesandtskab til Kiøbenhavn, som ej fik favorabel Resolution, da Hans Majest. ej vilde forlade sine overfaldne Allierede, men lavede sig til dennem tilstrekkeligen at undsette, hvoraf det udfaldt til en Krig med Sverrig, hvis Aarsag det Danske Patent som udkom og her indføres, forklarer. Kongen forstrekede sig derpaa Holsteen, og oprettede samme Aar in Junio med Hertugen den Rendersborgske Receß, hvorefter Krigen begyndtes. Author beretter derneſt hvorledes Kongen og Churfersten af Brandenborg samles i Gadebusk og aftaler det begyndende Tog. Hand beskriver os ved General-Admiral Adelers

lers paa de Tider indfaldte Dødsfald, denne store Mands Liv og Levnet kortelig. Derfra træder hand til Kongens Historie igien, beskriver os Visnar og hvorledes den blev belejret og den 24 Decembr. samme Aar erobret. Det følgende Aars Historie begynder hand med Griffenfelds Fald, hvorledes hand blev arresteret og dømt fra Liv og Ære, men benaadet med ævigt Fængsel. Dernæst følger Expeditionen til Søes, hvorledes Gulland den 2 Maji 1676 af de Danske blev erobret, hvilket Land ved samme Anledning beskrives tillige med Søe-Slaget under Bornholm den 25 Junii mellem Admiral Juuls Escadre og den store Svenske Flode, hvorefter fuldte det store Slag den 9 derefter under Øeland, hvorudi den Svenske Flode under General-Admiral Kreutz totaliter blev slagen. Til Lands vare de Allierede ej mindre lykkelige, da de erobrede Stade udi Bremen. Derpaa giordes Præparatorier til Landgangen paa Skaane, som skeede den 9 Julii imellem Helsingborg og Landskrone, hvorefter den Danske Krigs-Hær bemegtigede sig Helsingborg, be-

lejrede dernest Landskrone, som maatte give sig, saa blev og kort derefter Christianstad belejret og med Storm indtaget, over hvilken de Danskes Fremgang det stod ikkuns slet til udi Sverrig. Derefter begyndte Lykken lit at vende sig, og leed de Danske et Nederlag ved Halmsted. Imidlertid sad mand i Norge ej heller stille, Vennersborg blev erobret og Gottenborg belejret, men forgieves, dog leed de Svenske merkelig da de vilde undsette samme Festning. De Danske erobre derefter Carlshavn, og H. Maj. gaar medio Octobr. imod Forhaabning over til Skaane, hvorefter den 4 Dec. stoed det blodige Slag ved Lund i Skaane, med hvilket de Danskes Feldt-Tog i Skaane for samme Aar endtes. De Svenske erobrede siden Helsingborg, Christianopel og Carlshavn, og belejrede Christianstad, hvor de leede Skade, og undsette de Danske den 6 Junii efter 8 Maaneders Belejring og de Svenskes Nederlag Byen samme Aar. Den 11 Junii kom det til en Trefning til Soes under Langeland, i hvilket den Gotten-

borgske Escadre blev totaliter ruineret, hvorefter Malmoes Belejring blev foretagen, hvilken de Danske med Forliis igien forlod; Men Forliisen blev overbalanceret ved den herlige Sejer, som blev tilfegtet over den store Svenske Flode paa Kioge-bugt, hvor de Svenske bleve totaliter slagne og miste 13 Orlogs Skibe. Slaget ved Landskrone den 13 Julii beskrives derneſt, og efter at videre er opregnet hvad fremdeles saame Aar blev bedrevet, falder Bedrifterne i Norge under Pennen, som Marstrands Erobring, Jemtelands Restitution til Norge, og den herlige Sejer som General-Major Løvenhielm den 28 Aug. ved Oddevald tilfegtede sig, da hand med en liden Hob Norske slog den Svenske Armee. Dernæst berettes Landgangen paa Rygen, som de Danske sig bemestrede. Paa Hiemvejen fra dette Tog var H. M. i stor Soe-Nød. 1678 komme de Svenske paa Rygen igien og victorisere. Udi Skaane belejrede de Christianstad, derimod belejres Bahuus af den Norske Armee, men forgieves. De Danske erobre

vel

vel Helsingborg, men Christianstad maatte efter en lang Belejring give sig over til de Svenske. Imidlertid satte de Svenske under Grev Konigsmark sig fast paa Rygen, hvilken Ø ved denne Anledning beskrives, men de Danske landede der paa nye, og giorte sig Mester over den heele Ø, og da Stralsund derpaa blev af de Brandenborgske erobret, drives de Svenske reent af den Tydske Bond og lide Skibbrud under Bornholm. Udi følgende Aar 1679 in Julio faae de Svenske atter Hug til Søes, hvorefter Vice-Admiral Span den 26 paa nye slaar en Svensk Escadre og ruinerer det store Skib kaldet Rigets Nøgel. Oddevald blev vel af de Svenske belejret, men forgieves, og da H. K. M. derefter blev forladt af sine Allierede, som sluttede aparte Fred, indgik H. M. til Fontainebleau Fred med Frankerige den 13 Aug. og med Sverrig til Lund i Skaane den 3 Sept. derefter. Kongen traadte derpaa efter Freden i Alliance med Frankerige, og anmodede Hamborg om Hyldingen. Hamborgerne søgte Udflug-

flugter, thi rykte Kongen an mod Byen, men det blev bielagt og Tretten ved en Interims Receſſ til Pinnenberg den 30 Octbr. afgiort. 1680 bleve giort mange nyttige Anſtalter for Riget. 1681 legges Grundvold til Chriſtiansborg udi Oldenborg. 1682 begyndes med Kirkens Bygning paa Chriſtianshavn, og udi dette Aar opkom den Tviſtighed med Forſten af Anhalt om Inveren, ſom 1689 blev bielagt. 1683 er merkverdig af Printz Georgs Bryllup med den Engelſke Princeſſe, af den nye Danſke Lovs Publication, og den Execution ſom ſkeede paa de Misdædere, ſom ved et gruſomt Mord havde bemegtiget ſig et Danſk Oſtindiſk Skib. 1684 opkom Trette om Qvarteer-Penge i det Neder-Sariſke, men Kongen drev dem ind med Magt. 1685 gives de fortrængte Hugonotter Privilegier og Tilhold her i Riget, ſamme Aar beſaae Kongen ſit Rige Norge, og er Freden med Hamborg i dette Aar fornyet. Author anforer herved de Kongelige Beſværings Poſter ſamt hvorledes nogen Tviſtighed imellem Magiſtraten

ten i Hamborg og Borgerstabet var opkommen. Hyldingen forlanges paa nye og da Hamborgerne den vegrede, rykker Hans Majest. med sin Armee for Byen, dog tager hand Byen formedelst adskillige Puissancers Forbøn igien til Naade. 1689 var den store Ildebrand paa Opera Huset i Kiøbenhavn. 1693 indvikles H. K. Maj. i Trette med Lyneborg, som forantledigede Kongen at rykke ind i det Saxen-Lauenborgiske, hvor handbragte Hertugen til at demolere Ratzeborgs Fortification, hvorefter Tretten ved Tractat fik Ende. 1695 opkommer nye Trette imellem Hans Majest. og Hertugen af Holsteen, der efter Kongens Død udbrød til en Krig. Ved denne Andledning giver Author udførlig Beretning om Oprindelsen til de Holsteenske Stridigheder, og slutter denne dyre Konges Historie ved at berette at hans Døds-dag indfaldt 1699 den 25 Augusti, og ved at anføre et kort Begreb af hvis ellers merkverdig i hans Tid er forefalden og stiftet, og til hans ævig Minde og udødelige Roes aldrig forglemmes.

Nederlandene.

Udi Amsterdam sees følgende Chronogramma over den unge Dauphins Fødsel:

DeLfInVs LVX orIens prInCIpVM.

Saa læses og der trykt følgende behagelige Conte,

Le Voleur dupé.

Au temps de la belle saison,
Quand la brebi docile a quitté sa toison,
Un Trafiquant alloit de village en village.
C'étoit un insigne Marois,
Qui se dédommageoit des frais de son voyage,
Faisant œuvre de ses dix doigts.
Un jour certain Fermier étant au labourage,
L'Egrillard, du Manant se rendit au logis,
Et de sa laine fit le prix,
Avec sa Femme Cathrine,
Menagere, prudente & fine,
Comme il appert par ce qui suit.
La laine étant payée en très-bonne monnoye,
Nôtre homme veut qu'avant la nuit,

Par

Par quelque tour adroit, ſon talent ſe déploie.
Il dit, je ſuis venu de loin,
Et de me rafraichir je ſens quelque beſoin.
La Femme en tout honneur, pleine de gentileſſe,
Pour le ſervir, ſe trémouſſe & s'empreſſe.
Elle avoit ſouvent feuilleté
Une Civilité Françoiſe,
Livre que du Vicaire elle avoit emprunté,
Auſſi n'étoit-il Villageoiſe,
Plus accorte, ni plus courtoiſe.
Adonc ſans nul retardement,
Sur table elle met nappe blanche,
De même qu'un jour de Dimanche.
Puis faiſant petit compliment,
Elle ſert gracieuſement,
Gateau, Noiſettes & laitage,
Et quelques fragmens de fromage
Dont le fumet aigu penetroit l'odorat,
Et dans la Pinte à bec, un vin ferme & roſat.
L'Escroc en loua l'excellence,
En prit, peu s'en falut, jusqu'à l'intemperance.

Le Drole ayant repû, feignit de ſommeiller;
La Fermiere toujours á ſon Hôte attentive,
Dans la crainte de l'éveiller,
Sortit d'une marche furtive,
Viſita grange & baſſe-cour,
Puis alla dans le voiſinage,
Où tandis que chez elle on lui jouoit d'un tour,
Elle palſa le temps dans un vain babillage.
Le prétendu dormeur, lors prenoit au planché
Tout le lard, que ſuivant l'uſage
Aux ſollivaux on avoit accroché;
Le dit lard dépendu, fut mis avec la laine,
Et dans les ſacs entaſſé, non ſans peine,
La voiture chargée & tout prêt d'atteler
Le dépendeur de lard brûloit de détaler;
Du ſuccès de ſon vol, tout rempli d'allegreſſe,
Il partoit, mais en même temps,
Il vit devant lui ſon Hôteſſe,
Et le Mari revint des champs.
Tire-lard inquiet, alloit plier bagage,

Disant qu'en un certain village,
Pour affaire importante il étoit attendu;
Mais le Manant lui dit, dussai-je être pendu,
Il faut qu'entre nous deux se vuide la chopine.

Cependant Dame Catherine
Regardant en haut par hazard,
Crut d'abord avoir la berluë,
En voyant son plancher tout dégarni de lard.
Son Homme au même endroit portant aussi la vûë,

Fut en pareil ètonnement;
La Femme ayant fait signe an Mari de se taire,
Il fut muet, moins par faisissement,
Que de crainte de lui déplaire.
Si les Femmes pour leurs Epoux,
Avoient la même complaisance,
Le joug de le Hymenée en seroit bien plus doux,
Et l'on verroit bien moins de divorces en France.

Pour revenir à nos moutons
Et finir le recit du Lard & des Toisons,
De sa fraieur Catherine remise,

Dit au Marchand, ſuivant ce que je crois,
Nous nous ſommes mépris au poids,
Repeſons nôtre laine: On! ce ſeroit ſottiſe,
Repond le Mercador, je ne puis m'arrêter;
Il voyoit bien qu'il alloit lui couter
Pinte & Fagot de ſa friponnerie;
Et tremblant pour ſa fripperie,
Il dit un Dieu vous gard, & ſe met en chemin,
Mais nôtre Fermir Mathurin,
Le ſuit, & malgré lui décharge ſa voiture.
Ce fut la pour le Drille une triſte avanture;
Il ne s'agiſſoit pas de faire le mutin,
Ni de risquer aucune reſiſtance;
Car s'il eut plus avant pouſſé ſon impudence,
Il eût pû pour ſon vol, eu lieu fût être mis,
Et par jugement de Themis,
Contraint de s'eſcrimer quelque tems en Galere,
Mais on ne voulut pas pouſſer ſi loin l'affaire.

On repesa la laine avec grande equité,
Et le poids, par le surd se trouvant augmente
Il fâllut convenir de la feinte mépriſe;
L'excedent ne fut conteſté.
L'Escroc le finança, faiſant mine ſort griſe
Il paya dix beaux écus blancs
Pour lard qui valloit douze francs.
Ainſi ſans recourir aux ſuspôts de juſtice,
La Femme du Fermier punit l'Escamoteur,
En faiſant ſervir l'artifice
Au châtiment de ſon Auteur.

Frankerige.

Udi Paris er trykt i Aar in 12. les voyges de Glantzby dans les Mers orientales de la Tartarie avec les avantures ſurprenantes des Rois Loriman & Osmundar Princes Orientaux traduits de l'Original Danois. Dette Skrift ſynes at være en Imitation af Gullivers Reyſer. Author andrager at efter at hand var reyſt fra Kisbenhavn til Cap, fandt hand der et Skib ſom var deſtineret til at opſøge et nyt ubekandt faſt Land oven for Japan, hand gik derpaa om Bord, men

da de Officerere og Matroser som vare paa dette Skib, underveys fattede den Resolution at afgive Soe-Røvere, og hand derudi ey vilde samtykke, satte de ham med ald hans Tilhørende i Land paa en ubebygt Øe. Dette er Begyndelsen af hans Avanture. Hand forefandt der 3 eller 4 differente Nationer, den første var stum, og er det sært at hand ey har berettet os om der og fandtes Qvindfolk iblandt dem. Ved et andet Hof har Printzen opregnet ham en Reise som hand har giort med en sin Skytsaand, nesten paa samme Maade som den skrutryggede Dievel ledsagede Cleophas. Indholden af denne Reyse er en Satire, eller om mand vil kalde det en Censur over adskillige Europæiske Nationers Skikke og Sæder, hvilke en eftertenksom Læsere lettelig kand udfinde, skiøndt Naunet ey findes der. Printz Osmundar som har giort ligesaadan en Reyse med en anden Skytsaand roeser paa sin Side de Asiatiske Folkes Skikke og Love. Dette er Indholden kortelig af denne Bog, og findes derudi iblandt Tanker som ere vel udførte.